

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

MEHMED ALİ HİLMİ DEDEBABA'NIN DÎVÂNI

Akif YAKIŞIR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. Dr. Abdullah AYDIN

HAZİRAN -2016

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

MEHMED ALİ HİLMİ DEDEBABA'NIN DÎVÂNİ

Akif YAKIŞIR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. Dr. Abdullah AYDIN

HAZİRAN -2016

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Akif YAKIŞIR tarafından hazırlanan *Mehmed Ali Hilmi Dede Baba'nın Divan'ı* başlıklı bu çalışma, 18.07.2016 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda [*oybirliği/oy çokluğuyla*] başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Türk Dili ve Edebiyatı* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Başkan : Doç. Dr. Abdulkaki ÇETİN İmza: .....

Danışman : Doç. Dr. Abdullah AYDIN İmza: .....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Yılmaz IRMAK İmza: .....

ONAY

Bu Tez, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun ...../...../ 2016 tarih ve ..... sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Doç.Dr. Yaşar BAŞ
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *Mehmed Ali Hilmi Dedebara'nın Divan'ı* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

18/07 / 2016

İmza

Akif YAKIŞIR

ÖNSÖZ

Osmanlı Devleti dinlerin ve dillerin özgürce yaşadığı, istedikleri gibi eser verdikleri bir coğrafyanın adı olmuştur. Üç kıtaya hükmeden yüzlerce etnisiteyi bünyesinde barındıran ve her semavi dinden ve birçok semavi olmayan dinden tebaası olan Osmanlı devleti adeta açık inanç müzesi olmuştur.

“Ümmetimin ihtilafı rahmettir” hadis-i şerif fehvasınca “Her biri kendi mesleğinin tamir ve revacına sa'yeder. Başkasının tahrip ve iptaline değil, belki tekmil ve ıslahına çalışır.” sözü mucibince Anadolu'da İslam'ın farklı yorumları ortaya çıkmıştır. Esasta bir, furuatta ayrı ayrı olan bu yorumlardan biri de Bektaşîliktir. Özellikle Anadolu'da kök salmış olan Alevî-Bektaşî yorum sistemli bir hâl almıştır. Tekke ve dergâhlarda tedrisata başlamış, hiyerarşik bir sistem oluşturmuşlardır. Buralarda yetişenler farklı yerlere gidip yeni Tekke-Dergâh açmış ve orada eğitime devam etmişlerdir. Osmanlının bu mümbit zemininde birçok din adamı yetişmiştir. Bunlardan biri de 19.yy Bektaşî Dede babası olan Mehmet Ali Hilmi Dede baba'dır.

Daha önce bu divan latinize edilmesine rağmen Mehmet Ali Hilmi Dede baba'nın Divanını incelemeyi seçtim. Çünkü bir divanı sadece latinize etmek hele hele transkripsiyon alfabesi kullanmadan bunu gerçekleştirmek bilimsel bir çalışma olamazdı. Hem önemli bir kültürün (Bektaşîliğin) 19. yy'deki en büyük temsilcisi hem de elimizdeki divân -hakkında bilimsel olmayan bu çalışmadan dolayı- kaderine terk edilmeyecek kadar önem arz etmektedir.

Hilmi Dede'nin Divanı'nın elde ettiğimiz iki nüshasından biri matbu diğeri el yazmasıdır. El yazması nüshada hem boş sayfalar hem de yırtılmış sayfalar vardı. Çalışmamızı iki nüshayı gözönünde bulundurarak yaptık. Nüshalardaki kelime farklarını dipnotla belirttik. Metinde olmayıp vezin ya da anlam gereği yapılan eklemeleri köşeli parantez [ ] içinde gösterdik.

Tenkitle metinle beraber şekil özellikleri hakkında bilgi verildi redifler tasnif edilerek tabloya döküldü. Nazım şekilleri ve vezinler değerlendirildi.

Muhteva bakımından divan dini, tasavvufi ve içtimaî hayat olarak etraflıca ele aldık. Bektaşî dedebaba olan şairden hareketle Bektaşilikle ilgili bilgi verildi. Metinde geçen ayet ve hadislerin özellikle Bektaşî yorumlarına dikkat edilerek anlam verildi. Divanda 12 imamın her biri tek tek ele alındığından değerlendirme kısmında onlara da yer verildi. Çalışmamamızdaki eksikliklerden ve muttali olamadığımız hatalardan dolayı sizlerden anlayış bekliyoruz.

Bana bu divanı öneren ve tezin bir bölümünü beraber çalıştığım Prof. Dr. Kâzım YOLDAŞ'a ve tezin her aşamasında tashihleriyle ve yönlendirmesiyle bana yol gösteren danışman hocam Doç. Dr. Abdullah AYDIN'a şükranlarımı arz ediyorum. Bu süreçte bana destek olan eşime, tashihte yardım eden oğlum Yunus Emre'ye ve kendisini ihmal ettiğim kızım Asude Reyhan'a minnet borçluyum.

“Men talebe ve cedde, vecede” Tevfik Allah'tandır.

Akif YAKIŞIR

Temmuz-2016

BİNGÖL

ÖZET

Mehmed Ali Hilmi Dede Baba, Bektaşiliğin-Balım Sultan tarafından kurulduğu söylenen Babağan kolunun 19. yy'deki en ünlü Dede babasıdır. İlk eğitimini ailesinden almış, devamında annesi ve babası izinden giderek Aşçı Ali Baba'nın rehberliğinde Merdivenköy Şahkulu Sultan Dergâhı postnişini büyük Hacı Hasan Baba'ya intisab ederek henüz 14 yaşındayken Bektaşiliğe girmiştir. Bektaşilikte en yüksek derece olan Dede babalığa yükselmiştir.

Hilmi Dede Baba'nın incelediğimiz divanın yanında Kaşifü'l Reddiyesi ve Erkamname adlı eserleri vardır. Bu eserler kısaca tanıtıldı. Hilmi Dede Baba Divanı'nı incelerken evvela Bektaşilik nedir sorusuna cevap verildi. Hilmi Dede Baba'nın eserleri kısaca tanıtıldı. Divan, incelenirken elde edilen iki nüsha dikkate alınarak hazırlandı. Şiirlerinde Hilmi ve Hilmi Dede Baba mahlaslarını kullanan şair Niyazi Mısri ve Turabi'den etkilenmiştir. Divanda Turabi için yazdığı bir şiiri de var.

Mehmet Ali Hilmi Dede Baba şiirlerinde ayet ve hadisler bir bütün olarak verilmeyip metinde bir bölümü verilmemiş ve kafiyeye uygun olarak bölümler halinde alıntı yapılmıştır. Yazar vezin konusunda başarılı sayılamaz. Zira birçok şiirinde vezin kusurludur. Bunun yanında şair vezne uydurmak için Arapça kelimeleri "Hızır, Kudüs" örneklerinde olduğu gibi Türkçe okumuş Yine Türkçe kelimeleri "N' eyleyeyim, n' ola" şeklinde kısaltarak vezne uydurmaya çalışmıştır. Divandaki 347 şiirden 3'ü kasidedir. Bu kasidelerinde kasidenin tüm bölümleri yoktur. Kısacası birçok mutasavvıf gibi Hilmi Dede de şekli manaya feda etmiştir.

Divanı muhteva olarak dini ve tasavvufi olarak inceledik. Divandaki ayet ve hadisler tespit edilerek ayet ve hadis metinleri tam yazılarak mealleri verildi. Bektaşiliği olan şair şiirlerinde ehl-i beyt ve 12 imama çokça yer vermiştir. Ehl-i beyt ve 12 imam hakkında bilgi verilerek ilgili beyitler verilmiştir.

Hilmi Dede Baba'nın Dîvânı üzerinde yapılacak çalışmalara kolaylık sağlaması temennisiyle divanın sonuna indeks eklendi.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Ali Hilmi Dede Baba Divanı, Hilmi Dede, Bektaşilik

ABSTRACT

Mehmed Ali Hilmi Dede Baba is the 19th century's most popular Dede Baba of the Bektashi order and its practice's Babagan branch which is said to be founded by Balım Sultan.

He had his first education from family environment, then like his father and mother under the guidance of Cook Ali Baba he joined Merdivenköy Şahkulu Sultan Dervish Lodge Sheikh Hacı Hasan Baba he entered Bektashi order and practice only just at the age of 14. He promoted to the highest degree of Bektashi order and practice Dede Baba.

Beside the collection of poems that we examined he has essays called Kaşifül Esrar Reddiyesi. Before examining Hilmi Dede Baba's Divan firstly it was tried to answer what Bektashi order and practice is. His essays were shortly introduced. While the Divan the obtained two volumes were considered while the Divan was examined. The poet who used Hilmi and Hilmi Baba nicknames was effected by Turabi. He has a poem he wrote for Turabi in his Divan.

In Mehmet Ali Dede Baba poems the verses and hadiths are not given entirely some parts of them are given and adapted to the rhythm in poems. The writer is not supposed successful even it can be said that he is unsuccessful. Because rhythm is troublesome in his many poems. Beside this to adapt the rhythm he read the Arabic words like Turkish as "Hızır", "Kudüs". Again he abbreviated Turkish words to adapt to the rhythm like "N'eyleyeyim, n'ola".

Among 347 poems of collections three of them are eulogy and there aren't all parts of these qasidas. Shortly like many sufis Hilmi Dede Baba sacrificed meaning to the form. Contently we examined his Divan sufistically and religiously. Hilmi Dede Baba being a Bektashi the poet order and practice gave place to family of prophet and twelve imam very much. By giving information about the family of prophet and twelve imam related couplet were given as samples.

An index was attached to the end of collection of poem.

KEY WORDS: Mehmet Ali Hilmi Baba, Divan, Hilmi Dede, Bektashi

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
ÖZET	VII
GİRİŞ.....	1

1.BÖLÜM: MEHMED ALİ HİLMİ DEDEBABA’NIN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ

HAYATI.....	4
1.2 TARİKATI.....	9
1.2.1 BABAGAN KOLUNDAKİ HİYERARŞİK SİSTEM.....	11
1.3. ESERLERİ.....	13
1.3.1 DÎVÂN.....	13
1.3.2 KÂŞİFU’L ESRÂR’IN REDDİYESİ.....	13
1.3.4 ERKÂN-NAME.....	14
1.4 SANATI.....	15
1.4.1 DİL.....	17
1.4.2 ÜSLÛP.....	19

2. BÖLÜM: DİVANIN ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

2.1 DIVANIN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ.....	21
2.1.1 NAZİM ŞEKİLLERİ.....	21
2.1.2 VEZİN.....	24
2.1.3 UYAK VE REDİF.....	26
2.2 DIVANIN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ.....	31
2.2.1 DİN.....	31
2.2.1.1 ALLAH.....	31
2.2.1.2 MELEKLER.....	36
2.2.1.3 ÂYET VE HADİSLER.....	37
2.2.1.4 HADİSLER.....	49
2.2.1.5 PEYGAMBERLER.....	52
2.2.1.6 DÖRT HALİFE.....	56

2.2.1.7 ÂL-İ ABA	56
2.2.1.8 DİĞER DİNİ MEFHURLAR.....	59
2.2.2 TASAVVUF.....	63
2.2.2.1 VAHDET	64
2.2.2.2 TEVHİD	64
2.2.2.3 MASİVA.....	65
2.2.2.4 KESRET.....	65
2.2.2.5 HALVET.....	66
2.2.2.6 DERGÂH	67
2.2.2.7 BÂTİN.....	67
2.2.2.8 ZÂHİR.....	67
2.2.2.9 İKRAR	68
2.2.2.10 TECELLİ.....	68
2.2.2.11 TARİK-TARİKAT.....	69
2.2.2.12 MEZHEP-MEŞREB.....	69
2.2.2.13 GÖNÜL-DİL	70
2.2.2.14 BEZM.....	71
2.2.2.15 FAKR	72
2.2.2.16 TERK	72
2.2.2.17 NEFİS.....	73
2.2.2.18 GAYB	74
2.2.2.19 HAYRET.....	74
2.2.2.20 KEŞF	75
2.2.2.21 KERAMET.....	75
2.2.2.22 ÂŞİK	76
2.2.2.23 MÜRŞİD-PİR.....	76
2.2.2.24 MUHİBBAN	77
2.2.2.25 DERVİŞ	78
2.2.2.26 PİR-İ MUGAN.....	78
2.2.2.27 ZAHİD- RİND- SOFU.....	79
2.2.3 SEVGİLİ İLE İLGİLİ UNSURLAR.....	80
2.2.3.1 PERVÂNE	80
2.2.3.2 BÜLBÜL.....	80
2.2.3.3 NEY.....	81

2.2.3.4 CAN	81
2.2.3.5 SİNE	82
2.2.3.6 TEN	82
2.2.3.7 MİSKİN.....	82
2.2.3.8 DELİ-DİVANE	83
2.2.3.9 ŞEYDÂ –BÎMÂR	83
2.2.3.10 ÂŞÜFTE.....	84
2.2.3.11 ÜFTÂD.....	84
2.2.3.12 EŞK	85
2.2.3.13 TEŞNE	85
2.2.3.14 GAM	86
2.2.3.15 FERYÂD.....	86
2.2.3.16 NÂLÂN.....	86
2.2.3.17 RAKÎB-AĞYÂR.....	87
2.2.3.18 SULTAN- PADİŞAH	88
2.2.3.19 KUL.....	89
2.2.3.20 GEDA.....	89
2.2.3.21 CENK-CİDAL	90
2.2.3.22 HANÇER	90
2.2.3.23 TİG-KILIÇ	90
2.2.3.24 OK-TİR-YAY-KEMAN	91
2.2.4 BEKTAŞİLİK-ALEVİLİK.....	92
2.2.4.1 ÂL-İ ABA	93
2.2.4.2 12 İMAM.....	93
2.2.4.3 DÖRT KAPI KIRK MAKAM	104
2.2.4.4 DEDEBABA, HALİFEBABA, BABA.....	105

3. BÖLÜM: NÜSHALARIN TANITILMASI

3.1 Y.: YAPI KREDİ SERMET ÇİFTER ARAŞTIRMA KÜTÜPHANESİ	106
3.2 M.: EDİRNE SELİMİYE KİTAPLIĞI.....	107

4. BÖLÜM: MEHMET ALİ HİLMİ DEDEBABA DİVAN'ININ TENKİTLİ METNİ

5.1.1 KASİDELER.....	111
5.1.2 MUSAMMATLAR.....	120
5.1.2.1 MURABBALAR.....	120
5.1.2.2 MUHAMMESLER	167
5.1.2.3 TAHMİS.....	177
5.1.2.4 MÜSEDDESLER.....	178
5.1.2.5 MUAŞŞER.....	194
5.1.3 MESNEVİ	197
5.1.4 GAZELLER	199
5.1.5 KİTALAR	382
5.1.6 NAZİM.....	383
5.1.7 TARİHLER	383
5.1.8 MÜFREDLER.....	410

5. BÖLÜM:

DİZİN.....	414
SONUÇ	420
KAYNAKÇA.....	421

KISALTMALAR

K	:Kaside
Mu	:Murabba
Muh	:Muhammes
Ta	:Tahmis
Müs	:Müseddes
Mua	:Muaşşer
M	:Mesnevi
G	:Gazeller
Kı	:Kıta
N	:Nazm
T	:Tarihler
Mü	:Müfred
M.	:Mehmet Ali Hilmi Dedebara Divanı Edirne Selimiye Kitaplığı Kısmı: 5 Yeni No: 1644
Y.	: Mehmet Ali Hilmi Dedebara Divanı Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Y-316/35786
Hız.	:Hazret
Vs	:Ve saire
s.	:Sayı
a.g.e.	:Adı geçen eser
Yay	:Yayınları, Yayınevi
YH	:Yayına hazırlayan
Dib	:Diyanet İşleri Başkanlığı
S.A.V.	:Sallallahu Aleyhi ve Sellem
R.H.	:Rahimehullah
a.f	:Accelallahu Ferecehu (Allah onun zuhurunu çabuklaştırın)

GİRİŞ

Türkler İslamiyet'i kabul etmeden önce de tek Tanrılı dinlere inanmışlar. 10. yüzyılda İslamiyet'i kabul etmeleriyle birlikte Türklerde İslamî eserler verilmeye başlanmıştır. Türkistan'da İslami ilk hareketlilik Ahmet Yesevi ile başlamış, zamanla Yesevilik diye bir tarikat oluşmuştur. Bu tarikat gün geçtikçe etkisini artırmış, Anadolu'ya kadar uzanmıştır. 12. yüzyılda Hoca Ahmet Yesevî ile başlayan dinî-tasavvufî hareket Anadolu'da da İslam'ın yaygınlaşmasına vesile olmuştur.

Türkistan'da Yesevi'nin başlattığı hareket Anadolu'da Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Velî'lerle devam etmiştir. Yunus Emre, tıpkı Ahmet Yesevi'de olduğu gibi şiirlerini halkın konuştuğu dille yazmıştır. Arı bir Türkçe hâkim şiirlerine. Bu durum onu halkın teveccühüne mazhar kılmıştır. Kaynaklarda çok gezdiği ve bu şekilde halka Allah'ı anlattığı geçiyor. Aynı yüzyılda yaşayan Hacı Bektaş-ı Velî Horasan'dan Anadolu'ya gelip İslamî irşatta bulunmuştur. “Bektaşiler arasındaki ananelere göre Hacı Bektaş, Hz. Ali soyundandır. Yedinci İmam Musa Kazım (öl.183) neslinden Horasan'ın hükümdarı olan Seyyid İbrahim-i Sani ile Hatem Hatun'dan Nişabur şehrinde dünyaya gelmiş, Lokman-ı Perende adlı bir mutasavvıf tarafından yetiştirilmiş, Türkistan'ın büyük Şeyhi Ahmet Yesevi (öl. 562/1167) ile görüşmüş, onun işaretini üzerine Anadolu'ya gelmiş, Kırşehir civarında Sulucakarahöyük'te yerleşmiş, burada birçok derviş ve halife yetiştirmiş, bunları çeşitli yerlere irşat görevi ile göndermiş, nihayet orada vefat etmiştir.”¹ Hacı Bektaş-ı Velî'nin Anadolu'da başlattığı İslamî çalışmalar kendisinden sonra gelenler tarafından da devam etmiştir. “Bektâşilik, her şeyi ile ve her şeyden önce, bir Türk tarikatıdır. Düşüncesi, duygusu, dili, kültürü, edebiyatı hülâsa her şeyi Türk'tür ve Türkçedir.”² Bundandır ki Anadolu'da Türkler içinde yayılmıştır. “Balım Sultan'a gelinceye kadar Bektâşilikte (Mücerretlik) müessesesi yoktur. Balım Sultan bu müesseseyi kurmuş ve mücerretlik alameti olmak üzere de “Kulağa Köpe Takmak”ı icat etmiştir.” 16. yüzyılda Balım Sultan ile müesseseleşen Bektâşilik günümüze kadar devam etmiştir. Bu inanç

¹ Bayram Ali Çetinkaya, *Bir Anadolu Ereni Hacı Bektaş-ı Velî: Hayatı, Eserleri Ve İnsan Anlayışı*, “Cumhuriyet Üniversitesi Lahiyat Fakültesi Dergisi”. Sivas-1999. 3. Sayı, s.345.

² Cavit Sunar, *Melamilik ve Bektâşilik*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara-1975.s.10.

sisteminde en önemli şeylerden biri ehl-i beyt sevgisi, biri de imamet meselesidir. Bu inanç sisteminde Pir Hacı Bektaş Velî'dir, onun temsilcisi de "Dedebaba"dır. 16. yüzyılda başlayan dedebabalık müessesinin 19. yüzyıldaki temsilcisi 23. dedebaba olan Mehmet Ali Hilmi Dedebabadır. Diğer tasavvuf şairlerinde olduğu gibi Hilmi Dede'de de amaç fikrini telkin etmek Bektaşî öğretileri doğrultusunda hizmet etmektir. Dolayısıyla sanat ikinci planda kalmaktadır. Divanında baştan sona bu özellik görülmektedir. Zira divan, vezin açısından problemlidir. Gazeller ile divandaki kasideler iç içe girmiş. Divandaki üç kasidenin üçü de kasidenin tüm bölümlerini içermemektedir. Divandaki şiirlerin ekseriyeti ehl-i beyt, on iki imam ve Bektaşî uluları ile ilgilidir. Şair yaşadığı dönemin sosyal ve siyasi olaylarından pek etkilenmemiştir. Bu durum onun içinde bulunduğu ortamın doğal bir sonucudur. Tekke ve dergâhlarda irşat vazifesi gören, hayattaki hedefi insan-ı kâmil ve nihai hedefi de toplum-ı kâmil olan bir şair için beklenen de budur. Nitekim Bektaşîlerin on iki imamı ve pirleri de kendi dönemlerinde genellikle dönemin siyasi olaylarından uzak durmuşlardır. 19. yüzyıl Osmanlının Avrupa'ya yöneldiği sosyal ve siyasi yönden beş asırlık kültürü terk etmeye başladığı bir dönem olmuştur. Bu durum Klasik Türk Edebiyatına da yansımış. Bu yüzyıl aynı zamanda Klasik Türk Edebiyatı ile Halk edebiyatının iç içe olduğu bir dönem olmuş. Yine bu dönem Batı etkisinin görülmeye başlandığı bir dönem olmuş, soyuttan somuta geçiş de bu dönemde olmuştur. Bâki ile 16. yüzyılda başlayan mahallileşme 18. yüzyılda Nedim ile doruğa ulaşmış 19. yüzyılda Enderunlu Vasıf devam etmiştir. Halk edebiyatında Divan Edebiyatının etkisi Erzurumlu Emrah gibi şairlerde kendini göstermiştir.

19. yüzyılda Klasik Türk Edebiyatında Yenişehirli Avnî, Enderunlu Vâsıf, Keçecizâde İzzet Molla, Âkif Paşa Leskofçalı Gâlip, ; Halk Edebiyatında ise Sümmani, Seyrânî, Dertli, Ruhsati, Erzurumlu Emrah, Bayburtlu Zihnî eser vermiştir.

Hilmi Dede Divanı'nda Halk Edebiyatının izleri açıkça görülmektedir. Divanda hece ölçüsü ile yazdığı şiirler bunun en güzel göstergesidir. 19. yüzyılın dedebabası olan Mehmet Ali Hilmi Dedebaba bilinmesi gereken bir şair ve şiirleri de edebi camiaya tanıtılması gereken bir edebiyatçıdır. Özellikle Bektaşî sahasında çalışma yapanların titizlikle incelemesi gereken bir şair olduğu bilinmelidir.

1.BÖLÜM: MEHMED ALİ HİLMİ DEDEBABA'NIN HAYATI, ESERLERİ

1.1 HAYATI

İstanbul, Sultanahmet civarında Göngörmez mahallesinde doğmuştur. Babası mezkûr mahallede imam olan Nûri Efendidir. Annesi ise Emine Bacı'dır. 1842 yılında doğmuştur.

Mehmed Ali Hilmi Dede Baba, Bektaşiliğin-Balım Sultan tarafından kurulduğu söylenen Babağan kolunun 19. yy'deki en ünlü Dede babasıdır. "Bektaşilikteki 23. dedebabadır ve 28 yıl dedebabalık yapmıştır."³

Eğitiminine aile çevresinden başlamıştır. Daha sonra annesi ve babasının yolundan giderek o da Aşçı Ali Baba'nın postnişini olduğu Merdivenköy Şahkulu Sultan Dergâhı Hacı Hasan Baba'ya intisap etmiştir. On dört yaşında iken 1856 senesinde Bektaşîliğe girdi Hasan Baba'nın, 1858'de vefat etmesiyle posta oturan Hacı Ali Baba'nın da vefatı üzerine 1863 yılında Şahkulu Sultan Dergâhı postnişinliğine getirilmiştir. Posta oturduğu sene Hacı Bektâş-ı Velî Dergâhı'na gidip postnişin Hacı Türâbî Ali Dede Baba'nın rehberliğiyle ikrar aldıktan sonra Bektaşî geleneği üzere mücerred olmuştur. 1869'da tekrar Hacı Bektâş-ı Velî Dergâhı'na gidip Türbedar Mehmed Yesârî Baba'nın rehberliğinde Selânikli Hacı Hasan Dede Baba'dan hilâfet almıştır.

Hilmi Dede Baba 1273/1857 tarihinde 15 yaşında iken Malatyalı Hacı Hasan Baba'dan ikrar alır. "Hilmi Dede Baba hafızdı. Hacca da gitmişti. Hıfz ve tahsili, hatta ilk Bektaşilik terbiyesi babasındandır. Babasının vefatından sonra (...) ve İshak Paşa camiinde imamlık vazifesi gördü. O zamanlar kendisine Hafız Mehmet Ali denilmişti."⁴

---

³ Bedri Noyan Dede Baba, *Bütün Yönleriyle Bektaşilik ve Alevilik*, 1. cilt, Ardıç Yayınları, Ankara 1998, s.322.

⁴ Müfit Yüksel, *Bektaşilik ve Mehmet Ali Hilmi Dede Baba*, Bakış Yayınları, İstanbul, 2002, s.40.

Aşçı Ali Baba'nın ölümü üzerine o sırada henüz 22 yaşında bulunan Mehmet Ali Hilmi dergâhtaki muhibbanın seçimiyle dergâh postnişini olur. Aynı yıl (1280/1864) Hacı Bektaş Dergâh'ına (Pirevî) giden Mehmet Ali Hilmi Baba, Dergâhın Dedebaba postunda olan Yanbolulu Ali Turabî Baba'dan mücerretlik erkânını alarak mengûş takar, o sırada rehberi Türbedâr Mehmet Tahir Baba olur.

Türabî Ali Baba'dan mücerretlik erkânını aldıktan sonra Merdivenköy Dergâhına geri dönen Mehmet Ali Hilmi Baba 1286/1869 yılında tekrar Hacı Bektaş Dergâhına döner. O sırada dergâhta dedebaba postuna oturmuş olan Selanikli Hacı Hasan Baba'dan hilâfet erkânını hilâfetnâme olarak halifebaba olur. Rehberi de Türbedâr Mehmet Yesarî Baba olur.

Nakşîbendi Şeyhi Şeyh Yahya'nın Perişan Baba'dan sonra Mehmet Ali Hilmi Dedeba postnişinliğe getirilmiştir. Mehmet Ali Hilmi Dedeba'nın bu makamdan uzaklaştırılması yerine tekrar Perişan Baba getirilmiştir.

Tevfik Oytan'ın "Bektaşiliğin İcyüzü" adlı eserinde; Mehmet Ali Hilmi Dedeba'nın Hacı Bektaş Dergâhında bulunduğu demlerde dergâhtaki çelebilerle iyi geçinmiş ve çeşitli faaliyetlerde bulunmuştur.

Mehmet Ali Hilmi Dedeba, gerek Merdivenköy Dergâhı'ndaki ilk postnişinlik döneminde gerek dedebabalık postundan uzaklaştırılıp İstanbul'a dönüşündeki postnişinlik döneminde, Merdivenköy Şahkulu Sultan Dergâhı ile çevresinde büyük bir imar faaliyetine girişmiştir. Dergâh genişleterek yeniden yapılmış. Yeni bina, sofa, çeşme ve namazgâh yaptırılmıştır. Dergâh adeta külliye dönüştürülmüştür. Dergâhın giriş kapısında şairin şu beyitleri mevcuttur:

Gelüp bu hân-gâha şıdķ ile ' aşık ' ibâdet kı1
Hevâ-yı nefsini terk eyleyüp kesb-i sa' âdet kı1

Eger olmak dilersen hâl-i hayretten hulusâne
Maķâm-ı Hazret-i Şahkulu Sultân'ı ziyâret kı1 (N/1-1,2)

Hilmi Dede Baba dergâhta büyükçe bir kütüphane de kurmuştur. Tekkelerin 1925'te kanunla kapatılmasıyla harabeye dönen tekkede kütüphane de yok olmuştur. Fakat Bedri Noyan'ın belirttiğine göre kütüphaneden bazı eserler kendisinde bulunmaktadır.

Hilmi Dede Baba'nın birçok yapıya manzum kitabeler yazmıştır. Şahkulu Sultan Dergâhındaki dokuz mezar taşında Hilmi Dede Baba'nın manzum tarihleri vardır.

1285/1868'de vefat eden Ref'ia Hanım'ın mezar taşında şu manzumesi yer almaktadır:

HU DOST

Nice sâl olsañ cihânda zevk ile mest-i müdâm

‘ Ākıbet bir gün erer dehr içre saña bir melal

Kişiniñ ‘ âlemde bir nâmı kalur ancak hemîn

İster iseñ ehl-i şerr ol ister iseñ ehl-i hâl

İşte bak bu Refi‘ a Hânım nice yıl sağ olup

Terk edüp bu fânîyi uqbâya kıldı irtihal

Şâfi‘ maşşerde bu merhûmeniñ olsun müdâm

Hâzret-i Zehra ve Sıbteyn-i Resûl-i zül Celâl

Geldi bir er dedi Hilmî aña tām târihîni

‘ Āzim-i dârü'l-cinân oldu Rafi‘ a iş bu sâl

Sene 1275

Hilmi Dede Baba'nın mezar taşlarına yazdığı onlarca manzumesi vardır. Bunun yanında yaptırdığı sofalara da kitabe yazmıştır. Gözcü Baba sofasındaki kitabe:

Sal-ı hicretten bin üç yüz yedide

Yaptı işbu sofayı Hilmi Dede

Hilmi Dedebaba, Merdivenköy Dergâhına tamamen döndükten sonra vefatına kadar bu dergahta postnişin olarak kalmıştır. 1325 senesi Zilhicce ayının sekizinci günü (7 Kanun-i Sani 1322-Ocak 1907) Pazartesi günü vefat eder. Dergâhın bugün kitaplık olarak kullanılan Meydan Odası'na gömülür. Sonra da vasiyetine uygun olarak daha önce yaptırdığı Gözcü Baba sofasındaki bugünkü mezarına nakledilir.

Hilmi Dedebaba'nın vefatı nedeniyle ilgili Revnakoğlu arşivinde şu kayıtlar yer almaktadır:

“ Son günlerinde şeker hastalığı çekiyordu. 66 yaşına gelmişti, elinde egzama hâsıl olduğundan yaz-kış eldiven kullanıyordu. Rahatsızlığı artınca ameliyata lüzum görüldü. Operatör Binbaşı Arnavut Cemalettin Bey'in iyi sonuç vermeyen ameliyatından 3 gün sonra ateşler içinde sabah namazı vaktinde dünyaya gözlerini kapadı. 8 Muharrem 1325, 7 Kanun-i Sani Pazartesi dehşetli bir kış günüydü. Diz boyu kar vardı. Bu sebeple cenazesini tekkenin içinde Yaz Meydanı'na sakladılar. Tam 7 yıl burada kaldı. Göztepe'si Namazgâhına getirirler ki, bütün cihazları üzerinde, mükellef tacı başında idi. Yalnız kulağındaki Mengûş düşmüştü.

Kırşehir'de Pirevi'ne Dedebaba olarak gidişinde Hafız Perişan Baba'nın nazarına uğrayarak elinde tuzlu egzama çıkmış ve ömrünün sonuna kadar bunu çekmiştir. Vefatı da Şirpençe dolayısıyla yapılan ameliyat sonunda olmuştu. En önce Azbi Baba Meydanı'na sırladılar. Sonra Tekke dâhilinde mezar bulunamayacağı üzerindeki münakaşa ve muarazalar sonunda oradan kaldırılarak Gözcü Baba Sofasına Sancaktar Baba'nın yanına, kendisinin daha evvel yaptırdığı mezara nakledilir.”⁵

Hilmi Dedebaba'nın hayatına dair kendi yazdığı bir terceme-i hâl bulunmaktadır:

“ Bismillahirrahmanirrahim

Elhamdülillahirrablilemin vesselatü vesselamu ‘ala resülüne Muhammed ve ‘ala evlâdi ve eshâbi'l cemi'inül tayyibine ve tahirin amma ba'd

---

⁵ Müfit Yüksel, a.g.e, s.70.

Fakîr-i Hakîr-i men, Bende-i Bektaş-ı Velî, Gulam-ı âl-i aba, Hadümü'l Fukara Mehmed Hilmi Baba Gaffarallahu zunûbehu Dersaadet'te Sultan Ahmed civarında Güngörmez Mahallesi'nin imamı pederim Nuri Efendi, validem Emine Bacı vasıtalarıyla Alem-i 'ademden, sahra-yı vücuda 1258 tarihinde kadem basıp 1270 tarihinde bu dergah-ı şerife pederim ve maderim gelip post-ı reşadette bulunan El-Hacc Hasan Baba Hazretlerinden ikrar aldılar. Hem ol sene bu fakîr-i hakir dahi hizmet-i hanedan-ı ehl-i beyt ile me'lûf olmağa can ve cismimi bu dergâha vakfeyledim. 1273 tarihinde Hacı Hasan Baba Hazretlerinden fakîr dahi erkân-ı ehl-i beyt üzere ikrar aldım. Ve rehberim dahi Aşçı Ali Baba Hazretleri oldu. 1274 tarihinde Hacı Hasan Baba Rahimehullahu Taala- Darü'l Bekaya rihlet eyledik de post-ı reşadetlerine Ali Baba Hazretleri cûlûs edip 1280 tarihinde Ali Baba Hazretleri Daru'l Bekaya azimet eyledikde bu fakîr-i hakîri Post-ı Reşadetlerine cümle muhibbân ile iclâs eylediler. Hem ol sene pirimiz kutb-ı âlem Hazret-i Hünkâr Hacı Bektaş-ı Velî (ks) dergâh-ı feyz-i iktinahlarına yüzüm gözüm sürerek dâhil oldukda Hazret-i Pîr Efendimizin post-ı reşadetlerinde bulunan sahib-i divan Tûrabî El-Hacc Ali Dede Baba efendimizdi. Ol gerçek erenlerinden dahi erkân-ı Ehl-i Beyt üzere erkân-ı tecerrüde dâhil olup gûşuma menguş-ı erenleri takınıp mücerred oldum. Elhamdülillah... Ol erkânda dahi rehberim Türbedar El-Hacc Mehmed Tahir Baba hazretleri idi. Safa-Nazar alıp yine bu makama gelip bir zaman izn-i erenler ile hizmet-i reşadette bulunup 1286 tarihinde yine Hazret-i Pîr efendimizin Dergâh-ı alilerine post-ı reşadette Selânikli El-Hacc Hasan Dede Baba Hazretleri mevcut idi. Ol zat-ı reşadetten dahi erkân-ı ehl-i beyt üzere hilafet erkânına dâhil olup, rehberim dahi Türbedâr Mehmed Yesarî Baba hazretleri idi. Elhamdülillah...

Hamdülillah devrim itmam eyleyüp devraneden

Pirim ihsan etti doğdum Hilmî dört kez anadan

Bu makama hayır-himmet alıp geldik de bu aşevi bazı mertebe tamire muhtaç ve küçük olmak münasebetiyle tevsi ve tamirine bu resm üzere kıyam ederek elhamdülillah Şahkulu Sultan Efendizin keremiyle ve Hazret-i Pîr Efendimizin himmetiyle muvaffak olarak bu sütun derununa bu tercüme-i hali fakiranemizi karındaşlarımıza beyan eyledim. Ve cümlenize dahi selam aşk-ı niyâz ederim ki bu sizler dahi hıfz ederek bu makamın tamirinde bir mahalli münasibe vaz ederek bu nüsha-yı zayi' eylememenizi rica ederim. Baba Hazretleri Bakî Hû... Yevm-i Pazartesi 1287 C.A (Cemaziyelevvel) fi 9

Der Karye-i Nerdebân

Dergâh-ı Şahkulu Sultan Postnişini

Mehmed Alî Hilmî Baba Gafarallahu

Zünubehu

Levhanın altında şöyle bir kayıt yer vermiş:

Vuku-ı vefatı 1322 tarih-i Rûmî, Kânûn- Sanî 7. 1325 Zilhicce 8 Pazartesi gecesini saat on bir buçuk” Noyan , 1998:337-339

1.2 TARİKATI (BEKTAŞİLİK)⁶

Bektaşilik; Hacı Bektaş Veli'nin islami ve Kur'an'ı Anadolu insanının hayat şartlarına göre yorumlayıp onlara benimsettiği bir inancın adı olmuştur. Bu inanç özellikle Anadolu'da ve Balkanlar'da hızla yayılmıştır. Çok kısa bir süre içinde çok muhibbani olmuştur. Bu hızlı yayılma II. Bayazıt'ın dikkatini çekmiştir. II. Bayazıt'ın 1501'de Balım Sultanı Hacı Bektaş Veli Dergâh'ının başına getirmesiyle yepyeni bir dönem başlamıştır. Balım Sultan yeni düzenlemeler yaparak tarikatı zamanın ruhuna uygun ve herkesin benimseyip kabul edeceği bir minvale oturtmuştur. Yeni erkân belirlemiş, kaide ve kuralın herkes tarafından rahatlıkla uygulanabilmesine dikkat etmiştir. Bu erkân kaide ve kuralları benimseyerek, bu inanca bağlananlara, Hacı Bektaş Velî Hazretlerinin “Bektaş, yani begdaş, beylerin arkadaşı, beylerin yoldaşı” lâkabından esinlenerek, “Bektaşî” adı verilmiştir.

“Sultan II. Beyazıt tarafından Hacıbektâş'taki merkez tekkenin başına getirilen ve XVI. asrın ilk yıllarından itibaren tarîkatta pîr-i sâni olarak kabul edilmeye başlanan Balım Sultan'la (ö.922/1516 ?) birlikte yepyeni bir kimliğe bürünmüştür. Bektâşîliğin bu evreden sonraki görünümünün başlangıçtakiyle ne düzeyde uyumlu olduğu sorusuna tatmin edici bir cevap vermek zordur. Çünkü Bektâşîliğin ilk dönemleri ile ilgili bilgi sınırlıdır. Bununla birlikte Balım Sultan sonrasında, Osmanlı coğrafyasındaki diğer tasavvufî akımlar gibi, Bektâşîliğin de bütünüyle vahdet-i vücûdun tesiri altında gelişmeye devam ettiği söylenebilir. Özellikle bu dönemde şekillendiği ve tamamiyle yerleştiği anlaşılan

⁶ Bu geniş bilgi için bkz: Hakkı Saygı - Bektaşî Babası, Cem Vakfı Alevî İslam Din Hizmetleri Başkanlığı Kitapçığı (*Alevilikte İnanç Önderliği*)

Bektâşîliğe ait birçok inanış varlığını bugüne dek sürdürmüştür.”⁷ “Balım Sultan'a gelinceye kadar Bektâşilikte (Mücerretlik) müessesesi yoktu. Balım Sultan bu müesseseyi kurmuş ve mücerretlik âlâmeti olmak üzere de (Kulağa Köpe Takmak)ı icad etmiştir. Babagân Kolu ise Balım Sultan tarafından Hz. Pirin ruhaniyetine müsteniden icihad edilen ayin ve erkanın mutasarrıfı ve Tarikat-ı Bektâşiye diye anılan gerçek Tarikatın sahibirdirler ki bu yol Balım Sultandan Cumhuriyet Türkiyesine kadar tesellsül edip gelmiştir.”⁸

Bektaşilikte de El-Ele, El-Hakk'a prensibi vardır. Liyakat usulüne göre, seçilmiş olan inanç önderlerinden bazıları, Hacı Bektaş Velî Dergâhından “icazet” alırlar. Bazıları da Sersem Ali Baba ile başlayan, Dede-babalık sisteminin içersinde yer alırlar. Her iki sistemde de El-Ele, El-Hakk'a bağlılığı vardır.

Alevî-Bektaşî inancında; Hakk, Muhammed, Ali yoluna girmek.. Gerçek mümin olabilmek için, Hz. Muhammed'in soyundan veya bu soydan el almış, gerçek bir mürşide tam teslimiyetle bağlanma gereği vardır. Muhammed'i (sav) mürşit, Hz. Ali'yi rehber kabul etmişler.

Mürşidimiz Muḥammed rehberimizdir ‘Alî
‘Āşık olan cān verir mürşid ile rehber (G/173-10)

Bektaşilerdeki ocaklar şöyledir:

1. Hacı Bektaş Velî'nin soyundan geldiğine inanılan Çelebiler, yani Dedegan Kolu ocakzadeler.

2. Yine Hacı Bektaş Velî'nin soyundan geldiğine inanılan Güvençler'e bağlı ocakzadeler.

3. Balım Sultan'a Bağlı Babagan kolu Bektaşiler.

Mehmed Ali Hilmi Dede Baba'nın bağlı olduğu Bektaşiliğin-Balım Sultan tarafından kurulduğu söylenen Babagan kolunun hiyerarşik sistemi şöyledir:

⁷ Salih Çift, *İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi* (İbnü'l-Arabî Özel Sayısı-2), [2009], sayı: 23, ss. 257-279. s.261.

⁸ Cavit Sunar, *Melamilik ve Bektaşilik*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara-1975.s.12

1.2.1 BABAGAN KOLUNDAKİ HİYERARŞİK SİSTEM

Muhip: Bunlara talip de denmektedir. Bunlar kurban kestikten sonra Hakk, Muhammed, Ali rahına intisap etmiş, ikrar vererek nasip almış kimselerdir.

Derviş: İkrar verip muhip olanlar kendilerine verilen sorumlulukları hakkıyla yerine getirdikten sonra Halifebaba tarafından kendilerine bir törenle dervişlik verilir. Dervişlik kisvesi giyen dergâhta verilen işleri yapar. O artık aynı zamanda baba adayıdır.

Baba: Her derviş baba adayıdır. Dervişler içinde en çok çalışan, halifebabanın gözüne giren derviş, ihtiyaç duyulduğunda cem ayini ile Dedebaba tarafından babalık verilir. Baba olan posta oturur. Halifebabaya bağlı olarak cemevlerinde cemaat oluşturur cem yapar.

Halife-Baba: Halifebaba, babalar içinden seçilir. Derviş ve babada olduğu gibi babalar içinde kabiliyetli olan seçilir. Dedebaba tarafından ayinle seçilir ve posta oturtulur. Dedebaba'nın bölgesel temsilci olarak çalışır.

Dede-Baba: Dedebabalık en yüksek makamdır. Hacı Bektaş Veli'yi temsil eder. Tek makamdır. Dedebaba dünyadan göçtükten sonra halifebabalar arasında yapılan seçimle belirlenir.

Örneğin: Dede Baba'ya bağlı halifeler, bir araya gelirler, kapılar kapanır, dışarıyla tüm irtibat kesilir. Seçim başlar. En yüksek oyu alan Halife Baba, bir Ayin-i Cem töreninde "Dede-Baba" makamına (postuna) oturur.

16. yüzyılda oluşturulan dedebabalığın ilk dedebabası olan Sersem Ali Dedebaba,
23. dedebabası ise Hilmi Dedebaba'dır.

	Dedebabalar	Posta Oturuşu	Hakk'a Yürüyüşü	Müddeti
1	Sersem Ali Dedebaba	1551 (958 H)	1569 (977)	19 yıl
2	El-Hâc Ahmed Ali Dede	1569 (977 H)	1569 (977)	1 yıl
3	Abdullah Baba (Dimetokalı Ak Abdullah Baba)	1569 (977 H)	1596 (1005 H)	27 yıl
4	Dimetokalı Kara Halil Baba	1596 (1005 H)	1628 (1038 H)	33 yıl
5	Dimetokalı El-Hâc Vahdetî Dedebaba	1628 (1038 H)	1649 (1060 H)	22 yıl
6	El-Hâc Seyyid Mustafa Dedebaba	1649 (1060 H)	1675 (1086 H)	26 yıl
7	Bilecikli Seyyid İbrahim Agâhî Dedebaba	1675 (1086 H)	1689 (1101 H)	15 yıl
8	Urfalı es-Seyyid Halil İbrahim Dedebaba	1689 (1101H)	1714 (1127 H)	26 yıl
9	Serezli Hacı Hasan Dedebaba	1714 (1127 H)	1736 (1149 H)	22 yıl
10	Kırımlı Hânzâde Mehmed Külhân Dedebaba	1736 (1149 H)	1759 (1173 H)	24 yıl
11	Dimetokalı Seyyid Kara Ali Dedebaba	1759 (1173 H)	1783 (1198 H)	25 yıl
12	Sinoplu Seyyid Hasan Dedebaba	1783 (1198 H)	1790 (1205 H)	7 yıl
13	Horasanlı Hacı Mehmed Nuri Dedebaba	1790 (1205 H)	1799 (1214 H)	9 yıl
14	Kal'acıklı Seyyid Halil Hâkii Dedebaba	1799 (1214 H)	1813 (1229 H)	15 yıl
15	Sivaslı Mehmed Nebî Dedebaba	1813 (1229 H)	1834 (1250 H)	21 yıl
16	Merzifonlu Hacı İbrahim Dedebaba	1834 (1250 H)	1835 (1251H)	1 yıl
17	Vidinli Seyyid Hacı Mahmud Dedebaba	1835 (1251 H)	1846 (1263 H)	12 yıl
18	Sofyalı Saatçi Ali Dedebaba	1846 (1263 H)	1848 (1265 H)	2 yıl
19	Çorumlu Seyyid Hasan Dedebaba	1848 (1265 H)	1849 (1266 H)	1yıl
20	Yanbolulu el-Hâc Ali Turâbî Dedebaba	1849 (1266 H)	1868 (1285 H)	19 yıl
21	Selânikli Hacı Hasan Dedebaba	1868 (1285 H)	1874 (1291 H)	6 yıl
22	Konyalı Perişan Hafız Ali Dedebaba	1874 (1291 H)	1879 (1297 H)	6 yıl
23	El-Hâc Mehmed Ali Hilmi Dedebaba	1879 (1297 H)	1907 (1325 H)	28 yıl
24	Malatyalı Hacı Mehmed Dedebaba	? (H)	1897 (1315 H)	?
25	Hacı Feyzullah Dedebaba	1897 (1315 H)	1913 (1331 H)	16 yıl
26	Salih Niyazi Dedebaba	1913 (1331 H)	28.11.1941	28 yıl
27	Ali Naci Baykal Dedebaba	1930	1960	30 yıl
28	Salih Bedreddin Noyan Dedebaba (Âşık Noyan)	16.7.1960	6.11.1997	37 yıl, 3 ay

9

28. Dedebaba Âşık Noyan'dan sonra sağlıklı bir seçim yapılamadığından tek Dedebaba üzerinde birleşilememiştir. Günümüzde çift başlı bir yapı söz konusudur. Günümüzde hem Ali Haydar Ercan'ın hem de Mustafa Eke'nin dedebaba olduğunu kabul eden kesimler vardır.

⁹ [http://www.bektasilik.net/index.php?option=com_content&view=article&id=24:dedebabalar-listesi&catid=11:dedebabalar&Itemid=23\(14/05/2016\)](http://www.bektasilik.net/index.php?option=com_content&view=article&id=24:dedebabalar-listesi&catid=11:dedebabalar&Itemid=23(14/05/2016))

1.3. ESERLERİ

Bektaşî şiir geleneğiyle şiir yazan Mehmed Ali Hilmi Dedebaba'nın "Hilmî ve Hilmi Dede" mahlasıyla yazdığı gazel, muâşşer, müseddes, muhammes, murabba, tahmîs, mersiye, nasihatnâme, tarih, kıta, müfred şekillerinden meydana gelen bir divanı vardır. Divanında Niyâzî-i Mısrî ve Tûrâbî'den etkilenmiştir. Hece ile yazdığı şiirlerinde ise halk edebiyatı şairlerinden etkilenmiştir.

- 1- Divan
- 2- Kaşifu'l-Esrar Reddiyesi
- 3- Mehmed Ali Hilmi Dedebaba Erkân-namesi

1.3.1 DÎVÂN

En bilinen eseri matbu divanıdır. Divan haleflerinden Filibeli Ahmed Mehdi Baba tarafından henüz hayatta iken derlenerek, Dedebaba'nın ölümünden sonra 1327'de İstanbul'da basılmıştır.

Hilmî Dedebaba'nın matbu dîvânı 2666 beyitten oluşmaktadır. Dîvândaki şiir sayısı ise 347'dir.

Matbu nüshanın yanı sıra divanın iki yazma nüshası daha vardır. İlki Hilmi Baba'nın el yazması olup Bedri Noyan'ın kütüphanesinde imiş. Bu divana ulaşamadık.

İkinci yazma nüsha Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi yazmaları arasında No:316'da bulunmaktadır. Çalışmamızda iki nüsha esas aldık.

1.3.2 KÂŞIFU'L ESRÂR'IN REDDİYESİ

Mehmet Ali Dedebaba'nın dîvânı dışındaki en önemli eseri Harputlu İshak Hoca'nın Bektaşilik aleyhindeki "Kâşifu'l-Esrâr ve Dâfi'ul-Eşrâr" adlı eserine yazdığı reddiyedir.

1288/1871 tarihinde Cavidanname'nin Feriştahzade Abdülmecid İzzeddin tarafından yapılan "İşkname-i İlahi" adlı tercümesinin iki defa taş baskı olarak yayımlanmasının ardından Harputlu İshak Hoca 1290/1873 yılında bunu bahane ederek "Kâşifu'l-Esrâr ve Dâfi'ul-Eşrâr" adlı eserini yazmıştır.

Harputî İshak Hoca "Kâşifu'l-Esrâr" adlı eserinde ilk bölümde Bektaşilerle ilgili bazı rivayet ve hikâyelere yer verir. Daha sonraki bölümler ise genellikle Hurufilerin Cavidanları ve diğer Hurufî eserlerine yer verilmiştir. Harputlu hocaya göre tüm Bektaşiler aynı zamanda Hurufî olup cavidan okurlarmış. Bu kitap halk içinde Bektaşilere karşı büyük bir infiale sebep olur. Bunun üzerine Bektaşî baba ve şeyhleri mezkûr kitaba reddiyeler yazmaya başlarlar. Bunlarından biri de Kâşifu'l-Esrâr Reddiyesi'dir.

Hilmi Dede Harputî'ye şöyle seslenmektedir:

"Ey müellif eğer senin dediğin gibi Fadl-ı Hurufiyi ilah ittihaz edip tamamıyla Kur'an-ı Kerim'in ahkâm-ı münifini inkâr eden var ise biz de seninle beraber olup o misilli kimseleri tekfir edip her birilerini haşre dek nefrin ederiz."

"Asıl kitabımız Cenab-ı Fâhru'l-Mürselin Seyyidu'l-Evvelîn ve'l-Aherin Sahib-i Din-i Mübin Hz. Muhammed (sav) Efendimize Cibril-i Emin vasıtasıyla münezzel buyrulan Kur'an-ı Azim ve Furkan-ı Kerimdir."

1.3.4 ERKÂN-NAME

Tarikatın kuralları, uygulamaları, ilkeleri ve ayinleri erkandır. Bu kuralların yazılı olduğu metinlere erkan-name denir.

"Tasavvuf ıstılahında sûfîlerin uydukları ve uyguladıkları kurallara "âdâb-ı sofîyye", tarikat ehlinin gözettiği ve dikkate aldığı kurallara "âdâb-ı tarikat" veya "âdâb ve erkân" denir"¹⁰

Bektaşilik tarikatının yazılı ilk erkân-nâmesi "Balım Sultan Erkân-nâmesi" olarak bilinen ve orjinal ismi "Erkân-nâme-i Bektaşîyan ve Kavanin-i Yeniçerîyan" olan kitaptır.

---

¹⁰ Ethem Cebecioğlu, a.g.e, s.10.

Mehmet Ali Hilmi Dedebe'ya ait olarak dîvân ve Kâşifu'l-Esrâr Reddiyesi dışında bilinen üçüncü risale ise Merdivenköy Şahkulu Sultan Dergâhı'nda yazdığı anlaşılan Mehmet Ali Hilmi Dedebe'nın Erkân-name adlı eseridir. 30 sayfa nesih ve harekeli olarak yazılmıştır.

Erkân-name şöyle başlamaktadır:

Münacaat

Bismillahirrahmanirrahîm

Allahumme ente'l evvelü feleyse kableke şeyun...

Devamında Hz. Muhammed'e salavat ve ondan sonra da Nâd-ı Ali ve erkan-name başlıyor.

Ve şu ifadelerle sona ermektedir:

Nur-ı Nebi, Sırr-ı Ali, Pîrim, Üstadım Hacı Bektaş Veli, Üçler, Yediler, Kırklar, Haziran, Gaiban, Muhibb-i Âşıkân, Sadıkan, Dem-i Kaygusuz Sultan Efendimizin, El-Hacc Mehmed Ali Hilmi Dedebeba Efendimizin demine Hû Allah, Eyvallah, Hû Dost

Müfid Yüksel Bektaşılık ve Mehmed Ali Hilmi Dedebeba adlı eserine hem orijinal metni koymuş hem de latinize etmiştir.

1.4 SANATI

Mehmet Ali Hilmi Dedebeba divanında 347 şiir yer almaktadır. Şair, divanında Hilmi ve Hilmi Dede mahlaslarını kullanmaktadır. Şiirlerde öğreticilik ön plandadır. Amaç Bektaşî anlayışını dile getirmek ve muhataplarına benimsetmektir. Divanda tarikat ehline adabı öğretmek için bir de nasihatname vardır.

Mutasavvıf birçok şairde olduğu gibi Hilmi Dedebeba'da da şekil özellikleri, anlama feda edilmiştir. Pek çok şiirinde ölçü de kusurludur. Nitekim divanda yer alan kasidelerden hiç biri kasidenin bütün bölümlerini içermemektedir.

Seyyidi's-Süccād'dır zāt-ı şerīf şübhesiz
Nūr-ı kıandīl-i 'ibādetdir 'Alī Zeyne'l 'Abā (G/15-4)

Gazellerin içinde övgü içerikli gazeller çoktur. Ehl-i beyt ve on iki imamı öven bu şiirler kaside bölümlerini içermediğinden gazele dâhil etmeyi uygun gördük. Oysa “Kaide: Türk edebiyatında din ve devlet büyüklerini övmek amacıyla belirli kurallar içinde yazılan uzun şiirlere denir.”¹¹ denmektedir.

Bir bölük dervīş-i derd-mendiz Allāh 'ışkına
Sālikān-ı rāh-ı 'ışkız pīre hīdmet bekleriz (G/82-2)

Ĥamdü'lillāh cān u dilden Muştafā'dır sevdiğim
Ĥaydar-ı Kerrār 'Aliyye'l-Murtażā'dır sevdiğim (G/150-1)

Hilmi Dedebara divanında Niyazî-i Mısrî ve Turabî'den etkilenmiştir. Divanda Turabî'ye yazdığı bir muhammes de vardır.

Mālik-i mülk-i beķā menba' -ı cūd ü seĥā
Gevher-i genc-i ĥayā ma' den-i kān-ı vefā
Vāķıf-ı sırr-ı Ĥudā dāĥil-i bezm-i 'alā
Lem' a-i nūr nümā enver-i ķul innemā
Mürşid-i müşkil-ķüşā ya' nī Turābī Baba (Mu/2-1)

Aşağıdaki dörtlükte şair vezin gereği Allah lafzının ilk ve son harflerini (Âh) kullanarak sanat yapmıştır:

¹¹ Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara 2000, s.122.

Â[lla]h için bir bâde şun
Nüş eylesün üftâde şun
Durma hemân sen sâde şun
Ey sâķi-i bezm-i ڑarab (Mu/1-8)

1.4.1 DİL

Mehmet Ali Hilmi Divanı'nda yer alan şiirlerde dil, genellikle sadedir. Fakat şiirlerin içinde çokça Arapça ayet, hadis ve söz vardır. Az da olsa Farsça kelimelere rastlanmaktadır. Şair ayet ve hadisleri genellikle Arapça olarak divanına almıştır.

Külle yevmin hüve fi-şân dedi Kırân'da haķķ
Her mazâhir ' âlem içre gösterir Haķķ'dan nişân (G/163-4)

Biz ol abdâl-ı ' ışķız kim **nemed-püşân-ı** cânânız
Tecellî-gâhımız tevĥîd-i envâr-ı celîdendir (G/57-3)

Mutasavvıfların halkla olan içiçeliğinden kullandığı dil de genel anlamda halkın kullandığı dildir. Hatta bazı yerlerde yerel söyleyişler de göze çarpmaktadır. Aşağıdaki beyitte “yuĥu” (uyku) sözcüğü kullanılmıştır.

Aç gözün ģaflet **yuĥusundan** uyan gel vaĥdete
Gezme ģâfil ' âlem-i keşretde nâ-binâ gibi (G/329-7)

Bir başka beyitte de Saplanmak anlamındaki “şancıldı” sözcüğü kullanılmıştır:

İltifât-ı yâre mazhar oldu Hilmî ' âķıbet
Sıneme **şancıldı** kaşı yaydan müjġân oķu (G/168-5)

Arapça olan bahr, Hızır ve Kuds gibi kelimeler bazı şiirlerde vezin gereği bahir, Hızır ve Kudüs şeklinde yer almaktadır:

Sensiñ benim ancak hısn-ı haşinim
Senden meded diler kalb-i hazinim
Berde ve **bahirde** sensiñ mu‘inim
Girdāb-ı ğamdayım yetiş yā ‘Alī (Mu/37-5)

Zevk-i bākī kesb eder nūş eyleyen cān la‘liñi
Çeşme-i āb-ı **Hızır** cānā dudağıñdır seniñ (G/115-3)

Ne ola vezin gereği n’ola yine Arapça olan kuds da kudüs şeklinde yazılmışlardır:

N’ola i‘cāz-ı Mesīhā der isem her nefesiñ
Nefha-yı rūh-ı **kudüs** şahid-i güftārında (G/186-3)

Ulama, sessiz bir harfle biten bir sözcükten sonra sesli ile başlayan bir kelime gelirse ve arada noktalama işareti de yoksa yapılabilir. Oysa şair ünsüz olan “sin”den sonra gelen yine ünsüz olan “ayn” harfinin Türkçe telaffuzunu düşünerek ulama yapmıştır:

Güşiş-i ‘ışkıñ ile ‘aynıma gelmez uyku
Ki gönül olmaya uykuda ruğundan ayru
Şeref-i hüsnu **bes** ‘ușşāka ne lāzım ğayru
Saña muştāk olalı çekmem özümden kayġu
Böyle bir ‘ālī Mesīhā-dem cānānsiñ sen
Çürümüş tenleri ihyā edici cānsiñ sen (Muh/5-3)

“Rabb’isini” sözcüğünde ek yığılması vardır. İki aitlik eki üst üste gelmiştir:

Egerçi *men ‘aref* sırrından āgāh oldusa nefsiñ
Olur idrāk eden **Rabb’isini** kāmīl beşer yā hū (G/170-3)

Bugün pek kullanılmayan sözcüklere de divanında yer vermiştir:

Melāmet hırķasın **egnine** giy cānā gider ‘ārī
Ṭarīķ-i faķrda müstaħdem-i ħablū’l-metīn ol sen (G/159-2)

1.4.2 ÜSLÛP

20. yüzyılda Türk Dilinde yeni gelişmeler meydana gelmiş. 600 yüzyıllık imparatorluğun oluşturduğu dil yerini, yüzyılın sonuna doğru daha sade bir Türkçeye bırakmaya başlamıştır. Dilde yeni arayışlar başlamış Tanzimat dönemi Türk Edebiyatının ilk dönemimde özellikle daha sade Türkçe kullanılmıştır. Servet-i Fünûn döneminde ise daha ağıdalı bir dil kullanılmış hatta bir arada kullanılmayan sözcüklerle tamlamalar yapılmış. “Servet-i Fünûn şiirinde, mesela, sâât-ı semen-fâm (yasemin renkli saatler) gibi fantastik söyleyişler,...”¹² kullanılmıştır. Bu atmosferde yaşayan Hilmi Dede dönemine göre gayet anlaşılır bir dille şiirlerini yazmakla beraber, Servet-i Fünûnculardan etkilenmekten mi yoksa tamamen kendi uygulaması mı bilinmez, o da Türkçe kelimelere Farsça ekler getirmiştir.

Tecerüd āsumānından toĝunca Ḥilmī-i kemter
Münevver etdi meydānı şeb-i vuşlatda **ay-āsā** (G/6-5)

Şair eserde ayet, hadislere sıkça yer vermiş, bunu yapmakla söylediklerini teyit amacı gütmüştür. Bazı ayet ve hadislerin zımnî olarak Hz. Ali’ye işaret ettiğini dile getirir. Bazı şiirlerde ayet ve hadis metni tam olarak veriliyorken bazılarında da telmih sanatıyla o ayet ve hadisi hatırlatıcı bir işaretle yetinmiştir.

Men ‘aref esrārına vāķıf olan ehl-i velā’
Bezm-i ħāşş-ı vahdete ħandān gelir ħandān gider (G/69-6)

¹² Nihad Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi* Cilt 2, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1998, s.1017.

Burada “Men arefe nefsehu fe-kad arefe Rabbehu: Nefsini bilen Rabbini bilir” hadisine işaret etmektedir.

Divan tertib eden Hilmi Dede, dil bakımından Klasik Türk Edebiyatından ziyade Halk Edebiyatına daha yakın durur. Sanat toplum içindir anlayışıyla yazdığından ölçüye çok da dikkat etmemiştir. Zira onda amaç nasıl söylediğinden ziyade ne söylediğidir. Divandaki 347 şiirden 28’inin hece ölçüsü ile yazılmış olması da onun Halk Edebiyatına yaklığının bir göstergesidir.

2. BÖLÜM: DİVANIN ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

2.1 DİVANIN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

2.1.1 Nazım Şekilleri

Mehmet Ali Hilmi Dedeba divanının biri el yazması diğeri de matbu olmak üzere iki nüshası vardır. Her iki nüsha da müretteb değildir.

Matbu divanda divan gazellerle başlamaktadır, gazeller de Arap alfabesine göre düzenlenmiş. Gazellerden sonra sırasıyla kasideler, kıtalar, müfredler ve tarihler gelmektedir. El yazması nüsha da ise şiirler karışık yazılmıştır.

Müretteb olmayan divanı düzenleyerek müretteb divan haline getirdik. Yeni düzenlemede divan şu şekilde oluşturulmuştur: Kasideler, Murabbalar, Muhammesler, Tahmisler, Müseddesler, Muaşşerler, Mesneviler, Gazeller, Kıtalar, Nazmlar, Tarihler, Müfredler.

El yazması divanın kopmuş sayfaları vardır. Dolayısıyla divandaki bütün şiirlere orada ulaşamadık. Böylece orda bulamadığımız şiirler için matbu divanla iktifa ettik.

Divanda yer alan nazım şekillerinin dağılımı aşağıdaki gibidir:

Nazım Şekilleri	Kaside	Murabba	Muhammes	Tahmis	Müseddes	Muaşşer
Nazım Şekli sayısı	3	39	8	1	9	1
Nazım Şekilleri	Mesnevi	Gazel	Kıta	Nazm	Tarih	Müfred
Nazım Şekli sayısı	1	230	3	1	41	10
TOPLAM NAZIM ŞEKLİ				347		

Kasideler : Divanda yer alan 3 kasidenin üçü de kasidenin bütün bölümlerini içermemektedir. “Kasideler 6 bölümden oluşur.”¹³ Oysa Hilmi Dedebaba'nın Divanındaki kasidelerden hiç biri bu bölümlerin hepsini içermemektedir.

İlk kaside 17 beyit olup “ nevruz” rediflidir. Nesib bölümünde bahar tasviri yapılmaktadır. Methiye bölümünde ise sırasıyla 12 imam övülmektedir.

2. kaside “çemen” redifli olup 27 beyittir.

3. kaside 47 beyitten müteşekkil Na‘at-ı Resül ‘Aleyhisselâmdir. İlk iki kasidede olmayan dua bölümü bu kasidede vardır. Kasidelerde beyit sayısı genellikle 31 ile 99 beyit arasında olur. Bu bağlamda değerlendirildiğinde de Hilmi Dedebaba Divanı'nda kasideye en yakın duran şiir budur.

Musammatlar: Mehmet Ali Hilmi Dedebaba Divanı müretteb divan olmadığından musammatlar da bir arada değildi, bu şiirleri tespit ederek dize sayına göre düzenlendik.

Divanda 39 Murabba vardır. Bunlardan 11'i mütekerrir murabbadır. Mütekerrir murabbaların numaraları şöyledir: 3,6,7,15,18,20,24,35,36,37,38. Geriye kalan 28 murabba ise müzdevçidir. En uzun murabbalar 17 dörtlükten oluşan 25. ve 32. murabbalardır. En kısa murabbalar ise 3 dörtlükten oluşan 14, 21 ,26, 33 numaralı murabbalardır.

Muhammesler: Divandaki muhammes sayısı 8'dir. Bunlardan 3'ü mütekerrir 5'i de müzdevçidir. Muhammeslerin bent sayıları 5 ile 9 arasında değişmektedir.

Tahmisler: Divandaki tek Tahmis Sezâî'¹⁴ye yapılmış olan 5 bentlik tahmistir. Sezâî'nin 5 beyitlik olan ve matla beyitini aşağıda yazdığımız gazeline tahmis yapılmıştır.

Şüret-i mevhûma bakma âdem-i ma' nâya gel
Harf-i libâs içre pinhân nokta-yı zîbâya gel

¹³ Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara 2000, s.123.

¹⁴ Sezâî, “Hasan B. Ali Gülşenî (1669-1737) bir Türk sufisi ve şairi olup kendi mahlasına izafe edilen ve Gülşeniyenin bir kolu sayılan Sezâîye tarikatının da kurucusudur.” Geniş bilgi için bkz. İslam Ansiklopedisi 10.cilt, MEB, Eskişehir 1997, s.547.

Müseddesler: Divanda bent sayısı 5 ile 17 arasında değişen 9 müseddes vardır. Müseddeslerden 4'ü mütekerrir, 5'i de müzdeviçtir. Müseddeslerden bir tanesi de “*Merşiyeye-i ciger-süz-i Hazret-i İmām Hüseyin-i Şehid-i Kerbelā*” adı altındaki mersiyedir. Muaşşerler: Divanda 7 bentten oluşan bir muaşşer bulunmaktadır.

Kısa Mesneviler: Divanda iki mesnevi vardır. Bunlardan biri Hz. Ali’yi tavsif eden 21 beyitlik kısa bir mesnevidir bir diğeri de tarih şiirleri içinde bulunan 34 nolu şiirdir.

Gazeller: Toplam 23 harfte gazel yazılmıştır.

Mehmet Ali Hilmi Dede Baba Divanı’nda yer alan 230 gazelden 96’sı 7 beyitten 66’sı ise 5 beyitten müteşekkildir. Görüldüğü üzere yoğunlukla gazellerin beyit sayısı 7’dir. Divanda en uzun gazel olan 31 beyitlik “*Der naşihat-ı Mürşid-i A‘zam*” adıyla bir nasihat-nâme vardır.

Divandaki 14. gazel, 15 beyitlik bir elif-nâmedir. “Elifnâme, mısra veya beyitlerin ilk harfleri alt alta getirildiğinde, elif’ten ye’ye alfabetik bir şekilde sıralanan, ekseriyetle aruzun fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün kalıbıyla ya da 11’li hece ölçüsüyle nazmedilen gazel, kaside, müseddes gibi farklı şekillerle yazılabilen, daha çok dinî ve didaktik konulu olmakla birlikte her konuda örnekleri görülebilen şiirlerdir.”¹⁵

Elifnamenin ilk beyiti dışındaki harfleri vezne dâhildir. Divandaki elifname, Fâ’ ilâtün Fâ’ ilâtün Fâ’ ilâtün Fâ’ ilün kalıbıyla yazılmış bir gazeldir.

(Elif) Ey elif kâmetli dilber ey ruhu bedrü’ d-dücā

(Be) Bā-ı bismillāh ile didāriñ olmuş pür-ziyā

(Te) Te’ ālā’llāh kılmış hüsünü ahsen seniñ

(Şe) Şenāya müsteħakdır hüs ü āniñ bī-riyā

73. gazel, divandaki tek mütezaddır.

¹⁵ Feridun Hakan Özkan, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 2012/64, s.187.

Bazı gazellerde ehl-i beyt, 12 imam ve Hacı Bektaş Veli methedilmektedir. Medih yönleriyle kasideye yakınlıkları olmasına karşın kasidenin bölümlerini içermemeleri hasebiyle gazel başlığı altında değerlendirmeyi daha uygun gördük.

“15 beyitten uzun olan gazellere Gazel-i mutavvel denir.”¹⁶ Divandaki üç gazel mutavvel gazeldir. Mutavvel olan gazel numaraları: 34,154 ve 230’dur

Kıtalar: Hilmi Dede Baba Divanı’nda 3 kıta bulunmaktadır. Yazma nüshada her kıtanın başlığı da kıta şeklinde yazılıdır. Ayrıca Tarih başlığı altında topladığımız 41 şiirin 40’ı da kıta nazım şekliyle yazılmıştır. Dolayısıyla toplam kıta sayısı 43’tür.

Nazımlar: Şiirdeki tek nazım “Nerdibân köyünde Şâhşulu Sulţân dergâhınıñ çatalkapı üzerindeki beytidir” notunu düştüğü şiirdir.

Tarihler: Mehmet Ali Hilmi Dede Baba Divanı’ndaki bu bölümde, toplam 41 şiir bulunmaktadır. Bu şiirlerden 40’ı kıta, 1’ide mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır.

Müfredler: Divanda 10 müfred bulunmaktadır. Bunlardan biri matla¹⁷’dır.

2.1.2 VEZİN

Mehmet Ali Dede Baba Divanı’nda en çok kullanılan ölçüsü *Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün* kalıbıdır. “Remel bahrinin bu kalıbı hem ahengi hem de kullanımının basitliği sebebiyle Türk şairleri tarafından en fazla benimsenen ve kullanılan kalıbıdır.”¹⁸ Divandaki 166 şiirde kullanılmıştır, kullanım oranı da % 47,84’tür. Bu da yaklaşık olarak divanın yarısına tekabül eder.

Remel bahrinin bir başka kalıbı olan *Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün* divanda % 12,68 ile en çok kullanılan üçüncü kalıptır.

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün kalıbı ise Divanda en çok kullanılan ikinci kalıptır. “Bu müsemmen kalıp hezec bahrinin şiirimizde en çok kullanılan kalıbıdır.”¹⁹

Divanda çok kullanılan kalıplara baktığımızda Hilmî Dede Baba’nın geleneği sürdürerek şiir yazdığını söyleyebiliriz.

¹⁶ Haluk İpekten, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergâh Yayınları, İst 1997, s.17.

¹⁷ Beyit, bir manzume içindeki durumuna, uyaklı ve bağımsız olup olmamasına göre çeşitli adlar alır: uyaklı beyite beyt-i musarra, uyaklı olmayan beyite de ferd ya da müfred denir. Musarra beyit ayrıca matla adını alır. Cem Dilçin, a.g.e, s.102.

¹⁸ Haluk İpekten, a.g.e, s.214.

¹⁹ Haluk İpekten, a.g.e, s.166.

Şairin aruz vezni kullanmada büyük bir sıkıntı yaşadığı ortadadır. Zira vezne tam uyan şiiri yok gibidir. Şair kimi yerlerde vezin gereği “ve ey”i ve’y, “ne ola”yı n’ola şeklinde kısaltmada bulunmuştur.

Ey vücūd-i nūr-ı Hakk ve’y maḥrem-i Rabbi’l felak
Dāver-i vālā nesaḳ her dü cihāniñ bihteri (K/3-17)

N’ola sürsem yüzümü būs ederekten izine
Ayağın paşmagı tāt-ı külehimdir cānā (G/10-3)

Şair Arap alfabesinde sessiz harf olan “ayn”ın Türkçe okunuşunu göz önünde bulundurarak “ulama” yapmıştır:

Ġamdan ğama dūċār eder ‘uṣṣākı hemīşe
Göstermez olur çeşmine dünyā-yı maḥabbet (G/24-3)

Beyitte şair ... eder ‘uṣṣākı... arasında ulama yapmış. Oysa “ayn” sessiz harftir. Şair, sadece telaffuzu düşünerek aruz kusurunda bulunmuş. Buna benzer aruz kusurları divanın başka yerlerinde de vardır.

Dünyā **degil** ‘uḳbā dahı öz yādına gelmez
Ķalbinde olan şıdĳ ile Mevlā-yı maḥabbet (G/24-10)
Nuḳul gibi donanmış her taraf bā-ḳudret-i Yezdān
Ķarānfıl lāle vü nesrīn zānbaḳ yāsemen fulyā (G/18-10)

Arapça olan nukl kelimesini vezin gereği nukul şeklinde okumuş.

Divanda hece ölçüsü ile yazılan şiir sayısı 28’dir. Bu da yüzdelik dilim olarak % 8,07’e tekabül ediyor ki azımsanmayacak bir orandır. Heceyi tercih edişi onun halk edebiyatının etkisinde kaldığını gösterir. Bunun yanında mutasavvıf olması hasebiyle etkisinde kaldığı şairlerin de hece ölçüsü ile şiirler yazdıkları görülmektedir. Etkisinde en çok kaldığı şair olan Niyazî-i Mısrî Divanı’ında “toplam 25 adet hece vezniyle yazılmış şiir bulunmaktadır.”²⁰

²⁰ Kenan Erdoğan, *Niyazî-i Mısrî Divanı*, Akçağ Yay, Ankara 1998, s.CIV.

Divanda hece vezni ile yazılmış 28 şiirden 23'ü 11'li, 3'ü 7'li, 2'si de 8'li ölçüsü ile yazılmıştır. 11'li hece ölçüsü “Türk edebiyatının her döneminde çok kullanılmış bir kalıptır. Koşmalar, destanlar, tekke şiiri nazım türleri... hep bu kalıpla yazılmışlar.”²¹ Şair, aruzda olduğu gibi hecede de en çok kullanılan ölçüyü kullanmıştır. Buradan hareketle yukarıda dediğimizi teyiden tekrar diyoruz ki şair geleneğe bağlı kalmıştır.

Hilmî Baba Divanı'nda kullanılan vezinler, sayıları ve oranları şu şekildedir:

Sıra No	Kullanılan Vezin	Vezin Sayısı	Yüzde
1	Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün	170	48,99
2	Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün	58	16,71
3	Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün	46	13,26
4	Hece	28	8,07
5	Mef' ülü Mefā' ilü Mefā' ilü Fe' ülün	14	4,03
6	Müfte' ilün Fā' ilün Müfte' ilün Fā' ilün	8	2,31
7	Mef' ülü Fā' ilātün Mef' ülü Fā' ilātün	5	1,44
8	Müstef' ilün Müstef' ilün	4	1,15
9	Mef' ülü Fā' ilatü Mefā' ilü Fā' ilün	3	0,86
10	Müfte' ilün Fā' ilün	2	0,58
11	Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ülün	2	0,58
12	Mef' ülü Fā' ilātün	1	0,29
13	Fe' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilün	1	0,29
14	Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün	1	0,29
15	Mef' ülü Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ülün	1	0,29
16	Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün	1	0,29
17	Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün	1	0,29
18	Müstef' ilün Fe' ülün Müstef' ilün Fe' ülün	1	0,29
TOPLAM		347	100

²¹ Cem Dilçin, a.g.e, s.49.

2.1.3 UYAK VE REDİF

Uyak (kafiye): “En az iki dize sonunda anlamca ayrı sesçe birbirine uyan iki sözcük arasındaki ses benzerliğidir.”²²

Divanda çoğunlukla tam uyak kullanılmış olmakla beraber diğer uyak türleri de kullanılmıştır.

Aşağıdaki beyitlerde tunç uyak kullanılmıştır:

Hazret-i Sultān Balım’dır cümle ḥabbāzlar **eri**
Bağ kerāmātına ‘aynen bunda ey cān gel **beri** (Kıt/2-1)

Yed-i luṭfuñ ile gel bu gözümün yaşını **sil**
Saña ‘āşık idüğüm bilmeye tā nā-geh **il** (G/128-1)

Bu dörtlükte yarım uyak kullanılmış olup uyak düzeni de düz (aaab) uyaktır:

‘Işık ola ol dervīşe
Düşmez ebed teşvīşe
Cū’ -y1 melāmet-keşe
Mā’ide gökden iner (Mu/4-5)

Uzun bir redifi olan aşağıdaki beyitte kullanılan kafiye türü zengindir:

Nūr-ı kandil-i mu‘allādır Hüseyin-i Kerbelā
Revnağ-efzā-yı muşallādır Hüseyin-i Kerbelā (G/13-1)

Divanda yer alan kısa mesnevinin iki beyiti dışındaki beyitler “Ali’dir” şeklinde başlıyor. Böylece tekrar sanatı ile dize başı uyak oluşturmuş:

‘**Alī’dir** rehber-i rāh-ı hidāyet
‘**Alī’dir** menba‘ -1 sırr-1 velāyet

‘**Alī’dir** ma‘den-i luṭf u ‘ināyet
‘**Alī’dir** kāşif-i esrār-ı āyet (M/1-1,2)

²² Cem Dilçin, a.g.e, s.59.

Burada şair “beg” sözcüğünün “bey” şeklinde telaffuzunu düşünerek kafiye yapmış:

Hilmî haqîkat beglerim
Ta‘ rîf-i hikmet eylerim
Haqq işidüp Haqq söylerim
Ey zâhid inkârın nedir (Mu/2-15)

Hilmî Dedebaba göz için uyak anlayışı ile şiir yazmıştır:

Maḥabbet şirketi kabûl eylemez
Demişiz *vaḥdehu lâ-şerike leh*
Şâdıqlar sözünden nükûl eylemez
Sevdiğim efendim lâ-naẓîre leh (•) (•)
Âşq-ı mecâzîniñ lübb-i haqîkat
Haqîkat daḥi lübb-i ma‘ rifet
Bu sırra vâkıfdır ehl-i tarîkat
Tecellî eyleser Allâh bir **qula** (قولہ) (Mu/30-1,2)

Redif: “Sözlük anlamı “arkadan gelen”dir. Uyak sözcüğünün revî harfinden sonra gelen harfi, ek, takı ve sözcüklere denir.”²³ Divan edebiyatında “uyaklı sözcüklerin ses değerleri üzerinde durulmayışı, uyağın bir çizgi ve resim sanatı gibi göze yönelmesi sonucunu doğurmuştur. Bundan dolayı divan şiirindeki uyağa göz uyağı (göz kafiyesi) adı verilmiştir.”²⁴

Arap alfabesinde göz kafiyesine göre sıralanan gazeller latinize edildiğinde son harfi i,ü,â olan şiirleri “Bābu’l-Yā” adı altında topladık.

“Kimi zaman redif dizenin başındaki uyak sözcüğünden sonra dizenin bütünü de kaplayabilir.”²⁵ Aşağıdaki örnekte de buna yakın bir uygulama var.

‘ Âşık-ı dîdâr-ı ‘ ışkım yâ ‘ Alî senden meded
Mā’ il-i dildâr-ı ‘ ışkım yâ ‘ Alî senden meded

²³ Cem Dilçin, a.g.e s.68.

²⁴ Cem Dilçin, a.g.e, s.67.

²⁵ Cem Dilçin, a.g.e, s.70.

Divandaki şiirlerin yarısından fazlasında kelime şeklindeki redif vardır. Malum kelime redifli şiir yazmak daha zor ve dikkat gereken bir iştir. Bütün beyitlerde kelimeyi yerinde kullanabilmek belki de ona uygun bir cümle kurmak gerekir. Şairin kullandığı redifleri sözcük türleri noktasında tasnifte bulunduk:

Fiil	Zamir	İsim	Edat	Zarf	Bağlaç	Ek eylem	Özel isim	Birden fazla sözcük
45	22	29	7	1	1	2	18	30

Tabloda görüldüğü gibi sözcük durumundaki redifler içinde en çok kullanılan sözcük türü fiildir. Birden fazla sözcükten oluşan redif de dikkat çekecek sayıdadır.

Bunların içinde iki sözcükten oluşan da var, ikiden fazla kelimedenden oluşan redif de vardır.

Dilberā envār-ı haqq ʿ ayn-ı cemāl **olmuş saña**

Şuʿ le şalmış hüsünüñe bedr-i kemāl **olmuş saña** (G/11-1)

Yād edip laʿ liñ gözüm yaşın şarāb **etdim bu şeb**

Cismimi nār-ı firākıñla kebāb **etdim bu şeb** (G/22-1)

Terkip şeklinde olan redifler de vardır. Hem isim tamlaması şeklinde hem de sıfat tamlaması şeklinde olan terkipler bulunmaktadır:

Haṭṭ-ı hüsünüñ üzre konmuş nokṭa-yı ben **bir yaña**

Cümle ʿ ālem bir yaña ey gül-beden sen **bir yaña** (Mü/1-1)

bir yana: sıfat tamlaması

Nūr-ı k̄andīl-i mu‘allādır **Hüseyn-i Kerbelā**

Revnaḳ-efzā-yı muşallādır **Hüseyn-i Kerbelā**

(G/13-1)

Hüseyn-i Kerbelā: isim tamlaması

Mehmet Ali Dede Baba Divanı’nda özel isim olan redifler bulunmaktadır:

Cismimi kıldım fedā ‘ışḳ ile cānān **Aḫmed’e**

Yalñız cismim degil olsun fedā cān **Aḫmed’e**

(G/184-1)

Şāhib-i genc-i aḫadī

Menba’ -i zū’l ‘atā **Hüseyn**

Mālik-i sırr-ı Aḫmedī

Vāşıl-ı Kibriyā **Hüseyn**

(Mu/18-1)

Mü’miniñ ḳalbinde lā-şekk nūr-ı illādır ‘**Alī**

Bezm-i ervāh-ı elest içre hüveydādır ‘**Alī**

(G/200-1)

Enver-i ‘arş-ı güzinsiñ yā **Muḫammed Muştafā**

Nūr-ı çarḫ-ı heftümīnsin yā **Muḫammed Muştafā**

(G/228-1)

Şem‘ -i miḫrāb-ı imāmetdir ‘**Alī Zeyne’l ‘Abā**

Rehber-i rāh-ı hidāyetdir ‘**Alī Zeyne’l ‘Abā**

(G/15-1)

Velîyy-i Hazret-i Hâlık

İmām-ı Ca' ferü's-Şādık

‘Ulüm-ı ‘ālîye nâtiq

İmām-ı Ca' ferü's-Şādık

(Mu/20-1)

Mâh-ı burc-ı evliyâdır **Hâcî Bektaş-ı Velî**

Şem' -i bezm-i aşfiyâdır **Hâcî Bektaş-ı Velî** (G/200-1)

Necî-i İmām-ı nâşır

Şâh **Muhammed Bâkır**

Nesl-i Betül-i tâhir

Şâh Muhammed Bâkır

(Mu/6-1)

2.2 DİVANIN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

2.2.1 DİN

Mehmet Ali Dedebaba Bektaşi tarikatı Dedebabası olması hasebiyle divanında doğal olarak Tasavvufî terimleri sıkça kullanmıştır. Aşağıda önce terimler açıklanmış devamında terimin kullanıldığı şiirlere örnek verilmiştir.

2.2.1.1 ALLAH

Allah lafzı, bizzat divanda geçtiği gibi Allah'ın sair sıfatları da divanda sıkça kullanılmıştır. Bunlar: Hakk, Rabb, Mevlâ, Yezdan, Hüdâ, Mudill, Rabbü'l Enam, Ğaffâr, Cebbâr, Hâlık ve Bârî isimleridir.

Hilmi Dedebaba Divanı bir münacatla başlar. Divanda şair; Yasin, Meryem, Fatiha, Kalem ve İnsan surelerini aracı kılarak Rabbinden güneşin parlayan nuru ile gönlünü hayattar kılmasını ister:

Yâ *Rabb* bi-*hakk*-ı sūre-i Yâ-Sîn vü Kâf-Hâ

Yâ *Rabb* bi- *hakk*-ı Fâtiha vü Nūn u Hel etâ (G/1-1)

Envâr-ı nûrî mihriñ ile zinde kıl dilim
Esrâr-ı ‘ışık-ı pāk ile ve’l leyli ve’d-duhā (G/1-2)

Tasavvufta mâsivâdan el etek çekmek bir tercihtir. Allah dışında her şey boş, nefs-i emmareden tezkiye esastır:

Gel mâ-sivâdan hubbu kes
Ayrılma Hâkğ’dan bir nefes
Allâh bes bâkî heves
Bu nefs-i emmâreñ nedir (Mu/2-12)

Hidayete ermenin yolu ilahî bir nazarla kainata bakmaktan geçer. Zira kainat esmaülhüsnanın tecellisidir:

Hâdi esmâsına mazhar olayım dersene eger
Hâkğ nazarla nazar et kimseyi etme izrâr (G/34-12)

Divanda esmaülhüsнадan Hakk ismi çokça geçmektedir. Tasavvufta “lâ mevcude illa hu” yani ondan başka bir şey yoktur kaidesi vardır. Burada gören, işiten, konuşan Hakk’tır. Âlemde ondan başka bir eser yoktur. Her eserde tecelli eden Hakk’tır:

Hâkğ bilür hâsiyet-i ‘unşuru ehl-i ‘irfân
Hâkğ görür Hâkğ işidir Hâkğ’dır eden Hâkğ güftâr (G/34-18)

Hâkğ ‘dan özge ne var ‘âlemde ‘aceb ey vâ‘iz
Hâkğ’dan özge var ise göster eger bir âşâr (G/34-19)

İnsanın yaratılıştaki bir gayesi de Allah’ın kudretini izhar ve yaratılanın da Celal sahibinin bir sanatı olduğu hakikatını dile getirmektir:

Ƙudretiñ işbāt için halk eylemiş Hakk zātını
Şüretiñ taşvîr edüp naqqâş-ı şun‘ -i zü’l-Celâl (G/126-3)

Cahil ve haddini bilmeyenler Mevlâ âşıklarının kadrini bilmezler onlar (ancak) Mevla âşıklarının kafasını keserler:

Hakîkat ehliniñ kâdrin ne bilsün câhil ü nâdân
Keserler başını ‘uşşâk-ı Mevlâ’niñ kafasından (G/159-4)

Şair; görünürde yoksun, acemi ve ümmî fakat hakikat aleminde Yezdan’ın lütfuna hazinedarlık makamında. “Şol fakîr olup gezenlerde hazine dopdolu”²⁶:

Fakîrim Hilmiyâ şüretde gerçi tıfl hem ümmî
Hakîkat ‘âleminde haznedârım fazl-ı Yezdân’a (G/173-10)

“Ehl-i tasavvufun bir kısmı, tevhid içinde tam huzuru kazanmak için, "Lâ meşhude illâ hu" deyip kâinatı unuttur, nisyan perdesini üstüne çeker, sonra tam huzuru bulur.”²⁷
Aslında mutasavvıfların eşyada gördükleri Allah’ın sıfatlarının tecellileridir:

Evvel ü **Âhîr** ile Bahtın ü Zâhir Hilmi
Şîfât-ı zât-ı Hudâ’dır kamu eşyâ ne ki var (G/34-23)

Türklerde ‘Tañrı’ ismi metinlerde sıkça geçer:

²⁶ Kenan Erdoğan, *Niyazi Mısrî Divanı*, Akçağ Yay, Ankara 1998, s.34.

²⁷ Said Nursi, *Mektubât*, RNK, İstanbul 2015, s.356.

Söyle baña Tañr[1] için dilde kıuram tahtıñı
Yūsuf isen sen eger bende göñül Mıřr'ı var (G/54-4)

Lem-yezel: Allah'ın sıfatlarındadır “Zeval bulmaz zâil olmaz, bâki, kalıcı”²⁸
anlamındadır:

Ey cemâl-i ıal‘ at-ı miřbâh-ı nūr-i **lem-yezel**
Geldi Hâkķ'dan řanıña nūr âyeti cānā meřel (G/128-1)

‘**Azze ve cell:** “Aziz ve celil olan (Allah)”²⁹ izzetli ve derecesi yüksek olan
anlamındadır:

Sensiñ ol Kur‘ân-ı nâlık bu şıfatla yâ Hâbîb
Muşhaf-ı hüsñünde yazmış okudum Hâkķ ‘**Azze ve Cell** (G/128-6)

Hıyy: Canlı, hayattar olan, Allah'ın isimlerindedndir:

Süzüldüm püte ‘ıřķ iıre bir şâfi-derün oldum
Bi-hamdi’llâh özümde **Hıyy-ı Muıtlak** bir hayâlim var (G/40-4)

Hâdi: “Hidayet eden, doğru yolu gösteren”³⁰ anlamındadır.

Muıdill: Dalalete saptıran, yanlış yola sevk eden Allah'ın adıdır:

Kimi **Hâdi** kimi de ism-i **Muıdill** mazharıdır
Her şıfât fi‘ ilini izhâr edecektir nâçâr (G/34-21)

²⁸ Ferit Develioğlu, *Osmanlıca –Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara 200, s. 547

²⁹ Ferit Develioğlu, a.g.e, s.60.

³⁰ Ferit Develioğlu, a.g.e, s.308.

Rabbü'l Enām: “Bütün mahlûkların Tanrısı”³¹ Mâsivânın Rabbi, yaratılmışların Halık'ı anlamındadır:

Bir   alâmetdir bu halkıñ başı üzre dikilür

Oğuyanlar rahmet etsün diyeler **Rabbü'l Enām**

Ğaffār: “Kullarının günahlarını affeden, Allah.”³² Tevbe eden kulların tövbelerini kabul edip günahlarını bağışlayan Allah anlamındadır:

Cebbār: “Kuvvet ve kudret sahibi”³³ istediğini yapabilen anlamında kullanılan Allah'ın sıfatlarındandır.

Hâlik: “Yaratan, yoktan var eden, yaratıcı.”³⁴ Mahlukatı yaratan, onları yoktan

Bâri: Yaratan, Yaratıcı.³⁵ anlamındadır:

Felek reşk etdi erdi başıma biñ cevri a  dâdan
Cüdâ oldum enîn ü âh ile ol vech-i zibâdan
Ki güyâ ayrılıpdur cism-i zârım ruh-ı a  lâdan
Ümîd-i vaşlıñı kesmem ve lâkin **Bâri** Mevlâdan
Şığındım dest-girim **Hâlik-i Cebbâr'a** vü **Ğaffâr'a**
Eder maqsûda vâşıl kıymaz ehl-i   ışkı âvâre (Mü/5-2)

³¹ Ferit Develioğlu, a.g.e, s.221.

³² Ferit Develioğlu, a.g.e, s.274.

³³ Ferit Develioğlu, a.g.e, s.127.

³⁴ Ferit Develioğlu, a.g.e, s.318.

³⁵ Ferit Develioğlu, a.g.e, s.71.

2.2.1.2 MELEKLER

Melek güzellik ve masumiyetin ifadesidir. Divanda melek yüzlü, melek gibi güzel, melek huylu tabirleri geçmektedir. Bazı Şiirlerde direkt meleklerden bahsedilirken bazı Şiirlerde ise sevgili meleğe benzetilmiştir.

Sevgili, melek gibi ay yüzlü Şeklinde tasvir edilmiştir:

On sekiz yaşında iken ol melek-veş **māh-r**
Vālideynini bıraŐdı ‘ āķıbet zār ü ĥazīn (T/25-2)

Burada melek, güzel huylu olarak tasvir edilmiş:

Cemāliñ ĥsn ü āniñ ruĥları āliñ gl endāmıñ
Ķamer ıal‘ at **melek ĥaŐlet** perī-peyker Őaı Leylā (G/17-2)

Bur beyitte sevgili, melek yüzlü, güzellik, hüsün ve cemalin kemal hali olarak karŐımıza çıkmaktadır:

Dem-be-dem olmaŐdadır ĥsn ü cemāliñ ber-kemāl
Ey **melek-sīmā** cemāliñ görmeye bir an zevāl (G/127-1)

Cebra’il: Vahiy meleğidir. Peygamberlerin emir ve vahye vasıta ve memur olan dört büyük melekten biri.

Cebrail, Hz. Peygamber’in dergahında sohbet arkadaşı:

Sensiñ ol Sulıān-ı kevneyn-i risālet-kim müdām
Āsitān-ı dergehinde **Cebra’il** olmuş nedīm (G/145-2)

Rūh-ı uds: Cebrail, Cibril, Allah'ın emri ile Meryem'in kaftanına yenine üflediği için bu adla anılır. Bu üfürüşten Hz. İsa doğmuştur.³⁶:

Tecerrüd deyrīdir azm-i kudūmūñ **Rūh-ı uds** āsā
Tārīķ-i feyz-i Hāķķ'da zātını īsā'ya beñzetdim (G/140-5)

Kirāmen kātībīn: İnsanın işlediği ameli kaydeden meleklerdir. İnsanın sağ ve solunda olan bu iki melek daima insan ile beraberdir. Sağındaki sevapları yazar. Solundaki günahları kaydeder. Sevapları yazan hemen

Kirāmen kātībīn ol sūcūd-ı āyet-i seb' i
Hūṭūṭ-i heft ḥarfīyle cemāl-i yāre yazmıřlar (G/42-2)

2.2.1.3 ĀYET VE HADİSLER

Divanda ayet ve hadislere çokça rastlanmaktadır. Bazen metnin tamamı geçerken bazen de ayet ve hadisın bir bölümü geçmektedir.

Yā-Sīn: (Yasin, 36/1)

Huruf-ı mukattaadandır. "Yāsīn"ın, genellikle "Ey insan!" manasına geldiği kabul edilir. Bununla kastedilen, Hz. Peygamber'dir. Yāsīn sūresi Kur'an'ın kalbi kabul edilmiş ve Müslümanlar arasında ayrı bir önem kazanmıştır.³⁷

Kāf-Hā: (Kāf. Hā. Yā. Ayn. Sād.) (Meryem, 19/1)

Meryem suresinin huruf-ı mukattaadan olan ilk iki harfidir.

³⁶ İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Ötüken, İstanbul 200, s.332.

³⁷ Komisyon, *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, Türkiye Diyanet Vakfı Ankara 2012, s.439.

Fātiḥa:

“Manası itibariyle Fātiḥa, en büyük dua ve münâcâtıdır.”³⁸ Şair divanına başlarken dua ile giriş yapmış ve en büyük dua olan Fatiha’yı da şefaati yapmıştır. Fatiha açmak demektir. Kur’an Fatiha ile başlar. Hilmi Dede de divanının ilk beyitinde Fatiha suresini duasına şefaati kılarak divanına başlamıştır.

Nûn:

“Nûn. Kaleme ve (kalem tutanların) yazdıklarına and olsun ki, (Nun heca harflerindedir, manasını ancak Allah bilir bunu manasını verme cihetine gidenler ise daha çok hokka kelimesi ile manalandırmışlar.”³⁹

Hel etâ: (Hel etâ alel insani hînüm mined-dehri lem yekûn şey’en mezkûra)

“İnsanın üzerinden, henüz kendisinin anılan bir şey olmadığı uzun bir süre geçmedi mi?”⁴⁰:

Yâ Rabb bi- ḥaḳḳ-ı sûre-i Yâ-Sîn vü Kâf-Hâ

Yâ Rabb bi- ḥaḳḳ-ı Fātiḥa vü Nûn u Hel etâ (G/1-1)

Ve’l leyli ve’d-duḥâ: (Leyl 92-1) (Duha 93-1)

Geceye ve duha vaktine yemin ediyor. Aynı zamanda Leyl ve Duha surelerine de telmih var:

---

³⁸ Komisyon, a.g.e, s.VIII.

³⁹ Komisyon, a.g.e s. 563.

⁴⁰ Komisyon, a.g.e s.577.

Envār-ı nūr-ı mihriñ ile zinde kııl dilim
Esrār-ı ıışķ-ı pāk ile *ve'l leyli ve'd-duhā* (G/1-2)

Elif lām mīm rā: (Ra'd 3-1)

Huruf-ı mukattadandır anlamı herkesçe bilinmez, sırdır:

Ebrū-yı hııı-ı yāre kııl öz āşinā beni

Yā Rabb bi-hıııķ-ı sırr-ı *elif lām mīm rā* (G/1-3)

Mā-kāne Muħammed (Ma-kāne Muhammed'ün eba ehadimmir ricālikum ve lakir-Resülallahi ve hıııtemen-nebiyyin ve kanellahu bi külli şey'in alima) (Ahzab 33-40)

“Muhammed, sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat o, Allah'ın Resülü ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi hakkıyla bilendir.”⁴¹

Muşhaf yüzüne yazmış aın hāme-i kudret
Heftüm hııı ile āyet-i *mā-kāne Muħammed* (G/31-2)

Bismillāhirrahmānirrahīm: (İnehü min Süleymān'e ve innehu Bismillāhirrahmānirrahīm) (Neml 27-30)

"Mektup Süleyman'dandır, rahmān ve rahīm olan Allah'ın adıyla (başlamakta) dır."⁴²

⁴¹ Komisyon, a.g.e s.422.

⁴² Komisyon, a.g.e s.378.

Allah'ın adıyla başlayıp rehberimden ders alarak aşk yoluna koyuldum:

Bâ-i *Bismillâhirrahmânirrahîm* ibtidâ

Ders alup pîrimden etdim rāh-ı ʿışqa iktidā (G/2-1)

Elestü bi-Rabbiküm: (Ve iz ehaze Rabbuke min benî Âdeme min zuhûrihim zurriyyetehum ve eşhedehum alâ enfusihim, elestü birabbikum, kâlû belâ, şehidnâ, en tekûlû yevmel kıyâmeti innâ kunnâ an hâzâ gâfilîn) (A'raf 7-172)

Ruhların yaratılışından sonra Rabbimizin “Elestü bi-Rabbiküm” ben sizin Rabbiniz değil miyim hitabına ruhların verdiği cevap: kâlû belâ şeklinde olmuştur.

“Kıyamet gününde, biz bundan habersizdik demeyesiniz diye Rabbin, Adem oğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini çıkardı, onları kendilerine şahit tuttu ve dedi ki: Ben sizin Rabbiniz değil miyim? (Onlar da), Evet (buna) şahit olduk, dediler.”⁴³

Bizim aktimiz kalu belada verdiğimiz sözdendir. Kabulümüz de Muhammed ve Ali'dendir:

Ezel mişâkıımız cem' iyyet-i *kâlû belâdandır*

Bizim ikrârımız nûr-ı Muhammed'le ʿ Ali'dendir (G/57-1)

Nahnü-kasemnâ: (E hum yaksimûne rahmete rabbike, nahnu kasemnâ beynehum maîsetehum fil-hayâtid-dunyâ ve rafa'nâ ba'dahum fevka ba'din deracâtin li yetteḥize ba'duhum ba'dan suhriyyâ, ve rahmetu rabbike hayrun mimmâ yecmaûn) (Zuhruf 43-32)

---

⁴³ Komisyon, a.g.e s.172.

Rabbinin rahmetini onlar mı paylaşıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık. Birbirlerine iş gördürmeleri için kimini ötekine derecelerle üstün kıldık. Rabbinin rahmeti onların biriktirdikleri şeylerden daha hayırlıdır⁴⁴:

Şakiriz Hilmî hemân *naḥnü-kasemnâdan* beri
Dergeh-i bâb-ı Ğazanfer'den verilmiş rızqımız (G/81-7)

Yehdi'llâhü li-nûrihi: (...yehdillâhu li nûrihî men yeşâu, ve yedribullâhul emsâle lin-nâsi, vallâhu bi kulli şey'in alîm) (Nur 24-35)

Allah, göklerin ve yerin nûrudur. O'nun nûrunun temsili, içinde lamba bulunan bir kandillik gibidir. O lamba kristal bir fanus içindedir; o fanus da sanki inciye benzer bir yıldız gibidir ki, doğuya da, batıya da nisbet edilemeyen mübarek bir ağaçtan, yani zeytinden (çıkan yağdan) tutuşturulur. Onun yağı, neredeyse, kendisine ateş değmese dahi ışık verir. (Bu,) nûr üstüne nûrdur. Allah dilediği kimseyi nûruna eriştirir. Allah insanlara (işte böyle) temsiller getirir. Allah her şeyi bilir⁴⁵:

Hâzret-i Zeyne'l-^c Abâ'niñ mâh u gûn bir zerresi
Vech-i *yehdi'llâhü li-nûrihi* oldur men yeşâ³ (G/2-4)

Ve's şemsi vel-ķamer: (Eş şemsu vel kameru bi husban.) (Rahman 55-5)

Güneş ve ay bir hesaba göre (hareket etmekte) dir⁴⁶:

Ay yüzü *ve's şemsi* ḥaṭṭiñ *vel-ķamer* âyetleri
Rûz-ı şeb çeşmimde nûr-ı mihr-ı enverdir baña (G/7-3)

⁴⁴ Komisyon, a.g.e s.490.

⁴⁵ Komisyon, a.g.e s.353.

⁴⁶ Komisyon, a.g.e s.530.

Ḳābe ḳavseyñ ev ednā: (Fe kane kabe kavseyñi ev edna) (Necm 53-9)

Peygambere olan mesafesi iki yay aralığı kadar yahut daha az oldu:

Ḳābe ḳavseyñ olduĝun bildim aniñçün ey nigār
İki ḳaşıñdır seniñ mihrāb-ı *ev ednā* baña (G/9-2)

İnnā hedeyñāhü's-sebile: (İnna hedeyñahussebile imma şakirav ve imma kefura)
(İnsan 76-3)

“Şüphesiz biz ona (doĝru) yolu gösterdik. İster şükredici olsun ister nankör”⁴⁷:

Ey şifātüñ āyet-i *innā hedeyñāhü's-sebile*
Oldu zatiñ nūr-ı *subhānellezī esrā* baña (G/9-3)

Subhānellezī esrā: (Sübhanellezi esrā bi abdihi leytem minel-mescidil harami ilel mescidil aksallezi barakna havlehu li nuriyehu min āyâtina innehu hüves-semiul besîr)
(İsra 17-1)

“Bir gece, kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye (Muhammed) kulunu Mescid-i Harâm'dan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götürten Allah noksan sıfatlardan münezzehtir; O, gerçekten işitendir, görendir.”:

Ey şifātüñ āyet-i *innā hedeyñāhü's-sebile*
Oldu zatiñ nūr-ı *subhānellezī esrā* baña (G/9-3)

ḳul innemā: (Vellezine ateyñahümül kitabe yefrahune bima ünzile ileyke ve minel ahzabi mey yünkiru ba' dah kul innema ümirtü en a'büdellahe ve lâ üşrike bih ileyhi ed'u ve ileyhi meâb) (Ra'd 13-36)

⁴⁷ Komisyon, a.g.e, s.586.

“Kendilerine kitap verdiğimiz kimseler, sana indirilene (Kur’an’a) sevinirler. Fakat (senin aleyhinde birleşen) guruplardan onun bir kısmını inkâr eden de vardır. De ki: «Bana, sadece Allah’a kulluk etmem ve O’na ortak koşmamam emrolundu. Ben yalnız O’na çağırıyorum ve dönüş de yalnız o’nadır”:

Zāt-ı pākiñ şānına nāzil olubdur hel etā

Şerhidir Nūr-ı cemāliñ āyet-i şemsü’đ-đühā

Küntü kenziñ gevherisiñ cāmi‘i *kul innemā*

Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Zūlfikār (Mu/3-6)

semme vechu’llāh: (Ve lillahil meşriku vel mağribü fe eynema tüvellu fe semme vechüllah innallahe vasiun alim) (Bakara 2-115)

“Doğu da Allah’ındır batı da. Nereye dönerseniz Allah’ın yüzü (zâtı) oradadır. Şüphesiz Allah’(ın rahmeti ve nimeti) geniştir, O her şeyi bilendir”:

(Cim) Cemāl-i bā-kemāliñ *semme vechu’llāhdir*

(H) Hāķıķatde yüzüñdür kıble-i ehl-i vefā (G/4-3)

Yühıbbün: (Yâ eyyühellezine amenü mey yertedde minküm an dinihi fe sevfe ye’tillahu bi kavmi yühıbbühüm ve yühıbbunehu ezilletin alel mü’minine e izzetin alel kafirine yücahidune fi sebilillahi ve lâ yehafune levmete laim zalike fadlüllahi yütihi mey yeşa’ vallahü vasiun alim) (Maide 5-54)

Birçok ayette “severler” tabiri geçiyor. Maide 54. ayetteki anlam buraya muvafık.

“Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse (bilsin ki) Allah, sevdiği ve kendisini seven müminlere karşı alçak gönüllü (şefkatli), kâfirlere karşı onurlu ve zorlu bir toplum getirecektir. (Bunlar) Allah yolunda cihad ederler ve hiçbir kınayanın kınamasından korkmazlar (hiçbir kimsenin kınamasına aldırılmazlar). Bu, Allah’ın, dilediğine verdiği lütfudur. Allah’ın lütfu ve ilmi geniştir”:

Cism ü cān verdim *yuhıbbūne* āyetin yād eyleyüp

Cāme-i ‘ışk-ı haķıķıdır baña Şimdi Őıfāt (G/23-3)

‘**alleme’l-esmā**: (Ve alleme ademel esmae kulleha sümme aradahüm alel melâiketi fe kale embiuni bi esmaiha ülai in küntüm sadikîn) (Bakara 2-31)

“Allah Âdem’e bütün isimleri, öğretti. Sonra onları önce meleklerle arzedip: Eğer siz sözünüzde sadık iseniz, Őunların isimlerini bana bildirin, dedi”:

Rıza vü emr-i Hāķķ’ı tüt yapış bir dest-i mürşide

Vücüd-ı ‘*alleme’l-esmāyı* vil Şirk ü riyādan geÇ (G/27-2)

Ulil-ebŐār: (Kad kane leküm ayetün fi fieteynil tekata fietün tükatilü fi sebilillahi ve uhra kafiratüy yeravnehüm misleyhim ra’yel ayn vallahü yüeyyidü bi nasrihi mey yeşa’ inne fi zalike le ibratel li ülil ebsar)

“(Bedir’de) karşı karşıya gelen Şu iki gurubun halinde sizin için büyük bir ibret vardır. Biri Allah yolunda ħarpıŐan bir gurup, diğeri ise bunları apaÇık kendilerinin iki misli gören kâfir bir gurup. Allah dilediğini yardımı ile destekler. Elbette bunda basiret sahipleri için büyük bir ibret vardır.” (Âl-i İmran 3-13):

Celîl-i nazm-ı ‘ışkı enver-i ruhsāra yazmışlar

‘Ulüm-ı min ledün sırrıñ *ulil-ebŐāra* yazmışlar (G/42-1)

ağsen-i takvîm: (Lekad halaknel’insane fiy ahseni takviyimin.)

“Biz, gerĐekten insanı en güzel bir biçimde yarattık.” (Tin 95-4):

Gel ey zāhid dem-i ādemdesin insāniyet kesbet

Rumüz-i *ağsen-i takvîm-i* ‘ışkı vara yazmışlar (G/42-4)

Allāhu’ş-Şamed: (İhlas112 -2)

“Allah Samed’dir. (Her şey O’na muhtaçtır; O, hiçbir şeye muhtaç değildir.)”:

Laḥmike laḥmī Muḥammed’le ‘ Alī nūr-i eḫad

Nūr-i Ḥazret-i Ḥaḫḫ olunmuşdur bular Ḥayyü’1-ebed

Söyleyübdür ol Şeh’iñ şânında *Allāhu’ş-Şamed*

Lā fetā illā ‘ Alī lā seyfe illā Zülfikār (Mu/3-3)

ve’1-leyli izā yağşā: (Leyl 92-1)

“(Ortalığı) bürüdügü zaman geceye andolsun, “

innā fetahñā: (İnna fetahna leke fetham mübina) (Fetih 48-1)

“Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik.”

Yüzüñdür ve’ḍ duḫa sünbül şaçın *ve’1-leyli izā yağşā*

Dudağın dā’imā *innā fetahñā* iledir mezkūr (G/47-2)

Yedullāhi fevḫa eydihim: (İnnellezıme yübayiuneke innema yübayiunellah yedüllahi fevka eydihim fe men nekese fe innema yenküsu ala nefsih ve men evfa bima ahede aleyhüllahe fe se yü’tihi ecran azîma) (Fetih 48-10)

“Muhakkak ki sana biat edenler ancak Allah’a biat etmektedirler. Allah’ın eli onların ellerinin üzerindedir. Kim ahdini bozarsa, ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah ile olan ahdine vefa gösterirse Allah ona büyük bir mükâfat verecektir.”:

Mürşidiñ pendini cān ile duyup

Muḥammed ‘ Alī’nin dāmeniñ tutup

Yedullāhi fevka eydīhim deyip

El ele el Hakk'ın eli dediler

(Mu/8-3)

Len terānī: (Ve lemna cāe musa li mikatina ve kelemehu rabbūhu kale rabbi erini enzir ileyk kale len terani ve lakinizur ilel cebeli fe inistekarra mekanehu fe sevfe terani felemma tecella rabbūhu lil cebeli cealehu dekkev ve harra musa saika felemma efaka kale sübhaneke tübtü ileyke ve ene evvelül mü'minin) (A'raf 7-143)

Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tûr'a) gelip de Rabbi onunla konuşunca «Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!» dedi. (Rabbi): «Sen beni asla göremezsin. Fakat şu dağa bak, eğer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksin!» buyurdu. Rabbi o dağa tecelli edince onu paramparça etti, Musa da baygın düştü. Ayılınca dedi ki: Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim, sana tevbe ettim. Ben inananların ilkiyim:

Len terānī dedi Hakk anda tecellî eyleyüp

Tûr-i Sînâ u Kelim ü Hızr ü Mûsâ'dır gönül

(G/124-2)

lā tehaf: (Felemma raa eydiyehüm la tesilu ileyhi nekirahüm ve evcese minhüm hîfeh kalu la tehaf inna ürsilna ila kavm-i lut) (Hud 11-70)

“Ellerini yemeğe uzatmadıklarını görünce, onları yadırgadı ve onlardan dolayı içine bir korku düştü. Dediler ki: Korkma! (biz melekleriz). Lût kavmine gönderildik.”:

Sırr-i imlâya nazar kııl harf be harf dersin oğu

Bu vücūdun maẓhariyyetini bil şegaf dersin oğu

Emr-i Hakk'ı şıdk ile tut *lā tehaf* dersin oğu

Mekteb-i 'irfân içinde men 'aref dersin oğu

Serseri gezme özün bil 'arif ol Mevlâ'ya gel

(Ta/1-4)

Ḳul kefā: (Kul kefa billahi beyni ve beyneküm şehida ya'lemü ma fis semavati vel ard vellezine amenu bil batılı ve keferu billahi ülaike hümül hasirun) (Ankebût 29-52)

De ki: Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah yeter. O, göklerde ve yerde ne varsa bilir. Bâtıla inanıp Allah'ı inkâr edenler (var ya), işte ziyana uğrayacaklar onlardır”:

Vāriş-i ‘ilm-i nebevī
Zāde-i hem Mürtezavī
Şu‘le-i verd-i Rizavī
Enver-i *Ḳul kefā* Hüseyn (Mu/19-2)

Külle yevmin hüve fi-şān: (Yes’ eluhu men fissemaavati vel’ardı kulle yevmin huve fi şe’nin.)

“Göklerde ve yerde bulunan herkes, O’ndan ister. O, her an yaratma halindedir.”
(Rahman 55-29):

Külle yevmin hüve fi-şān dedi ḳurān’da ḥaḳḳ
Her mazāhir ‘ālem içre gösterir Ḥaḳḳ’dan nişān (G/164-4)

Ḳul huvellāhi eḥad: (İhlas 112-1)

De ki: “O, Allah’tır, bir tektir”:

Ferd-i vāḥiddir ḥudā mülkünde yoḳdur ğayrısı
Ḳul huvellāhi eḥaddir fātır-ı kevn ü mekān (G/165-5)

innā ileyhi rāci‘ün: (Ellezine iza esabethüm müsîbetün kalu inna lillahi ve inna ileyhi raciun) (Bakara 2-156)

“O sabredenler, kendilerine bir belâ geldiği zaman: Biz Allah’ın kullarıyız ve biz O’na döneceğiz, derler”:

Nüş edince cām-ı mevti ‘ışk ile Hilmî Dede

Güş edenler diyeler *innā ileyhi rāci‘ūn*

(G/166-7)

İnnemā yurīdullāh: (...rasuleh innema yuridullahü li yüzhibe ankümür ricse ehlel beyti ve yütahhiraküm tathira) (Ahzab 33-33)

“Evlerinizde oturun, eski cahiliye âdetinde olduğu gibi açılıp saçılmayın. Namazı kılın, zekâtı verin, Allah’a ve Resûlüne itaat edin. Ey Ehl-i Beyt! Allah sizden, sadece günahı gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor.”

Ḳul lâ es’elukum: (...kul la es’elüküm aleyhi ecran illel mevededde fil kurba ve mey-yakterif haseneten nezid lehu fiha husna innellahe ğefurun şekûr) (Şura 42-23)

“İşte Allah’ın, iman eden ve iyi işler yapan kullarına müjdelediği nimet budur. De ki: Ben buna karşılık sizden akrabalık sevgisinden başka bir ücret istemiyorum. Kim bir iyilik işlerse onun sevabını fazlasıyla veririz. Şüphesiz Allah bağışlayan, şükürün karşılığını verendir.”:

Ṭaha ve hel âtâ sūresi geldi

Ehl-i beytin vaşfin beyân eyledi

İnnemā yurīdullāh söyledi

Ḳul lâ es’elukum dedi Ḳur’ân’da

(Mu/27-5)

fedhulūhā ḥālīdīn: (Vesikallezinet tekav rabbehüm ilel cenneti zümera hatta iza cauha ve fütihat ebvabüha ve kale lehüm hazenetüha selamün aleyküm tibtüm fedhuluha halidin) (Zümer 39-73)

“Rablerine karşı gelmekten sakınanlar ise, bölük bölük cennete sevk edilir, oraya varıp da kapıları açıldığında bekçileri onlara: Selam size! Tertemiz geldiniz. Artık ebedî kalmak üzere girin buraya, derler.”:

Hazihi Cennât-i ‘Adn sidre-i huld-i berîn
Âsitân-ı dergehiñdir *fedhulühâ hâlidîn*
Sende hatm oldu rumûz-i sırr-ı Rabbü’l ‘âlemîn
Bir gedâdır Hilmî gelmişdir saña zâr u hazîn
Sensiñ ol dürr-i haqîkat baħr-i zâtıñdır ‘Alî
Gevher-i kân-ı ‘inâyet Hâcî Bektaş-ı Velî (Müs/7-7)

Rahmeten lil-‘Âlemîn: (Ve ma erselnake illa rahmetel-lil alemin) (Enbiya 21-107)

(Resûlüm!) Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik:

Nûr-i Rabbü’l-‘Âlemin’dir *Rahmeten lil-‘Âlemîn*
Fazl-ı Aħmed sırr-ı Tâ-hâ gizlidir âdemdedir (G/37-5)

2.2.1.4 HADİSLER

Hadisler, bazı şiirlerde tam metin olarak yer almışken bazı şiirlerde vezin gereği kısaltılmıştır.

“Ene medinetu’l-ilmi va aliyyun babuha”⁴⁸ (Hadis-i Şerif)

“Ben ilmin şehriyim Ali ise onun kapısıdır. Kim ilme gelmek isterse kapıya gelsin ”:

Noқта-ı bā-dır tarîk-ı sırr-ı feyz-i müstaķim
Şehr-i ‘ilmiñ şāhiyyim dedi ‘Ali bābuhā (G/2-2)

“Kuntü kenzen mahfiyyen lâ u’rafu fe ahbebtü en u’rafe fe halektü’l-halke
fe arreftuhüm bî fe arefûni”⁴⁹ (Hadis-i Şerif)

⁴⁸ *e-l-Aclunî, İsmail b. Muhammed b. Abdilhadî, Keşfü’l-hafâ ve muzilu’l-ilbas, Daru’l-kutubi’l-ilmiyye, Beyrut 1478/1997, C: 1, 184*

“Ben bilinmeyen gizli bir hazineydim, bilinmek- tanınmak istedim. Bunun üzere mahlûkatı yarattım, kendimi onlara tanıttım onlar da beni tanıdılar.”:

Bihâmdi’llâh ki yokluk içre kesb etdim kâmu varım
Menem ol **küntü- kenzu’llâh** göründüm bir gedâ âsâ (G/6-4)

“**Men arefe nefsehü fe kad arefe Rabbehü**”⁵⁰ (Hadis-i Şerif)

“Kim, nefsini tanırsa Rabbini de tanır.”:

Men ‘aref esrârına vâkıf olan ehl-i velâ’
Bezm-i hâşş-ı vahdete handân gelir handân gider (G/69-6)

“**Lâ seyfe illâ Zü’l-fekâr lâ fetâ illâ Ali**” .”⁵¹ (Hadis-i Şerif)

“Zülfikar’dan keskin ve üstün kılıç, Ali’dan büyük yiğit yoktur:

Hilmî’yem kemter-i kemîn ancak ‘Alî ferrâşiyım
Bende-i Âl-i ‘abâ’yım zümre-i Bektaşiyım
Eylerim medhiñ çün ol Şâh’ın ki Kızılbaşiyım
Lâ fetâ illâ ‘Alî lâ seyfe illâ Zülfikâr (Mu/8-3)

“**Lev lâke lev lâke mâ halektü’l-eflâke**”⁵² (Hadis-i Kutsi)

⁴⁹ el-Aclunî, *Keşfü’l-hafâ*, C: 2, 121.)

⁵⁰ Nureddin, Ali b. Muhammed b. Sultan, *el-Esrâru’l-merfua fi’l-Ahbari’l-mevdua*, Müessesetu’r-Risale, Beyrut 1391/1971, C: 1, 337

⁵¹ Es-Suyûtî, Celalaeddin Abdurrahman b. Ebî Bekr, Camiu’l-ehâdis, C: 32, 22; İbnu’l-Esir, Mecduddin b. Muhammed el-Cezerî, Camiu’l-usûl fi ehâdisi’r-Resûl, thk.: Abdulkadir el-Arnâvud, Mektebetu Daru’l-Beyân, Beyrut 1971, C: 7, 556; el-Aclunî, *Keşfü’l-hafâ*, C: 2, 331.

⁵² e l-Aclunî, *Keşfü’l-hafâ*, C:2, 148)

“Muhammed! Eğer sen olmamış olsaydın felekleri yaratmazdım.”:

Kendi nūrundan yaratdı nūr-i zātîñ Hakk seniñ
Söyledi şanıñda hem **levlāke levlāk** ol qadım (G/145-3)

“**Lahmuke lahmî, demmuke demî, cismuke cismî, rûhuke rûhî,**

(Etin etimdir, kanın kanımdır, cismin cismimdir, ruhun ruhumdur.)

Alevî-Bektaşî kaynaklarına göre hadis olarak geçiyor.

Yâ ‘Alî rûhike rûhî dedi şultân-ı Rûsül
Lahmike lahmî ezel **cismike cismî** dem ü dem (G/144-3)

“**Mûtû kable en temûtû**”⁵³ (Hadis-i Şerif)

“Ölmeden önce ölünüz.”

Tarikatta rabıta-i mevt nefsin tezkiyesinde bir araçtır. “Onun için ölümü unutmayın, ölümü zikredin. Zikre oturduğunuz zaman ilk önce ölümü düşünün, ölümü anın, ölümü zikredin, rabıta-i mevt yapın, tezekkürü mevt yapın”⁵⁴ Rabıta-i mevt: “Ölümü düşünüp dünyanın fani olduğunu mülâhaza edip nefsin desiselerinden kurtulmaktır.”⁵⁵ Alevî inancında Cem, Hz. Muhammed’in “ Mûtû kable en temûtû” buyruğuna dayanır.⁵⁶:

⁵³ el-Aclunî, *Keşfü'l-hafâ*, C:2, 266

⁵⁴ M. Esad Çoşan, *İslam'da Nefis Terbiyesi ve Tasavvufa Giriş*, Seha Yay, İstanbul 1997, s.160.

⁵⁵ Said Nursi, Lemalar, RNK, İstanbul 2012, s.163.

⁵⁶ Mehmet Yaman (Dede), Alevilik, demos yay, İstanbul 2011, s.169.

‘ Āşık-ı şādık biziz cān içre cānān bizdedir
Mūtu kable en temū tū hayy olan cān bizdedir
Bende-i āl-i ‘ abā’yız merd-i meydān bizdedir
Biz gürūh-ı nācīyiz ādāb-ı erkān bizdedir
Zümre-i Bektaşīyiz biz ‘ ilm ü ‘ irfān bizdedir (Mu/4-1)

2.2.1.5 PEYGAMBERLER

Muhammed: Hz. Muhammed ismi şiirde direkt kullanıldığı gibi Araplar içinde gelenek olan büyük erkek evladının babası Ebu’l Kāsım olarak anılma, son peygamber Hātmü’l-Mürselīn, alemin övünç kaynağı Faḥr-i ‘ ālem, Allah’ın sevgilisi Ḥabību’llāh sıfatları ile divanda geçmektedir:

Ḥaḳḳ **Muhammed** ‘ Alī ḳurretü’l ‘ aynım
Emān yā Ḥasen’im meded yā Ḥüseyn’im
İḳrār ü imānım Şāh Ḥüseyn’im
Emān yā Ḥasen’im meded yā Ḥüseyn’im (Muh/24-1)

Hz. Muhammed’in (sav) son peygamber olduğuna dikkat çekilmiş. (Zeynel Abidin) ehl-i beyte asker olmuş,

Hātmü’l-Mürselīn: Peygamberlerin sonuncusu demektir:

Çāker olmuşdu ezel āl-i ‘ abāya şıdḳ ile
Şafī‘ ī olsun anıñ evlād-ı **Hātmü’l-Mürselīn** (T/25-3)

Faḥr-i ‘ ālem: Alemin övüncü anlamında kullanılmaktadır.

Maḥmūd Ebu’l Kāsım: Arap’larda baba, ilk erkek çocuğun babası olarak çağrılmış. Kasım, Hz Peygamberin ilk oğludur.

Faḥr-i ‘ālem Ḥazret-i Maḥmūd Ebu’l Kāsım ile
Şāfi‘ī maḥşerde Sa‘ de’ d-dīn pīr olsun aña

(T/9-5)

“Habibim de ki, eğer Allah’ı seviyorsanız, bana uyunuz ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Çünkü Allah çok yarlıgayıcı ve çok esirgeyicidir.”(Al-i İmran-31):

Nūr-ı Ḥaḳḳ’dır ḥilḳatiñ sen kim Ḥabību’llāh’sıñ

Nice ‘aşık olmasun dīdārına ins ü perī

(K/3-7)

Biz seni alemlere rahmet olarak gönderdik. (Enbiya/21-107):

Nūr-ı Rabbü’l-‘ālemin’dır **rahmeten lil-‘ālemīn**

Fazl-ı Aḥmed sırr-ı Tā-hā gizlidir ādemdedir

(G/37-5)

Hızır: Ab-ı hayatı içip ölümsüzlüğe eren kişidir. Peygamber ya da Velî olduğu konusunda rivayât var. Halk arasında büyük yer edinmiş olan Hızır, Kur’an-ı Kerim’de Musa (as) ile olan macerası anlatılmıştır. (Geniş bilgi için bkz.Kehf/59-81):

Len terānī dedi Ḥaḳḳ anda tecellī eyleyüp

Tūr-ı Sīnā u Kelīm ü **Hızır** ü Mūsā’dır gönül

(G/124-2)

Mūsā: İsrailoğulları peygamberidir. Kendisine Tevrat indirilen ulu’l azm peygamberlerdendir. “Edebiyatta Allah ile mükalemesi, ejderha olabilen asası, Yed-i Beyza’sı, Firavun’u suda boğması vs yönlerden ele alınır.”⁵⁷

⁵⁷ İskender Pala, a.g.e, s.296.

Musa (as) ile Hızır yol arkadaşlığı ederken Hızır'ın gemiyi delmesi, çocuğu öldürmesi, duvarı düzeltmesi gibi olaylara telmih vardır:

Hızır ile **Mūsā**'ya hem bin bir tekellüm eyleyen
Hikmet-i Tūr ile Sīnā gizlidir ādemdedir (G/37-3)

Mesih: Hz İsa'nın lakabıdır. Elini sürdüğü hastaları derhal iyileştirmesinden ötürü bu lakabı almıştır.⁵⁸ İsa'nın (as) en büyük mucizelerinden biri ölülere diriltmesidir. Ahir zamanda incek olan Mehdi Mesiha insanlar arasında gizlidir. İsa (as) ne zaman geleceği belli değildir:

Mürsel-i mu' ciz-nümā kim mürdeler ihyā eden
Hemdem Mehdi **Mesihā** gizlidir ādemdedir (G/37-4)

İsā: İsrailoğullarının son peygamberi. Kendisine İncil indirilmiştir.⁵⁹ Annesi Hz. Meryem'dir. Babasız dünyaya gelen peygamberdir, beşikte iken konuşmaya başlaması ve ölülere diriltmesi mucizeleri ile edebiyatımızda yer almıştır.:

Tecerrüd deyrīdir 'azm-i kudümüñ Rūh-ı Kuds āsā
Tārīk-i feyz-i Hāḫḫ'da zātını 'İsā'ya beñzetdim (G/139-5)

Yūsuf: "İsrailoğulları Peygamberinden Yakup Peygamberin oğludur. Divan şiirinde ismi en fazla zikredilen peygamberlerden biri Yusuf (as)'dir. Harikulade hüsnü ile sevgili kendisine benzetilir."⁶⁰ Kurandaki kıssasında kısaca şöyle anlatılır: Yakup'un (as) 11 oğlunda biri olan Yusuf (as) gördüğü rüyayı babasına anlatır, rüyada kendisine secde eden ay, güneş ve yıldızları görür. Babası kardeşlerinin kendisine zarar verme ihtimallerine karşı, onlara anlatmamalarını ister, Yusuf (as) kardeşleri ile kıra gider, kardeşleri tarafından

⁵⁸ İskender Pala, a.g.e, s.273.

⁵⁹ İskender Pala, a.g.e, s.211.

⁶⁰ İskender Pala, a.g.e, s.418.

kuyuya atılır. Ordan geçen kervan tarafından fark edilip götürülüp köle olarak satılır. Mısır'ın azizi tarafından satın alınır. Aziz'in eşi tarafından kendisine iftira atılır, hapisshanede Aziz'in rüyasını tabirden sonra kurtulur ve nihayetinde Mısır'a aziz olur. Kavuşma meclisi ile ailesiyle olan vuslata, hüsn-i kemal ile güzelliğine ve nihayetinde Mısır'a aziz olup oturduğu makama dikkat çekmiştir:

Bezm-i vişâle gelen

Hüsn-i kemâle eren

Mısr-ı dile hükmeden

Yūsuf olup cāhı gör

(Mu/5-4)

Nūh: Nuh (as) İdris peygamberden sonra peygamberlik vazifesi ile tanzif edilmiştir. Kavmi inançsızlıkta ileri gitmişti. Kavmi içinde epey uğraşmasına rağmen inanan sayısında ciddi bir artış olmuyordu. Hatta gittikçe azgınlaşan bir toplu ile karşı karşıya idi. Nuh (as) onları azapla ne kadar tehdit etti ise de onlar alay etmeye devam etmişler. Gelecek olan azap tez gelsin diyerek de istihzada bulunuyorlardı. İnanmayanlar içinde oğullarından Yam da varmış. Nuh'a (as) şöyle seslendiler: “Ey Nuh gerçekten bizimle çok mücâdele ettin, bunda da çok ısrarla davrandın. Bu işe başladığın gündenberi bizi devamlı olarak azapla korkutup durdun. Artık sözünde doğru isen şu azâbı getir de görelim. Artık ne olacaksa olsun.”⁶¹

Bunun üzerine Allah tarafınfan gemi yapması için emir gelir, gemiye kendisine inananları ve her hayvandan bir çift alır. Tufan olur her şey yok olur. Tufandan sonra yeniden bir hayat başlar. (bkz: Nuh/71-1,28;Hud/11-36,49)Can Nuh'a (sav) teşbih edilmiştir:

Cismin sefînesine olup **Nūh**-ı cān sūvār

Baħr-i muħîṭ-i kevnî temāşāya bir gelir

(G/65-5)

---

⁶¹ Kur'an-ı Kerim, Hūd/11-32

Halil: İbrahim Peygamberin lakabıdır. Hz. İbrahim (as) putperestlerin putlarını kırınca onlardan bir kısmı “Eğer iş yaparsanız yakın onu da tanrılarınıza yardım edin, dediler. ‘Ey ateş! İbrahim için serinlik ve esenlik ol.’ dedik böylece onlar tuzak kurmak istediler fakat biz onları çok hüsrana uğrayanlar durumuna soktuk.”⁶²

Kalp gözü açık olan aşk ateşini nura kalbeder. İbrahim’e (as) ateşi Cennet’ül Mevaya çevirdiği gibi:

Nārını nūr eyle ‘ışkın ‘āşık-ı dīdār isen

Bak **Halil**’e kıldı nārı Cennetü’l Me’vā gibi (K/230-2)

2.2.1.6 DÖRT HALİFE

Dört halife şunlardır: Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali. Divanda sadece Hz. Ali ismi geçmektedir. Hz. Ali müteadit yerde geçmektedir. Al-i aba içinde zikredildiğinden burada ayrıca ele alınmamıştır.

2.2.1.7 ÂL-İ ABA

Peygamberimizin kendisiyle birlikte kızı Fâtıma, dâmâdı Ali, torunları Hasan ve Hüseyin’den mürekkep âilesi.⁶³:dir

Hāmî-i-i ehl-i tarīkat hāmîl-i feyz-i Hudā
Nāşir hubb-i velāyet Ehl-i beyt-i Muşafā
Şāhib-i keşf ü kerāmet nesl-i pāk-i Mürtezā
Hilkat-i hulq-i muqaddes nā’ib-i **Âl-i ‘abā**

⁶² Kur’an-ı Kerim, Enbiya/21-68,70

⁶³ Ferit Develioğlu, *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kiapevi, Ankara 2000, s.25.

Ḥamse-i āl-i ‘abā’ dır kıble-i maḳşūdumuz
Sālikān -ı beyt-i ma‘mūruz ḥaḳīḳat bekleriz (Mūs/8-3)

Fāṭma: Hz. Muhammed’in (sav) kızıdır. Hz. Ali’nin eşi, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’in anneleridir. Divanda beş yerde ismi geçmektedir:

Cān-ı şīrīn-i Cenāb-ı **Fāṭma** Ḥayrū’n-nisā
Seyyidü’s-sādāt-ı ekremdir Ḥüseyn-i Kerbelā (G/16-3)

Faḥr-i risaletdir öz dedeleri
Ḥadīcetü’l-Kübrā hem ceddeleri
Fāṭimetü’z-Zehrā vālideleri
Āmān yā Ḥasen’im meded yā Ḥüseyn’im (Mu/23-6)

Ḥazret-i Şebbīr ü Şübber Ḥayder-i Kerrār ile
Fāṭimetü’z-Zehrā şefi‘ olsun aña yevme’l-ḳıyām (T/29-4)

‘**Ali:** Hz. Muhammed’in (sav) damadır. Bektaşilikte ilk imamdır. Divanda 245 yerde Ali ismi geçmektedir. Bunun dışında Hz. Ali; Ebe’l Ḥasan, ‘Aliyye’l-Mürteza, Ebā’t-Turāb, Ḥayder-i Kerrār gibi sıfatlar şeklinde de divanda zikredilmektedir:

Yā ‘**Alī** yā Nūr-i Ḥaḳḳ yā Eba’l-Ḥasan yā **Ebā’t-Turāb**
Ḥall-i müşkil server-i dīn şāfi‘ -i yevmi’l hisāb
Zikreder vaşfin seniñ söyler ḥaḳīḳat dōrt kitāb
Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Zūlfikār (Mu/3-5)

Ḥazret-i Şebbīr ü Şübber **Ḥayder-i Kerrār** ile

Fāṭimetü'z-Zehrā şefî' olsun aña yevme'l-kıyām (T/29-4)

Yağdı cānım nār-ı hicrān el-meded yā **Ebe'l Ḥasan**
Oldu çeşmim giryeden kan el-meded yā **Ebe'l Ḥasan** (G/154-1)

Ġulām-ı Ḥazret-i Āl-i 'abā'yım ben bi-ḥamdi'llāh
İmāmdır 'Aliyye'l-Mürteza ol şîr-i ner yā Hū (G/168-6)

Ḥasan ve Hüseyin: (Şebbîr ü Şübber) Hz. Muhammed'in (sav) torunları, Bektaşilikte ilk imam olan Hz. Ali'nin oğulları, aynı zamanda Hasan ikinci, Hüseyin de üçüncü imamdır.

Hilmi Dede Baba Divanı'nda Hasan 10, Hüseyin 122, Şebbîr ü Şübber 5 defa geçiyor. Şebbîr ü Şübber divanın beş yerinde de birlikte kullanılmıştır. Hasan ve Hüseyin anlamındadır:

Şer' -i pāk-i Aḥmed'e kıldıñ kemāl-i inḳıyād
Muḥyi-i dîn-i mübîn āl-i 'abāsın yā **Ḥüseyn** (G/230-12)

Ḥācî Bektaş-ı Velî'dir pîrimiz Ḥilmî Dede
Bende-i Āl-i 'abā'yız biz **Ḥüseynîlerdeniz** (G/76-7)

İmām Ḥasan oldu faḥr-i evliyā
İmām Ḥüseyn Şāhenşeh-i Kerbelā
'Alî Zeynel 'Abā envār-ı Ḥudā
Hünkār Ḥācî Bektaş Velî'dir Velî (Mu/38-2)

Hem **Ḥasan** şāhım **Ḥüseyn**-i Kerbelā'nıñ kıluyum
Biri dinimdir ezelden biri imānım benim (G/130-2)

Cennetiñ seyyidleri dünyā vü dîn serverleri
Evc-i rif' atdır **Ḥasan** zāt-ı sa' ādetdir **Ḥüseyn** (G/153/-5)

2.2.1.8 DİĞER DİNİ MEFHURLAR

Hac, Namaz, Oruç (savm), Zekât: İslam'ın beş şartından olan bu terimlerin divandaki kullanımları da Bektaşî inancı doğrultusunda olmuş. “ Şurası iyi bilinsin ki tarikat içinde Hacca gitmek, Mürebbinin (eğitici müşidin) gönlüne girmektir.”⁶⁴ Bekataşilik'te namazdan kasıt da gönle girebilmektir. “Namazdan kast edilen niyazdır. Bu da Hakk'a baş indirip 'secde' etmektir. Tarikat içinde secde kılmak, Niyaz Makamı'dır. Yani teslim olmaktır. Teslimden kast edilen ise başımı yolunuza koydum artık benim değildir.”⁶⁵:

Ḥac u zekāt u namazım

Şavm-ı dā'imi niyazım

Sensiñ benim çāre-sāzım

Āmān yā Mürtezā ' Alī (Mu/35-7)

Vaqt-i vüştādır **şalāt**-ı farza eyle iktidā

Ḳıl münacāt u du' ā geldi niyāzıñ demleri (K/3-42)

Kıyâmet: Dünyanın sonu, bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanacakları zaman.⁶⁶ demektir:

' Alī' dir ḥāmi-i rüz-ı **kıyâmet**

' Alī' dir şāfi' -i yevm-i nedāmet (Me/1-7)

Ḳopdu tufān-ı **kıyâmet** şanasın kim o zemān

Ṭutdu āfāḳ-ı cihānı zulümāt-ı heyecān

İns cin ḥūr u melek eylediler āh u fiğān

Oldular cümleten ervāḥ-ı muḳaddes-giryān

Dökdüler ehl-i semā dīdeden eşk-i terini

Yañılıp ḥūr u melek tã' at u tesbīhlerini (Müs/9-12)

⁶⁴ Mehmet Yaman, a.g.e, s.140.

⁶⁵ Mehmet Yaman, a.g.e, s.145.

⁶⁶ Ferit Develioğlu, a.g.e, s.518.

Cennet: Allah'a (cc) inanan ve ona ibadet ve itaat edenlerin iman ve islamiyete ihlas ve sadakatle hizmet edenlerin öldükten sonra içinde ebediyyen kalacakları yer:

Çatı-gāha ericek Zeynel ' Abā'nın güzeri
Şaldı dört yaña fiğān eyleyerekden nazarı
Gördü yatmaktadır al çanlar içinde pederi
Bu işe yandı bütün çalk-ı cihānın çigeri
Çatledüp çavm-i ' adüvv teşne şehidler erini
Cennetiñ seyyidi dünyānın e' azz mefharini (Müs/9-12)

Seyyid-i şübbān-ı **cennet** olduğıñ ma' lüm iken
Nice kıydılar saña sen aşfiyāsın yā Hüseyin (G/156-16)

Cehennem: Ahirette, günahkar kulların gireceğı azap yeri, tamudur. Yedi kattır.⁶⁷:

Ey Resül-ı müctebā Maħbüb-ı Rabb-i zül ' atā
Olmayan mü'min saña çar-ı **cehennemdir** yeri (K/3-39)

Günah: Cezayı mucip amel, Cenab-ı Hakkın emr-i şerifine muvafık olmayan her şey günahdır:

Melāmet kılma ħüsn-i yār için ' uşşākı ey sūfi
Günāhkār olmağa Ĥaqq kudretiñ sevmek neden bā' iş (G/26-4)

⁶⁷ Ferit Develioğlu, a.g.e, s.130.

Kible-Ka'be: Ka'be müslümanların namazda yöneldikleri yer, kabledir:

Secde-i vech-i ilā'llāh ise maqşūd ey dil
Qıblegāh etmege bir **Ka'be**-i dīdār yetişir (G/43-2)

Mihr-i 'ıŝkıñdır seniñ 'aşıqlara imān ü dīn
Ka'be-i vechiñ olubdur qıble-i ehl-i yaqīn
Zūlfikāriñdan 'ayān oldu nice sırr-ı mübīn
Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Zūlfikār (Mu/3-4)

Duâ-Münacat: Cenab-ı Hakk'a karşı niyaz ona yalvarış, tazarrudur:

Rüz ü şeb Hilmī Dede saña **du'ālar** eyler
İki 'ālemde begim ŝağ olasıñ sen heme ŝağ (G/99-5)

Vaqt-i vüŝādır ŝalāt-ı farza eyle iqtidā
Qıl **münācāt** u du'ā geldi niyāziñ demleri (K/3-42)

Nüş edenler ŝāhibü'l-ħayrātına kılsın **du'ā**
ŝu gibi eفزūn ede 'ömrünü Ĥayy-i lā-yezāl (T/35-4)

Gece gündüz 'ibādātım
Secde eyleyüp tã'ātım
Zikrim fikrim **münācātım**
Āmān yā Mürtezā 'Alī (Mu/35-2)

(Lam) Liqā-yı ĥüsnüñ müŝtākı olmuş cān u dil
(Mim) **Münācāt** eylerim dergāhiña ŝubĥ u mesā (G/14-12)

Secde: Rabb'in huzurunda yere kapanmaktır. "Kâbe veya kible oluşu mihrabı andıran kaşlar ve âşığın yöneldiği yegane yer olmasından ileri gelir."⁶⁸ Ey gönül, amaç Allah için secde etmek ise onu mekan edinecek bir sevgili çıkar. Sevgili Ka'be'ye benzetilir:

Secde-i vech-i ilâ'llâh ise maqşûd ey dil

Qıblegâh etmege bir Ka'be-i dîdâr yetişir (G/43-2)

Eyle nazâr 'âleme

Tâ eresin bu deme

Secde kıilup âdeme

Emr-i ilâllâhı gör (Mu/5-2)

Huri: Ahu gözlüler. Gözlerinin akı karasından çok olan pek güzel ve güzellikleri tarif ve tavsif edilemeyecek derecede güzel olan cennet kızlarıdır.⁶⁹

Cin: Gözle görülmez, latif cisimlerden meydana gelen bir varlık. Cin ruhani varlık olup ateşten yaratılmıştır. Cinler de aynen insanlar gibi Allah'a kullukla görevlendirilmişlerdir⁷⁰:

İns **cin hûri** melek eylediler âh u figân

Oldular cümleten ervâh-ı muqaddes-giryân

Dökdüler ehl-i semâ dîdeden eşk-i terini

Yañılıp hûr u melek tã'at u tesbîhlerini (Mu/9-12)

⁶⁸ İskender Pala, a.g.e, s.108.

⁶⁹ Abdullah Yeğın, age, s.232.

⁷⁰ İskender Pala, a.g.e, s.87.

Etdi behište sefer
İçdi şerāb-ı kevşer
Hüriler ile gezer
Çaşr-ı cinān içinde (Mu/24-12)

Çopdu tufān-ı kıyāmet şanasın kim o zemān
Tutdu āfāk-ı cihānı zulümāt-ı heyecān
İns cin **hūr** u melek eylediler āh u fiğān
Oldular cümleten ervāh-ı muqaddes-giryān
Dökdüler ehl-i semā dīdeden eşk-i terini
Yañılıp hūr u melek tāt at u tesbīhlerini (Müs/9-12)

Şeytan: İblis, bir defa Cenab-ı Hakk’a isyan ettiğinden rahmetinden kovulmuş şerlere ve muzır şeyleri temsile selahiyeti olan ateşten yaratılmış bir mahlûk⁷¹:
Kötülüklerin temsilcisi, hayra kabiliyeti kalmamış mel’un, huzurdan kovulmuş mahluktur.

Nār-ı düzağdır hased ehlin yağar olma hasūd
Çek eliñ ol fi’lden kim fi’l-i **şeytān**dır tāmā (G/98-4)

Ādebiyyet rütbesin derk etmeyen bağı olur
Emr-i Hağğ’ı tutmayan **şeytān** gelir **şeytān** gider (G/69-8)

2.2.2 TASAVVUF

Kelime anlamı: “Sofulaşma, gönlünü Allah sevgisine bağlama”⁷² terim olarak ise; “Tasavvuf; İslam’ın ruh hayatı ve İslam Peygamber’inin şahsında temsil ettiği manevi otoritenin, müesseseleşmiş ve günümüze kadar yaygınlaşarak gelmiş şeklidir.”⁷³

⁷¹ Abdullah Yeğın, age, s.658.

2.2.2.1 VAHDET

Yalnızlık, teklik, birlik, Allah’a yakınlık, Allah’a ulaşma... “Tasavvufta her şeyi bir olarak ve bir içinde nesnelere Allah ile görmek demektir.”⁷⁴

Tek vücut olduğunu bil ve dünya ile bir ol, kesretten sıyrılmaya birliğe ulaş. Her şey Allah’ın tecellisi olması hasebiyle, mana-yı isimde boğulma mana-yı harfiyle bak ki o da Allah’ın birliğine götürür. Yek vücut ile kesret-i esma tezatına dikkat çekilmiştir:

Yek vücūd olduğunu anla ‘avālimle hemīn
Vahdet-i şırfa eriş kesret-i esmādan geç (G/29-2)

Yāri ağıyar ile ülfet ediyorken gördüm
İkilik kalmadı şimdi gerü vahdet demidir (Mü/7)

2.2.2.2 TEVHİD

Tevhid ıstılahta, Allah’ bütün tasavvurattan, zihinlerdeki hayal ve evhamdan (soyutlamak) tecrid etmektir.⁷⁵ Birleme, Allah’ın tek olduğuna inanmaktır.

Şirk, tevhidin zıttıdır ve bu da küfürdür. (Hz. Muhammed’e hitaben) Şirki kaldırıp tevhidi ilan ettin. Minbere çıkarak Allah’ın en büyük olduğunu âleme ilan ettin:

Biz ol abdāl-ı ‘ışkız kim nemed pūşān-ı cānānız
Tecellī-gāhımız tevḥīd-i envār-ı celīdendir (G/57-3)

Küfr ü şirki ref’ edüp tevḥīd-i i‘lān eylediñ
Sen tıyurdun minber üzre ḥalkā Allāh’u Ekber’i (K/3-25)

⁷² Ferit Develioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2000, s.1036.

⁷³ Kamil Yılmaz, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, ensar, İstanbul 2012, s.17.

⁷⁴ İsmail Karagöz (Yayına Hazırlayan), *Dini Kavramlar Sözlüğü*, DİB Yay, Ankara 2010, s.677.

⁷⁵ İsmail Karagöz, a.g.e s.659.

2.2.2.3 MASİVA

“Bir şeyden başka olan şeylerin hapsi ‘Mâsivâllah’ kısaltılmışı olarak Allah’tan başka şeyler manasında kullanılır. Mâsivâdan geçmek özünü Allah’a adamaktır. Sufiler gönülde, Tanrı’dan başka bir şey bulmazlar. Gönlünde başka bir sevgi taşıyan kişi mâsivâdan kurtulmuş olamaz. Ermişliğin özü ise mâsivâyı terk etmektir.”⁷⁶

Ölümlü dünyadan, kesretten sıyrılmış, benlikten uzaklaşan biri, mahlukattan el çekip baki aleme gitti:

Göçdü fâniden yine bir pāk tecrîd-i zevât

Mâ-sivâdan el çeküp ‘uqbâya kıldı ‘azm-i rāh (T/3-1)

Tecrid ehli Allah sevgisi dışındaki bütün sevgileri gönüllerinden silip atmak için uğraşır:

Ehl-i tecrîd olmuşdu varlığından el çeküp

Çalmamışdı zerre-veş kalbinde hubb-i mā-sivā (T/6-2)

İlahî aşk yoluna girenler; beşeri aşklardan, mâsivâdan, en nihayetinde kendilerinden de geçerler:

Ṭarîq-i aşka gir cānā sevād-ı mā-sivâdan geç

Maḳām-ı terk ü tecrîde erüp nefis ü hevâdan geç (G/27-1)

2.2.2.4 KESRET

Arapça, çokluk demektir. Vahdetin zıddıdır. Varlıkların varlıklarını kendilerinden bilmek, onları müstakil varlıklarla var görmektir. Mevcudatın varlığını, Allah'tan bilmeye de, vahdet denir. Her varlıkta Allah'ın gücünü görmek, kesrette vahdeti görmek demektir⁷⁷:

⁷⁶ İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Ötüken, İstanbul 200, s.263.

⁷⁷ Ethem Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Ağaç Kitabevi, İstanbul 2009, s.155.

Bu k̄il ü k̄āl ve bu **keşret** olubdur perde-i vaḥdet
Görünen perdeden yine cemālu'llāhdır cānā (G/12-6)

Kesret, tevhidin zıttıdır. Tasavvufta kesretten sıyrılıp vahdeti bulma gayesi güdülür. Bunun için de isimlerin (mahlukatın) sırrına ermekten geçer. Mahlukatı esmaülhüsnanın tecellileri olarak görmek, bütün esmanın tek bir zatın elinden çıktığına inanmak tevhid sırrına vakıf olmaktır:

Eren sırr-ı müsemməya bu **keşret**-gāh-ı 'ālemde
Oğur her bir varağdan ḥarf-i tevhīdi olur mevḥūb (G/21-5)

2.2.2.5 HALVET

“Halvet, lügatte yalnız kalma, sevgili ile baş başa olmak demektir. Tasavvuf ıstılahında, tarikata giren bir müridin muayyen bir zaman sonra şeyhinin emri ile insanlardan uzaklaşarak, tekkelerin çilehane veya halvethane denilen özel bir bölümünde inziva hayatı yaşaması kendini Hakk'a vermesidir.”⁷⁸ Amaç dünya sevgisini içinden atıp muhabbetulaha ulaşmaktır.

Gar-ı ehlullahtan kasıt halvetseray-ı salikandır. Tarikat ehlinin meskeni uzlethane, gar-ı ehlullahdır bu aynı zamanda sülûk edenlerin halvethaneleridir:

Ṭarīkat ehliniñ me'vāsıdır bu gār-ı ehlullāh
Duḥūl et 'ışk ile **halvetserāy**-ı sālīkāndır bu (G/38-4)

Dün gece rû'yada yār ile mülākāt eyledik
Nüş edüp vaḥdet şerābiñ bezm-i **halvet** eyledik (G/118-1)

⁷⁸ Kamil Yılmaz, a.g.e, s.195.

2.2.2.6 DERGÂH

“Farsça kapı, eşik, kapı yeri, sığınılacak yer, makam, tekke gibi mânâları vardır.”⁷⁹ Dergâh tarikat ehli için mekteptir. Şeyhin müridine ders verdiği, adap öğrettiği, muhibbanlık ile başlayıp şeyhliğe kadar giden yolun kat edildiği mekândır.:

Ḥāk-i pāy-i mürşide gözyaşın et Ḥilmî revān
Yüz sürüp pîr eşigine **dergâh**-ı âdâba gel (G/125-6)

Şâkiriz Ḥilmî hemân *naḥnü-kasemnâdan* beri
Dergeh-i bâb-ı Ğazanfer'den verilmiş rızqımız (G/81-7)

2.2.2.7 BÂTIN

Arapça gizli, iç, öz gibi anlamı vardır. Dış anlamında kullanılan zahir kelimesinin zıttıdır. El-Bâtın, esmaülhüsnaadan biridir. Âlemin tümü Hak'tır. Zuhuru da âlemden ibarettir.⁸⁰

“Ben ilmin şehriyim Ali ise onun kapısıdır.” Hadisine telmih var. Zahir ve batındaki bütün müşkülleri açan Ali'dir:

Bâbısın cümle 'ulūmuñ 'ilmı 'irfân sendedir
Zâhir u **bâtın**da sen müşkil-güşâsın yâ 'Alî (G/206-6)

2.2.2.8 ZÂHİR

Dış, dışa ait, zuhur eden, ortaya çıkan, görünen gibi anlamları olan Arapça bir kelime ez-Zâhir, Allah'ın güzel isimlerinden biridir. Allah bu isim gereği, hikmeti, kudreti, sıfatlarıyla görünür, zuhur eder. Zahir, görünen âleme de denir⁸¹:

Ḥaṭṭ-ı ruḥsârında fark etmezse kim nûr âyetin
Bâtını görmez anıñ **zâhir**de 'aynı şaşıdır (G/46-3)

⁷⁹ Ethem Cebecioğlu, a.g.e, s.60.

⁸⁰ Ethem Cebecioğlu, a.g.e, s.55.

⁸¹ Ethem Cebecioğlu, a.g.e, s.295.

2.2.2.9 İKRAR

Tasavvufta tarikata girenlerin girişte verdiklere söze denir. İnsanoğlunun ruhlar âleminde Allah'a verdikleri söz gibi algılanır. Allah'ın sözüne belî diyen ruh burada da şeyhe erkâna uyacağına dair söz veririr. “Bu tâbiri daha çok Bektâşîler kullanır.”⁸²

Bizim sözümüz ruhlar aleminde verdiğimiz söz üzeredir. Bizim bağlılığımız Hz. Muhammed ve Ali'nin nurundandır:

Ezel mîşâkıımız cem' iyyet-i *ķālū belād*andır
Bizim **ıkrārımız** nūr-ı Muḥammed'le 'Alī'dendir (G/56-1)

Şābitiz **ıkrārımızda** şekkimiz yokdur bizim
'Ahd-i yāre ser veren merdāneyiz Bektaşīyiz (G/74-6)

2.2.2.10 TECELLİ

Arapça, açık ve zahir olmak demektir. Kaşanî ve Cürcanî'ye göre; gaybden gelen ve kalbde ortaya çıkan nurlara tecellî denir.⁸³

Bütün kainat; her şeyi yerli yerinde ve mükemmel yaratan Bari zatın sıfatları ile muttasıf. Her şeyde Bari'nin sıfatları tecelli etmiş:

Zāt-ı Barī'sine cümle kā'ināt olmuş şıfāt
Her şıfāt ol zāt ile dā'im **tecellidār** imiş (G/94-7)

Āşk-ı mecāziniñ lübb-i ḥaķīķat
Ḥaķīķat daḥī lübb-i ma'rifet
Bu sırra vāķıfdır ehl-i ṭarīķat

⁸² Ethem Cebecioğlu, a.g.e s.131.

⁸³ Ethem Cebecioğlu, a.g.e s.266.

2.2.2.11 TARİK-TARİKAT

Tarikat, yol demektir. Tarikat metot, usûl anlamında da kullanılır. Tarikat islam tarihinde adeta bir okul gibi çalışmış islam adabına uygun insan yetiştirmiştir. Tarikatta şeyh olur, müritler olur. Şeyh öğretmen müritler de öğrenci mesabesinde. Farzları ve adabı öğrenen tarikat ehli, sünnetlere ittibada hassasiyet gösterirler.

Mürid, aşk yoluna canını ve başını koyarak girer. Girdiği bu yolda pirinde fani olur. Buna tarikatta fena fiş-şeyh denir:

Cân u başıñ kıl fedâ Hilmî **tarîk** ı ışığına
Şâh-ı iklîm-i beķâdır Hâcî Bektaş-ı Velî (G/199-7)

Pir eşiğinden içeri girmek zahirden batına nüfuz etmektir. Meydan, tasavvufta kainat demek:

İşte baķ bu merd-i meydân-ı **tarîkat**-i pîşe kim
Pîr eşiğın bekleyüp olmuşdu mihmândâr baba (T/2-3)

2.2.2.12 MEZHEP-MEŞREB

Arapça'da, mezheb, gidilecek yol, meşreb, su içilecek yer demektir. Meşreb her insanda farklılık arzeden karakterolojik bazdaki huy, mizaç, zevk ve alışkanlıklardır.⁸⁴

Tasavvufta cam yani kadeh, sofunun kalbidir. O da muhabbet yeridir. Kalp ayine-i sameddir. Aşkın tecelligahıdır:

İçmişiz cām-ı maħabbetden şerâb-ı ı ışığı biz
Lâ-ü-bâli **meşrebiz** rindâne ülfet bekleriz (G/82-3)

⁸⁴ Ethem Cebecioğlu, a.g.e, s.183.

Biz sevgiliye ulaşma heyecanı ile yanan, dünyanın süsünü önemsemeyen kötü zahidlerden uzak duran Bektaşiyiz:

Ehl-i şevkiz **meşreb**-i rindāneyiz Bektaşiyiz
Zāhid-i bed-ḥūlara bīgāneyiz Bektaşiyiz (G/74-1)

2.2.2.13 GÖNÜL-DİL

Gönül, âşığın sevgiliye ait her şeyi barındırdığı mekândır. Gönül sevgilinin evidir. Gönül insanı insan yapan unsurları havi bir merkezdir. Gönül sevgiliye ait ne varsa onun için atan bir candır. Âşığın sevgili yerine kendisi ile hasbihal ettiği yârânıdır. Âşık sevgili diye seslenince aslında seslendiği gönüldür. Gönül Allah'ın evidir.

Gönüldür maḳsad-ı a' lā vü ednā
Gönüldür sarāy-ı tende kibriyā
Gönüldür Ka' be-i ' arş-ı mu' allā
Beyt-i mu' azzam-ı Mevlā'dır **gönül** (Mu/22-2)

Gönül evine ateş düştüğünde üstüne dökülen su ateşi söndürmez:

Düşdü **gönül** şehrine
Nār-ı muḥabbet yanar
Şanma o nār üstüne
Şu dökülünce söner (Mu/4-1)

Gönül hastası olan âşığın hastalığı daima ızdırap çektiğindedir. Âşık sevgilinin iltifatına müntazır, zira sevgilinin en ufak ilgisi âşık için hayata tutunma vesilesidir. Âşık, iltifatı kendisine can bağışlayan ilaç gibi görmektedir:

İltifātın eyler ihyā ' âşık-ı **dil** hastayı
Cān bağışlarsın dilersen böyle dārūlarla sen (G/156-6)

Âşık sevgilinin güzelliğini seyretmek için aşkın gül bahçesine girmiş. Sevgilisini görünce gönül kuşa dönmüş. Edebiyatta gönül kuşa benzetilir:

Gül-zâr-ı ‘ ışğa girdim seyretmege cemâliñ
Dîdârını görünce **dil** murğu oldu vale (G/173-2)

Sevgili gönül şehrinin misafiridir. Mülk-i dil sultanı da sevgilidir:

Bekle göñlüñ şehriñi imândan yap al‘ alar
Çekmeden emmâre leşker mülk-i **dil** sulţânına (G/177-4)

2.2.2.14 BEZM

Meclis, sohbet mekanı, dostlar meydanı içkili eğlenceli meclis, toplantı demektir:

Sākî-i **bezm**-i ezeldir teşne-gân-ı vadete
Sâlikânı andıran oldur şerâb-ı re’fete
‘ Âşıkânı er gören erkân-ı râh-ı vuşlata
Dest-i demânıñ tutan maşerde düşmez zillete
Luţf -ı Ha‘la *kenz-i lâ yefnâya* mâlik himmete
Hâcî Bektaş-ı Velî’dir Hâcî Bektaş-ı Velî (Mü/8-6)

Şâfi -i **bezm**-i belâdan ‘ ış-ı şevu’llâh ile
Nüş-i şahbâ-yı şehâdetdir ‘ Alî Zeyne’l ‘ Abâ (G/15-5)

Elest bezminde, Allah ruhları yarattığında ruhlara ben sizin Rabbiniz değil miyim, sorusunu sorar ve ruhlar aleminden “evet” cevabını alır. Elest bezminde Rabbine verdiği sözde duran verdikleri söze sadık kalanlardır:

Çün elest **bezminde** lâyı ref‘ edüp illâ diyen
‘ Ahdine sâbit ademdir şadıu’l iqrâr olur (G/36-2)

2.2.2.15 FAKR

Fakirlik, yoksulluk. İnsanların Allah'a karşı fakirliklerini bilmeleridir. Tasavvufta fakirlik, kişinin Allah'a karşı hiçliğini idrak etmesidir. İhtiyacını elde etmekten yoksun olma halidir. Sonsuz ihtiyacı olan insan ve buna mukabil iktidarı gayet kısa olan insan anlamındadır.

Melamet hırkası, dervişlik hırkasıdır. Gösterişten uzak, alçak gönüllülüğü ve sadeliği temsil eder. Tarik-i fakrda istihdam olan melamet hırkasını giyer:

Melāmet hırkasın egnine giy cānā gider 'ārī
Ṭarīq-i faqrda müstaḥdem ḥablü'l metīn ol sen (G/158-2)

Dā'imā faqr u fenā-dārında taḥmīdimize
Giremez zāhid ḥar ḥalkā-yı tevhidimize (G/196-1)

2.2.2.16 TERK

Fakr ve fena ehli dervişlerin başlarına giydikleri taç ve külahler üzerinde, dikey iniş şeklinde alâmetler olurdu. İşte bu dilim dilim görüntü veren alâmetlere terk veya terek adı verilir. Bu dilimlerin sayısı, tarikatlara göre değişirdi. Bektaşîlerde dilim sayısı 12'dir. Dört türlü terk vardır:

1. Terk-i Dünya, 2. Terk-i Ukbâ, 3. Terk-i Hesti (varlık), 4. Terk-i terk.⁸⁵ Terk-i dünya, terkler içinde ilk basamaktır. Derviş olmanın ilk adımı dünyayı terk etmekten geçer.

Âşık için hedef sevgilidir. Bunun için dünyadan, ukbadan ve sevdadan vazgeçer:

Gönül dünyādan geçdi
Bāğ-ı 'uqbādan geçdi
Cümle sevdādan geçdi
Baña cānānım gerek

⁸⁵ Ethem Cebecioğlu, a.g.e, s.271.

Ali'in aşkıyla dünyadan el etek çekip dergaha kapandık demektedir:

Biz cihān varlığını **terk** ile olduk derviş

‘Işık-ı Hayder’le girüp dergeh-i tefrīdimize (G/196-2)

Terk-i hesti (varlık):

Varlığını **terk** eyle dā‘im cümleden tecrīd olup

Mürdeler ihyā edesiñ Hazret-i ‘İsā gibi (G/230-3)

Terk-i terk ancak mâsivâyı terk ile mümkün olur:

Rāh-ı erkānı tecerrüdde olup halka be gūş

Zib-i dünyādan geçüp kılmışdı **terk**-i mā-sivā (T/7-2)

2.2.2.17 NEFİS

“Nefis: İnsanın bedeni, ruh, akıl, kan, azamet, ceset, izzet, görüş, bir şeyin cevheri, kötü göz, hamiyet, ukubet, işkence, murad, arzu.”⁸⁶ anlamındadır. Nefis insanı insaniyet mertebesinin zirvesine çıkarabildiği gibi esfel-i safilin derekesine de indirir. Nefsini terbiye eden ulvi gayeler peşinde koşarken nefsin lümme-i şeytaniyesine tabi olan da malayani şeylerle meşgul olur. Nefsini bilen Rabbini tanır. Kendini bilen Rabbini bilir, tasavvuftaki devir inancına atıf var. Ondan geldik ona rücu edeceğiz:

Nefsiñ bilen Haqq’ı bilir

Şanma tehī ğayrı görür

Haqq’dan gelen Haqq’a yürür

Bu seyr ü seyyarıñ nedir (Mu/2-12)

Gelüp bu hān-gāha şıdık ile ‘aşık ‘ibādet kıl

Hevā-yı **nefsini** terk eyleyüp kesb-i sa‘ādet kıl (N/1-1)

⁸⁶ Ethem Cebecioğlu, a.g.e s.198.

Aşk tarikine giren mâsivânın bütün kirlerinden sıyrılır. Makam-ı terk ve tecridde ise âşık, nefsinı dünyevi şeylerden arındırır, heva ve hevesden geçer:

Ṭarîḳ-i aşka gir cānā sevād-ı mā-sivādan geç
Maḳām-ı terk ü tecrīde erüp **nefs** ü hevādan geç (G/27-1)

2.2.2.18 GAYB

Bilinmeyen, insana göre malum olmayan, meçhul olan anlamında kullanılmaktadır.

İlm-i ledün: gaybı bilme ilmidir. Hz. Hüseyin, ilm-i ledüne mazhar olan peygamberlerin varisidir. Dolayısıyla manalardaki işaretler Hz. Hüseyin'e açıldı:

Saña keşf oldu rumūzāt-ı me‘āni sırr-ı **gayb**
Vāriş-i ‘ilm-i ledünn-i enbiyāsın yā Hüseyn (G/154-14)

2.2.2.19 HAYRET

“Allah'ın gücüne, sun'una, hikmetine, karşı duyulan aşırı bir arzudur. Yaşanmadıkça bilinmez.”⁸⁷

Sevgili yüzünü âşığa göstermez, arada bir örtü yani rakip var. Âşık sevgiliye seslenmektedir. Yüzünü kibar eliyle açmasını istiyor. Bunu da yüzündeki nurun herkes tarafından görülmesi ve sanat-ı İlahiyi anımsatması için istiyor. Nitekim tasavvufi inanca göre Allah'ın, Hz. Âdem'i kendi suretinde yarattığı ve böylece halife kabul ettiği inancı var. Her insan yüzü Hz. Âdem'i, o da Allah'ı anımsatır:

Aç niḳāb-ı zülfünü nāzik yed-i nāzın ile
Her gören **hayretde** ḳalsun vechiniñ tenvirini

⁸⁷ Ethem Cebecioğlu, a.g.e, s.109.

Âşık daima sevgiliye kavuşmak için beklemekte, sevgilini hem iç hem de dış güzelliğine bütün kainat hayret etmektedir. Âşık sevgilisine kavuşup onunla olmak istemektedir:

Şüretde ve sîretde
Cümle cihân **hayretde**
Vuşlat ile ülfetde
Baña cānānım gerek (Mu/18-4)

2.2.2.20 KEŞF

Arapça, açığa çıkarma, örtülü olanı açma, sezme, tahmin etme gibi anlamları olan bir kelimedir. Keşf bir şeyi örten perdenin kalkması anlamındadır. Kıl u kal edenler dedikodu edenlerdir. Dolayısıyla bunlara ilahi sırlar açılmaz mana-yı harfi ile bakamazlar. Bunlar ancak mana-yı ismi ile kainata nazar edebilirler. İlm-i batını bilenler mana alemine nüfuz edebilirler:

Qıl ü qāl ehliñe **keşf** olmadı esrār-ı ilāh
Sa‘ yı qıl ‘ ilm-i buṭūna özün eyle bīdār (G/34-10)

2.2.2.21 KERAMET

Peygamberlerden ortaya çıkan olağanüstü olaylara mucize denirken, benzeri, durum Velîler için söz konusu olunca, buna da keramet denmektedir.

Keramet sahibi olan Hz Hüseyin’in türbesinin tozu da irfan gözünün sürmesidir. Büyük zatların türbelerine hastalar şifa için götürülür. Tıpkı Mecnun’un Kâbe’ye götürüldüğü gibi:

Tütüyā-yı çeşm-i ‘ irfāndır ğubār-ı merqadi
Derd-i dil dermānıdır şāh-ı **kerāmetdir** Hüseyn (G/151-6)

Hāzret-i Sulṭān Balım’dır cümle ḥabbāzlar eri

Bağ **kerāmātına** ‘ aynen bunda ey cān gel beri (K1/2-2)

2.2.2.22 ÂŞIK

İlahi aşk yolcusu, mâsivâdan sıyrılıp, mana âlemine yelken açmış kişidir. Hz. Süleyman hayvanlarla konuşabilen bir peygamberdir. Allah bütün hayvanları onun emrine amade kılmıştır. “Süleyman'ın cinlerden, insanlardan ve kuşlardan oluşan ordusu toplanarak disiplinli bir hâlde biraraya gelerek, düzgün saflar hâlinde ve uygun adımlarla yürüyüşe geçti.” (Neml/27-17)

Süleyman peygamber aynı zamanda bir kraldır. Hz. Süleyman'ın ordusu geçerken karıncalar ezilmemek için çekilirler. Bu olaya telmihen şair diyor ki âşıklar ayaklarına yüzlerini sürmek için karınca olurlar ta ki gelip basınca ayakla temas sağlansın. Maşuğun cefası da âşık için safadır:

Sen Süleymân-ı zemâniñ pâyine yüz sürmege
Râh-ı ‘ışkıñda bu **âşıklar** anıñcün mür olur (G/51-3)

‘**Âşıkñım** ben tâ ezel
Ey dilber-i ‘âlî neseb
Sensin cihânda bî-bedel
Göñlüm seni eyler taleb (Mu/1-1)

Karın-i yâr olan ‘**âşıkda** elbet hüsn-i hâl artar
Anun-çün ehl-i dil bezminde zevk-i ittişâl artar (G/68-1)

2.2.2.23 MÜRŞİD-PİR

İrşad eden, doğru yola sevk eden, “tasavvufta insanlara hak yolu gösteren; şeyh, Velî, er, eren, pir demektir.”⁸⁸

Tarikatta pir eşiğinde beklemek kabul görülmek içindir. Adeta sevgilinin nazarını kendine celbetmektir. Yunus Emre de Taptuk Emre Dergâhı'na ikinci dönüşünde dergâha kabul edilmek için eşikte beklemiştir:

⁸⁸ İsmail Karagöz, a.g.e, s.502.

İşte bak bu merd-i meydān-ı ʔarīkat-i pīşe kim
Pīr eşigin bekleyüp olmuşdu mihmāndār baba (T/2-3)

Tarikatta mürşidsiz olmaz tarikata girenler mürşidin önünde diz çöküp günaha tövbe ederler. Bu ayine girmeyenler de benliği içinden söküp atamazlar:

Mürşid gerekdir ādeme
Tā kim erişe bu deme
Kim girmeyen āyīn ceme
Bilmez ki ikrārīñ nedir (Mu/2-14)

2.2.2.24 MUHİBBAN

Bir tarikatin tarafıısı olanlar, tarikattan olmadıkları hâlde⁸⁹ tarikatin içine girmeye müsait grup da denebilir bunlara. Bektaşilik'te muhiblik ilk derecedir.

Biri kişinin ameli Allah içinse Allah ona sevgili olur. Âşık-ı sadık sevilinin yüzüne talip olur onu sever. Cennetin en büyük nimetlerinden biri Cemalullah'a müşerref olmaktır:

Bir kişi kim zāt-ı Haqq'dır Haqq'a zātı yār olur
‘Âşık-ı şādık muhibb ü tālib-i didār olur (G/36-1)

Hācī Bektaş-ı Velī'niñ rāhına ‘âşık idi
Olmağ isterdi muhibbān-ı ʔarīk-i nāzenīn (T/25-4)

⁸⁹ Ferit Develioğlu, a.g.e, s.672.

2.2.2.25 DERVİŞ

“Tasavvufta Allah’ın irade ettiğinden başka kendisi için hiçbir şey istemeyen Allah’ın iradesi karşısında kendi iradesini hiçe sayan; tarikata giren şeyhe bağlanan ”⁹⁰ kişidir. “Mürşidinden yok olması fena yokluk Hz. Muhammed’de, Hz Ali’de, Yüce Allah’ta yok olmak Fenafillâh ile yine onunla kalışı Bekabillâh’ı bulmaktır.”⁹¹

Bektaşilik’te muhiblikten sonra gelen derece dervişliktir. Derviş tarikata girenler için ilk derecedir:

Bir kalendar **dervîşim** Hilmî tarîk-i ‘ışkda
Hân-kâhımdır Hasen emn ü âmânımdır Hüseyn (G/153-3)

Hidmet eden **dervîş** feyiz-yâb olur
Mürşid huzurunda kâm-yâb olur
Tarîk-i ‘ışk içre behre-yâb olur
Hakk’ı görür nûr-i hidâyet ile (Mu/29-2)

2.2.2.26 PİR-İ MUGAN

Mecazi ve tasavvufî manasıyla tekke ile âlem, feyz ve neşe meyhanesi olup şarap; bu meyhanede içilen sevgi ve neşe; pîr-i mugân da o neşeyi sunan mürşittir.⁹²

Âşıkların sarhoş hallerine bakıp aldanmamak lazımdır. Pir-i muganın meyhanesinde servet hazinesi var. “Harabat ehlini hor görme zakir/ Hazinele malik nice viraneler var”:

Görüp mestâne ‘uşşâkı gedâ ‘addetme ey zâhid
Derûn-ı hâne-i pîr-i muğânda genc-i şervet var (G/49-3)

⁹⁰ İsmail Karagöz, a.g.e, s.501.

⁹¹ Cem Erdem, Tazegül Demir, a.g.e, s.445.

⁹² İskender Pala, a.g.e s.89.

Bāde-veş pîr-i muğāniñ ayağıñ būs ederek
Düşürür mest-i meyi gūh-i beyābāna çemen

(K/2-5)

2.2.2.27 ZAHİD- RİND- SOFU

Sofu: Arapça, sūfî kelimesinin bozulmuş şeklidir. Muhlis dindarlara sofı dendiği gibi zahire bakan, ham tipliler için de aynı tâbir kullanılmıştır. Üstad Necip Fazıl'ın özden mahrum, kırıcı, itici, çirkin yüzünde güzel İslâm'ı çirkinleştiren, dindar görünümlü kişiler için de kullandığı "ham sofı, kaba yobaz" ifadesi meşhurdur.

Rind: Farsça, laubali, kayıtsız, münkir, akıllı vs. gibi özellikleri olan kişi anlamında kullanılır. Dışı melam, hakir içi selim olan kişiye rind denir. Zahirde pejmürde özde sultan olandır.

Zahid: Zühd sahibi olan, demektir. Zahitlikte aşamalar mevcuttur. 1. Dünyadan yüz çevirme, 2. Halktan yüz çevirme, 3. Haram ve şüphelilerden yüz çevirme, 4. Helâllerden yüz çevirme şeklinde ifade edilmiştir:

Şanma **zāhid** siz gibi ' ışk ehlī ħar-gūş oldular

Gūş edüp esrār-ı ' ışkı ehl-i mengūş oldular

(G/53-1)

Ehl-i şevķiz meşreb-i **rindāneyiz** Bektaşiyiz
Zāhid-i bed-ĥūlara biġāneyiz Bektaşiyiz

(G/74-1)

Şevķimiz artar belā-yı ġamdan ey **zāhid** bizim
Derd-i ' ışk-ı yāri çekmek-çün toġurmuş anemiz

(G/79-3)

Pür-neş'eleriz şevķle **rindān**-ı Ĥudā'yız

' Işkın meyini nūş edeli cām-ı ' Alī'den

(G/166-3)

Būs eylesün ayağıñ neş'eyle **rind** olanlar

La' l-i mey ile memlū sākī be deh piyāle

(G/173-8)

Ersen de şūfi vaḥdete
Aldanma kāl ü keşrete
Kulluḡsa Rabbü'l izzete
Bu kibr ü eṭvārîñ nedir

(Mu/2-10)

2.2.3 SEVGİLİ İLE İLGİLİ UNSURLAR

2.2.3.1 PERVÂNE

Klasik edebiyatımızda mum pervane ikilisi kullanılır. Maşuk mum ise âşık da onun etrafında dönen pervanedir. Mumun etrafında dönen pervane döndükçe muma yaklaşır yaklaştıkça erimesi hızlanır. Nihayet pervane, mumda yok olur.

Aşk meclisinde kandil olan şair, güzellik mumunda pervanedir:

Bu Ḥilmî bir çerâğîñdir uyanmış bezm-i ıŷıġında
Ki bedr-i ŷem^ç -i ḥüsnüñde yanar **pervâne** ḥâlîñdir

(G/41/7)

Ayrılık ateşi âşığı pervane gibi yakar:

Yandım yine **pervâne** gibi âteş-i hecre
Ol ŷem^ç ŷıfat ruḡları tâbâna ḥaber ver

(G/50-3)

Erenler bezm-i dil-dâre ŷeb-i ḡadrinde cānāñîñ
Yanar **pervâne** tek ŷem^ç -i leb-i sūzāneden geçmez

(G/87-4)

2.2.3.2 BÜLBÜL

Bülbül- gül ilişkisi mum-pervane ilişkisine benzer. Güle âşık olan bülbül, gül etrafında pervane olur. Güle yaklaşan bülbül, gülün dikenleri ile –diken rakiptir- karşılaşır. Rakiple karşılaşması sonucunda yaralanır, kanamaya başlayan bülbül, güle kan vermeye başlar. Kan alan gül, kızılığa döner:

Baġa sen girdik de gl **bülbül** ‘aceb hlet bulur
Leblerinin b-ı Hzr’ından qanan mestne tek (G/111-3)

Derd-i ruhsrin temennsıyla ey Őirn dehen

Bülbül-i Őrideler virdinle gydir seni (G/114-6)

2.2.3.3 NEY

Ney, ayrılığın yanık sesidir. Ney lahuti bir sestir. Bir rivayete göre Hz. Peygamber Hz. Ali’ye bir sır vermiş. Hz. Ali bunu taŐyamamıŐ gidip bir kuyuya söylemiŐ. Kuyu sonra suyla dolmuŐ, kuyunun etrafı da kamıŐlık olmuş. Ney de kuyudan yükselen kamıŐlıktan yapılmıştır. İi oyuk ve delik olan alettir.

Ney insana benzetilir, neyin acıklı sesi mekanından ayrılmasına bağlanır. Nitekim insanın da Allah’tan ayrılması ile başlayan ilesi ona kavuŐması ile bitecektir:

Bağrım delinp **ney** gibi dem ttmağa hım
Ol Őh baŐup parmağın her vağt-i Őeher-gh (G/180-5)

2.2.3.4 CAN

Can; hayat, yaŐamayı sağlayan Şey. Can ŐiĖin tek varlığıdır. Sevgilinin ŐiĖi terk etmesi ŐiĖin canından olması gibidir. Tarikatta ihvana ‘‘canlar’’ diye seslenilir:

Firkın derd ile **cn** yetiş ben hstayım hsta
Kerem kıl luğf edüp zr yetiş ben hstayım hsta (G/18-1)

Rz u Şeb vird-i zebnım dilde **cnnım** ‘ Ali

Rhına olsun fed bu cism ile **cnım** ‘ Ali (G/203-1)

2.2.3.5 SİNE

Sine içinde kalbi barındırdığından bütün okların hedefi olur. Sine, mecaz-ı mürsel sanatı ile kalbin yerine de kullanılır. Sevgilinin talim için fırlattığı kirpiklerinin oku, bin bir ok olup âşğın sinesinde patlar:

TİR-i müjgānını ta‘līm için atdığı o yār

Biñ bir ok oldu bugün **sīneme** şaydım degeni (G/208-6)

Çeşme-sār olmuş aqar hūn-i ciger her şeb ü rūz

TİR-i ğamzeñ atılıp **sīnemi** cāna deleli (G/224-4)

2.2.3.6 TEN

Ten, can için yuva; kalp için meskendir. Can lüb, ten kışırır. Gönül öz, ten kabuktur.

Kafes ile tûtî arasında tenasüp sanatı yapılmış. Can kafesinde beslediği kuş yani ruhum, kırmızı dudaklarının şekerine feda:

Hilmiyā besledigim **ten** kafesinde olsun

Ṭūṭî-yı ṭab‘ım o qand-ı leb-i hamrāya fedā (G/3-6)

Cism ü **ten** ü cān ü dil ‘aql ü fikrim nuṭq-ı dem

Qullarıñız hepimiz zātına sensiñ aqay (G/225-5)

2.2.3.7 MİSKİN

Miskin, hiçbir şeyi olmayan kişidir. Allah’a ulaşma gayesi dışında bir mefkuresi olmayan saliktir.

Aciz ve miskin olan âşık sevgiliye kavuşmayı ister:

Merdüm-i dîdem likâ-yı vaşlını eyler taleb
Bâb-ı luţfuında seniñ bir ‘ aciz ü **miskindir** (G/62-6)

2.2.3.8 DELİ-DİVANE

Divane, akli başında olmayan kişiye denir. Âşığın divane olması ise sevgilisini düşünmekten başka bir şey düşünmemesidir. Sevgilinin âşığın aklını çelmesidir. Âşığın sevgili dışında bir şey görmemesidir.

Âşık, sevgilinin yanaklarını hayal etmekle kendinden geçmiş, neye uğradığını şaşırması:

Hayâl-i ‘ arızınıla bir **deli dîvāneyim** şimdi
Ki idrāk etmezem bilmem neyem âyā neyim şimdi (G/222-1)

‘ Aklım u fikrim topunu cüş-ı şen tıflıñ çelesi

Beni **dîvāne-i** ‘ ışk etdi cihāna geleli (G/224-1)

2.2.3.9 ŞEYDÂ –BİMÂR

Şeyda, aşktan deliye dönmüş kişidir. Bimar, hasta demektir.

Âşıklar meclisine göz gezdirdim, divane Hilmi gibi şaşkın âşık görmedim:

Meclis-i ‘ uşşâkda her yana kıldım nazar
Hilmî-i **şeydâ** gibi ‘ âşık-ı hayrân yoğ (G/30-7)

Gör terennümle figân etmeyi benden nice olur
Bir yaña siz dağī ey bülbül-i **şeydā** çekiliñ (G/112-4)

Ayrılık ateşiyle yanarken hasta cismi kavuşma zemzemiyle hayat bulmuş:

Yanarken iftirākīñ āteşiyle cism-i **bīmārim**
Vişāliñ zemzemiyle eylediñ ihyā şafā geldiñ (G/115-3)

2.2.3.10 ÂŞÜFTE

Aşüfte, çılınca seven, iffetsiz kadın demektir.

Sevgilinin irfan meclisinde iffetsizlik etmesi, âşığı üzer:

Cānā cem-i ‘ irfānda **āşüftelik** etme
Ma‘ şük-ı dil āşık-ı cānānı üzersiñ (G/109-2)

Vaşlıñı ferdāya ta‘ liğ eyleyüp etme füsün
‘ Āşıkı **āşüfte** kılma böyle gaygularla sen (G/157-4)

2.2.3.11 ÜFTÂD

Düşmüş, fakir, biçare; âşık, tutkun demektir.

Âşığın gözü sevgiliden başkasını görmez, gönül de ondan başkasına meyletmez:

Cān cihāndan geçüp gayrıya meyl eylemez
Dil veren **üftādel**er sen gibi ra‘ nālara (G/188-2)

Luţfuñla yolumuz eyle küşāde
Bu kullariñ gamdan olsun āzāde
Deryā-yı hayretde gönül **üftāde**
Girdāb-ı gamdayım yetiş yā ‘ Alī (Mu/37-4)

2.2.3.12 EŞK

Eşk gözyaşı demektir. Eşk duyguların tercümanıdır. Eşk gönlü serinleten bir nefestir. Eşk duyguların taşmasıdır.

Âşık, sevgiliye hasretinden ağlaya ağlaya gözlerinden yaş yerine kan akmaya başlamış. Kanla gözyaşının birleşmesinden hasret denizi meydana gelmiş:

Ben seni görmeyeli dīdelerim an alar
Eşk-i hūnīnimi gōr oldu bi-hār-ı hasret (G/25-3)

Seni bu tarz ile gōrdükde dū çeşmim şulanır
O zemān-ı la‘l gibi eşk ile sinem boyanur (G/48-1)

2.2.3.13 TEŞNE

Susamış, çok istekli olandır. Susamış gönül, susamış dudak anlamında kullanılmaktadır.

Şahid-i maksud: sevgilidir. Sevgilisini yitiren (arayan) Mecnun gibi çöllere düşmüş, dudakları kurumuş Kербela’yiz. Kербela’da susuzluktan dudakları kuruyanları, çöllerde gezerken dudakları kuruyan Mecnun’a benzetmiş:

Yitürmüş şāhid-i maşūdunu leb-i teşne urbetde
Bugün Mecnūn gibi şahrā nevred Kerbelāyız biz (G/77-2)

Gönül aşk şarabının sarhoşudur, çokça susamıştır. Âşık için sevgilinin dudakları ab-ı hayat kaynağıdır:

Hūmār-ı bāde-i ‘ıık oldu gōnlüm teşnedir āyet
Zūlāl-i la‘l-i nābiñ çeşmesinden nūşa lāyıkdır (G/60-3)

2.2.3.14 GAM

Üzüntü, keder, tasa demektir. Âşık daima gamlıdır.

Aşk belası âşığın şevkini artırır. Zira sevgiliden gelen gam emare-i teveccüh olduğundan âşık tarafından daima istenir:

Şevkimiz artar belā-yı **gamdan** ey zāhid bizim
Derd-i ʿışk-ı yāri çekmek-çün toğurmuş anemiz (G/79-3)

Bir şevāb et Hilmī'yi kurtar gam-ı hecrāndan
Kalb-i ehl-i ʿışkı elṭāfiñla istiktāba gel (G/125-5)

2.2.3.15 FERYÂD

Yardım istemek, bağırmak, çağırmak anlamında kullanılmaktadır.

Bülülün feryad u figanı güle olan hasretindendir:

Gülşende gönceler mest-i nāz iken
Feryadı bülbüle ta' līm eyledim
Bu gönlüm derd ile nefḥa-sāz iken
Nevā-yı ʿışk ile taḫsīm eyledim (Mu/22-1)

O sevgililer sevgilisini kurumuş dudaklarla anıp cihanı velveleye veren figanıdır:

Anup tenhālığın lebi teşnelikle ol şehensāhın
Cihāna velvele-endāz olan **feryād** u nālemdir (G/61-6)

2.2.3.16 NÂLÂN

İnleyen, figan eden, sızlayan anlamlarında kullanılmaktadır.

Hilmi Dede Kerbelâ'yı zikrederken güle aşkından çılgına dönmüş bülbül gibi inleyip durur. Burada şair daha ziyade gülü kaybeden bülbül gibi durur Hüseyin'i kaybeden ümmet gibi:

Gülsitân-ı Kerbelâ'yı zıkr edüp Hilmî Dede
Bülbül-i şeydâ gibi nâlân gelir **nâlân** gider (G/69-9)

Çonce endîşesini kalbine ilķâ ederek
Şaldı bu derd ile bülbülleri **nâlâna** çemen (K/2-159)

2.2.3.17 RAKİB-AĞYĀR

Rakib: Âşık ile maşuk arasındaki bütün engeller, rakip olarak kabul edilir. Rakip, kimi zaman başka bir âşık olur bazen de maşuka ulaşmaya bir engel, bazen de sevgilinin mahhallesinde bir bekçi, bazen de bir dedikoducu olur. “Rakibin Divan Şiiri kahramanlarında âşık ve maşuk yani sevgili arasındaki üçüncü kişi olması bu üstlendiği rolü de hakkıyla yerine getirmesi edebi eserlerde kendisinden çokça bahsedilmesini sağlamıştır.”⁹³

Ağyār: Diğەر, başkaları anlamında kullanılmaktadır. Edebiyatta âşık, maşuk ve ağyar üçgeni vardır. Âşığın sevgiliye ulaşmada karşılaştığı engeller, sevgilinin yüz verdiği düşmanlar.

Âşık gece boyunca gizli feryad eder, ta ki kimseler duyup sevgilinin varlığından haber olup âşığa rakip olmasın:

Geceleri şubħa dek gîzli ederdim fiğân
Olmaya aña **rakib** şâyed olup şinîde (G/184-3)

Sevgilinin düşmanla kahkaha atması ona yüz vermesidir. Bu da âşığın kahrolması anlamına gelir. Âşığın yapabileceği tek şey sabırla beklemektir:

⁹³ Abdullah Aydın, Divan Şiirinde Rakip Portresi, sonçağ yayınları, İstanbul 2013, s.2.

O meh **ağyār** ile gece şafāda ahahalarla
Hezārān yā şabūr ekmekde Őimdi Hilmī -i Őeydā (G/18-13)

Leb-i la‘l: Sevgilinin dudaklarıdır. ÂŞık iin dudak candır. ÂŞık bunu hep kıskanır:

Sākī leb-i la‘lin Őaın **ağyārına** Şunma
Bezm ire ki yüz ‘aşık-ı mestānı ũzersiŐ (G/109-4)

Sevgili zaman zaman âşığı kıskandırmak iin ağyar ile sohbet eder:

Yāri **ağyār** ile ũlfet ediyorken gōrdüm
İkilik almadı Şimdi geri vağdet demidir (Mü/7)

2.2.3.18 SULTAN- PADIŐAH

Gazellerde padiŐaftan bahsedildiği zaman ekderiyetle sevgili kast edilmektedir. Bu durumda sevgili denen padişahın; kulları, ordusu, ũlkesi, tacı, tahtı vs. vardır. Padişahın ũzelliđi adalettir âşık sevgiliden bunu ister. Maneviyat âleminin padiŐahları ise dervişlerdir⁹⁴:

Ey bād-ı Őabā var yũrũ cānāna aber ver
Avāl-i dil ũ derdim o **sultāna** aber ver (G/50-1)

Sevgili gōnũller sultanıdır, o varsa gōnũl tahtında ondan başkasına meyil olmaz:

Sen yetersin baa dil-ber gāyır cānān istemem
Taht-gāh-ı dilde senden ũzge **sultān** istemem (G/143-1)

Gōnũl ũlkesinin kıymetli padiŐahı ve gōnũllere adaletle hũkmeden sultanım Ali:

Kişver-i ilim-i tende **padiŐāh**-ı ‘izz u cāh
Taht-ı dilde hũkmeden ‘adl ile **sultānım** ‘Alī (G/203-2)

⁹⁴ İskender Pala, a.g.e, s.323.

2.2.3.19 KUL

Kul; köle, padişahın raiyyeti padişahın kuludur. Padişahın sevgili olduğu yerde âşık da onun kölesidir. Sultan derviş ise kul da mürittir. Sultan Ahmed ise kullar da muhibbandır:

Öyle bir genc-i cemāle mālîk olmuş kim müdām
Nice şāhlar **kul** olur bābında Sultān Aḥmed'e (G/184-2)

Dergāhta güneş kul olmuşsa aya düşen yeri öpüp yüzünü sürmek olur:

Dergeh-i ḳadr-i bülendinde **kul** olmuş āfitāb
Yer öpüp pāyine yüz sürmüş hilāl-i māhitāb
Ḥamdü'lillāh böyle bir maḥbūba ḳıldım intisāb
Nūr-ı vechinde yazılmış Fātiḥa ümmü'l-kitāb
Ḥaṭṭ-ı ḥüsnüñ üzre ḳonmuş noḳṭa-yı ben bir yaña
Cümle 'ālem bir yaña ey gül-beden sen bir yaña (Mü/1-2)

2.2.3.20 GEDA

Dilenci, kul, bende, Divan şiirinde daima sultan ile birlikte tezat sanatı içinde ele alınır. Sevgilinin mahallesinde kapı kapı dolaşan âşık, bir gedadır.⁹⁵:

Bir **gedāyım** mülk-i dīdārında devlet beklerim
Ruhlarıñ şehrinde şāhım 'izz ü rif' at beklerim (G/135-1)

Herkes sevgilinin güzel bakışına vurgun, ona kavuşmak ile zengin fakir herkes şeref bulmak ister:

(Nun) Niḡāh-ı luṭfuñuñ meftūnudur ḥalk-ı cihān
(Vav) Vişāliñle şeref bulmaḳ diler bāy u **gedā** (G/14-13)

⁹⁵ İskender Pala, a.g.e, s.151.

2.2.3.21 CENK-CİDAL

Divan edebiyatında savaş çok önemli bir yere sahip, sevgilinin tasviri de savaş aletleri ile yapılmıştır. Kaşlar yaya, bakışlar da oka benzetilmiştir:

Başladı **cenk** ü **cidāl** etmege a' vān-ı Yezīd
Ehl- i beyt üzre hücum eyleyüp ol kavm-i ' anīd
Harb edüp yetmiş iki bende vü evlād u ḥafīd
Oldular ma' rekede Ḥaḫḫ yoluna cümle şehīd (Mü/9-6)

Hādī esmāsiyla etdikçe teḫābül hāşılı
Lā-cerem her vech ile **ceng** ü **cidālin** gösterir (G/67-6)

2.2.3.22 HANÇER

Ucu sivri ve eğri, iki tarafı da keskin olan bıçaktır. Divan şiirinde sevgilinin kaşı eğriliği yönünden; göz, gamze, kirpiği de âşıkta açtığı yara nedeniyle hançere benzetilmiştir:

Gördüğü demde hemān ' âşıkına vermez emān
İki yanında iki **hançer**-i ebrū götürür (G/56-2)

Hançer-kaş ilişkisi kurulmuş. Kan dökmeye sevgilinin bakışına emsal yoktur:

Ḥançer-i ebrūların baḡrım deler ḫanım doker
Görmemiş hūn-rīzlikde böyle ḫançer çeşmimiz (G/84-5)

2.2.3.23 TİG-KILIÇ

Bir savaş aleti olmanın yanında âşık ile maşuk arasında önemli bir unsurdur. Sevgilinin bakışı, gamzesi, kirpiği âşık üzerinde kılıç etkisindedir:

Şinede **tig**-i firāḫiñ hūn feşān etmek diler

Hañçer-i hecriñ habîbim kaç' -ı cān etmek diler (G/52-1)

Sevgilinin bakışı –ok gibi olsa da- âşık için iltifat olarak kabul edilir. Bundandır ki âşık onu da başkasından kıskanır:

Yār u aġyāra nigāh etmekden ise gizlice
Sīnem üzre tîġ-i ġamzeñ şancılaydı cāna tek (G/110-4)

2.2.3.24 OK-TİR-YAY-KEMAN

Divan edebiyatında sevgilinin boyu, saçı, kirpiġi, bakışı oka benzetilir. Bu oklar âşığın kalbine saplanır. Âşık kalbine saplanan okları çıkarmak istemez. Âşık için sevgiliden gelen lutūf de hoş kahır da hoştur.

Ok, gamze kirpik; yay, kaç; keman; sevgilinin kaşı:

Kaşın yay kirpiġin ok gibi işler cāna cānānım
Yüzün ay ruġların beñzer gül-i ġandāna cānānım (G/141-1)

Sevgilinin talim için attığı bakışlar da âşığın göğsünde patlar:

Tīr-i müjġānını ta' lim için atdığı o yār
Biñ bir ok oldu bugün sīneme şaydım deġeni

Gazmze ve kaç âşığın göğsünde patlayan birer oktur. Patladıkça âşığın sinesi eleġe döner, tarumar olur:

Baġrını ' aşıkların böylece ġirbāl eder kaşın
ġamze vü kaşın gibi kande bir okla yay var (G/55-4)

Âşık, sevgilinin bir bakışına muntazırdır:

Tīr-i müjġānın hevāsıyla toludur sīnemiz
Çek kemān ebrūların yā Ĥaġġ deyüp pertābā gel (G/126-3)

2.2.4 BEKTAŞİLİK-ALEVİLİK

Bektaşilik konusu “Şairin Tarikatı” başlığında ele alındığından burada tekrar ele alınmamıştır.

Alevîlik: Alevî, Ali’ye ait olan, Ali’ye mensup olan anlamında kullanılmaktadır. Kavram olarak Alevî ise Hz. Ali’yi seven, onun yolunda gidenler, Ehl-i Beyte candan bağlı olanlar anlamında kullanılmaktadır. Alevîler Hz. Muhammed’in vefatıyla başlayıp özellikle Hz. Osman zamanında tırmanan hilafet tartışmalarında Hz. Ali’ye haksızlık yapıldığını düşünen bir gruptur. Alevîler ehl-i beyte yakın durup İmamet anlayışında Hz. Ali’yi ilk İmam kabul ettiler. Günümüzde Bektaşilikle içiçe girmiş olan Alevîliğin, aslında tarih sahnesine çıkışları farklı zamanlarda olmuştur. Temelde bu iki anlayış arasında farklar bulunmaktadır. Bu farklar kısaca şöyledir:

BEKTAŞİLİK İLE ALEVİLİĞİN FARKI

BEKTAŞİLİK	ALEVİLİK
<ul style="list-style-type: none"> -Bektaşilik, Hacı Bektaş Veli’ye dayandırılır. -Bektaşilik gizlilik yoktur dolayısıyla herkese açık bir tarikattır. - Sonradan Bektaşî olunabilir. Bektaşî olmak isteyen kişi tekkeye başvurup ikrar aldıktan sonra Bektaşî olur. -Bektaşilikte isteyen istediği ocağa intisap edebilir. -Bektaşilikte dede ehil olanlar arasından seçilir. -Bektaşilerde mücerretlik vardır. Mücerred olmayan dedebaba olamıyor	<ul style="list-style-type: none"> -Alevîlik, Hz. Ali’ye dayandırılır. -Alevîlikte gizlilik esastır. -Alevîlikte soy önemlidir. Alevî bir aileden gelmek gerekir. -Sonradan Alevî olunmaz -Alevilikte dede olmak için ehl-i beyten olup bir ocağa mensup olmak lazımdır. -Baba hangi ocağa mensup ise evlat da o ocağa bağlı olmak zorundadır Alevîlikte dedelik babadan oğula geçer. -Alevilikte mücerretlik yoktur. Hatta Alevîlerin cem ayinlerine sadece evliler katılabiliyor.

2.2.4.1 ÂL-İ ABA

Peygamberimizin kendisiyle birlikte kızı Fâtıma, dâmâdı Ali, torunları Hasan ve Hüseyin'den mürekkep âilesi.⁹⁶:dir. Din başlığında bu konu genişçe ele alındığından âl-I abanın her ferdi burada tek tek ele alınmamıştır.

Hamse-i **âl-i 'abâ'**nın sırrı kendinde 'ayân
Menba' -ı feyz-i reşâdetdir 'Alî Zeyne'l-' Abâ (G/15-2)

2.2.4.2 12 İMAM

İmam; önderdir, liderdir, din işlerinde Müslümanların kendisine danıştığı ve tabi olduğu kişidir. “İmam Cafer-i Sadık mezhebine bağlı olanlar, Hz. Muhammed'in Veda Haccı'ndan dönerlerken Gadir Hum denen yerde, Allah'ın emirleriyle müminlere imam, kendilerine halife olarak Hz. Ali'yi seçtiğini islam dininde 12 imamın bulunacağına birinci imamın Hz. Ali ve son imamın da Hz. Mehdi olacağına ilişkin hadisleri bulduğuna inanırlar.”⁹⁷

İmamet meselesi Bektaşilerin Sünnilerden ayrıldığı bir konudur.“Alevî-Bektaşî inancında on iki imama bağlılık değişmez temel bir itikat ve ilkedir. Bu mevzu yüzyıllarca sürmüş günümüze kadar ehl-i beyt âşığı ozanların dilinde işlenmiş edebiyatımızda ölümsüzlüğe kavuşmuştur. Dûvaz-imam denilen şiirlerde on iki imam işlenir.”⁹⁸ Hilmi Dede Baba Diva'nında da on iki imam işlenmiştir. “Teorik ve ideolojik açıdan bakıldığında Anadolu Alevîliği için Kutsal İmam sayısının yedi ve veya sekiz on bir ya da on iki olmasının hiçbir önemi yoktur. Belirleyici olan Ali'dir. Deyim yerinde ise Ali ağacın gövdesi, imamlar ise dallarıdır.”⁹⁹

On iki imāmla on dört ma' sümān
Ehl-i cennet içre seyyid-i şübbān
Sākī-i kevşerdir bunlar bī-gümān
Mü'minleri sīr-āb eder cinānda (Mu/27-4)

⁹⁶ Ferit Develioğlu, *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kiapevi, Ankara 2000, s.25.

⁹⁷ Mehmet Yaman a.g.e, s.261.

⁹⁸ Mehmet Yaman, a.g.e, s.261.

⁹⁹ Anton Jozef Dierl (Çev. Fahrettin Yiğit), *Anadolu Aleviliği*, Ant Yay. İstanbul 1991, S.42.

On iki imam sırasıyla: Hz. Ali, İmam Hasan, İmam Hüseyin, Zeynel Abidin, Muhammed Bakır, Cafer Sadık, Musa Kazım, Ali Rıza, Muhammed Taki, Ali Naki, Hasan Askeri, Muhammed Mehdi.

BİRİNCİ İMÂM HZ. ALİ

Hz. Ali 598 yılında doğmuş, 661 yılında namazda iken İbn Mülcem tarafında şehit edilmiştir.

Bektaşî tarikatına göre birinci imam Hz. Ali'dir. Hz. Muhammed'e ilk inananlardandır. Hz. peygambere nübüvvet verildiğinde 10 yaşlarında olan imam, Hz. Peygamberin hem damadı hem de kuzenidir. Hz. Muhammed'in soyu Hz. Ali ile devam etmiştir.

Birinci İmâm Hazret-i Peygamber'in amcası Ebü-Tâlib'in oğludur. Hazret-i Muahammed'in (sav) nübüvvetinden otuz yıl önce Receb ayında, Mekke'de doğmuştur. Hz. Ali'nin künyesi Ebü'l Hasan'dı. Araplar içinde ilk doğan erkek evladının babası olarak çağrılmak adettendi. Dolayısıyla kendisi de en büyük oğlu olan aynı zamanda ikinci imam olan Hz. Hasan'ın babası (Ebü'l Hasan) lakabıyla çağrılırdı. Hz. Muhammed (sav) kendilerine Ebü't Türeb lakabı vermişlerdi. "Lakapları, arslan anlamına "Hayder", "Murtaza", Allah aslanı anlamına "Esedullah", "Emir'ül Mü'minin", "Mevla'l-Muttakîn" dir; daha birçok lakapları vardır. En meşhuru "Murtaza"dır. Hz. Peygamber (sav) Tebük savaşına giderken, Hz.Ali'yi Medine'de yerine bırakmıştır, savaşa katılmadığından üzülen ve üzüntüsünü Hz. Peygambere bildiren Hz. Ali'ye "Harun, Musa'ya ne menzilde ise sen de bana o menzildesin, buna razı değil misin? Ancak benden sonra peygambe olmayacak." buyurmuşlar. Ali de "Razı oldum" demiş. Razı edilmiş manasında "Murtaza" lakabı kendisine bu yüzden verilmiştir. Hicretin birinci yılı Muharrem ayının yirmi birinci perşembe günü akşamı, Rasûl-i Ekrem, tek kızları Cenâb-ı Fâtîmetü'z-Zehra'yı (A.M), Ali ile evlendirmişler, Ali (A.M.) kimsenin ermediği bu şerefe ermişti."¹⁰⁰

Hz Ali peygamber efendimizden sonra hilafete geçen 4. halifedir. Halifeliği 4 yıl 9 ay sürmüştür. Hilafeti zamanında çok sancılı bir dönem yaşamıştır. Cemel Vakası, Siffin

¹⁰⁰ Abdülbaki Gölpınarlı, *Hz Peygamber ve on iki İmam*, Der Yay. İstanbul 1979, s.50.

Savaşı ve Hakem olayları gibi âlem-i islamda etkisi sonra da devam eden olaylar yaşanmıştır. Hicretin kırkıncı yılında Ramazan ayında Küfe mescidinde sabah namazında Abdurrahman bin Mülcem tarafından şehit edilmiştir.

Ali, Muhammed'in nuru Velîlerin şahıdır:

Şems Muhammed'in mâhı 'Alî'dir
Cümle velîleriñ şâhı 'Alî'dir
Hakq'a gider Hilmî rāh-ı 'Alî'dir

Burc-i Hakq'dan toğdu mäh u bedrimiz (Mu/11-4)

'Alî'dir Seyyidü's-Sādāt-ı Ekrem
'Alî'dir vâlid-i sıbteyn-i a'zam (M/1-9)

İKİNCİ İMAM HASAN

İmam Hasan, birinci imam olan Hz. Ali'nin oğludur. Hz. Hasan 624 yılında Medine'de doğmuştur. Hz. Ali'nin ölümünden sonra halk Hz. Hasan'a biat etti. Fakat diğer taraftan Muaviye de halifelik iddasında bulununca iki taraf karşı karşıya geldi. Hz. Hasan taraftarları daha fazla kan dökülmemesi için anlaşmaya yanaşınca Hz. Hasan ve Muaviye arasında anlaşma yapıldı. Fakat daha sonra Muaviye anlaşmayı uymayıp taraflar arasında fitne soktu. "Muaviye, İmam Hasan'ın zevcesi ve Kays oğlu Eş'as'ın kızı Cu'de'ye, İmam'ı zehirleyip şehid ettiği takdirde bin dirhem vermeyi ve onu oğlu Yezid'e almayı vaadetti. Cu'de bu vaadler üzerine İmamı zehirledi. İmâm Hasan (A.M) Medine'de, hicretin kırk dokuzuncu yılı Saferinin yirmi sekizinci yâhut yirmidokuzuncu günü vefat ettiler."¹⁰¹

Bint-i Resül mâderi

Hasan-ı şehîd dâderi

Zeyneb-i nefise h'aherî

Kıdve-i aşfiyâ Hüseyin (Mu/18-7)

¹⁰¹ Abdülbaki Gölpınarlı, a.g.e, s.57.

Biri **Hasan** biri **Hüseyin**

Cedd-i Resûlü's-Şakaleyn

Ya'ni emirü'l-mü'minîn

Oldu bu 'ışkıñ temeli

(Mu/32-7)

ÜÇÜNCÜ İMAM HÜSEYİN

Üçüncü imam olan Hz. Hüseyin, Hz. Ali'nin imam olan ikinci evladı ve Hz. Muhammed'in torunudur. Alem-i islamın en menfur olayına maruz kalmış bir evlad-ı resüldür. Hz. Hüseyin 625 yılında Medine'de dünyaya gelmiş, 10 Ekim 680 yılında Kerbela'da Yezid'in taraftarları ile girmiş olduğu savaşta şehid edilmiştir.

Muaviye, ölümünden hemen önce halktan oğlu Yezid'e biat etmelerini istemiş. Hz. Hüseyin ve sevenleri buna yanaşmamışlar. Yezid'in içinde bulunduğu ortamın islamiyete uygun ortam olmadığını ve yaptıklarının da islamiyetle bağdaşmadığını dile getirmişler. Yezid'in kendileri ile mücadele edeceğini bildiklerinden Hz. Hüseyin ve arkadaşları da harekete geçmişler. Halktan biat almaya başlamışlar. Kûfe halkı da Hz. Hüseyin'i Kûfe'ye davet etmiş. İmam zulme kıyam etmişti. "Hüseyin (A.M) bu kıyamıyla dini ihya etmiş, zulmü, dine karşı olanların cüretlerini gözler önüne sermiş, Rasûlullah'ın (S.M) "Hüseyin bendendir, ben Hüseyin'denim" buyurdıkları Hüseyin'in, İslamiyet iddiasında bulunanlar tarafından, mü'minlerin emiri diye geçinen kişinin emriyle, ihanete nasıl uğradığını, nasıl şehid edildiğini, Rasûlullah'ın (S.M) vücutları mesabesinde bulunan vücutlarının, atlara nasıl çiğnetildiğini, Peygamber'in (S.M) koklayıp öptüğü gözlerin, başın, dudakların nasıl hakarete uğradığı, İslam'ın ne hale düşürüldüğü bütün âleme ilan etmiştir. İmam Hüseyin (A.M) hicretin altmış birinci yılı Muharreminin onuncu günü, ikinci vakti Kerbela'da şehid edildiler. Şehadetlerinde, elli altı yaşlarını bitirmişler, elli yedinci yıldan da beş ay, yedi gün geçmişti."¹⁰²

Hüseyin-i Kerbelâ'nın çektiği cevri Yezîdândan

¹⁰² Abdülbaki Gölpınarlı, a.g.e, s.75.

Bu zulmü görmemiş bir kimse kim tā devr-i Ādem'dir (G/61-3)

Pādişāh-ı kişver-ārā-yı velāyetdir **Hüseyn**

Tāc-dār-ı zīb-i evreng-i hilāfetdir **Hüseyn** (G/152-1)

DÖRDÜNCÜ İMAM ZEYNEL-ABİDİN

Zeynel Abidin, Hz. Hüseyin'in oğlu, dördüncü imamdır. 659 yılında Medine'de doğmuştur. Babası şehid edildiğinde 20 yaşlarında olan imam, kendisi de babasının izini takip etmiştir. Dördüncü imam zehirlenerek şehid düşmüştür. “Künyeleri “Ebu Muhammed”, lakapları ‘Zeyn’ül-Abidin- ibadet edenlerin efendisi bezentisi, ‘Seyi’üs-Sacidin’-secde edenlerin ulusu ve ‘Zü’s-Sefenat’ Sefene, diz anlamındadır. Sefenat bu sözün çoğuludur. Fazla secde etmeleri dolayısıyla mübarek alınlarında, dizlerinde meydana gelen sertlik yüzünden bu lakapla anılmışlar.”¹⁰³

Babası Kerbela'da şehit edildiğinde 25 yaşlarında olan İmam, o dönemde hasta olduğundan savaşa katılamamış. Sonra da Yezid kendisine dokunmamış. Kerbela'dan sonra Medineye yerleşen ehl-i beytin Yezid aleyhine anlattıklarından –Yezid'in İslama mugayır ahval ve etvarı- dolayı Medine valisi kovulur. Bu olay üzerine ehl-i beyt taraftarlarından yüzlercesini kılıçtan geçiren Yezid, Zeynel Abidin'e dokunulmaması emrini vermiş. Kişiliği ile dost ve düşmanın takdirini kazanmıştır.

“İmam Zeynel Abidin Aliyy b. Hüseyin (A.M) hicri doksan beş yılı Muharrem on ikinci günü Ümeyyeoğullarından Abdülmelik oğlu Velîd'in zaman-ı saltanatında Hişam b. Abdülmelik'in ığvasıyla zehirlenerek şehadet derecesine erişmişlerdir. Ömürlerinin müddeti, doğumları otuz altıncı yıl kabul edilirse, elli yedi yıl, yedi ay, yirmi yedi gündür.”¹⁰⁴

¹⁰³ Abdülbaki Gölpınarlı, a.g.e, s.78.

¹⁰⁴ Abdülbaki Gölpınarlı, a.g.e, s.88.

Cüş ile Hılmi Dede târîhin ikmâl eyledi

Genc iken gitdi beķā-bi'llāha **Zeyne'l 'Ābidīn** (T/25-5)

BEŞİNCİ İMAM MUHAMMED BAKIR

Beşinci imam olan Muhammed Bakır hicri 676'da Medine'de doğmuştur. Annesi Hz. Hasan'ın kızı Fatıma, babası ise Zeynel Abidin'dir. Hem anne tarafından hem de baba tarafından soyu Hz. Muhammed'e dayanmaktadır.

“Künyeleri “Ebu-Ca'fer”dir; kendilerine “Ebu-Ca'fer'il Evvel” denmiştir. Lâkapları “Bakır”dır. Bâkır, açan, yaran, anlamına gelmektedir. Hikmeti, ilmi, yarıp açtıkları, bilgide, kendilerine bir engel, bir sınır tasavvur edilemediği, ilmi tamâmıyla kavradıklarından dolayı bu lâkapla anılmışlardır.”¹⁰⁵

Muhammed Bakır Emeviler dönemi Velîd, Süleyman, Ömer bin Abdülaziz, Yezid ve Hişam saltanatları zamanında yaşamıştır. “İmam Muhammed'ül Bakır (A.M) hicretin yüz on altıncı yılı Zi'l-Hiccesinin yedinci günü vefat etmişlerdir.”¹⁰⁶

Hüsn-i Hişāle mâlik

Rāh-ı Hudāya sâlik

Rüz u leyāli nāsik

Şāh **Muhammed Bākır**

(Mu/6-6)

ALTINCI İMAM CAFER SADIK

Cafer Sadık, Hz. Hüseyin'in oğlu Zeynel Abidin'in torunudur. Hicri 80 yılında dünyayı teşrif etmiştir. Soyu anne tarafında Hz. Ebubekir'e dayanır. Soyu iki Halifeye dayanan tek imam olma özelliğine sahiptir.

¹⁰⁵ Abdülbaki Gölpınarlı, a.g.e, s.89.

¹⁰⁶ Abdülbaki Gölpınarlı, a.g.e, s.98.

“İmâm Ca’fer’us-Sâdık (A.M) oldukça uzun bir fetret cevresinden sonra, İslâm'ın kurduğu iktisâdi, ictimâi ve siyâsi düzenin savaşıla, iktidar sâhiplerine karşı durmakla sağlanamayacağını anlamışlar, siyâsete karışmamışlar, buna karşılık Müslümanları, inanç, ahlak ve ahkâm yönünden uyardırmaya koyulmuşlardı.¹⁰⁷

Hicri 148. yılında Abbasi halifesi Mansur zamanında zehirletilerek şehit edilmiştir.

Râhına cânım fedâ Zeynel ‘ Abâ vü Bâkır’ıñ
Ca’ ferü’s Şâdık imâm ü emn-i emânım benim (G/130-3)

YEDİNCİ İMAM MUSA KAZIM

“İmâm Mûsâ’l-Kâzım (A.M), hicretin yüz yirmi sekizinci yılı Saferi’nin yedinci pazar günü Mekke’yle Medine arasında, Ebvâ denen yerde dünyâya gelmişlerdir. Doğumlarının yüz yirmi dokuzuncu yılda olduğu da rivâyet edilmiştir. Babaları, imam Ca’fer’us-Sâdık (A.M), anneleri, Hamide-i Berberiyye'dir (R.A)”¹⁰⁸

Emevi saltanatının son bulması ile ehl-i beyt taraftarları rahat bir nefes alacaklarını umuyorlardı. Çünkü Abbasilerin hilafetinde Ehl-i beyt taraftarlarının da rolü vardı. Fakat Abbasiler döneminde de imamlar rahat edemeyecek hep iktidarın takibinde kalmışlar. Nitekim yedinci imam Musa Kazım zamanında da baskı devam etmişti. Bütün bunlara karşı imamın yaptığı halkı aydınlatmak ve irşat etmekte.

“İmâm Kazım (A.M) Bağdad’da üç yıl yaşadılar; bu müddetin çoğunu hapiste geçirdiler. Sonunda Hârûn'un emriyle Sindi, kendilerine zorla zehirli hurma yedirerek zehirledi. Şehadetleri, yüz seksen üçüncü yılın Receb ayının yirmi beşinci günüdür ömürleri, elli beş yıl, beş ay, on sekiz gündür.”¹⁰⁹

İmâm-ı Ca’ ferü’s-Şâdık imâm-ı muqtedâmımızdır
Sulûk-i râh-ı Hâkq’da mürşid-i âlî hüdâmımızdır

¹⁰⁷ Abdülbaki Gölpınarlı, a.g.e, s.114.

¹⁰⁸ Abdülbaki Gölpınarlı, a.g.e, s.116.

¹⁰⁹ Abdülbaki Gölpınarlı, a.g.e, s.131.

Ezelden Musā-yı **Kāzım** Velîyy-i pişvāmızdır
‘Alī Musā Rızā bābında bir kemter gedāyız biz (Mu/10-3)

SEKİZİNCİ İMAM ALİ RIZA

“Hicretin yüz elli üçüncü yılı Zi'l-Hiccesinin on birinci perşembe, yahut cumua günü, Medine-i Münevvere'de alemlerini teşrif etmişlerdir. Doğumlarının Zi'l-Ka'de, yahut Rabiulevvel ayında olduğu, ataları imam Ga'fer'us-Sadık'ın (A.M) vefat ettikleri yüz kırk sekiz yılında yahut da o yıldan beş yıl sonra doğdukları da rivâyet edilmiştir. Babaları, imâm Mûsa'l-Kâzım'dır (A.M); valideleri, Hizran'ıl-Mersiyye adlı bir cariyedir.

İmamın künyeleri “Ebü'l Hasan”dır. Lakapları “Rıza, Sabir, Radiyy, Zekiyy, ve Velîyy”dir.”¹¹⁰

Sekizinci imam olan Musa Rıza da tıpkı Musa Kazım gibi Abbasi hilafeti zamanında yaşamıştır. Harun Reşit'in oğullarından Memun ehl-i beyte yakın durmuş onları kollamıştır. Bu durum Abbasiler arasında isyana sebep olmuştur. İsyanı bastırmak için ehl-i beytten yardım alan Memun'a İmam Rıza da eşlik etmiş hatta isyanı bastırmak için yola çıkan imam yolda zehirlenmiştir. Şehadeti ile ilgili çeşitli rivayetler var fakat ekseriyetle hicri 203 yılında zehirlendiği söylenir.

Ca'ferü' ş-Şādık imāmımdır dü 'ālemde benim
Mūsā-i Kāzım 'Alī Mūsā Rızā'dır sevdiğim (G/150-4)

DOKUZUNCU İMAM MUHAMMED TAKİ

Muhammed Taki, hicri 195'te Medine-i Münevvere'de dünyaya gelmiştir. Dokuzuncu imam olan Taki'nin babası sekizinci imam olan İmam Rıza'dır. Annesi ise Sebike hanımdır. Babasından kendisine küçük yaşta imamet intikal etmiştir.

¹¹⁰ Abdülbaki Gölpınarlı, a.g.e, s.132.

“Allâhu Taâlâ Hz. isa'ya, Hz. Yahyâ'ya çocukluklarında nasıl nübüvveti ihsan etmiş ise ona da küçük yaşta ümmetin imâmetini ihsân eylemiştir. Muharreminin yirmi sekizinci günü Bağdad'a vardılar; o yılın Zi'l-Ka'de ayına dek Bağdad'da kaldılar; lakin Mu'tasım'a gidip gelmeleri çok da olmamıştır. Aynı yılın Zi'l-Ka'desinin son günü Bağdad'da vefât ettiler. İmâm Muhammed'üt-Takıyy'il-Cevâd'ın ecelleriyle vefat ettikleri de rivayet edilmiştir; vefatlarında yirmi beş yaşındaydılar.”¹¹¹ Kimi imam savaşta öldürüldü kimisi de zehirlendi. İmam Taki kendi eceliyle ölen tek imam olma özelliğine sahiptir.

Pertev-i mişbâh-ı kudretdir **Takî** bedrü'd-dücâ
Enver-i hürşîd-i hikmetdir Nakî fevka'l-'alâ
‘Askerî’dir kehkeşân-ı zînet-efzâ-yı semâ
Mehdî -i şâhib zemândır neyyir-i ‘arş-ı Hudâ
Şu‘le-bağşâ-yı şecâ‘atdir Hüseyn-i Kerbelâ (Muh/3-6)

ONUNCU İMAM ALİ NAKİ

Onuncu imam olan Muhammed Naki hicri 214'te Medine yakınlarında dedesi Musa Kazım tarafından kurulan Surya köyünde doğmuştur. Babası İmam Muhammed Taki, annesi ise Semantü'l Mağribiyye'dir. Babası vefat ettiklerinde henüz yedi yaşlarında idi. Abbasiler döneminde yaşayan imam yönetimden uzak durmuş o da diğer imamlar gibi dini hizmet ile meşgul olmuştur.

“İmâm Aliyy'ün-Nakıyy'il-Hâdi (A.M) hicretin iki yüz elli dördüncü yılı Recebinin üçüncü günü vefat etmişlerdir; aynı yılın Cumadelahirasının yirmi beşinde vefat ettikleri de rivayet edilmiştir. Mu'temid tarafından zehirletildiği meşhur rivayettir.¹¹²

Ca‘ferü’ş Şâdıq’dan irşâd olmuşuz
Mūsâ-yı Kâzım’a münkâd olmuşuz
‘Aliyyü’r-Rızâ’dan âbâd olmuşuz
Takî **Nakî** bize reh-nümâ oldu (Mu/39-3)

¹¹¹ Abdülbaki Gölpınarlı, a.g.e, s.154.

¹¹² Abdülbaki Gölpınarlı, a.g.e, s.181.

ONBİRİNCİ İMAM HASAN ASKERİ

Hicri 238'de Medine-i Münevvere'de doğmuştur. Babası imam Nakiyü'l Hadi annesi ise Süsen'dir. Babası vefat ettiğinde 23 yaşında olan imam babasının bıraktığı yerden devam etmiştir. Künyesi "Hadi, Taki ve Askeri" olan imam asker mahallesinde oturduğundan "Askeri" lakabını almıştır. Abbasiler döneminde birden çok yönetici dönemi görmüş olan imam dönemin yönetimine karışmadığından yönetimle ekseriyetle iyi ilişkiler yaşamıştır.

"İmâm Hasan'ül-Askeri (A.M) iki yüz altmış yılı Rabiulevvelînin ilk günü rahatsızlandılar. Hastalıkları Halife'ye duyuruldu. Mu'temid, vezir Ubeydullah b. Yahyâ b. Hâkan'ı, yakınlarından beş kişiyle İmâm'ın (A.M) evlerine gönderdi; doktorları da tedâilleri için yolladı; ayrıca Kaazi'l-Kuzât'ı, bilginlerden on kişiyle İmâm'ın (A.M) evlerinde kalmaya memur etti. Rabiulevvelîn sekizinci gününe doğru hastalığı artmıştı. aynı gün sabah namazını kıldıktan sonra dünyalarını değiştirdiler. Yıkayıp kefenlendikten sonra kardeşleri Ca'fer, namazlarını kılmak üzere geldiği sırada on ikinci imam Sâhib'ül-Emr (A.F) gelip Ca'fer'in eteğini çekerek, "Amca" buyurdular, "Babamın namazını kılmaya benim senden daha üstün hakkım var." Ca'fer, geri çekilmeye mecbur oldu. Zamanın İmâmı, babalarının namazını kılıp çekildiler. İmâm Hasan'ül-Askerî'yi Osman b. Said (R. H) yıkamışlar, kefenlemişlerdi."¹¹³

Hasanü'l 'Askerî Ka'be-i 'irfân

Muhammed Mehdî'dir şâhibü'z-zemân

Âl-i Muhammed'dir derdlere dermân

Emân yâ Hasan'im meded yâ Hüseyn'im (Mu/23-5)

ON İKİNCİ İMAM MUHAMMED MEHDİ

On ikinci ve son İmam olan Muhammed Mehdi 869 yılında doğmuştur. Babası on birinci imam olan Hasan Askeri'dir. İmamet anlayışına göre on ikinci imam Mehdi'dir ve son imamdır. Mehdi olan imam kıyamete yakın bir zamanda gelecek ve bozulan düzeni ve islamiyete olan lakaytlığı giderecek tekrar asr-ı saadetin ruhuna muvafık bir yaşayışı ikame

¹¹³ Abdülbaki Gölpınarlı, a.g.e, s.186.

edecektir. Mehdilik inancı sadece Alevî-Bektaşî inancında olan bir bekleyiş değildir. Mehdilik beklentisi aynı zamanda sunni inançta da vardır. Şiada Mehdilik inancı ehl-i beytin şehid edilmesi ve ehl-i beyte muarız idari sistemlerden sonra taraftarlarına ümit aşılacak için, hilafetin tekrar ehl-i beyt taraftarlarına geçeceği ve bunun da Mehdi vesilesi ile sağlanacağı inancı yayılmış. Ehl-i sünnet cematinde de islami yaşayıştaki lakaytlık ve bozukluktan sonra Mehdi inancı ortaya atılmıştır. Sunni inanca göre kıyamete yakın bir zamanda Mehdi gelecek tekrar asr-ı saadette olduğu gibi islamın ihyası ve hâkimiyeti Mehdi ile sağlanacaktır.

Mehdilik konusunda Alevî-Bektaşî inancında farklı olarak gaybubet inancı var. “İmam Mehdî'nin gizlendiği iki dönem vardır: “Hz. Hüccet'in (A.F) iki gaybeleri, yani gizlenişleri vardır; birincisi, doğdukları anda başlar; hicretin üç yüz yirmi sekizinci yılı Şaban'ının on beşinci gününe dek sürer. Bu müddet içinde, On ikinci İmamı, babalı imam Hasan'ül-Askeri ashabının önde gelenlerine göstermiştir, kendisinden sonra Allah'ın Hücceti ve ümmetin imamı olacağını bildirmişlerdir; birçok kişi de, çeşitli vesilelerle kendisini görmüşlerdir. Yalnız bu görmeler, hikmete binaen, ani olmuştur. “Gaybet-i Sugra-Küçük gizleniş çağı” denen ve yetmiş üç yıl süren zaman zarfında, Sahib'üz-Zaman'la Şia mabeyninde, yine kendilerinin emirleriyle, birbirlerini istihlaf eden dört kişi, Sefirlik hizmetini görmüştür. Bunlar, Dört Naib, Dört Sefir anlamlarına gelen “Nüvvab-ı Erbaa, Süfera-yı Erbaa” diye anılırlar.”¹¹⁴ Gaybubet-i sügradan sonra tekrar başlayan ve günümüze kadar devam eden gizlenişe de gaybet-i kübra denir.

Şāh Takī vü bā-Naķī'nin maḥzen-i esrārisiñ

Hem Ḥasanü'l ' Askerī'niñ naķd-i pāk-i yārisiñ

Kim zuhūr-ı **Mehdī** ile ma' nāda kerrārisiñ

Ḥāşılı mü 'minleriñ ser-tācı hem ḥünkārisiñ

Sensiñ ol dürr-i şefā' at baḥr-i zātıñdır ' Alī

Gevher-i sırr-ı hidāyet Ḥācī Bektaş-ı Velikerāmet (Müs/7-4)

¹¹⁴ Abdülbaki Gölpınarlı, a.g.e, s.192.

İsa (as)'nın göğe yükselmesi ve ahir zamanda tekrar inmesi inancı ile On ikinci imam Mehdî'nin de ahir zamanda tekrar zuhur etmesi inancı birbiriyle ilişkilendirilir:

Rûh-ı kıudsîden hemîşe mürdeler ihyâ edip

Hem-dem-i enfâs-ı **Mehdî** vü Mesîhâ'dır gönül (G/124-3)

2.2.4.3 DÖRT KAPI KIRK MAKAM

Alevî-Bektaşî öğretisi dört ana tema üzerine bina edilmiştir. Bu dört ana tema: Şeriat, Tarikat, Marifet ve Hakikat. Her kapının da on makamı vardır. “Kul, Tanrı'ya Kırk Makam'da erer, ulaşır, dost olur. Bu makamların onu Şeriat içinde, onu Tarikat içinde, onu Hakikat içinde ve onu da Marifet içindedir.”¹¹⁵

Dört kapı sırayla ele alınmıştır. Bu kapılar mâsivâdan sıyrılma aşamalarını dile getirir. “Dört Kapı, normal bir insanın başlangıçta ham olan ruhunun ve benliğinin dört aşamadan geçerek ergin hale gelmesi, ilahi sırra ulaşmasını ifade etmektedir”¹¹⁶:

Şerî'at bâbına pâsbân olup

Tarîkat şehrinde hanedân olup

Ma'rifet mülküne reh-revân olup

Hakîkat tahtına şâh ol şiyemde (Mu/26-2)

Ma'rifet gencidir şâh-ı cihânî

Şerî'at tarîkat bâbıdır anî

Hakîkat derdine baş ile cânî

Vermezler naqdini vermeden evvel (Mu/21-2)

¹¹⁵ Mehmet Yaman (Dede), *Alevilik*, demos yay, İstanbul 2011, s.265.

¹¹⁶ Mehmet Yaman (Dede), a.g.e, s.266.

Şerî' at tarîkat sırr-ı ma'rifet
Hakikat gîzlidir hem anda hikmet
Hilmiyâ ol eve gel eyle hizmet
‘Işk-ı müsellemler-i ihdâdır gönül (G/22-3)

2.2.4.4 DEDEBABA, HALİFEBABA, BABA

Bektaşilikte muhiblikten başlayarak sırasıyla Derviş, Baba, Halifebaba ve en son makam Dedeçalılık makamıdır. Dedeçalılık makamı tektir. ‘‘Dedelik (Mürşitlik), Muhammed Ali’den kalmıştır. Bu nedenle, evlad-ı Resul’den başkasına dedelik etmek ve talip olmak caiz değildir.’’¹¹⁷ Buradan anlaşılıyor ki ehl-i beyten olmayan pir olamaz.

‘‘Bektaşilikte ise en küçükten yukarıya doğru süren bir aşamadır. Şöyle ki: Âşık, muhip, derviş, baba, halife baba ve nihayet Kutup dedebaba olma aşamasıdır. Bu da seçimle yapılır.’’¹¹⁸

Hâcî Hâsib **Baba** kim bu dergeh-i irşâdda
Mürşid-i âgâh idi sırr-ı sülûka âşinây

¹¹⁷ Mehmet Yaman (Dede) a.g.e, s.261.

¹¹⁸ Cem Erdem, Tazegül Demir, *Bektaşilik Öğretisinde Terim ve Kavramlar*, ‘‘Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi’’ / 2010 / 55 s.445.

3. BÖLÜM NÜSHALARIN TANITILMASI

3.1 Y.: Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Y-316/35786

Tasnif No: T.811

Demirbaş No: 316

Cildin Evsafı: Siyah Bez Kaplı Mukavva içinde Son demi Osmanlı Kitap cildi

Varak: 99

Eb'ad: 227x184

Kağıt: Alalede Avrupa Kağıt

Sütûn: Ekseriya iki

Yazı: Rik'a (Çok okunaklı ve işlek)

Satır: Muhtelif

İstinsah Tarihi: 20. Asrın Başı

Baş:

Yā Rabb bi- ḥaḳḳ-ı sūre-i Yā-Sīn vü Kāf-Hā

Yā Rabb bi- ḥaḳḳ-ı Fātiḥa vü Nūn u Hel etā

Son:

Çekip gülbangımı Ḥilmī Dede tārīḥ-i lafz ile

Ne ra' nā oldu ta' mīr-i ḥāngāh-ı Ğaygusuz Sulṭān

El yazması olan bu divanda 195. Sayfadan sonra yırtılmış sayfalar var. Fakat son iki sayfa da numaratsız olup sağlamdır. Biz bu iki sayfaya da numara vererek şiir numaralarında belirttik. Ardışık sayı anlayışıyla 196 ve 197 numara verdik. Bunun yanında divanda boş sayfalar var. Divandaki toplam boş sayfa sayısı 49'dur.

Y nüshası, M nüshası ile aynı gazelle başlıyor fakat sonraki şiirlerde belli bir düzene uyulmamış. Bununla beraber müfredler ve tarihler divanın sonunda yer almaktadır.

Boş sayfaların sayfa numaraları şöyledir: 14-15-16-17-18-21-22-25-26-28-61-62-63-64-75-76-80-83-84-85-86-88-90-91-92-94-96-98-102-103-104-111-112-113-114-120-131-132-133-134-145-146-147-148-150-151-152-171-172-173-174

3.2 M.: EDİRNE SELİMİYE KİTAPLIĞI

Kütüphane kaydı:

Kısım: 5

Yeni No: 1644

Eski No: 385/3286

Tasnif No: 894.35-1

İç Kapak:

Matbaa: Uhuvvet Matbaası Dersaadet Babab-ı Âlî Caddesi

Numara:20

Tarih: 1327

Merdiven Köyünde Şahkulu Degahında medfun dergâh-ı şerif-i mezkûr post-nişini ve bani-i sanisi el-hac Merhum Mehmet Ali Dede Baba'nın Divanı, merhum müşarün ileyhin muhtasaran terceme-i halini dahi muhtevidir.

Merhu müşarün ileyhin tezkir-i namıyla şadi-i ruhuna vesile ve erbab-ı itkane bir tuhfe-i fakirane olmak üzere dergah-ı şerif-i mezkurun aşçılık hizmetiyle müşerref olan Ahmed Mehdi Baba Marifetiyle tab edilmiştir.

Dış kapak:

Matbaa: Dersaadet – Selanik Matbaası

Tarih: 1327

Baş:

Yā Rabb bi- ḥaḳḳ-ı sūre-i Yā-Sīn vü Kāf-Hā

Yā Rabb bi- ḥaḳḳ-ı Fātiḥa vü Nūn u Hel etā

Son:

Heft er çıkdı dedi Ḥilmī Dede tārīhini

İç şifā olsun bu ‘ālī çeşmeden mā’ en ṭahūr

Merdivenköyü’nde Şahkulu Dergâhında Medfun Dergâh-ı şerif-i mezkûr post-nişini ve bani-i sanisi El Hacc Merhum Mehmed Ali Hilmi Dedebaba’nın Divanı Merhum müşarün ileyhın muhtasaran terceme-i halini dahi muhtevidir.

Merhum müşarin ileyhın tezkir-i namıyla şadi-i ruhuna vesile ve erbab-ı ıtkane bir tuhfe-i fakirane olmak üzere dergah-ı şerif-i mezkurun aşçılık hizmetiyle müşerref olan Ahmed Mehdi Baba marifetiyle tab edilmiştir.

Divanını ölümünden sonra, Şahkulu Dergâhı’nda aşçılık yapan Filibeli Ahmed Mehdî Baba Merhum Mehmed Ali Hilmi Dedebaba’nın Divanı adıyla yayımlamıştır.

M nüshası “elif” ile başlayıp “ya”ya kadar şiirler var. Ondan sonra bir mersiye, kıtalar, müfredler ve tarih şiirleri gelmektedir. Sadece gazellerde olması gereken alfabetik sıra bu nüshada kasideleri, murabbaları, muhammesleri, tahmisi, müseddesleri ve muaşşerleri de kapsamaktadır.

Divanda Filibeli Ahmed Mehdî Baba tarafından divana bir önsöz yazılmış. Divanın sonunda Filibeli Ahmed Mehdî Baba’nın Mehdî mahlaslı şu şiiri de yer almaktadır:

İşbu dīvān belāgat ‘ unvānı ḥazret-i mürşid-i a‘ zāmīn zemān-ı ḥayātında cem‘ edip bu kere ṭab‘ etdiren

Filibeli Ahmed Mehdî Baba

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

Pīr-i erbāb-ı maḥabbet vāḳıf-ı sırr-ı ‘ Alī

Şem’-i meydān-ı ḥaḳīkat mürşid-i şāḥib-maḳām

Ḥān-ḳāh nāzenīniñ rükn-i ‘ulvī sīreti
Ḥāzret-i ḥilmī Baba kim muḳtedā-yı ḥāş u ‘ām

Ḥālet-i ‘ömründe taḥrīr etdiği dīvānını
‘Acizāne ḥıfza ğayret eylemişdim ben müdām

İstedim herkes bu bāğıñ güllerinden ḳoklasın

Ḳisve-i ṭab‘a şoḳup neşrine etdim ihtimām

Ḥayr ile yād olmağa olsun vesīle ḥidmetim

(Ḥoş şadā ḳoymaḳ) cihānda eñ muḳaddes bir merām

(Mehdiyā) ḥamd ile kim ḥamd eylemek hengāmıdır

Himmet-i iḥvān ile dīvān-ı ḥilmī buldu ḥitām

4. EK: TRANKRİPSİYON SİSTEMİ

ا	a, e	ش	ş
آ	ā, a	ك	ş
ب	b	ذ	z, d
پ	p	ط	t
ت	t	ظ	z
ث	s	ع	'
ج	c	غ	g
چ	ç	ف	f
ح	h	ق	q
خ	h	ك	k, ñ, g
د	d	ل	l
ذ	z	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	ی	y, ı, i, ĩ

4. BÖLÜM MEHMET ALİ HİLMİ DEDEBABA DİVAN'ININ TENKİTLİ METNİ

5.1.1 KASİDELER

1

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Bi-ḥamdi'llāh yine oldu zemīn ü āsumān nev-rūz
Ḥamel burcuna naḳletdi güneş oldu cihān nev-rūz
- 2 Şereflendi bugün 'ālem ferāh-yāb oldu hep ādem
Cihānı eyledi ḥürrem bu dem oldu 'ayān nev-rūz
- 3 Gece gündüz müsāvīdir menāzil anı hāvīdir
Bu aḥkām-ı semāvīdir verir her yıl nişān nev-rūz
- 4 Getirir ḥalkı ḥandāne verir hem neş'e rindāna
İçirir tevbekārāna şerāb-ı erḡuvān nev-rūz
- 5 Bezendi cümle-i eşyā nebātātı kılip iḥyā
Giyindi ḥil'at-i ḥaḍrā bütün bu ḥākdan nev-rūz
- 6 Bugün evvel bahār oldu gülistān sebze-zār oldu
Gönüller neş'edār oldu olup feyż-resān nev-rūz

---

¹
M,47-48;Y,70
1b güneş: şems Y

- 7 Döner devrinde ‘ ışık ile felekler içre zevk ile
Olubdur nūr-ı şevk ile muhibb-i hānedān nev-rūz
- 8 Bugün mevlūd-ı Hayder’dir dem-i sākī-i kevserdir
Cülūs-ı šāh-ı ekberdir olubdur šādmān nev-rūz
- 9 İmām Hasan Hüseyin için hem ol reyhāneteyn için
Kūh ü şahrā-yı zeyniçin açıldı gülsitān nev-rūz
- 10 ‘ Alī Zeyne’l-‘ Abā el-ḥaḳḳ Velīyy-i Hālīḳ-ı Muṭlak
Anınçün açılıp zanbaḳ tonandı hep çemen nev-rūz
- 11 Muḥammed Bākır ol nātīḳ İmām-ı Ca‘ ferū’s Şādīḳ
Bular çün açdı şakāyīḳ dehān-ı nūktedān nev-rūz
- 12 İmām Mūsā-yi Kāzım [u] ‘ Alī Rızā durur ḥāzım
Olup maḳrūn-ı Ḥaḳḳ dā’im açıp ḡonce dehān nev-rūz
- 13 Taḳī nūr-ı münevverdir Naḳī hem ḥüsn-i enverdir
Bular bir verd-i aṭhardır açıp berg-i ḥisān nev-rūz
- 14 Ḥasanü’l ‘ Askerī gül-fem kelām-ı a‘ lem ü ekrem
Muḥammed Mehdī-i efḥam olup šāhib zemān nev-rūz
- 15 Çehār deh Ḥazret-i Ma‘ şüm maḥabbet bunlara melzüm
Bulardır ḡonce-i mazlüm nihāl-i nev-civān nev-rūz
- 16 Ḥacī Bektaş-ı Velī Pīrim Balım Sulṭān dest-gīrim
Bulardır šāḥım emīrim dile ḥükm-i revān nev-rūz
- 17 Ezel ebed olup Ḥilmī Dede ol šāhlara bende

Bu ‘abd-i ‘āciz efkende olubdur kāmṛān nev-rūz

2

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Viridi zīnet gine bu bezm-i gülistāna çemen
Eyledi ‘arz-ı liķā şahid-i devṛāna çemen
- 2 Bir zemān ‘uzlet edip zīr-i zemīnde nā-gāh
Uyanıp verdi şeref ‘arşa-ı ekvāna çemen
- 3 Oldu sultān-ı bahāra kılağuz her yerde
Cümleden öñce çıkıp nüzhet-i meydāna çemen
- 4 Terk edip vaķt-i hazānı koşalağdan geldi
Ġālibā ‘aşık imiş ‘ülfet-i rindāna çemen
- 5 Bāde-veş pīr-i muğāniñ ayağñ būs ederek
Düşürür mest-i meyi kūh-i beyābāna çemen
- 6 Her taraf faşl-ı rabī‘ oldu teferrüc demidir
Başka bir şīve verir meclis-i yārāna çemen
- 7 Gezdirir nāra yakıp dilleri cayır cayır
Erişince ķadd-i mevzūn ile demāna çemen
- 8 Ŧab‘ -ı nāzikleri taħrīk ederek güleşende
Götürür cilve-i refṫār ile cevlāna çemen
- 9 Şu kenārında çemenzārda ārām etmek
Şevķ ile neş’ e verir fikret-i insāna çemen

- 10 Esdi gül-zâr-ı sabâ açdı civân perçemini
Verdi tağyîr-i mizâc ‘ âşık-ı hayrâna çemen
- 11 Kisve-i sebze giyip ‘ âşıkını cem‘ etmiş
Beñzer ol cāzibeli zülf-i perîşâna çemen
- 12 Bâğ-ı ‘ âlemde leţâfet getirip berg-i güle
Revnâk-ı hüsni verir gonce-i handâna çemen
- 13 Baş açık tağlara gömgök olarakdan çıkmış
Sînesiñ karşı tutup şebnem-i nîsâna çemen
- 14 Zülf-i ârız gibi tezyîn ederek yer yüzünü
Bâğ-ı zerrinde yine döndü zer-efşâna çemen
- 15 Gonce endîşesini kalbine ilkâ ederek
Şaldı bu derd ile bülbülleri nâlâna çemen
- 16 Rişte-i sünbül-i gîsûsu gibi hûbânîñ
Gelir esdikce şabâ cünbüş-i lertzâna çemen
- 17 Ebr-i feyz-i kerem-i âl-i ‘ abâdan nem alıp
Döndürür her tarafı cennet-i ‘ adne çemen
- 18 Allâh Allâh ne güzel manzara-yı âliyedir
Beñzedip yeryüzünü ravza-yı Rıdvân’a çemen
- 19 Hâk-i dergâhına yüz sürmek için her nev-rûz
Şıdık ile bende olup şâh-ı şehîdâna çemen
- 20 Ehl-i beyt ‘ ışığına cân verdiği andan bilinir

- Kesseler başını gelmez daği efgāna çemen
- 21 Rūy-ı arz üzre döşenmiş her taraf kudretten
Beñzer ezhār ile qalīçe-i elvāna çemen
- 22 Hāzret-i āl-i ‘abā ‘ışığına pā-māl olmuş
Mażhar aniñ-çün olup bu şeref ü şāna çemen
- 23 Ravza-yı cennete döndürdü sevād-ı hākī
Verdi bir başqa şafā revnāk-ı bostāna çemen
- 24 Tarḥ-ı gül-zārda yek digesine cilve eder
Hem nişin olduğu dem sünbül-i revḥāna çemen
- 25 Hüsni Yūsuf gibi zindān-ı zeminden çıkarak
Verdi vuşlat koķusu ḥaste-i hicrāna çemen
- 26 Açılıp gece şafā geldi benefşe bezme
Sundu zerrīn qadeḥi nergis-i mestāna çemen
- 27 Rūz-ı Hızır oldu çemen-zāre yürü Hilmī Dede
Cilve-gāh oldu bugün hūri vü ğılmāna çemen

3

Qaşıde-i der Na‘at-ı Resūl ‘Aleyhisselām

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Ey vücūduñ āfitābı çarḥ-ı mīnā zīveri
Şeb-çerāğ-ı ‘ālem-ārādır cemāliñ enveri

3
M, 109-110; Y,111-187

- 2 Şânına *levlâke levlâk* oldu nâzil vahy ile
Sensiñ ol sultân-ı kevneyn-i risâlet serveri
- 3 Sen şefî' ü'l müznibînsiñ raḥmeten lil' alemîn
Ṭabl-ı cûd-ı luṭfunuñ olmuş melâ'ik mihteri
- 4 Rişte-i gîsû-yı sünbül bûyını şemm eyleyen
Koḳlamazdı tîbiçin bir daḫi 'ūd u 'anberi
- 5 Ol kadar ḥâşiyet-i feyz ü şafâ var anda kim
La' l-i nâbîñ nûş edenler ḳâle almaz kevşeri
- 6 Çeşme-i feyz-i na'îminden içen mâen ṭahûr
'İlm ü 'irfân ile memlûdur fu'âd-ı sâgarı
- 7 Nûr-ı Ḥaḳḳ'dır ḫilḳatiñ sen kim Ḥabîbu'llâh'siñ
Nice 'âşîḳ olmasın dîdârına ins ü perî
- 8 Yâ Resüllallâh seniñ ta' dâda gelmez 'âşîḳiñ
'İşḳiñ ile ṭolmuş âfâḳ-ı cihâniñ her yeri
- 9 Sen imâm-ı enbiyâ vü evliyâsiñ şübhesiz
Ümmet etmiş saña Mevlâ cümleten peygamberi
- 10 Ḥâtem-i ḫatm-i risâlet saña erdi vahy ile
Sensiñ ol ḫaḳan-ı zî-şân rüsl-ı dâd-âveri
- 11 Âsitân-ı bâb-ı iḫsânînda cem' olmuş hemîn
Bir gedâdır pâdişâhân-ı cihâniñ her biri
- 12 Nûr-ı Kur'ân ile fer verdiñ cihâna ser-te-ser

- Eylediñ insānları küfr ü cehāletden beri
- 13 Cüş edince kā'inātı ğarķa-i raħmet eder
Ebr-i luř u himmetiñ bir ķařresi baħr ü beri
- 14 Mu' cizātıñ ķudreti 'ākileri ğayrān eder
Yek nazarda eyledi Őaķķu'l-ķamer engüŐteri
- 15 Öyle bir iksir-i a'zamdır aña cānlar fedā
Rüşen etmiş ğāk-i pāyin küğlü çeşm-i ğāveri
- 16 Yā Resül'allāh ğubār-ı pāyine olmaz bahā
Olsa da nüh ķubbe-i eflāk memlū cevheri
- 17 Ey vücūd-ı nūr-ı Ħaķķ ve'y maħrem-i Rabbi'l-felaķ
Dāver-i vālā nesāķ her dü cihāniñ biħteri
- 18 Da'vet etdi Ħaķķ seni ancak ğarim-i vaşlına
Lī me'allāhīde olduñ kā'inātıñ meğhari
- 19 Maħrem-i ğalvet serāy-ı kibriyā olduğda hem
Kābe ķavseyne erişdi pāye-i bālā teri
- 20 *Ħarfetü'l-ayn* iğre erdiñ bezm-i ev ednāya sen
Oldu mi'rāciñ mübārek giydiñ 'ālī efseri
- 21 Ey kerim-i pür-himem ve'y ğariŐ-i ğayrū'l ümem
Őāħib-i vālā-yı 'ilm Őāri'leriñ ser-defteri
- 22 Kim mu'ādildir feŐāħatde belāğatde saña
Her 'ulūmuñ kenzi sensiñ nūr-ı Kur'an gevheri

- 23 Sen haşı̄b-i vaħy-i tenzıl-i ilāhısın řehā
Eylediñ nūr-ı vüçüduñla müzeyyen minberi
- 24 Teng olur bu ĥāk-dān-ı ‘arşa-yı ‘ālem aña
Etmege luřfuñ Burāķ’ı bir nefes cevlan-geri
- 25 Vařfıñ idrāk edebilmezler řabāħ-ı ĥařre dek
Bir araya gelse dūnyānıñ bütün dāniř-veri
- 26 Ĥaķķ bilür ancaķ anı ‘ilm-i beşer fehmedemez
‘Aķla şıgmaz cevher-i zātıñ taşavvurdan berı
- 27 Aħmed [u] Maħmūd Ebe’l Kāsım Ĥabı̄b-i Kibriyā
Enbiyā vü evliyānıñ ser-firāzı serveri
- 28 Kūfr ü řirki ref’ edip tevĥı̄di i‘ lān eylediñ
Sen tıyurduñ minber üzre ĥalkķa Allāh Ekber’i
- 29 şöyle bir cüz’ü zemān içre vüçüd-ı nāsdan
Maħv kıldıñ ĥāl-i küfrü ebruvānıñ ĥaņçeri
- 30 Fetĥ ü nuşretde seĥāvetde řecā‘ atde saña
Ĥaķķ mu‘ ādil eylemiş řāh-ı velāyet şafderi
- 31 řır-i Ĥaķķ’dır sākı̄-i kevřer ‘Aliyye’l-Murtażā
Çekdi şiddetle ķopardı tā ki bāb-ı Ĥayber’i
- 32 Ėazve-i Ĥendeķ’de kıldı Zūlfikār’ıñ tecrübe
Düřdü ĥāke bir uruřda ‘Amr u Abdūd’uñ seri

---

31 Ĥayber:Ĥayder M

- 33 Zūlfikār'ın dārbına karşı siper kār eylemez
Düşmeniñ kat kat giyinse zırh-ı temür-i miğferi
- 34 Lāt ü Ğuzzā'dan kıılıp taḥhīr Beytu'llāh'ı hem
Çekdi bām-ı Ka'be'den kırdı bütān-ı Āzerī
- 35 Leşker-i küffāra her bir ḥamlesi emvāc-ı yem
'Asker-i İslām'ın oldu Şīr-i Ḥaḫḫ ser 'askeri
- 36 Dāder etdiñ hem vaşī kıldıñ o zātı kendine
Emredip tā ümmet-i aşḫāba ḥubb-i Ḥayder'i
- 37 Çār-ı yāriñdir seniñ kim eylediñ ehl-i kisā
Murtażā vü Fāḫima Şebbīr ile hem Şübber'i
- 38 Vāḫıf-ı sırr-ı ezeldir āl ü evlādiñ seniñ
Enbiyā-yı sālīfe olmuş mu'ādil her biri
- 39 Ey Resūl-ı müctebā Maḫbūb-ı Rabb-i zül-'atā
Olmayan mü'min saña ḫa' r-ı cehennemdir yeri
- 40 Ḥān-ḫāh-ı zātını ins ü melek eyler ḫavāf
Cümle maḫlūḫāt olup dīdārınıñ sevdāgeri
- 41 İstemezler sündüs-i Firdevs-i a' lā olsa da
Ḥāk-i dergāhiñ olubdur ehl-i 'ışkıñ pisteri
- 42 Vaḫt-i vüştādır şalāt-ı farza eyle iḫtidā
Ḫıl münācāt u du' ā geldi niyāziñ demleri
- 43 Yā Resūl'allāh seniñ müştāḫım leyl ü nehār

‘ Afv edip cürmüm bağışla eyle luṭfuñ mazharı

44 Na‘ t-ı pākiñ zikreder Hilmî Dede şubḥ u mesā
Olmuş ihlāş ile āl-i ehl-i beytin çākeri

45 Ḥamdü’lillāh bende-i āl-i ‘ abā’yım şıdḳ ile
Cān fedā-yı Kerbelā’yım ol Şeh’iñ ferman-beri

46 Āl ü evlādına olsun şad şalāt u şad selām
Āsmān-ı kudretiñ bunlar olubdur aḥteri

47 Olmaya zürriyyetinden bir zemān ḥālî cihān
Şöyle kim şābit ola bu kā’inātuñ miḥveri

5.1.2 MUSAMMATLAR

5.1.2.1 MURABBALAR

1

Müsteḥ ilün Müsteḥ ilün

1 ‘ Aşıkıñım ben tā ezel
Ey dilber-i ‘ ālî neseb
Sensin cihānda bî-bedel
Göñlüm seni eyler taleb

2 Ey kaḍḍ-i zibā mäh-rū
Dil-beste dām-ı zülf-i bū
Gelmez göze aşlā yuḥu
Bîdāruñam her rüz ü şeb

1

M,16; Y,19

‘ Aşıkıñım: Meftūnuñum M

- 3   ‘Aşkını beni hayrân eder
Gönlüm kuşun nâlân eder
İki gözüm giryân eder
Luţf et baña ey gonca-leb
- 4   Vaşlıñ baña eyle ‘aţâ
Cânım saña olsun fedâ
Yoğdur menend aşlâ saña
Bir bir aransa şark u ğarb
- 5   Ey şâhid-i ‘âlî-cenâb
Üftâde-gâniñ bî-hesâb
Hüsn ü cemâliñ âfitâb
Halk eylemiş anı Çalab
- 6   Kim görse sevmez vechiñi
Dünyâda ey dilber seni
Her bir lisânda hüsnünü
Vaşf etdiler ehl-i edeb
- 7   Maħmûr-ı çeşm-i nergisiñ
‘Aqlımı alır herkesiñ
Gülşende Dāvūdî sesiñ
Mest eyledi ‘uşşâkı hep
- 8   Â[lla]h için bir bâde şun
Nüş eylesün üftâde şun
Durma hemân sen sâde şun
Ey sâķî-i bezm-i tarab
- 9   Yetdik şükür gül faşlına

Erdik añın da aşlına
Bezm-i harīm-i vaşlına
Cāriyedir Bintü'l-İneb

10 Gülşende gül aç rularıñ
Neşr eyle 'anber bularıñ
Göster hilāl ebrularıñ
Şevk-i dile olsun sebeb

11 Sensin zihī hulk-i Hasan
Luţfeyle ey şirīn dehen
Hilmī gibi bir bendeden
Vaşlıñ dirīğ etmeñ 'aceb

2

Müstef ilün Müstef ilün

1 Ey dil saña n'oldu 'aceb
Bu kıldığıñ zārıñ nedir
İñler durursuñ rüz u şeb
Evrād ü ezkārıñ nedir

2 Yār ol saña sen ey gönül
Nüş eyle dā'im cām-ı mül
Her bir yañın bostān-ı gül
İncitdigin hārıñ nedir

3 Hübānı dehriñ bī-vefā
Sen sev seni yār ol saña

2
M,22-23;Y,39

Rü'yet edip vech ü liķā
Ġayr ile bāzārīñ nedir

4 Zülfü ķaralar çoķ durur
Lākin vefāsı yoķ durur
Her ġamzesi bir oķ durur
Ġarşu siperdārīñ nedir

5 Luţf edecek Sübhān saña
Derdiñ olur dermān saña
Cānın durur cānān saña
Maţlūb olan yārīñ nedir

6 Sensin vücūd-ı şeş cihet
Si vü dü ile bist ü heşt
Cismiñdedir eflāk-ı heft
Devvār-ı aķtārīñ nedir

7 Bu 'ālemi kimdir ķuran
Kimdir baķıp zevķin süren
Kim işiden kimdir gören
Çeşmiñde envārīñ nedir

8 Bu 'ālem-i ekvāna baķ
Olmuş seniñçün cümle ħalk
Ĥaķķ'ı ararsañ sende Ĥaķķ
Özge taleb-kārīñ nedir

9 Nefsiñ bilen Ĥaķķ'ı bilir
Şanma tehī ġayrı görür
Ĥaķķ'dan gelen Ĥaķķ'a yürür
Bu seyr ü seyyārīñ nedir

- 10 Ersen de şūfī vaḥdete
Aldanma ḳāl ü keşrete
Ḳulluḳsa Rabbü'l ʿizzete
Bu kibr ü eṭvārıñ nedir
- 11 Gel gir ḥaḳīḳat iline
Tā kim saña Ḥaḳḳ biline
Al zıkr-i Ḥaḳḳ'ı diline
Ḥaḳḳ'dan diger kārın nedir
- 12 Gel mā-sivādan ḥubbu kes
Ayrılma Ḥaḳḳ'dan bir nefes
Allāh bes bāḳī heves
Bu nefsi-i emmāreñ nedir
- 13 Allāh ola her bir işiñ
Terk eyleyip ğıll u ğışıñ
Mürşid düzeldir yañlışıñ
Vārīyyetiñ vārıñ nedir
- 14 Mürşid gerekdir ādeme
Tā kim erişe bu deme
Kim girmeyen āyīn ceme
Bilmez ki iḳrārıñ nedir
- 15 Ḥilmī ḥaḳīḳat beglerim
Taʿrif-i ḥikmet eylerim
Ḥaḳḳ işidip Ḥaḳḳ söylerim
Ey zāhid inkārın nedir

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Men 'Alī vaşşafiyım vaşfım budur leyl ü nehār
Oğurum bu ismi zıkr ü fikrim oldur her ne var
Yād edip nāmıñ bu elfāz ile hem perverdigār
Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Zülfikār
- 2 Lā fetā illā 'Alī'dir cānda cānānım benim
Nefhasıdır ol Şeh'in cismimdeki cānım benim
Dā'imā bu nuṭṭ olup vird-i süḥandānım benim
Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Zülfikār
- 3 *Laḥmike laḥmī* Muḥammed'le 'Alī nūr-ı eḥad
Nūr-ı ḥazret ḥalk olunmuşdur bular Ḥayyü'l-ebed
Söyleyipdir ol Şeh'in şānında Allāhu'ş-Şamed
Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Zülfikār
- 4 Mihr-i 'ışkıñdır seniñ 'aşıklara imān ü dīn
Ka'be-i vechiñ olupdur kıble-i ehl-i yaḳīn
Zülfikārıñdan 'ayān oldu nice sırr-ı mübīn
Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Zülfikār
- 5 Yā 'Alī yā nūr-ı Ḥaḳḳ yā Eba'l-Ḥasan yā Ebā't-Turāb
Ḥall-i müşkil server-i dīn şāfi'-i yevmi'l ḥisāb
Zikreder vaşfım seniñ söyler ḥaḳıḳat dōrt kitāb
Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Zülfikār
- 6 Zāt-ı pākiñ şānına nāzil olubdur *hel etā*
Şerḥidir nūr-ı cemāliñ āyet-i şemsü'd-ḍühā

Küntü kenziñ gevherisiñ cāmi‘i kul innemā
Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Zūlfikār

7 Yer ü gök ins ü melek cinn ü vuḥūş vü hem ṭuyūr
Her biri ḥāli dilince çağırıpdir yā Ğafūr
Vird edip söyler bu nuṭṭu *Hāzihi cennāti ḥūr*
Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Zūlfikār

8 Ḥilmī’yem kemter kemīn ancaḡ ‘Alī ferrāşıyım
Bende-i Āl-i ‘abāyım zümre-i Bektaşiyım
Eylerim medhiñçün ol Şāh’ın ki Qızılbaşiyım
Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Zūlfikār

4

Müfte‘ilün Fā‘ilün

1 Düşdü gönül şehrine
Nār-ı muḥabbet yanar
Şanma o nār üstüne
Şu dökülünce söner

2 Āteş-i ‘ışḡ-ı Ḥudā
Bulmaz ebed inṭifā
‘Āşıḡ-ı Ḥaḡḡ dā’imā
Sīnesi biryān döner

3 Pīr eşigiñ dervīşi
Ḥaḡḡ’a verir her işi
Dā’im eder cünbüşü
Bāde-i ‘ışḡa ḡanar

4 ‘Āşık olanın özü
Birdir özüyle sözü
Nereye baksa gözü
Ĥazret-i Ĥaĥĥ’ı añar

5 ‘Işık ola ol dervîşe
Düşmez ebed teşvîşe
Cû‘ -yı melâmet-keşe
Mâ’ide gökden iner

6 Mecnûn’un öz aşına
Derd ile göz yaşına
Lâne yapıp başına
Murğ-ı maĥabbet ĥonar

7 Ĥilmî itâ‘at ile
Ĥaĥĥ’a ‘ibâdet ile
Nâr-ı maĥabbet ile
Benligi yakmaĥ hüner

5

Müfte‘ilün Fâ‘ilün

1 Gel beri ey merd-i Ĥaĥĥ
Ĥaĥĥ’a giden rāhı gör
Añla vücūd-ı muṭlaĥı
Muṭlaĥ olan şāhı gör

- 2 Eyle nazār ‘āleme
Tā eresin bu deme
Secde kıılıp ādeme
Emr-i ilāllāhı gör
- 3 Cümle vücūd içinde
Kıalb-i su‘ūd içinde
Her dem sücūd içinde
Hızret-i Allāh’ı gör
- 4 Bezm-i vişāle gelen
Hüsn-i kemāle eren
Mısr-ı dile hükmeden
Yūsuf olup cāhı gör
- 5 Birlik içinde hemīn
Mīm ile bir oldu ‘ayn
Dedi aña ki hāteyn
Şems u duḡā māhı gör
- 6 ‘Aşk ile bir et diliñ
Besle bu cān bülbulüñ
Bekle ḡaḡıḡat gülüñ
‘Arşa çıḡan āhı gör
- 7 Hilmī’yi āşüfte ḡāl
Eyleme gel kııl u kıāl
İster iseñ sen kemāl
Mürşid-i āḡāhı gör

6

Mef'ülü Fā' ilātün

- 1 Necl-i İmām-ı nāşır
Şāh Muḥammed Bāķır
Nesl-i Betül-i ṭāhir
Şāh Muḥammed Bāķır
- 2 Rāh-ı hudāya rehber
Āl-i Nebī Ḥayder
Genc-i 'ulūma mażhar
Şāh Muḥammed Bāķır
- 3 Evc-i semāda encüm
Nūr-ı 'uyūn-ı merdüm
Zāt-ı imām-ı pencüm
Şāh Muḥammed Bāķır
- 4 Feyz-i felāḥa menba'
Fażl-ı kerīmi evsa'
Fevz-i necāta merci'
Şāh Muḥammed Bāķır
- 5 Mihr-i münir-i ḥāver
'Abd-i ilāha yāver
Mülk-i cihāna dāver
Şāh Muḥammed Bāķır
- 6 Ḥüsn-i ḥişāle mālīk
Rāh-ı Ḥudāya sālīk
Rūz u leyālī nāsīk

Şāh Muḥammed Bāqır

7 Faḥr-i gūzīn-i ūmmet
Tāc-ı şerīf-i devlet
Āl-i Resūl-i raḥmet
Şāh Muḥammed Bāqır

8 Şulb-i imām-ı ma‘ sūm
Zāt u şıfātı maẓlūm
Oldu şehīd-i mesmūm
Şāh Muḥammed Bāqır

9 Ḥilmī bir ‘ āciz bende
Ḥubb-i fū’ādım sende
Nūr-ı ḥayātım sende
Şāh Muḥammed Bāqır

7

Hece (6+5) 11

1 Ḥorāsan şehrinden zuhūr eyleyen
Ḥünkār Ḥācī Bektaş Velī pīrimdir
Gelip Rūm diyārıñ pūr nūr eyleyen
Ḥünkār Ḥācī Bektaş Velī pīrimdir

2 Gögercin tonunda pervāz eyledi
Gelip Rūm erleri niyāz eyledi
Tevellā remzine āgāz eyledi
Ḥünkār Ḥācī Bektaş Velī pīrimdir

7
M, 38;Y,58

- 3 Binip Atkaya'ya şahım yürüten
Beş taşı hem anda şahit getüren
Hamir gibi kara taşı yoğuran
Hünkâr Hâcî Bektaş Velî pîrimdir
- 4 Burhân istediler o dem pîrimden
Ağ dedi ağ pınar ağıdı yok iken
Avcunda gösteren nûrdan yeşil beñ
Hünkâr Hâcî Bektaş Velî pîrimdir
- 5 Pîrim nesli işnâ 'aşer degil mi
Kuldur kapısında bu kemter Hilmî
Muhammed 'Alî'niñ vâriş-i 'ilmi
Hünkâr Hâcî Bektaş Velî pîrimdir

8

Hece (6+5) 11

- 1 Haqîkat cem'ine dâhil olanlar
Tevellâ sırrına belî dediler
Haqqı 'ayne'l yakîn bunda görenler
Ehl-i beyte nûr-ı celî dediler
- 2 Cümle evliyânîñ oldu serveri
Yedinde gösterip yeşil enveri
Horasan pîrleri Rûmuñ erleri
Hünkâr Hâcî Bektaş Velî dediler
- 3 Mürşidiñ pendini cân ile duyup
Muhammed 'Alî'niñ dâmeniñ tutup
Yedullâhi fevka eydîhim deyip

---

⁸
M₁ 38;Y,59

El ele el Hakk'ın eli dediler

- 4 İkrār verdim Hilmî dönmem ebedî
Kalbimde uyandı şem' -i Ahmedî
Öz tenimde gördüm Hayy u Şamed'i
Gördüğüm didāra ' Alî dediler

9

Hece (6+5) 11

- 1 *Şemme vechu'llāha* ' aşık olanlar
Nūr-ı muhabbetle kalbi celīdir
' Ahd u peymānına şādık olanlar
Şābit kadem tırmağ tā ezelīdir
- 2 Aldık naşibimiz bāb-1 ' Alî'den
Meydān-ı erkān se yenceliden
Şıdık ile tutmuşum dest-i veliden
El ele el Hakk'ın kudret elidir
- 3 *Lā fetā illāmız* ' Alî'dir ol şāh
Çağırdı *edriknī benī* āle
Zikrim fikrim dā'im elhamdülillah
Kalbimde evradım nād-1 ' Alî'dir
- 4 Hāk-i pāy olmuşum āl-i ' abāya
Bendeyim şıdık ile ehl-i vefāya
Sālikim Hilmiyā rāh-ı Hüdā'ya
Pirim Hünkār Hācī Bektaş Velī'dir

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Bi-ḥamdi'llāh ezelden mü'minīn-i Muşafā'yız biz
Gürūh-ı bende-i ḥaşş-ı 'Aliyye'l-Murtaza'yız biz
Muḥibb-i muḥliş-i ḥubb-i Ḥasan ḥulku'r-Rıza'yız biz
Fedā-yı şu'le-i 'ışk-ı Ḥüseyn-i Kerbelā'yız biz
- 2 'Alī Zeyne'l-'Abādır seyyidü's-sücādımız el-ḥaḥḥ
Ġubār-ı pāyidir kuḥl-i 'uyūn-i 'āşıkān ancak
Muḥammed Bāḳır'ın nūrundan erdi dillere revnaḥ
Füyūz-ı āl-i Yasīn ile dā'im pür-şafā'yız biz
- 3 İmām-ı Ca'ferü'ş-Şādık imām-ı muḳtedāmızdır
Sulūk-i rāh-ı Ḥaḥḥ'da mürşid-i ālī hüdāmızdır
Ezelden Musā-yı Kāzım Velīyy-i pişvāmızdır
'Alī Musā Rıza bābında bir kemter gedā'yız biz
- 4 Taḳīdir teşnegān-ı feyz-i Ḥaḥḥ'a sākī-i kevşer
Naḳīdir zümre-i nācilere mişbāḥ-ı pür-enver
Semāvat u zemine verdi revnaḥ āl-i peygamber
Münevver ḳalbe mālīk bende-i āl-i 'abā'yız biz
- 5 Ḥasan'ül 'Askerī'dir taḥt-ı dilde şāhımız her gāh
Muḥammed Mehdī-i şāhib-zemāndır hādi-i āgāh
'Uluvv-ı cāhımızdır çāker olmaḥ anlara bi'llāh
Ġulām-ı ehl-i beytiz ḥamdü'lillāh etḳıyā'yız biz

- 6 Gül-i gül-zār-ı vaḥdet ḡoncesidir çār-deh ma' şūm
Velāyet bāḡınıñ ezhārıdırlar zāde-i maḡlūm
Meveddet anlara cān u ḡōñūlden bizlere mersūm
Ḥulūş-ı ' ışık ile dil-beste-i nūr-ı liḡāyız biz
- 7 Erenler serveridir pīrimiz Ḥünkār Ḥācī Bektaş
Fedādır yoluna Ḥilmī Dede bin cān ile bin baş
Sülūk et rāhına sen de dilerseñ rāh-ı Ḥaḡḡ kardaş
Ṭarīḡat ehlīyiz ḡidmet-keşān-ı evliyāyız biz

11

11'li Hece (6+5)

- 1 Erenleriñ meydānında şıdık ile
Allāh Allāh illallāhdır zikrimiz
Evrādımız budur dā' im ' ışık ile
Zāt-ı ilāhidir bizim fikrimiz
- 2 Cemī' -i kā' ināt nūr-ı vaḥdetdir
Mürşide erişmek Ḥaḡḡ'a vuşlatdır
Mü'min olanlara bu bir devletdir
Ḥamd olsun Ḥudā'ya vardır şükrümüz
- 3 Āl-i Muḡammed'dir cismimizde cān
On iki imāmla on dört ma' şūmān
Ezelde etmişiz onlara imān
Günden güne artar bizim mihrimiz
- 4 Şems Muḡammed'in māhı ' Alī'dir
Cümle velīleriñ şāhı ' Alī'dir
Ḥaḡḡ'a gider Ḥilmī rāh-ı ' Alī'dir

Burc-i Hakk'dan toğdu mäh u bedrimiz

12

11'li Hece (6+5)

- 1 Bir kişi hilkatde kem-mäye olsa
Bin naşihat etseñ söz kabül etmez
‘Işk-ı haķikiden bī-väye olsa
Göñül hazz eylemez öz kabül etmez
- 2 İ‘ timād olunmaz nā-dān sözüne
Mu‘tabık degildir sözü özüne
Hiçbir an münkir münāfık yüzüne
Bağmağa hāşılı göz kabül etmez
- 3 Zāhidler zühd ile miřāl-i hardır
‘Āřıklar tālīb-i vech-i dildārdır
Gül-zār-ı maħabbet her dem bahārdır
Aña hazān ermez güz kabül etmez
- 4 Mü‘ miniñ kalbinde olmaz kinesi
Çirk-i enfüsiden ‘ārī sinesi
Öyle bir řāfdır ki dil āyinesi
Hilmiyā zerrece toz kabül etmez

13

11'li Hece (6+5)

12

M, 45;Y,62

13

M, 45-46; Y,71

- 1 Şüretde gedâyız sîretde şâhız
Kânâ^ç at mülkünün sulţânıyız biz
Haķıķat burcunda bedr ile mâhız
Leyle-i mi^ç râcın tâbânıyız biz
- 2 ^çİlm-i ledün oķudur bizim velimiz
Haķķ deyip Haķķ söyler bizim dilimiz
İçirdi bâde-i ^çışķı ^çAlî'miz
Sâķi-i kevşer'in mestânıyız biz
- 3 Zâhid dese bize ne ğam Kızılbâş
Naķşını almaķda olmuşuz naķķaş
Pîrimiz Hünkâr'dır hem Hâcî Bektaş
Erenler bâbınıñ ķurbânıyız biz
- 4 Tevellâ kılmışız âl-i ^çabâya
Râzıyız miñnet ü derd ü belâya
Hilmiyâ yüz sürüp Mansûr Baba'ya
Bende-i Şâhķulu Sulţân'ıyız biz

14

11'li Hece (6+5)

- 1 Hemîşe sözümüz derde şâfidir
Çün Hazret-i Hızr'ın ķardaşıyız biz
Esrâr-ı haķıķat bizde maħfidir
Ehl-i maħabbetin sırdaşıyız biz

- 2 ‘Işk-ı mecāziden geçmişiz bizler
Cām-ı haqıqati içmişiz bizler
Haqq ile bātılı seçmişiz bizler
Gürüh-ı nācīyiz Bektaşiyiz biz
- 3 Hilmiyā dervīş-i derd-mend olup
Terk ü tecrīd içre dil-pesend olup
‘Urvetü’l-vuşkaya miyān-bend olup
Dergāh-ı ‘ālīnin ferrāşıyız biz

15

11’li Hece (6+5)

- 1 Mü’miniz imān-ı yakīnımız var
Biz Muḥammed ‘Alī bendeleriyiz
Gönülde Qur’ān-ı mübīnımız var
Biz Muḥammed ‘Alī bendeleriyiz
- 2 Āl-i Muḥammed’le Qur’ān -ı ‘Azīm
‘İnd-i ilāhīde tev’emdir ‘amīm
İkrār u ‘ahdimiz böyledir qadīm
Biz Muḥammed ‘Alī bendeleriyiz
- 3 Qur’ān’la ehl-i beyt nūr-ı vāḥiddir
‘İbādu’llāha bunlar mürşiddir
İmān eden mü’min hem muvaḥḥiddir
Biz Muḥammed ‘Alī bendeleriyiz
- 4 Hünkār Hācī Bektaş Velī Pīrimiz
Balım Sultān olup dest-gīrimiz
Hazineye mālīk eñ faķīrimiz

Biz Muḥammed ʿ Alī bendeleriyiz

- 5 Hilmiyā envār-ı ʿ ışk ile ʔolduk
Añladık nefsimiz Mevlā'yı bulduk
Cümle mezāhirle yek vücūd olduk
Biz Muḥammed ʿ Alī bendeleriyiz

16

11'li Hece (6+5)

- 1 Burc-ı ḥaḳīqatden ʔođdu māhımız
Şem' -i maḥabbetiñ yanıklarımız
Ḥünkār Ḥācī Bektaş Velī şāhımız
Biz Rūm ābdāllarıñ nāḳıklarımız
- 2 Ehl-i ʿ ışkıñ dā'im yanar çerāđı
Yaḳīn olur ʿ ışk ehliniñ ırağı
On iki İmām'dır ʿ ışkın durağı
On iki İmām'ın ʿ āşıklarımız
- 3 Muḥammed Muştafā cānānımızdır
ʿ Aliyye'l-Murtaza öz cānımızdır
İmām Ḥasan Ḥüseyn imānımızdır
Ezelden añların Vāmıklarımız
- 4 ʿ Alī Zeynel ʿ Abā Bāḳır u Ca' fer
Kāzım Rızā Taḳī Naḳī vü ʿ Asker
Muḥammed Meḥdī'dir ʿ āleme rehber
Hilmiyā anlarıñ sādıklarımız

17

16
M, 46-47;Y,72

7'li Hece

- 1 Ne eyleyim ben cānı
Baña cānānım gerek
Terk etmişim cihānı
Baña cānānım gerek
- 2 Göñül dünyādan geçdi
Bāğ-ı 'uqbādan geçdi
Cümle sevdādan geçdi
Baña cānānım gerek
- 3 Bīdār ile rü'yāda
Dünyāda ve 'uqbāda
Olmuş göñül üftāde
Baña cānānım gerek
- 4 Şüretde ve sīretde
Cümle cihān hayretde
Vuşlat ile ülfetde
Baña cānānım gerek
- 5 Cānān gerek cān ile
Cān gerek cānān ile
Şüret-i Raḥmān ile
Baña cānānım gerek
- 6 Gece gündüz gözümde
Ḥilmī gizli özümde
Zikrettiğim sözümde
Baña cānānım gerek

Müsteʿ ilün Müsteʿ ilün

- 1 Şāhib-i genc-i aḥadī
Menbaʾ -i zūʾl ʿaṭā Hüseyn
Mālik-i sırr-ı Aḥmedī
Vāşıl-ı Kibriyā Hüseyn
- 2 Şāh-ı şehīd-i Kerbelā
Çeşm-i Betül-i Muştafā
Nūr-ı çerāğ-ı enbiyā
Noḡta-yı Murtaza Hüseyn
- 3 Vāriş-i ʿilm-i nebevī
Zāde-i hem Murtaza vī
Şuʿle-i verd-i Rizavī
Enver-i ḡul kefā Hüseyn
- 4 Tıfl-ı güzīn-i şāh-ı dīn
Ḥādimi Cibrīl-i Emīn
Ḳible-i zāt-ı kāmīlīn
Mefḡar-ı evliyā Hüseyn
- 5 Dāver-i dārā-yı cihān
Şems-i ziyā-yı āsumān
Server-i her ins ile cān
Ḥāmī-i etḡıyā Hüseyn
- 6 Oldu saña cāy-i ḡadim

Küngüre-i 'arş-ı 'azîm
Seyyid-i şübbân-ı na'îm
Şâhid-i aşdikâ Hüseyin

7 Bint-i Resûl mâderi
Hasan-ı şehîd dâderi
Zeyneb-i nefise h'aherî
Kıdve-i aşfiyâ Hüseyin

8 Sen şeh-i kevn iken vahîd
Olmuş iken zât-ı sa'îd
Kıldı saña nice Yezîd
Bunca cefâ revâ Hüseyin

9 Düşdü Yezîdler hasede
Kıydı 'uyûn-ı Aḥmed'e
La'net o ḥinzîr ebede
Eylediler ezâ Hüseyin

10 Ālini evlâdını hep
Küşte edip teşne-leb
Oldu Yezîd aña sebeb
Etmediler ḥayâ Hüseyin

11 Hazret-i Zeyneb o zemân
Dedi ki ey faḥr-i cihân
Ḥâke düşübdür o cüvân
Sevgili pür-vefâ Hüseyin

12 Ḥaḳḳ'dan umar mı raḥmeti
Kılca eden meşakḳati
Kesb edindir o la'neti

Saňa eden cefâ Hüseyn

- 13 Seňsin imâm-ı muqtedâ
Saňa vücüb-keş iktidâ
Qıldı ‘aceb cefâ saňa
Ümmet-i bî-vefâ Hüseyn

- 14 Hilmî-i şerm-sârına
Luţfedip âh u zârına
Cedd-i büzürg-vârına
Eyle beni recâ Hüseyn

19

8’li Hece

- 1 Velîyy-i Hazret-i Hâlîk
İmâm-ı Ca‘ ferü’ş-Şâdıq
‘Ulüm-ı ‘âlîye nâtıq
İmâm-ı Ca‘ ferü’ş-Şâdıq
- 2 Haqîkat râhına rehber
Naķib-i âl-i Peygamber
Hafid-i sâķi-yi kevşer
İmâm-ı Ca‘ ferü’ş-Şâdıq
- 3 Ledün esrârına ‘ârif
Rumüz-ı ma‘ nâya vâkîf
Cemî-i müşkül-i kâşif
İmâm-ı Ca‘ ferü’ş-Şâdıq

18

13 Seňsin:seniñ M, iktidâ:ibtidâ M

19

M, 56; Y,100-101

- 4 Velāyet mülkünüñ şāhı
Sa' ādet burcunuñ māhı
Muhıbbānıñ penāh-gāhı
İmām-ı Ca' ferü's-Şādık
- 5 Tecellı naḥliniñ tıru
Kelām-ı ḥikmetiñ nūru
'Ulūmuñ kenz-i ma' mūru
İmām-ı Ca' ferü's-Şādık
- 6 Erenler cem' ine mişbāḥ
Ma' ārif bābına miftāḥ
Uşūlü eyleyen ıṣlāḥ
İmām-ı Ca' ferü's-Şādık
- 7 Şerī' at ḥükmüne hādı
Ṭarīkat cem' ine bādı
Hidāyetle veren şādı
İmām-ı Ca' ferü's-Şādık
- 8 Ezel kavlinde şādıkdır
Beyānātı veşā'ıkdır
Kelāmu'llāhı nāṭıkdır
İmām-ı Ca' ferü's-Şādık
- 9 'Alı Ḥilmı Dede her gāḥ
Baña ancaḳ budur şeh-rāḥ
İmāmımdır benim billāḥ
İmām-ı Ca' ferü's-Şādık

20

11'li Hece (6+5)

- 1 Zāhidā da' vā-yı ' irfān eyleme
' Āriflik sırrına ermeden evvel
Beyhūde ' ahd ile peymān eyleme
Erenler cem' ine girmeden evvel
- 2 Ma' rifet gencīdir şāh-ı cihānīñ
Şerī' at tarīkat bābıdır anīñ
Ḥaḳīkat derdine baş ile cānīñ
Vermezler naḳdini vermeden evvel
- 3 Muḥibb ol şıdḳ ile āl-i ' Alī'ye
Pīr Ḥünkār Ḥācī Bektaş Velī'ye
Ḥilmiyā iḳrārım Ḥayy ü Celī'ye
Ecsām-ı ' unşurum vermeden evvel

21

11'li Hece (6+5)

- 1 İlişme ḥātır-ı ' uşşāka vā' iz
Mülk-i mücessem-i kübrādır gönül
Müsem mā sırrına oldur muḥāfız
Genc-i mükerrrem-i esmādır gönül

20

M, 60; Y,118

21

M, 61; Y,118

- 2 Göñüldür maḳsad-ı a' lā vü ednā
Göñüldür sarāy-ı tende kibriyā
Göñüldür Ka' be-i ' arş-ı mu' allā
Beyt-i mu' azzam-ı Mevlā'dır göñül
- 3 Şerī' at ʃarīḳat sırr-ı ma' rifet
Ḥaḳīḳat gīzlidir hem anda ḥikmet
Ḥilmiyā ol eve gel eyle ḥidmet
' Işḳ-ı müsellem-i ihdādır göñül

22

11'li Hece (6+5)

- 1 Gülşende gönceler mest-i nāz iken
Feryādı bülbüle ta' līm eyledim
Bu göñlüm derd ile nefḥa-sāz iken
Nevā-yı ' ışḳ ile taḳsīm eyledim
- 2 Ferş-i rāh eyledim bir yāre yüzüm
Sürünce ḳadem-i dil-dāra yüzüm
Ḳalmaya rāhında āvāre yüzüm
Ḥāk-i ḳudümünü telşīm eyledim
- 3 Ṭūfān-ı şehvetden rehā Ḥilmī'sin
Ġarḳ-āb-ı nefis eder hevā kimisin
Deryā-yı ' ışḳ içre göñül gemisin
Bir güzel ḳapūdāna teslīm eyledim

23

22

M. 66;Y,129

23

M. 69-70;Y,129

11'li Hece (6+5)

- 1   Ḥaḳḳ Muḥammed 'Alī ḳurretü'l 'aynım
Emān yā Ḥasan'im meded yā Ḥüseyn'im
İḳrār ü imānım Şāh Ḥüseyn'im
Emān yā Ḥasan'im meded yā Ḥüseyn'im

- 2   'Alī Zeynel 'Abā Bāḳır ü Ca'fer
Cennet-i a' lāda sākī-i kevşer
Āl-i Muḥammed'dir şāfi' -i maḥşer
Emān yā Ḥasan'im meded yā Ḥüseyn'im

- 3   Mūsā-yı Kāzım'dır penāh-gāhımız
Ḥaḳḳ'a giden Ḥaḳḳ'dır toĝru rāhımız
Biz bendeyiz anlar pādişāhımız
Emān yā Ḥasan'im meded yā Ḥüseyn'im

- 4   'Aliyyü'r-Rızā'dır ḳible-i ḥācet
Muḥammed Taḳī'dir nūr-ı hidāyet
'Aliyyü'n-Naḳī'dir şāḥib-i kerāmet
Emān yā Ḥasan'im meded yā Ḥüseyn'im

- 5   Ḥasanü'l 'Askerī Ka'be-i 'irfān
Muḥammed Mehdi'dir şāḥibü'z-zemān
Āl-i Muḥammed'dir derdlere dermān
Emān yā Ḥasan'im meded yā Ḥüseyn'im

- 6   Faḥr-i risaletdir öz dedeleri
Ḥadīcetü'l-Kübrā hem ceddeleri
Fāḥimetü'z-Zehrā vālideleri
Emān yā Ḥasan'im meded yā Ḥüseyn'im

- 7 On iki imāma bendeyiz bende
Anlarıñ ‘ışkıyla gönümüz zinde
Ĥubb-ı Sıbteyn ile olduĝ ferhunde
Emān yā Ĥasan’im meded yā Ĥüseyn’im
- 8 PİRİM ĤACİ Bektaş evlād-ı Ĥayder
Āl-i Muĥammed’den toĝdu ol gevher
Ĥilmī Dede PİR’im ‘uŝŝāka rehber
Emān yā Ĥasan’im meded yā Ĥüseyn’im

24

7’li Hece

- 1 Sevdi gönül bir güzel
Bezm-i cüvān içinde
Gevher-i ‘ışk-ı ezel
Cism ile cān içinde
- 2 Ĥüsn ü cemāli gibi
‘Akl ü kemāli gibi
Ruĥları ālī gibi
Yoĝ bu zemān içinde
- 3 Ĥilĥati ĥulĥ-i cemīl
Ĥāmeti Ĥūr-i celīl
Lebleridir selsebīl
Bāĝ-ı cihān içinde

- 4 Dişleri dürdânedir
Dünyâda bir dânedir
Dil aña pervânedir
Şem^ç -i sūzân içinde
- 5 ‘Işkı baña cân idi
Gönlüm aña kıan idi
Kendisi cānān idi
Bezm-i hūbān içinde
- 6 Gör felegi ne’yledi
Rişkine el vermedi
‘Aksine devreyledi
Naḥs-ı kırān içinde
- 7 Āh bu zālīm felek
‘Aksine devredecek
Kaşki yıķılsaydı tek
Kevn ü mekān içinde
- 8 Ol mehi bir şeb hemān
Zulm ile bir zālīmān
Etdi şehīd nāgehān
Ehl-i dīvān içinde
- 9 Ḥayf kim ol nev-cüvān
Olmadan öz kāmṛān
Çıķdı cihāndan hemān
Ḥūn-ı revān içinde

- 10 Şarınıp ol gül-beden
Cismine h n n kefen
Şolmuş ol gonce-dehen
Gülşen-i f n içinde
- 11 Tenden olup r hudur
G l gibi ol vech-i n r
H k-i mez rda yatur
Gövdesi  an içinde
- 12 Etdi behište sefer
İçdi şer b-ı kevşer
H riler ile gezer
 aşr-ı cin n içinde
- 13 Şimdi giyip h lleler
Zevk edip oynar güler
Cenneti seyr n eder
B k  mek n içinde
- 14 P rime   aşıq idi
Mürşide l yık idi
  Ahdine ş dık idi
Merd-i im n içinde
- 15  h ederim  h u  h
Hecr ile b -iştib h
Olmada h lim teb h
Beyt-i a z n içinde
- 16   Işk ile  ş fteyim
Derd ile  l fteyim

Eşk ile nā-ḥufteyim
Zār ü fiğān içinde

- 17 Fūrḳat-i cānān ile
Ḥasret ü hicrān ile
Ḥilmī bu efgān ile
Ḳaldı duman içinde

25

Müfte‘ilün Fā‘ilün Müfte‘ilün Fā‘ilün

- 1 Bār-ı ğam-ı yār ile ḳaddim olup ḥamīde
Etmege ifşā-yı rāz oldu gönül remīde
- 2 Nice zemān sīnede ‘ışķını ḳıldım nihān
Rāh-ı maḥabbetde eşkim olupdu revān
Geceleri şubḥa dek gizli ederdim fiğān
Olmaya aña raḳīb şāyed olup şinīde
- 3 Seyr-i gülsitān için her ḳaçan etseñ ḥırām
Pāyine tek ermeye gerd-i kelāl ey hümām
Ḥāk-i reh-i maḳdemiñ etmede isḳā müdām
Ḥavż-ı sirişk içinde fişķiyedir dü dīde
- 4 ‘Āşıķı ihyā eder şoḥbet-i dil-cūlarıñ
Bezme tarāvet verir sünbül-i hoş-būlarıñ
Bir gün olur ḳoḳlarınız biz de o ğisūlarıñ

Rabṭ kılıp albimiz silsile-i ũmide

- 5 Zār ũ nizār olduğum ol gũl-i ra' nā tıyup
Dide-i pũr-hũndan girye-i eşkim silip
ālet-i heyecānıma luṭf ile ŝefat kılıp
Eyledi ol mehliā vuŝlatına reside
- 6 Meramet etmiş o yār hāline bu ğam-keŝiŝ
Cān u ser olsun fedā ' ıŝına ol dil-keŝiŝ
ilmī edipdir du' ā ' ōmrũne sen meh-veŝiŝ
Biŝ yaŝa ey sevdiğim hũsnũŝ olup feridim

26

11'li Hece (6+5)

- 1 Gŕnũl gel seniŝle bir iş edelim
Cũmle işler gerũ alsun o demde
Ŗzũmũz derviş-i derd-mend edelim
Erenler erkānı āyın-i cemde
- 2 Ŗeri' at bābına pās-bān olup
arīat şehrinde anedān olup
Ma' rifet mũlkũne reh-revān olup
aıat tatına ŝāh ol şiyemde
- 3 Hilmiyā eyle gel a'a tevekkũl
azret-i Ŗebbir ũ Ŗũbber dũ sũnbũl
Gũl-zār-ı ' aşk ire olaldan bũlbũl
' Al u fikrim aldı ol ğonce femde

26

M, 87; Y,170

11'li Hece (6+5)

- 1 İsm-i pāk-i zāt-ı āl-i ' abāyı
Dest-i kudret yazmış ' arş-ı Raḥmān'da
Ol ismiñ nūrundan verdi ziyāyı
Cümle mevcūdāta iki cihānda
- 2 Āl-i ' abā için ḥalk oldu bī-şek
Dünyā ile ' uqbā cennāt ü melek
Yüzü şuyu ḥürmetine nüh felek
Var oldu deyincek Ḥaqq bir anda
- 3 Şefkat-i şāfi' -i maḥşer isterseñ
Luṭf u mürüvvet-i Ḥayder isterseñ
' Ālemde bī-bahā gevher isterseñ
Genc-i Ḥaqq'ı ara ḳalb-i vīrānda
- 4 On iki imāmla on dört ma' sūmān
Ehl-i cennet içre seyyid-i şübbān
Sāḳī-i kevşerdir bunlar bī-gümān
Mü'minleri sīr-āb eder cinānda
- 5 *Ṭaha ve hel etā* süresi geldi
Ehl-i beytin vaşfin beyān eyledi
İnnemā yurīdu 'llāh söyledi
Ḳul lā es 'elukum dedi Ḳur'an'da
- 6 Ḥaqqı ' ayne'l-yaḳīn görmek isterseñ
Ehl-i beytin ḳatārına ḳatārlan

‘İlm-i ledünne ereyim derseñ
İkrār ver imān al gel bu meydānda

7 Nüşha-yı kübradır vücūd-i ādem
Aḥsen-i taqvīme mazhar olmuş hem
Ḥilmiyā anıñ-çün niyāz eylerem
Nūr-ı haqqı gördüm vech-i insānda

28

11’li Hece (6+5)

1 Eger ‘āşık iseñ ey merd-i ‘ākil
Maḥabbet derdinden eyleme ikrāh
Maḥabbeti seven olur mu ğāfil
Maḥabbet ādemi eyler intibāh

2 Yanan şem‘a gibi ‘ışkıñ nārına
Kimse vāqıf olmaz āh u zārına
Erir noqşān ermez istiqrārına
Ehl-i ‘ışka dā’im Ḥaqq olur penāh

3 Şerī‘atdır tarīkatıñ kapısı
Tarīkatdır haqqıkatıñ yapısı
Ḥaqqıkatdır ma‘rifetiñ tapusu
Ma‘rifet gevher-i hazīnetu’llāh

4 Ḥilmī Dede söyler haqqıkat sözüñ
Uyandır ‘ışk ile cisminde özüñ
Her eşyāda Ḥaqq’ı görürse gözüñ
*Men ‘aref*sırrına olursuñ āgāh

11'li Hece (6+5)

- 1 Bezm-i erenlerde kemāle erer
 H̄idmet eden şıd̄k-ı şadākat ile
 'Işk-ı muḥabbetle cemāle erer
 H̄aḫḫ yolunda dervīş 'ibādet ile
- 2 H̄idmet eden dervīş feyz-yāb olur
 Mürşid h̄uzurunda kām-yāb olur
 Ṭarīk-i 'ışk içre behre-yāb olur
 H̄aḫḫ'ı görür nūr-ı hidāyet ile
- 3 Cümle eşyā zāt-ı H̄aḫḫ ile kâ'im
 H̄aḫḫ'dır ḫaḫīkatde cümle 'avālim
 H̄aḫḫ'dan özge ne var 'ālemde dā'im
 Bildiñ ise H̄aḫḫ'ı 'arāfat ile
- 4 H̄ilmī Dede eyler bir hoş naşīhat
 'Ayn-ı 'ibādetdir mürşide h̄idmet
 H̄ulūş-ı ḫalb ile ehl-i ṭarīkat
 Pīr eşigin bekler ḫanā'at ile

11'li Hece (6+5)

- 1 Maḫabbet şirketi ḫabūl eylemez
 Demişiz *vaḫdehu lā-şerike leh*
 Şadıḫlar sözünden nükūl eylemez

Sevdigim efendim lā-nazīre leh

2   Āşq-ı mecāzīniñ lübb-i haqīkat
Haqīkat daḥi lübb-i ma' rifet
Bu sırra vākıfdır ehl-i tarīkat
Tecellī eylerse Allāh bir kula

3   Cümle mazāhi rde kendi göründü
Külle yevmin hüve fi şān dedi
Şıbgatu'llāh ile elvān eyledi
Anıñ-çün düşdüler qāl ehli kıle

4   Ādemiñ vücūdu nuşa-yı kübrā
Haqq etmiş ādemi ' alleme'l esmā
Cemāl-i ādemdir Ka'be-i ' ulyā
Hilmiyā Ādem'e gel sücūd eyle

31

11'li Hece (6+5)

1   Āl-i Muḥammed'dir gönlümde derdim
Dilde evrādımdır ism-i ehlu'llāh
Esmā-yı ekremdir devā-yı derdim
Hāşıl-ı kelāmım dā'im ilā'llāh

2   Hāmil-i livā-yı Resūl-i Ekrem
Dāver-i ' avālim ḥāris-i ümem
Her sırra maḥremdir her ' ilme a' lem
Hākimle ' ādildir ol Esedu'llāh

31

M, 89-90; Y,166

- 3 Ādem-i kāmildir vāşıl-ı Mevlā
Esmā-yı  aleme oldur müsemmā
Tāhir ü muṭahhar ekmele ü a lā
Ervāḫ-ı Ādem'dir emr-i hüve'llāh
- 4 Hilmī'  im ḫāmidim her dem Allāh'a
Aḫmed [ü] Maḫmūd u Resūlu'llāh'a
Sālikim dā'imā rāh-ı ilāha
Dilimde virdimdir elḫamdü'lillāh

32

Müfte'ılün Müfte'ılün

- 1 Bir güzeliñ bendesiyim
Ḥazret-i maḫbūb-ı celī
 Aşık-ı efkendesiyem
Cān u gönülden ezeli
- 2 Nūr-ı Ḥudā nūr-ı Eḫed
Zātıdır Allāhü'ş-Şamed
İki cihān içre ebed
Gelmemiş aşlā bedeli
- 3 Nām-ı Muḫammed   Arabī
Mefḫar-ı mevcūd-ı Nebī
Ḥilḫat-i eşyā sebebi
Feyz-i füyüzāt zıllī
- 4 Cennet ile hūrī melek
Yaradılıp çārḫ-ı felek
 Işıkı ile devr ederek

On iki burc-ı Һamelī

- 5 Cismike cismī ezeli
Demmike demmī ezeli
LāҺmike laҺmī ezeli
Nūr-ı MuҺammed'le   Alī
- 6 Һazret-i Zehrā-yı ҺadeF
Dürdāne-i Һāh-ı Necef
Ol iki genc-i lev   aref
Gevher-i Һaққ lem-yezeli
- 7 Biri Һasan biri Һüseyn
Cedd-i Resülü'ş-Şaқaleyn
Ya  ni emirü'l-mü'minān
Oldu bu   ışığın temelī
- 8 Һāhım   Alī Zeyne'l-  Abā
Bāқır hem Bedrü'd-Dücā
Ca  fer imām-ı reh-nümā
Kāşif-i sırr-ı mūnceli
- 9 Cānda cānānım Kāzım'ı
  Alī Rızā-yı Hāşimī
Mevcūd   ilminiñ
  Ālimi fażl-ı Һudā ekmeli
- 10 Һubb-ı MuҺammed'le Taқī
  Işık-ı   Alī ile Naқī
Āyet-i Һüsnüñ sebaқı
Oқuyup ezberlemeli

11 ‘ Askerīyim ‘ Askerīyim
Emrine ferma-beriyim
Hem ‘ Alevī Ḥayderīyim
Rāh-ı maḥabbetde belī

12 Ḥatm-i imāmān-ı cihān
Mehdi-i şāhibü’z-zemān
Hādi-i her ins ile cān
Fażlınıñ olmaz ḥaleli

13 Çehār-deh-i ma‘ şümīn
Revnāk-ı hem naqş-ı nigīn
Bāğ-ı behişt ile berīn
Ġonce-i tomār-ı güli

14 Ceddi Nebī nesl-i ‘ Alī
Vāqıf-ı sırr-ı ezeli
Gösteren ol kudret eli
Pīrim Ḥacī Bektaş Velī

15 Ḥıntāyı aḥcār kılıp
Aḥcārı güftār kılıp
Mu‘ ciziñ izhār kılıp
Yürüden oldur cebeli

16 Cümle şecer olsa kalem
İns ü melek etse raqam
Eyleseler vaşfını hem
Şerhedemezler dügeli

17 Ḥilmī-i kemter kemīne

Şahkulu Sulţān demine
Dāhîl edibdir cem' ine
İki cihānîñ güzeli

33

11'li hece (6+5)

- 1 Dilberā vechiñde ne hūsn ü ān var
Şem' -i ruḡun kıldı dīvāne beni
Envār-ı tal' atım tekrār-be-tekrār
Yandırdı āteş-i sūzāna beni
- 2 'Aqlım aldı başdan o çeşm-i āhū
Zıkr ü fikrim oldu dem-be-dem yā Hū
Sevdā-yı la' l ile dendān-ı incü
Genc-i ' ışka kıldı vîrāne beni
- 3 Zülf-i dil-āvîziñ sünbül mişāli
Açılmış ruḡlarıñ bir gül mişāli
Hilmî'yi söyledip bülbül mişāli
Düşürdü ' ışk ile nālāna beni

34

7'li hece

- 1 Dost cemāliñ görmege
Her bir a' zām göz oldu
Pāyine yüz sürmege
İçim tışım yüz oldu

33

M, 105-106; -Y

34

M, 106; Y,194

2 Cūş etdi cān ʿ ışķ ile
Toldu gönlüm zevķ ile
Buldum yāri şevķ ile
Geceler gündüz oldu

3 Dost eline varmaĝa
Varıp yāri görmege
Kalmadı dere tepe
Dört yanım dümdüz oldu

4 Taĝ u şahrā ser-tā-ser
Giydi yeşil cāmeler
Rindāna ʿ id-i ekber
Çün bugün nev-rüz oldu

5 Her eşyā bir ħarf olmuş
Hem mazrūf hem zarf olmuş
ʿ Aceb ʿ ilm-i şarf olmuş
Bir nokta biñ söz oldu

6 Kalmadı ĝayrı aĝyār
Yār ile toldu diyār
Refʿ olup tīr ü tār
Her taraf efrüz oldu

7 Hilmiyā bāzāra gel
Naķd-i cāniñ ver evvel
Gevher-i ʿ ışķ-ı ezel
Şanma kim ucuz oldu

Müstef' ilün Müstef' ilün

- 1 Sensiñ ezel nür-1 celi
Hâll eyleyen her müşküli
Müştâkıım cāndan belī
Yā Hācī Bektaş-1 Velī
- 2 Nefs ü hevādan pāksin
Bedr-i mehi eflāksın
Şehzāde-i levlāksın
Yā Hācī Bektaş-1 Velī
- 3 Sensiñ erenler serveri
Esrār-1 hikmet maşdarı
Genc-i haķīkat mażharı
Yā Hācī Bektaş-1 Velī
- 4 Sırr-1 yedu'llāhı ' ayān
Sensiñ eden keşf ü beyān
Bā-ħüccet-i ' ālī-nişān
Yā Hācī Bektaş-1 Velī
- 5 Pīr-i tarīķ-i nāzenīn
Erkān-1 tecrīd-i güzīn
Rūh-i Kuds ile hem-nişīn
Yā Hācī Bektaş-1 Velī
- 6 Sensiñ Velīyy-i mu' teber
Pīrāye-i şems ü kamer
Pāyine ' arş oldu maķarr
Yā Hācī Bektaş-1 Velī

- 7 İrşād için münkirleri
Yek demde nuṭkuñ cevheri
Taş eyledi sīm ü zerī
Yā Hācī Bektaş-1 Velī
- 8 Hıuşk-i dırahta bir naẓar
Kıldıkda oldu bār-ver
Kış vaḳti verdi sīb-i ter
Yā Hācī Bektaş-1 Velī
- 9 Beş taş1 işhād eylediñ
Münkiri irşād eylediñ
Mü' minleri şād eylediñ
Yā Hācī Bektaş-1 Velī
- 10 Ol taşā kim olduñ süvār
Bā kudret-i perverdgār
Taş oldu esb-i rāhvār
Yā Hācī Bektaş-1 Velī
- 11 Hilmī gedāya bī-gümān
Sensiñ mü' in ü müste' ān
Luṭf -1 ' aṭā kı1 her zemān
Yā Hācī Bektaş-1 Velī

36

8'li Hece

35

⁹ Münkirleri: vezin gereği –ler eki çıkarıldı.

36

M107-108; Y,54

1 Her dem gönlümdeki zikrim
Emān yā Murtaẓā ʿ Alī
Evvel āhır budur fikrim
Emān yā Murtaẓā ʿ Alī

2 Gece gündüz ʿ ibādātım
Secde eyleyip t̄ā ʿ ātim
Zikrim fikrim münacātım
Emān yā Murtaẓā ʿ Alī

3 Görünen bu cān gözüme
Nazar eyleyen özüme
Halāvet veren sözüme
Emān yā Murtaẓā ʿ Alī

4 Efendimsiñ sen ezeli
Seni bildim lem yezeli
Levh-i sīnemde yazılı
Emān yā Murtaẓā ʿ Alī

5 Görünen hem gören sensiñ
İşidip söyleyen sensiñ
Bu kudreti veren sensiñ
Emān yā Murtaẓā ʿ Alī

6 ʿ Arş-ı ƙalbidem maħmūdum
Sensiñ maṭlūb u ma ʿ būdum
İki ʿ ālem de maṭşūdum
Emān yā Murtaẓā ʿ Alī

7 H̄ac ü zekāt ü namāzım
Şavm-ı dā ʿ imi niyāzım

Sensiñ benim çāre-sāzım
Emān yā Murtaẓā ʿ Alī

8 Ehl-i Beytiñ bendesiyim
ʿ Āşık-ı efgendesiyim
Bir ʿ abd-i şermendesiyim
Emān yā Murtaẓā ʿ Alī

9 Şāhım sen merḥamet eyle
Ḥilmīʿye mürüvvet eyle
Maḥşer günü şefkat eyle
Emān yā Murtaẓā ʿ Alī

37

11’li Hece (6+5)

1 Gönül keştisiyle baḥr-i miḥnetde
Girdāb-ı ğamdayım yetiş yā ʿ Alī
Emvāc-ı fūrkatle ḥāl-i ḥayretde
Girdāb-ı ğamdayım yetiş yā ʿ Alī

2 Sensiñ bize dā’im ḥelāl-i müşkil
Sensiñ eden bizi necāta vāşıl
Koyma bizi baḥr-i elemde sāfil
Girdāb-ı ğamdayım yetiş yā ʿ Alī

3 Şād olsun gönümüz ğamdan kırtulsun
Ġam yerine zevk ü maḥabbet tolsun
Seniñ ʿ āşıklarıñ aĝlarken gülsün
Girdāb-ı ğamdayım yetiş yā ʿ Alī

37
M, 108; Y,194

- 4 Luṭfuñla yolumuz eyle küşāde
Bu ҡullarıñ ğamdan olsun āzāde
Deryā-yı ḥayretde gönül üftāde
Girdāb-ı ğamdayım yetiş yā ‘Alī
- 5 Sensiñ benim ancak ḥışn-ı ḥaşīnim
Senden meded diler ҡalb-i ḥazīnim
Berde ve baḥirde sensiñ mu‘īnim
Girdāb-ı ğamdayım yetiş yā ‘Alī
- 6 Ey dāver-i ‘ālem ey zāt-ı ekrem
Eyle bizi luṭf u feyzinle hürrem
Sensiñ baña matlūb seni isterem
Girdāb-ı ğamdayım yetiş yā ‘Alī
- 7 ‘Afv eyle cürmümüz eyle şefā‘at
Zāhir ü bāṭın sensiñ Şāh-ı Velāyet
Ḥilmī ҡuluñ diler senden mürüvvet
Girdāb-ı ğamdayım yetiş yā ‘Alī

38

11’li Hece (6+5)

- 1 Ecdādı Muḥammed atası ‘Alī
Hünkār Ḥācī Bektaş Velī’dir Velī
Ol cevher-i pākiñ güzīde nesli
Hünkār Ḥācī Bektaş Velī’dir Velī
- 2 İmām Ḥasan oldu faḥr-i evliyā
İmām Ḥüseyn Şāhenşeh-i Kerbelā
‘Alī Zeynel ‘Abā envār-ı Ḥudā

Hünkâr Hâcî Bektaş Velî'dir Velî

3 Muḥammed Bākır'dır ḳurretü'l 'ayneyn
Ca'feru's-Şādık'dır şāhib-i 'ilmeyn
Mūsā-yı Kāzım'la şulb-i Ḥasaneyn
Hünkâr Hâcî Bektaş Velî'dir Velî

4 Aliyyü'r-Rızā'dır sāhib-i sa'ādet
Taḳî'yle Naḳî'dir sırr-ı velāyet
Ḥasanü'l 'Askerî kenz-i kerāmet
Hünkâr Hâcî Bektaş Velî'dir Velî

5 Muḥammed Mehdî'dir ḥatm-i imamān
Ḥaḳḳ sırrını anda ḳıldı nümāyān
Ol kāşif-i müşkil şāhibü'z zemān
Hünkâr Hâcî Bektaş Velî'dir Velî

6 Sırr-ı *yedu'llāh* bildiren bize
Şemme vechullāhı gösteren bize
'Işḳ-ı ilā'llāhı erdiren bize
Hünkâr Hâcî Bektaş Velî'dir Velî

7 Hilmiyā ol pīriñ oldum çākeri
Ol benim şāhım ben anıñ kemteri
Erenleriñ ser-firāzı serveri
Hünkâr Hâcî Bektaş Velî'dir Velî

39

11'li Hece (6+5)

1 'Ulūmuñ şehridir Aḥmed-i Maḥmūd

Bābı anıñ ‘Aliyye’l Murtażā oldu
Muḥammed Muştafā cümleye maḫşūd
Nūr-ı vāḫid şīr-i kibriyā oldu

2 Ḥasan Ḥulķı’r-Rızā şāh-ı ‘ālemdir
Ḥüseyn-i Kerbelā faḫr-i ādemdir
‘Alī Zeyne’l ‘Abā fażl-ı ekremdir
Muḥammed Bāķır’dan ḫaḫķ-nümā oldu

3 Ca‘ferü’ş Şādıķ’dan irşād olmuşuz
Mūsā-yı Kāzım’a münķād olmuşuz
‘Aliyyü’r-Rızā’dan ābād olmuşuz
Taķī Naķī bize reh-nümā oldu

4 Ḥasan’ül ‘Askerī cān u cānānım
Muḥammed Meḫdī’dır dīn ü imānım
Envār-ı füyüz-i māh-ı tābānım
Ḥilmiyā göñlümde rüşenā oldu

5.1.2.2 MUHAMMESLER

1

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1 Yeter ey āḫ yeter dilde füzün olma baña
Ġam u endüh ile bir berķ-i derün olma baña
Elem ü nāle-i cān-gāh-ı бүtün olma baña
Şerer-i sūziş-i ğam birle sükün olma baña
Sönüyor eşkim ile dūd-ı sütün olma baña

2 Nice dem çekdi göñül miḫnetini devrānıñ

---

¹
M, 9; Y,6

Bari hürmetle tut ey çarh bu dem mihmāniñ
Bu fenā bezminiñ hîç görmemişim handāniñ
Yetişir zehr-i ğamiñ içdiceğim cānāniñ
Sen de ey cām-ı şafā derd ile hūn olma baña

3 Duyucak hālime rahm eylemiş ol sīm-beden
Nāz u reftār ile bir kad sehī ser ü semen
Dili pür-şevk ederek geldiği dem hūlk-i Ḥasan
Yürüyüp menzil-i maḫsūda er tāli^ç sen
Dem-i vuşlatda şaḫın şefkat-ı dūn olma baña

4 Geldi ta^ç ayyūn olalden beri meşhūda gönül
Her işiñ eyledi tefvīz o ma^ç būda gönül
Ederek ^ç arz-ı niyāz Aḫmed-i Maḫmūd'a gönül
^ç Aşk rāhında diler yetmege maḫsūda gönül
Yürü ey zāhid-i bed rāh-nümün olma baña

5 Edecek ba^ç zı o meh zūlfünü ruḫsāra niḫāb
Eser elbet o dem āhım gibi bir bād-ı şehāb
Kışver-i hūsnūñü seyretmege bu ṭab^ç -ı şebāb
Keşti-i ^ç ışka süvār oldu bu Ḥilmī bī-tāb
Seyl-i eşkim gibi ey baḫr nigūn olma baña

2

Fā' ilātün Fā' ilün Fā' ilātün Fā' ilün

1 Mālik-i mülk-i beḫā menba^ç -ı cūd u şehā
Gevher-i genc-i ḫayā ma^ç den-i kām-ı vefā
Vāḫıf-ı sırr-ı Ḥudā dāḫil-i bezm-i ^ç alā
Lem^ç a-yı nūr nümā enver-i ḫul innemā
Mürşid-i müşkil-küşā ya^ç nī Turābī Baba

- 2 Cāmi' -i feyze maḥal faẓlına yetmez ḥalel
Kāşif-i remz-i hüve'l evvel ve'l āḥir ezel
Her ne ki vardır güzel zātına olmaz bedel
Kıṭb-ı reh-i lem-yezel nāşıye-i 'azz ve cell
Mürşid-i müşkil-küşa ya' ni Turābī Baba
- 3 Fā' il-i muḥtārdır a' zam-ı ebrārdır
Şaḥib-i esrārdır nāzım-ı güftārdır
Bir meh-i ruḥsardır Ka' be-i didārdır
Enver-i envārdır Ḥazret-i Ḥünkārdır
Mürşid-i müşkil-küşa ya' ni Turābī Baba
- 4 Şöyle ki bir pāk zat aḥsen-i nūr-şıfāt
Rāşid-i rāh-ı necāt kāşif-i her müşkilāt
Vāriş-i hem mu' cizāt rehber-i silk-i şalāt
Nuṭḡ-ı feminden hayāt nūş eden olmaz memāt
Mürşid-i müşkil-küşa ya' ni Turābī Baba
- 5 Evvel ü āḥir ḳadīm 'ālim ü 'ilm ü 'alīm
Maẓhar-ı feyż-i rahīm noḡta-yı bā-yı besīm
Hem elif ü lām u mīm ḥilḳat-ı ḥulḳ-ı ḥalīm
Ḥilmī-i kemter-nedīm zıkrini eyler ḳadīm
Mürşid-i müşkil-küşa ya' ni Turābī Baba

3

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Şāh-ı iklim-i velāyetdir Hüseyn-i Kerbelā
Sıbt-ı Sulţān-ı risāletdir Hüseyn-i Kerbelā
Şāhib-i genc-i ʿ adāletdir Hüseyn-i Kerbelā
Şāfiʿ -i rüz-ı kıyāmetdir Hüseyn-i Kerbelā
Maẓhar-ı feyz-i şehādetdir Hüseyn-i Kerbelā
- 2 Cedd-i pākidir cemī ʿ -i enbiyāniñ mefĥarı
Vālid-i zī-şānıdır cümle veliler serveri
Ceddesidir mü ʿminin ü mü ʿminātın māderi
Bidʿ a-yı nūr-ı nübüvvedir o zātın maşdarı
Nūr-ı kandil-i siyādetdir Hüseyn-i Kerbelā
- 3 Ol Ḥasan Ḥulkıʿr-Rızā kim kıretüʿl-ʿ ayn-ı Resūl
Dāder-i vālāsıdır şibt-ı Nebī necl-i Betül
Muĥtedā-yı ehl-i imāndır bular zāt-ı fuĥūl
İĥtidā etmek bize olmuşdur erkān-ı uşūl
Şemʿ -i mihrāb-ı imāmetdir Hüseyn-i Kerbelā
- 4 Şulb-i pāki eyledi kevneyni envār ile zeyn
Seyyidüʿs-Süccād ʿ Alī Zeynel-ʿ Abā necl-i Hüseyn
Āl-i Yāsīn ile ıoldu hamdüʿlillāh ĥāfiķeyn
Selsebil-i feyziniñ müştākı olmuş hūr-ı ʿ in
Merkez-i bāb-ı saʿ ādetdir Hüseyn-i Kerbelā
- 5 Ḥāzret-i Sulţān Bāķırʿdır Velıyy-i züʿl-celāl
Caʿ ferüʿş-Şādık imām-ı muĥtedā-yı ehl-i ĥāl
Ḥāmī -i dīn-i Muĥammed maẓhar-ı faẓl u kemāl
Mūsā-yı Kāzım ʿ Alī Mūsāʿr-Rızā ferĥunde fāl
Evc-i aʿ lā-yı şerāfetdir Hüseyn-i Kerbelā

3
2a mefĥarı:serveri Y

6 Pertev-i mişbâh-ı kudretdir Takî bedrû'd-dücâ
Enver-i hürşîd-i hikmetdir Nakî fevka'l-âlâ
'Askerî 'dir kehkeşân-ı zînet-efzâ-yı semâ
Mehdî -i şâhib zemândır neyyir-i 'arş-ı Hudâ
Şu'le-bağşâ-yı şecâ'atdir Hüseyn-i Kerbelâ

7 Hâcî Bektâş-ı Velî 'dir pîrimiz hünkârımız
Ol erenler serveridir mürşid-i dil-dârımız
Biz gürûh-ı nâcîyiz âl-i 'abâdır yârimiz
Ehl-i 'ışkız böyledir Hilmî Dede ikrârımız
Menba' -ı nûr-ı hidâyetdir Hüseyn-i Kerbelâ

4

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1 'Âşık-ı şâdıķ biziz cân içre cânân bizdedir
Mûtu ķable en temû tû hayy olan cân bizdedir
Bende-i âl-i 'abâ'yız merd-i meydân bizdedir
Biz gürûh-ı nâcîyiz âdâb-ı erkân bizdedir
Zümre-i Bektaşîyiz biz 'ilm ü 'irfân bizdedir

2 Lezzet aldık ħubb-i fillâhdan kemâl-i şevķden
Müncelîdir ħalbimiz âyînesi ol zevķden
Nefy ü işbât eyleyip geçdik cem' ü farkdan
Dersimiz aldık ħaķîķat üzre pîr-i 'ışķdan
Zümre-i Bektaşîyiz biz 'ilm ü 'irfân bizdedir

3 Ħamdülillâh şıdķ ile tesbîħ ü tehlîl eyledik
Ħubb-i Ehl-i Beyti dâ' im dilde tecmîl eyledik
Âl ü evlâd-ı Resûlullâh'ı tafđîl eyledik

H'āce-i 'ilm-i ledünden böyle taḥṣīl eyledik
Zümre-i Bektaşīyiz biz 'ilm ü 'irfān bizdedir

4 Āteş-i 'ışık-ı Ḥabibullāh ile sūzāneyiz
Şem' -i bezm-i ḥānedāna cān verir pervāneyiz
İçmişiz vaḥdet meyinden 'ışık ile mestāneyiz
Vā' iziñ efsāne nuṭkundan ezel bī-gāneyiz
Zümre-i Bektaşīyiz biz 'ilm ü 'irfān bizdedir

5 Sevḫ edip Ḥilmī Dede 'ışka fu'ād-ı ecvedī
Sırr-ı tevḥīde erip bulduḫ ṭarīḫ-i erşedi
Bāb-ı Ḥayder'den bize erdi füyüz-ı sermedī
Biz kelāmu'llāh-ı nāṭıḫdan oḫuduḫ ebcedi
Zümre-i Bektaşīyiz biz 'ilm ü 'irfān bizdedir

5

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1 Terāzū-yı maḥabbetde dilim ṭurmaz maḫāl artar
Habāb-ı eşk ile memlū dü dīdemde leāl artar
Künüz-ı 'ışka mālik ḫalb-i 'ārifde kemāl artar
Kelām-ı vā' izi ṭartdım derūnunda ḫalāl artar
Riyā vü 'ucb ile dā'im dilinde ḫīl ü ḫāl artar

2 Ledün esrārını 'ārif olandan gūşa sa'y et kim
Edeb tāciñ giyip Ḥaḫḫ şoḫbetini gūşa sa'y et kim
Ḥurūf-ı vaḥdeti levḫ-i dil-i menḫūşa sa'y et kim
Muvahḫid çeşmesinden ḫana ḫana nūşa sa'y et kim
Tecellī-gāh-ı Mevlā'dır o menba' dan zülāl artar

5
M, 39-40; Y,54

- 3 Devā-yı vaşl-ı yāri sīne-i mecrūhuma ekdim
Şifā-yāb oldu emrāz-ı derūnum tā ki mühlükdim
Bi-ḥamdi'llāh ḥayāt-ı tāze buldum çünki dil-tengdim
Ġubār-ı pāy-i yāre yüz sürüp çeşmānıma çekdim
Anınçün fenn-i kīmyāda bugün ḳadr-ı kemāl artar
- 4 Vuzū et āb-ı raḫmetle ṭahāret üzre mevḳūf ol
Şalāt-ı dā'im içre ḳıble-i dīdāra ma'tūf ol
Şebāt et kisve-i dervīşe gir şabr ile mevşūf ol
Ṭarīḳ-i 'ışkā sālik ḫubb-i fillāh ile me'lūf ol
Maḫabbet şāf olursa bir gönülde ḫüsn-i ḫāl artar
- 5 Cihān bezminde ey 'āşık bulam derseñ eger me'men
Cenāb-ı Ḥācī Bektaş-ı Velī bābında ṭut mesken
Tecerrüd cāmesin giy münzevī ol tā ki her şeyden
Rızā-yı Ḥaḳḳ'ı taḫşile çalış 'ālemde Ḥilmī sen
Füyūzāt-ı ilāhī dilde envār-ı cemāl artar

6

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

- 1 Ledün 'ilmine erip tīz-rev ol olma yavaş
Anı idrāk edemez gerçi ki her 'aḳl-ı ma'āş
İki renk üzre velī penbe-i aşl-ı ḳumaş
Ne güzeldir iki gömlek ki sırrı olmaya fāş
Budur erlik çıḳa ammā birisinden iki baş
- 2 Bu rumūzātı bilen bildi hemān ḫālī degil
Nitekim Ḥaḳḳ evi anda beden ḫālī degil
Cem-i ḳālū belāya çünki eren ḫālī degil

Ki gelenler bu cihāna ikiden hālī degil
Biri lā havfe düşüpdür birisiñin gözü yaş

3 Kimi dünyā kimi ‘ukbāya olur ‘azm-i süvār
Kimisi ‘ālim ü ednā kimisi cāhil ü zār
Kimi de halka verir Hakk duruyorken ikrār
Yürü var eyle tefekkür bu rumūzu ne ki var
Haberı al perī andan vaṭan-ı aşla ulaş

4 Okuyup mekteb-i ‘ışık içre seç agı karadan
Dem-i vahdetde şağın çıkmayasıñ sen şıradan
‘Aref esrārına er kim ere saña yaradan
Ki ola bir iki deryā gide benlik aradan
Tuta sırrıñ dü cihānı qala bu ceng ü şavaş

5 Şeref-i ‘ışık erip terk et o şöhreti şanı
Bu fenā içre bekāya eriben Hakk’ı tanı
Reh-i cānānda bu Hilmī gibi ver cism u cānı
Budur āhır saña pendim diler iseñ ki anı
Ser-i kuyunda bu naqşıñ yürü var turma tolaş

7

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Şanma ‘ışkıñdan beni mehcūrum ey şāh-ı cihān
Buldu kuvvet sīnede mihriñ bi-hakk-ı lā-mekān
Terk-i cān etsem de etmem terkini bir an hemān
Mübtelā-yı derd-i ‘ışkıñdır bu göñlüm her zemān
Ey benim iki gözüm nūru efendim bī-gümān

7
M, 71-72; Y,135

- 2 Mülk-i Çīn'e vermezem bir mūy-ı zūlf-i ' anberiñ
Bī-bedeldir genc-i ' ālemde yanağı cevheriñ
Ol kadar cāna mücellādır cemāl-i dilberiñ
Āsumāna ' arz-ı tenvīr etdi hūsn-i enveriñ
Vech-i nūrundan tapıp pertev çerāg-ı āsmān
- 3 Āb-ı hayvāndır dudağın şerbet-i cūy-ı behişt
Nūru 'llāhu ileyke ey dilber-i ' anber-sirişt
Sūre-i ve'ş şemsdir tuğrā-yı hūsnünde nüvişt
Bendeñi senden dilermiş ayıra ağıyar-ı zişt
Ger benim olsa cūdā senden dil ayrılmaz bir an
- 4 Geçmezem ' ahd-i ezelde etdigim mişākdan
Eylerim ümmīd-i vaşlıñ Hāzret-i Hāllāk'dan
Eylemiş tezyīn-i hūsnüñ ahsen-i ahlākdan
Hālet-i ' ışkıñla geçdim enfūs [u] āfākdan
Cān fedā kıldım fedā ' ışkın yolunda ey cūvān
- 5 Oldu ham kıddim bugün bār-ı ğam-ı hicrān ile
Eşk-i çeşmimden şulandı nice bir giryān ile
Halkı ta' cīz eyledi āh-ı dilim efgān ile
Kanıma girmekse efkārıñ seniñ müjgān ile
Göz ucuyla bir işāret eyle ey kaşı kemān
- 6 Hicr-i derdinden za' īf oldum benimde yok mecāl
Tāb u tākātten düşüp ferş üzre oldum bir hayāl
Eyledim taḥkīk sensiz bendeki şıḥḥat muḥāl
Ey ṭabīb-i cān u dil eyle dermān-ı vişāl
Āh-ı nālemden nihāyetsiz bedenden ḥaste cān

- 7 Genc-i miñnetdir baña cāna firākıñla otağ
Bulmadım bu ālem-i keşretde bir cāy-i ferāğ
Eyledi çün baht-ı nā-kāmım beni senden ırāğ
Bir tarafdan nār-ı ıŝkıñ sīneme yaqmaqda dağ
Bir tarafdan hūn-i dil olmaqda çeşmimden revān
- 8 Raħm kııl bu ı aşık-ı bī-çāreniñ efgānına
Hiç kes kıılmaz bu deñlü bende-i fermānına
ı Afv ü ıtlāğ et beni al başıñıçin yanına
Merħamet kıılmaq düşüpdür pādişāhlar şānına
Neyledimse luğf edip bağışla ey şāhım emān
- 9 Kıılma hāk-i āsitānından cüdā bu kemteri
Şonra taı cız eylerim āhımla ehl-i maħşeri
Öyle muħkem tutmuşum dāmān-ı pākiñ ey peri
Bāb-ı vaşlında saña nezretmişem cān u seri
Ölme var ayrılma yoğ Hilmī reh-i Hağğ'da ı ayān

8

Fāı ilātün Fāı ilātün Fāı ilātün Fāı ilün

- 1 Ey velāyet bāğımñ perverde-i vaħdet güli
Vech-i pākiñ cilve-gāh-ı reng-i envār-ı celī
Vaşf-ı hūsnüñ bülbulüdür evliyā-yı Rūm ili
Fetheden sensiñ diyār-ı Rūmu ey gerçek velī
Es-selām ey nesl-i Hayder Hağret-i Seyyid ı Alī
- 2 Hāk-i pāk-i merħadiñdir kuħl-i erbāb-ı başır
Kalb-i ı uşşākāmı rūhāniyyetiñ eyler münir
Āstān-ı dergehiñdir melce-i ehl-i fağır

‘Āşık-ı şādıklarā sensiñ zahîr ü dest-gîr
Es-selām ey nesl-i Ḥayder Ḥazret-i Seyyid ‘Alî

3 Sen serāy-ı ma‘ rifet tahtında ‘ādil şāhsiñ
Āsmān-ı burc-ı himmetde münevver māhsiñ
Noқта-yı bādir zuhūruñ harf-i bismi’llāhsiñ
Seyyidü’s-Sādāt evlād-ı Resūlu’llāhsiñ
Es-selām ey nesl-i Ḥayder Ḥazret-i Seyyid ‘Alî

4 Zāt-ı pākiñdir Velîyyu’llāh kütbu’l ‘ārifin
Menziliñ bezm-i velāyet içre gavşu’l-vāşilîn
Kāşif-i remz-i haķikāt mazhar-ı nūr-ı mübîn
Maḥrem-i sırr-ı hüviyyet hem-dem-i Rūḥu’l-Emîn
Es-selām ey nesl-i Ḥayder Ḥazret-i Seyyid ‘Alî

5 Türbe-i pāk-i şerīfiñdir meṭāf-ı mü’minān
Bî-kes ü bî-çāre-gāna der-gehiñ dārü’l-emîn
Ġam-keşān-ı maḥreme sensiñ mu‘în ü müste‘ān
Senden istimdād eder bu Ḥilmî-i kemter hemān
Es-selām ey nesl-i Ḥayder Ḥazret-i Seyyid ‘Alî

5.1.2.3 TAHMİS

1

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Zāhidā terk eyle lāyı menzil-i illāya gel
Bezm-i hāşşü’l- hāşşa er tā mecma‘-ı ‘ulyāya gel
Qaldır işneyniyyet örtüsün dem-i yektāya gel
Şüret-i mevhūma bakma ādem-i ma‘nāya gel
Harf-i libās içre pinhān noқта-yı zibāya gel

¹
M, 63; Y,115

- 2   Āb-ı şāf ü vaḥdet ile ṭolduñ ise ey gönül
      Cevher-i māhiyyetiñ sen bildiñ ise ey gönül
      Ādemiyyet menzilini bulduñ ise ey gönül
Ṭālib-i sırr-ı Muḥammed olduñ ise ey gönül
      Sidre vü Ṭübāda ḳalma ‘ālem-i ednāya gel
- 3   Ayrı ğayrıdır deme cānān ile cāna şaḳın
      Aldanıp keşretle ḳalma zāhir elvāna şaḳın
Vaḥdet-i şırfa eriş gel baḳma efsāne şaḳın
      Sırr-ı Ḥaḳḳ’ı ger dilerseñ gitme yabāna şaḳın
      Āyet-i insānı oḳu maḫhar-ı kübrāya gel
- 4   Sırr-ı imlāya naḫar ḳıl ḫarf be ḫarf dersin oḳu
      Bu vücūduñ maḫhariyyetini bil şafaḳ dersin oḳu
      Emr-i Ḥaḳḳ’ı şıdḳ ile ṭut *lā teḫaf* dersin oḳu
      Mekteb-i ‘irfān içinde *men ‘aref* dersin oḳu
      Serseri gezme özüñ bil ‘ārif ol Mevlā’ya gel
- 5   Her tecelliniñ zuḫūru maşdarı ādemdedir
      Ḥaḳḳ ile Ḥaḳḳ olmanıñ hem maḫharı ādemdedir
      Ḥilmiyā cennāt-i ‘adniñ kevşer-i ādemdedir
      Ey Sezā’ı küntü kenziñ cevheri ādemdedir
      Derbeder olma gözüñ aç kenz-i lā yefnāya gel

5.1.2.4 MÜSEDDESLER

1

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

---

¹
M, 8-9; Y,5

- 1 Yağdı cānım nār-ı ‘ışkıñ vech-i ahsen bir yaña
Şabr u samānım tutuşdu cismile ten bir yaña
Çin-i zülfün sünbül-i ruhsār-ı gülşen bir yaña
Tār kıldı ‘aql ü fikrim nāz u şiven bir yaña
Hatt-ı hüsnün üzre konmuş noқта-yı ben bir yaña
Cümle ‘ālem bir yaña ey gül-beden sen bir yaña
- 2 Dergeh-i qadr-i bülendinde kul olmuş āftāb
Yer öpüp pāyine yüz sürmüş hilāl-i māhtāb
Hāmdü’lillāh böyle bir maḥbūba kıldım intisāb
Nūr-ı vechinde yazılmış Fātiḥa ümmü’l-kitāb
Hatt-ı hüsnün üzre konmuş noқта-yı ben bir yaña
Cümle ‘ālem bir yaña ey gül-beden sen bir yaña
- 3 Zib-i ter vermiş tutup hoş müyuna āyīneler
Şaykal etmiş kendözün dil-cüyuna āyīneler
Medd-i ser kılmış raḥīb-i büyine āyīneler
Çāk çāk olmuş baqınca rüyuna āyīneler
Hatt-ı hüsnün üzre konmuş noқта-yı ben bir yaña
Cümle ‘ālem bir yaña ey gül-beden sen bir yaña
- 4 Her tel-i zülfünce var olmuş gulām ‘āşıklarıñ
Naqd-i cān vermiş vişālin-çün tamām ‘āşıklarıñ
Muşḥaf-ı rüyuna baqdıqca müdām ‘āşıklarıñ
Süre-i el-ḥamd oqur eyler kıyām ‘āşıklarıñ
Hatt-ı hüsnün üzre konmuş noқта-yı ben bir yaña
Cümle ‘ālem bir yaña ey gül-beden sen bir yaña
- 5 Cān-fezādır kelāmıñ cevheri māü’l-ḥayāt
Bezmi vaşlında bulur ‘āşıklarıñ gamdan necāt
Kaşlarıñ miḥrāb rüyun kıble-i ḥamse’s-şalāt
Secde-gāh etmiş bu Hilmī vechini ey pāk-i zāt

Haṭṭ-ı ḥüsünüñ üzre ḳonmuş noḳta-yı ben bir yaña
Cümle ‘ âlem bir yaña ey gül-beden sen bir yaña

2

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Ey Velīyyu’llāh-ı Ekrem ey künüz-ı zül-‘ aṭā
‘ Āciz ü bī -keslere sensiñ mu‘ in ü muḳtedā
Ehl-i derdiñ derdine senden olur dā’im devā
Ḥān-ḳāh-ı maḳdemiñ derd ehline dārü’ş-şifā
Bī-devā ḳaldım cū-dermān isteyü geldim saña
El-meded yā Şāhḳulu Sulṭān yā Manşūr Baba
- 2 Ḥāk-i pāy-ı merḳadiñ tütüyā-yı çeşm-i ‘ aşıḳān
Āsitān-ı dergehiñ derd ehline kehfü’l-emān
Mücrim [ü] bī-çāreye sensin zāhīr ü müste‘ ān
Yüz sürenler şıdḳ ile āzād olur ḡamdan hemān
Bī-devā ḳaldım cū-dermān isteyü geldim saña
El-meded yā Şāhḳulu Sulṭān yā Manşūr Baba
- 3 Sensin ol sulṭān-ı zi-şān-ı kerīm ü pür-himem
Bāb-ı iḥsāniñ tutan çekmez cihān içre elem
Cevher-i in‘ āmiña maḳhar olan çeksin müḡam
Zikredip nāmıñ şehā her dem daḡilek söylerem
Bī-devā ḳaldım cū-dermān isteyü geldim saña
El-meded yā Şāhḳülü Sulṭān yā Manşūr Baba

2

M, 10-11; Y,7

2

3 c çeksin:eyler Y

4 Zār u giryānım eşigiñ hākine düşdüm meded
Nāle-i ‘ uşşākıña sensin meded-res kılma red
Dürri-i bahır-i cūduña yoğdur ebed had ü ‘ aded
Tāb u tākātten berī etdi beni endūh u derd
Bī-devā kıaldım cū-dermān isteyü geldim saña
El-meded yā Şāhķulu Sulţān yā Manşūr Baba

5 Türbe-i pakiñ kılar ins ü melek dā’im tāvāf
Hāll-i müşkildir kapuñ sensin rumūz-ı inkişāf
Luţfuña mazhar olanlar *neccinā mimmā neħāf*
Hilmī-i bī-çāre ‘ abdiñ cürmünü eyle mu‘ af
Bī-devā kıaldım cū-dermān isteyü geldim saña
El-meded yā Şāhķulu Sulţān yā Manşūr Baba

3

Mefā’ ilün Mefā’ ilün Mefā’ ilün Mefā’ ilün

1 Añıp bezm-i vişāliñ rūz u şeb ey mihr-i raşşānım
Firāķıñ āteşiyle çıķdı ‘ arşa dūd-ı efğānım
Ne yapıdıñ niçin incindiñ bu denlü bendeñe cānım
Ne bā’ iş oldu bunca nāz ü istiğnāya cānānım
Egerçi bilmeyip ben bir kuşūr etdimse sulţānım
Bağışla başıñ için her ne ise cürm ü ‘ işyānım

2 Ezelden ben seniñ bir ‘ aşık-ı dil-ħasteñ olmuşken
Şifā-yı vuşlata er görmege şāyesteñ olmuşken
Nigāh-ı luţfuña bu cān ü dil peyvesteñ olmuşken

2
4b kıılma:etme Y
3
M, 70-71; Y,127

O müşgin-rişte-i gīsūlarında besteñ olmuşken
Ne yaptım niçin incindiñ bu denlü bendene cānım
Ne bā' iş oldu bunca naz ü istiğnāya cānānım

3 Aya şāhım nedir bunca tegāfūl eylemek benden
Dem-ā-dem luţf umarken bu dil-i ğamḥ'āraya senden
Ne yapsın şimdicek neyle tesellī olsun efgendeñ
Bu ğam böyle giderse kōrkarım cānım çıkar tenden
Añp bezm-i vişāliñ rūz u şeb ey mihr-i raḥşānım
Firākıñ āteşiyle çıkdı ' arşa dūd-ı efgānım

4 Seni cānım gibi sevmekde iken ey gül-endāmım
Vişālınden beni dūr eyledin tā yetmeden kāmım
N'ola bir kez bakıp gülseñ yüzüme ğonce-i fāmım
Bu ḥāl-i hecr ile artmaḥdadır endūh ü ālāmım
Revā mıdır beni terk etmek ey serv-i hıramānım
Saña lāyık olan afv eylemek var ise nokşānım

5 Ḥayāl-i ḥüsnüñü taşvīr edip bu levḥ-i cānımda
Hemīşe şaḫlar iken ḥırz-ı cānım gibi yanımda
Vefā resmin umarken ben leb-i ğonce dehānımda
Fedā kılmak düşer mi Ḥilmī'yi sen mihrībānımda
Aḫar seyl-āb-veş yollarına bu çeşm-i giryānım
Ḳudümünle olur ma' mūr ancak ḫalb-i vīrānım

4

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

1 Mülk-i ḥüsn içre şeh-i devvār-ı devrānsıñ sen
Dilimiñ taḫt-ı nişinindeki sulṫānsıñ sen

4
M, 71; Y,138

Nice vaşf eyleyeyim men ki zihî şânsiñ sen
Hâşılı Mışr-ı dile Yūsuf u Ken‘ân’siñ sen
Böyle bir ‘ālî Mesîhâ-dem cānānsiñ sen
Çürümüş tenleri ihyā edici cānsiñ sen

2 Gün desem gün yüzüne vālih ü hayrān olmuş
Meh desem meh yüzü nūruñ ile tābān olmuş
Felegiñ necmi görüp hālîni lem‘ān olmuş
Yalıñız men degil ‘āşık saña devrān olmuş
Böyle bir ‘ālî Mesîhâ-dem cānānsiñ sen
Çürümüş tenleri ihyā edici cānsiñ sen

3 Gūşîş-i ‘ışkîñ ile ‘aynıma gelmez uyku
Ki gönül olmaya uyğuda ruḥundan ayru
Şeref-i ḥüsnü bes ‘uşşāka ne lāzım ğayru
Saña muştāk olalı çekmem özümden kayġu
Böyle bir ‘ālî Mesîhâ-dem cānānsiñ sen
Çürümüş tenleri ihyā edici cānsiñ sen

4 Neye teşbîh edeyim bilmezem ebrūlarını
Nāfe-i Çîn’e deġişmem men anıñ būlarını
Dil-rübālîkda görüp kāmî-i dil-cūlarını
Rişte-i rūḥa şebîh etdim o ġisūlarını
Böyle bir ‘ālî Mesîhâ-dem cānānsiñ sen
Çürümüş tenleri ihyā edici cānsiñ sen

5 Nîgeh-i merḥametiñ ehl-i dile rūḥ-efzā
Marāz-ı ‘ışka vişāliñ şeref-i ‘ayn-ı şifā
Ḥāk-i pāyin ki olur merdüm-i çeşme tūtyā
Seni bu vaşf ile medḥetdi hemîn Ḥilmî gedā
Böyle bir ‘ālî Mesîhâ-dem cānānsiñ sen
Çürümüş tenleri ihyā edici cānsiñ sen

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Kerem kıl ey şabā sür' atle 'azm et menzil-i yāre
Edeble āstānīñ būs edip gir bezm-i dil-dāra
Getür taqrīre hālīm raḥm eder şāyed ben zāra
Açıldı sīne-i şāfımda nā-geh nice biñ yara
Fırāķıñ tīgile doğrandı bağrım oldu şad-pāre
Diyār-ı ğurbet-i miḥnetde ḳaldım ḥayf bī-çāre
- 2 Felek reşk etdi erdi başıma biñ cevr a' dādan
Cüdā oldum enīn ü āh ile ol vech-i zībādan
Ki güyā ayrılıpdır cism-i zārım ruh-ı a' lādan
Ümīd-i vaşlıñı kesmem ve lākin Bāri Mevlādan
Şıgındım dest-girim Hālīķ-i Cebbār'a vü Ğaffār'a
Eder maḳsūda vāşıl ḳoymaz ehl-i 'ışķı āvāre
- 3 Seher-gāh oldu ey bād es varıp dil-dār [ı] bīdār et
Sürüp yüz ḥāk-i pāyına ḥafıyyen hālīm izhār et
Enīn ü fūrķat [u] hicrān derdimden ḥaberdār et
Cüdā düşdüm ben andan sen benim-çün seyr-i didār et
Şaķın sen de ta' aşşuķ etme bād ol vech-i envāra
Gezersin soñra sen de ben gibi şahrāda hem-vāre
- 4 Şafādan urmazam dem dilde şād u hürremim yoḳdur
Ferah baḥş edici destimde bir cām u Cem'im yoḳdur
Baña ğurbetde tesliyyet verir bir öz hem demim yoḳdur
Cigerde var biñ derdim ve lākin merhemim yoḳdur

Şabā bi'llāhi ' arz et gördüğün dem mäh-1 ruhsāra
Acır güş eyleyince hālime ol didesi qara

5 Ğarībim derd-i nākım bī-mecālim genc-i ğurbetde
Ne dilde h'āb-1 rāhat var ne dil cāy-1 selāmetde
Belā-yı hecr ile ālūdeyim bāzār-1 miḥnetde
Vücūd-1 ğam-kūsārım sūz olupdur nār-1 fūrkatde
Dü çeşmim qanlı şu şaçmağda dā'im mişl-i fevvāre
Mü'eşşir olmadı ğurbetde bu sīnemdeki nāra

6 Benim bir ḥulq-i aḥsen taht-1 dilde pādīşāhımdır
Ṭarīq-i ' ışqa cān vermegim için resm-i rāhımdır
Vişālinden bu dem dūr olduğum baht-1 siyāhımdır
Ve lākin ḥamse-i āl-i ' abā ümid-ğāhımdır
Te'essüf kılmazam bu bāğ-1 ğamda çekdiğim bāra
Nihāl-i ' āqıbetden nāzırım bir tatlı eşmāra

7 Ḥudā kādirdir ey gönülüm elem çekme tevekkül kııl
Necāta irgürür qullarını lā-büd taḥammül kııl
Erenler dāmeniñ tut şıdķ ile Ḥaqq'a tevessül kııl
Ḥayāl-i ḥavfa düşme Ḥilmiyā fikr-i tecemmül kııl
Cefāyı çekmeyen ermez şafā-yı zevķ-i dīdāra
Belāya şābir olmak tapşurur ' uşşāqını yāre

6

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1 Beni meftūn-1 ḥüsn ü ān edip bir vech-i meh-pāre
Nigāh-1 ' aqlım aldı yek nazarda ol gözü qara
Ṭabīb-i ' ışqa vardım ben ararken derdime çāre
Açıldı neşter-i müjgān ile sīnemde şad pāre

6
M, 81; Y,162-163

Esîr-i dām-ı ‘ışk oldum bakıp ruhsâr-ı dildâra
Taḥammül zevkiñ ihsân eyle yâ Rabb ben giriftâra

2 Maḥabbet bâdesin nûş eyledim cânândan aldım
Cemâl-i yâre baqdım vâlih ü ḥayrân olup kaldım
Hemân dem şîşe-i ‘ârı melâmet taşına çaldım
Amîk-i lücce-i girdâb-ı ‘ışka şevk ile daldım
Ḥayâlât-ı zamîrim mâlik oldu dürr-i şeh-vâre
Çıkdım rişte-i manzûme derdim ‘arz edip yâre

3 Ayâ şâh-ı melâḥat bendeñi luḫfuñla mesrûr et
Ḳadem rencide kıl çeşmânımı vaşlıñla pür-nûr et
‘Abîr-i ‘anber-i zülfüñ meşâmm-ı câna menşûr et
Ḥarâb olmuş dilim dest-i ‘inâyâtıñla ma‘mûr et
Mecâlim kalmadı endûh-i ğamla çekdigim bâra
Naşıl şabreyleyim hicrân-ı yâre gelmeyem zâra

4 Mürüvvet vaḫtidir resm-i vefâ eyyâmıdır cânâ
Teğâfûl eyleme derdiñ çekenden ey melek-sîmâ
Gerekdir ‘aşık-ı bîmârıñı vaşlıñla et iḫyâ
Firâkıñ âteşiyle ḥarḳ olubdur ḳaşr-ı dil tenhâ
Aḳar hûn-âb-ı çeşmim sînem üzre mişl-i fevvâre
Ve lâkin ğaz gibi ḳuvvet verir baĝrımdaki nâra

5 ‘Aceb üftâdelik ḥâliyle şimdi bir ḥayâl oldum
‘Arîz-i ‘arşa-yı ‘ışk içre Mecnûn’a mişâl oldum
Ḥulûş-i ḳalb ile muştâḳ-ı envâr-ı cemâl oldum
Güzergâhında yâriñ gerçi Ḥilmî pâyimâl oldum
Ṭarîk-i ‘ışk içinde ḳalmadım mehcûr u âvâre
Anıñcün nâzırım mir’at-ı ḥüsn-i yâre hem-vâre

4e aḳar: eger M

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Ey velāyet mülkünün envārı nūr-ı mūncelī
 V'ey haqīkat tahtınıñ şāh-ı serīr-i ekmeli
 Cedd-i pākiñdir çerāğ-ı enbiyālar efđali
 Kaṭre-i raḥm-i şadefden māye-i aşlıñ velī
 Sensiñ ol dürr-i velāyet baḥr-i zātıñdır ' Alī
 Gevher-i sırr-ı kerāmet Hācī Bektaş-ı Velī
- 2 Şāh Ḥasan Ḥulḳi'r Rızā'dandır şerāfet zātına
 Şāh Ḥüseyn-i Kerbelā'dandır siyādet zātına
 Şāh ' Alī Zeyne'l-' Abā'dandır velāyet zātına
 Şāh Bāḳır Ḥaḳḳ-nümādandır kerāmet zātına
 Sensiñ ol dürr-i siyāde baḥr-ı zātıñdır ' Alī
 Gevher-i sırr-ı şerāfet Hācī Bektaş-ı Velī
- 3 Ḥaḳḳ-ı İmām Ca' ferü's Şādıḳ'dan etdin fetḥ-i bāb
 Fazl-ı Kāzım sırr'ile ' uşşāḳı kıldın kām-yāb
 Şāh ' Alī Mūsā Rızā'dan gösterip vech-i cenāb
 Nūra ğarḳ oldu cihān ol nūrdan aldı nisāb
 Sensiñ ol dürr-i imāmet baḥr-i zātıñdır ' Alī
 Gevher-i sırr-ı seḫāvet Hācī Bektaş-ı Velī
- 4 Şāh Taḳī vü bā-Naḳī'nin maḥzen-i esrārısıñ
 Hem Ḥasanü'l ' Askeri'niñ naḳd-i pāk-i yārisiñ
 Kim zuhūr-ı Mehdī ile ma' nāda kerrārısıñ
 Ḥāşılı mü 'minleriñ ser-tācı hem hünkārısıñ
 Sensiñ ol dürr-i şefā'at baḥr-i zātıñdır ' Alī
 Gevher-i sırr-ı hidāyet Hācī Bektaş-ı Velī

5 Cedd-i pāk-i enbiyāsıñ nesl-i pāk-i evliyā
Kıble-i ehl-i haqıķat oldu zātıñ muķtedā
Kıldılar bir bir veliler saña gelip iķtidā
Cümlesıñ irşād edip kıldıñ rumūza āşınā
Sensiñ ol dürr-i velāyet baħr-i zātıñdır ʿ Alī
Gevher-i sırr-ı kerāmet Hācī Bektaş-ı Velī

6 Kaʿ be-i dīdārına yüzler süren Hācī olur
Dest ü demānıñ tutanlar zümre-i nācī olur
ʿ Aşık u şadıķlarıñ elbetde ser-tācı olur
Semʿ -i nādāna bu sözler cümlesi acı olur
Sensiñ ol dürr-i şahāret baħr-i zātıñdır ʿ Alī
Gevher-i sırr-ı ziyāret Hācī Bektaş-ı Velī

7 Hāzihi Cennāt-i ʿ Adnün sidre-i ħuld-i berīn
Āstān-ı dergehiñdir *fedħulūhā ħālīdīn*
Sende ħatm oldu rumūz-ı sırr-ı Rabbü'l-ʿ ālemīn
Bir gedādır Hilmī gelmişdir saña zār u ħazīn
Sensiñ ol dürr-i haqıķat baħr-i zātıñdır ʿ Alī
Gevher-i kān-ı ʿ ināyet Hācī Bektaş-ı Velī

8

Fāʿ ilātün Fāʿ ilātün Fāʿ ilātün Fāʿ ilün

1 Ey veliler ser-firāzı vʿey erenler ekmeli
Dāmen-i pākīn tutup verdik yeduʿllāha eli
Fażl-ı Haķķ envār-ı vechinde dem-ā-dem mūncelī
Pertev-i mişbāħ-ı ħudret ħāzin-i nūr-ı celī

8
M, 94-95-96; Y,191

Mazhar-ı sırr-ı Muḥammed vāriş-i ‘ilm-i ‘Alī
Ḥācī Bektaş-ı Velī’dir Ḥācī Bektaş-ı Velī

2 Mālik-i mülk-i velāyet tāt-ı faḥr-i mü’minīn
Kām-baḥşā-yı sa‘ādet dest-gīr-i sālīkīn
‘Ārif-i lübb-i haḳīkat kümmelīn-i rāsiḥīn
Kāşif-i esrār-ı ḥikmet ḥāce-i ‘ilm-i yaḳīn
Pīr-i erkān-ı ṭarīkat hādi-i rāh-ı mübīn
Ḥācī Bektaş-ı Velī’dir Ḥācī Bektaş-ı Velī

3 Ḥāmī-i-i ehl-i ṭarīkat ḥāmil-i feyz-i Ḥudā
Nāşir-i ḥubb-ı velāyet ehl-i beyt-i Muştafā
Şāhib-i keşf ü kerāmet nesl-i pāk-i Murtażā
Ḥilḳat-i ḥulḳ-i muḳaddes nā’ib-i āl-i ‘abā
Tāt-dār-ı ḳuṭb-ı ‘ālem mürşid-i müşkil-küşā
Ḥācī Bektaş-ı Velī’dir Ḥācī Bektaş-ı Velī

4 Çār ‘alāmetle diyār-ı Rüm’a teşrīf eyleyen
Evliyā-yı Rüm’a rāh-ı Ḥaḳḳ’ı ta’rīf eyleyen
Bī‘at-ı ḥalḳa yedu’llāh ile teklīf eyleyen
El ele el Ḥaḳḳ’a tefsīriyle tavşif eyleyen
Sırr-ı istiḥlāḳı erkānıyla tekşif eyleyen
Ḥācī Bektaş-ı Velī’dir Ḥācī Bektaş-ı Velī

5 Zāde-gān-ı Āl-i Ḥayder server-i Rüm u ‘Acem
Zümre-i nācīleriñ pīri Velīyy-i muḥterem
Bende-gān-ı muḥlişine eyleyen ḥüsn-i himem
Bendesiniñ bendesi çekmez dü ‘ālemde elem
Ḥāzin-i genc-i ‘ināyet menba‘-ı luṭf u kerem
Ḥācī Bektaş-ı Velī’dir Ḥācī Bektaş-ı Velī

- 6 Sākī-i bezm-i ezeldir teşne-gân-ı vahdete
Sâlikânı kıandıran oldur şerâb-ı re'fete
‘Âşıkânı er gören erkân-ı râh-ı vuşlata
Dest-i dāmāniñ tutan maşşerde düşmez zıllete
Luţf-ı Hâkķ’la *kenz-i lâ yefnāya* mālîk himmete
Hâcî Bektaş-ı Velî’dir Hâcî Bektaş-ı Velî
- 7 Nûr-ı imândır seni sevmek ayâ pîr-i ezel
Zât-ı pâkindir Velîyy-i lâ yezel vü lemyezel
Senden izhâr oldu envâr-ı kerâmet bî-bedel
Kurb-ı Hâkķ’dır evvel ü âhîr saña muţlak maħal
Aşsen-i takvîm remziñ eyleyen tefsîr ü ħall
Hâcî Bektaş-ı Velî’dir Hâcî Bektaş-ı Velî
- 8 Luţf edip geldiñ diyâr-ı Rûm’a tâ başdıñ ayak
Burd-ı Rûm’a âsmân-ı feyzden toĝdu şafaķ
Ĥubb-ı ehl-i beyt ile sensiñ eden izhâr-ı Hâkķ
Her sözüñ bir rehber-i râh-ı hidâyetdir el-ħaķķ
Mażhar-ı fażl-ı İlâhî vâşıl-ı Rabbi’l-felaķ
Hâcî Bektaş-ı Velî’dir Hâcî Bektaş-ı Velî
- 9 Biz tecerrüd râhına girdik budur dil-ħ’âhımız
Meslek-i Bektaşîdir Ĥilmî Dede şeh-râhımız
Hân-ķâh-ı aķdesi dâ’im tecellî-gâhımız
Âsmân-ı burc-ı eşrefde münevver mâhımız
Ĥamdü’lillâh bendeyiz biz taht-ı dilde şâhımız
Hâcî Bektaş-ı Velî’dir Hâcî Bektaş-ı Velî

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Devşirip mäh-ı Muħarrem'de Yezîd ' askerini
Seçdiler āl-i Nebî düşmeniniñ eñ şerîni
Giydirip zırh ü vegâ cevr ü cefâ miğferini
Sevķ edip ceşş-i melâ' iniñ aşl-ı ekferini
Zapt edip Kerbelâ arşasınıñ her yerini
Çekdiler āl-i ' abâ katline ħaçerlerini
- 2 Bir taraftan daħi evlād-ı Nebî-i Zî-Şān
Cem' edip mü' min-i muħlişleri sādāt-ı cinān
Geldiler yetmiş iki merd-i Nerimān-ı cihān
Kerbelā'ya ķurup ordusunu ehl-i imān
Açdılar şāh-ı şehidiñ ' alem-i enverini
Kurdular āl-i Resül'ün ħiyem-i aħđarını
- 3 Toldular şaf şaf olup rezm-gehe ehl-i sitem
Tırdı ol ķavme muķābil şeh-i ferħunde himem
Kıldı a' dāya nidā sıbt-ı Nebî-i Ekrem
Ey uranlar şeref-i ni' met-i İslām'dan dem
Kangı bir ümmet urur zāde-i peyğamberini
Düşünüñ va' d olunan rüz-ı cezā maħşerini
- 4 Çıķdı serdār-ı şaķî şāh-ı şehide karşı
At sürüp ' arşa-yı heycāda o zālīm ileri
Etdiler naķş-ı ' uhūd eylediler güft ile gū
Atdılar tır-i cefā ol ķavm-i ' adū
Etmege teşne şehid iki cihān dāverini
Yıķdılar dīn-i ķaviniñ şeref-i minberini
- 5 Başladı cenk ü cidāl etmege a' vān-ı Yezîd

Ehl-i beyt üzre hücum eyleyip ol kavm-i 'anid
Harb edip yetmiş iki bende vü evlād u hafid
Oldular ma' rekede Haqq yoluna cümle şehid
Kesdiler şah-ı şehidiñ veled-i ekberini
Urdular tır ile ma' şüm-ı 'Alī Aşgar'ını

6 Hayme-gāha gelerek şah-ı şehid-i mazlüm
Ehl-i beyt ile vedā' eyledi ol kân-ı 'ulüm
Seyyidāt āh ü figān giryē-künān oldu 'umüm
Yağasın yırttı saçın yoldu nisā-yı ma' şüm
Bağrına başdı 'Alī Zeyne'l-'Abā peykerini
Taşırıp 'ilm ü emānātıñ aña yek-serini

7 Zü'l-Cenāh üzre süvār oldu o sulţān-ı cihān
Girdi meydān-ı veğāya çekerek seyf ü sinān
Aldılar orta yere sıbt-ı Resül'ü ol an
Etdiler yirmi iki biñ kişi tır-i bārān
Döndürüp dide-i ğırbāle ten-i gül terini
Düşürüp hāk-i siyāh üzre cihān serverini.

8 Düşdüğü demde atından yere şah-ı mazlüm
Her taraftan oğ atıp kavm-i Yezid etdi hücum
Şadr-ı envārına başdı ayağıñ şimr-i zalüm
Gözünü açdı Hüseyin dedi çekil ey meş'üm
Farz-ı zuhru kılayım feyz-i ilāh āverini
Alayım 'ömrümüzüñ şoñ dem-i tekbirlerini

9 Sine-i pākine başdıqda o şimr-i nā-pāk
Titredi şabr ederek rüh-ı Resül-i levlāk
Oldu ervāh-ı nebiyyān ü veliler ğam-nāk
O dem az kaldı ki alt üst ola arz u eflāk
Şaşırıp seb' a-yı seyyāre menāzil yerini

Tār [u] mār eyleyecekdi felegiñ miğverini

- 10 Kıbleye karşı tırup hāzret-i sultān-ı şehīd
Kıldı erkān-ı teyemmümle vuzū ’uñ tecdīd
Cānib-i Hāḫḫ’a tevekkül olup etdi tahmīd
Okuyup Fātiḫa-yı Hāzret-i Qur’ān-ı Mecīd
Secde-i evvel içinde o kerem-güsterini
Etdiler hāke berāber dü cihān efserini
- 11 Şimr-i mel’ ün çekerek ḫançer-i cevrfegenini
Büse-gāh-ı Nebevīden keserek gerdenini
Ayırıp re’s-i şerīfinden o nāzik tenini
Şoldurup ḫayf beḫā mecma’ ınıñ gülşenini
Dikdiler nīze-i ’udvāna Hüseyn’iñ serini
Koydular ḫanlar içinde cesed-i eḫharını
- 12 Kıpdu tūfān-ı kıyāmet şanasın kim o zemān
Tıtdı āfāḫ-ı cihānı zulümāt-ı heyecān
İns [ü] cin ḫūr u melek eylediler āh u fiḡān
Oldular cümleten ervāḫ-ı mukaddes giryān
Dökdüler ehl-i semā dīdeden eşk-i terini
Yañılıp ḫūr u melek tāt at u tesbīhlerini
- 13 Sāl-ı hicret o meh altmış bire etmişdi duḫūl
’Aşr-ı evvelde olup vāḫı’ a-yı ḫarb-i melūl
Tīr-i a’ dāya hedef oldu ḫamu āl-i Resūl
Vāḫt-i cum’ aydı şehīd olduḡu dem necl-i Betūl
İçdiler cām-ı şehādetle beḫā kevşerini
Terk edip zīnet-i dünyā ile sīm ü zerini

- 14   atlı-gāha ericek Zeynel ‘ Abā’niñ gūzeri
    aldı dōrt yaña fiġān eyleyerekden nazarı
    Gördü yatmadadır al anlar iinde pederi
    Bu ie yandı bütūn alk-ı cihāniñ ciġeri
    atledip avm-i ‘ adūvv tene ehidler erini
    Cennetiñ seyyidi dūnyāniñ e‘ azz meharini
- 15   azret-i Zeyneb ile sitti Ruiyye giryān
    Yolaraq açlarını seyyideler etdi fiġān
    ehribāni dōverek sīnesin oldu nālān
    aġrııp nāalar ūstūnde cemī‘ -i nisvān
    oydular ayf yetīm āl-i ‘ abā duterini
    urbet illerde ġarīb eylediler āherini
- 16   Etmedi kimseye bir bōyle zūlūm avm-i Mecūs
    Ne Yahūdī ne Naāra ne nūfūs-ı menūs
    Gōrmemi bōyle cefā milini ar-ı fānūs
    ‘ Ar-ı a‘ lāda olup far-i risālet me‘yūs
    Adılar alk-ı cihān rūyuna matem derini
    Yadılar nār-ı taassūrle ġōñūl micmerini
- 17   Nice an aġlamasun āh ederek Hilmī Dede
    Oldular āl-i ‘ abā zūlme sezā her yerde
    Kimisi zehr-i helāhille olup pejmūrde
    Kimi de tīġ-i cefā ile olup rencide
    Āl-i Sūfyān’a felek verdi zūlūm e-perini
    ırdılar āl-i Resūl’ūñ ol iki eh-perini

5.1.2.5 MUAER

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1   Hâzret-i Pîr kim işnâ ‘aşerin nesl-i gülü
       Düşücek Rûm’a gögercin şıfat anıñ zıllı
       Şuluca Karahöyük nâmda tutdu mağalli
       Geldi Rûm erleri arslana süvârân dökülü
       Bize göster dediler tutduğumuz kudret eli
       Yed-i feyzinde görüp bildiler ol mühr-i celî
       Dedi Emre’m saña tapduk saña ey şâh belî
       Evliyâ zümresiniñ eşref-i kuşbu ezeli
       Vâriş-i ‘ilm-i Nebî-zâde-i evlâd-ı ‘Alî
       Nâmiñ nâm-ı Muḥammed Ḥâcî Bektaş-ı Velî
- 2   Şuluca Karahöyük oldu o sulḫâna maḫar
       Ki var ol yerde kerâmâtlarından çok eşer
       Biri ezcümle ki Atḫaya yürütmüş nice yer
       Biri de ḫıntâ vü çavdarı kılıp anda ḫacer
       Birisi aḫ deyü emreyleyicek aḫdı pıñar
       Biri de beş taş olup Ḥaḫḫ’a şehâdet eyler
       Birisi memlaḫa-yı milḫ ki dürr ü gevher
       Bu kerâmetleri inkâr eden olur ekfer
       Vâriş-i ‘ilm-i Nebî-zâde-i evlâd-ı ‘Alî
       Nâmiñ nâm-ı Muḥammed Ḥâcî Bektaş-ı Velî
- 3   Şuluca Karahöyük’de var idi bir âdem
       Yoğurur idi çamur yapmak için kerpiç hem
       Etmege yardım aña vardı o şâh-ı ekrem
       Ehl-i şekkler dediler Hâzret-i Ḥunkâr’a o dem
       Gel yoğur bu ḫara taşı var ise sende himem
       Yoğurup etdi ḫamur gibi taşı kân-ı kerem

---

¹
 M, 92-93; Y,184

İz edip ol hacere başdığı yerlerde kadem
şimdi derler aña Hıamur Kaya nāmın ‘ālem
Vāriř-i ‘ilm-i Nebī-zāde-i evlād-ı ‘Alī
Nāmıñ nām-ı Muħammed Hācī Bektaş-ı Velī

4 O civārda var idi bir ęara taşdan bir ğār
Üzerine ile-geh etmişdi o ğarı hünkār
Çıkarıp erba‘in ol ğārda çün leyl ü nehār
Geldi bir gün görüşüp Hızır aña dedi ey yār
Nice bu penceresiz yerde durursuñ her yār
İşidip bu sözü pīr etdi kerāmet izhār
Urup ol taşa velāyet elin İbn-i Kerrār
Açılıp bir derice ęaldı o ğara āřār
Vāriř-i ‘ilm-i Nebī-zāde-i evlād-ı ‘Alī
Nāmıñ nām-ı Muħammed Hācī Bektaş-ı Velī

5 Hıulefālar dediler bir gün āyā pīr-i hıuzūr
Bu arađi ne ‘acebdır ki hatabdan maķřūr
Nice yurd eyleyelim berd-i ęatī heyzümdür
Baę kerāmet ü velāyātına hi var mı fütūr
Çıkarıp hırķasını yaędı temāmet pūr-nūr
Hırķa taęı ki denūr cümle-i nāsa meřhūr
řavurup ol taęa hākisterīni etdi nüřūr
Bitip ol hākde ařl-ı miře-i nā-mevfūr
Vāriř-i ‘ilm-i Nebī zāde-i evlād-ı ‘Alī
Nāmıñ nām-ı Muħammed Hācī Bektaş-ı Velī

6 şarı derler var idi bir kişi kim ehl-i hevā
Hāzret-i Pīr’e muħālif idi ol dem zīrā
Mevsim-i zemherīde geldi dedi Pīr’e aya
şu duran ęuru ağaçdan yitirirseñ elma
O dem er olduğuna eylemezem şek ařlā

O zemān Ḥāzret-i Pīr etdi münācāt ü du‘ā
Bitip ol ḥuşk şecerde nice sīb-i ra‘nā
Görüp ol ḥāleti dil mürdeler oldu iḥyā
Vāriş-i ‘ilm-i Nebī-zāde-i evlād-ı ‘Alī
Nāmiñ nām-ı Muḥammed Ḥācī Bektaş-ı Velī

- 7 Sen o şāh-ı fuḫarāsıñ ki ezel zāt-ı fuḫūl
Sen o nesl-i sü‘edāsıñ nesebiñ āl-i Resūl
Seni vaşfetmege bi’llāh ki ‘ācizdir ‘uḫūl
Cem āyīn-i ṭarīkindir olan aşl-ı uşūl
Saña şıdḫ ile tevessül eden olur mu melūl
Der-i luṭfuñda bu Ḥilmī ḫulunu eyle ḫabūl
Reh-i ‘işḫıñda murādım saña olmaḫ mevsūl
Olayım ben de erenlerde ḫabūl u maḫbūl
Vāriş-i ‘ilm-i Nebī-zāde-i evlād-ı ‘Alī
Nāmiñ nām-ı Muḥammed Ḥācī Bektaş-ı Velī

5.1.3 MESNEVİ

1

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

- 1 ‘Alī’dir rehber-i rāh-ı hidāyet
‘Alī’dir menba‘-ı sırr-ı velāyet
- 2 ‘Alī’dir ma‘den-i luṭf u ‘ināyet
‘Alī’dir kāşif-i esrār-ı āyet
- 3 ‘Alī’dir maşdar-ı ‘ilm ü belāgat
‘Alī’dir ḫāme-pirā-yı feşāhet

---

¹
M, 18-19; Y,23

- 4 ‘Alī’dir cāmi‘ -i Qur’ān ‘Alī’dir
‘Alī’dir Sūre-i Raḥmān ‘Alī’dir
- 5 ‘Alī’dir leb-i çār erkān ‘Alī’dir
‘Alī’dir ḥüccet ü burhān ‘Alī’dir
- 6 ‘Alī’dir ibtidā ile nihāyet
‘Alī’dir her ḥuşuşāta kifāyet
- 7 ‘Alī’dir mazhar-ı fażl-ı ilāhī
‘Alī’dir kün-fe-kāniñ pādişāhı
- 8 ‘Alī’dir bu cihānuñ şems ü māhı
‘Alī’dir cümle maḥlūkuñ penāhı
- 9 ‘Alī’dir ḥāmi-i rüz-ı kıyāmet
‘Alī’dir şāfi‘ -i yevm-i nedāmet
- 10 ‘Alī’dir Seyyidü’s-Sādāt-ı Ekrem
‘Alī’dir vālid-i sıbṭeyn-i a‘zam
- 11 ‘Alī’dir şāhib-i mecd-i mufahḥam
‘Alī’dir mālīk-i genc-i mu‘azzam
- 12 ‘Alī’dir cedd-i vālā-yı necābet
‘Alī’dir aşl-ı i‘lā-yı şerāfet
- 13 Muḥammed’le ‘Alī’dir nūr-ı vāḥid
Bu nūru bir bilen oldu muvaḥḥid

- 14 Muḥammed'le ʿAlī'dir cism-i cāvīd
ʿAlī rehber Muḥammed oldu mürşid
- 15 ʿAlī'dir dāder-i Faḥr-i Risālet
ʿAlī'dir maẓhar-ı nūr-ı saʿ ādet
- 16 ʿAlī'dir sākī-i cennāt u kevşer
ʿAlī'dir feyż-i Ḥaḳḳ bedr-i münevver
- 17 ʿAlī'dir ṭayyib ü ṭāhir muṭahhar
ʿAlī'dir her ğazā içre muẓaffer
- 18 ʿAlī'dir şāhib-i seyf-i şecāʿ at
ʿAlī'dir merd-i meydān-ı celādet
- 19 ʿAlī'dir Ḥilmiyā dīnim imānım
ʿAlī'dir vird ü tesbīḥ-i lisānım
- 20 ʿAlī'dir tendeki rūḥ-ı revānım
ʿAlī'dir nūr-ı Ḥaḳḳ yokdur gümānım
- 21 ʿAlī'dir rehber-i ehl-i ʿibādet
ʿAlī'dir Kaʿbe-i erbāb-ı ḥācet

5.1.4 GAZELLER

Bismillāhirraḥmānirraḥīm

BĀBU'L -ELĪF *

---

20 b nūr: -Y

b añā: Metinde olduğu halde vezin gereği çıkarıldı

21 a rehber: Kaʿbe Y

* BĀBU'L ELĪF; -Y

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Yā Rabb bi- ḥaḳḳ-ı süre-i Yā-Sīn vü Kāf-Hā
Yā Rabb bi- ḥaḳḳ-ı Fātiḥa vü Nūn u Hel etā
- 2 Envār-ı nūrı mihriñ ile zinde kıl dilim
Esrār-ı 'ıṣṣḳ pāk ile ve'l leyli ve 'd duḫā
- 3 Ebrū-yı ḥaṭṭ-ı yāre kıl öz āşinā beni
Yā Rabb bi- ḥaḳḳ-ı sırr-ı Elif-Lām-Mīm-Rā
- 4 Ezkār-ı şükr ü ḥamd ola her işim müdām
İḥsān ü luṭfla kıldıñ baña 'atā
- 5 Yā Rabb bi- ḥaḳḳ-ı āyet-i Mā-kāne Muḫammed
Evlād-ı 'Alī'den etme beni bir nefes cüdā
- 6 Yā Rabb bi- ḥaḳḳ-ı se Muḫammed u çar İmam 'Alī
Maḳbül-ı dergeh olam ben de dā'imā
- 7 Yā Rabb bi- ḥaḳḳ-ı dü Ḥasen dü Ḥasen ü yek Ḥüseyn ile
Güyā kıl öz zebānımı her demde Rabbenā

1
M, 7; Y,1

- 8 Yā Rabb bi-ḥaḳḳ-ı Ca' fer ü Mūsī -i rūh-ı pāk
Rūz-ı cezāda şefī ' olalar olar baña
- 9 Yā Rabb bi-ḥaḳḳ-ı çehār-deh ma' şüm-ı ehl-i beyt
Mir' āt-ı derūnum et añlarla pūr-cilā
- 10 Evşāf-ı ḥüsn-i cemāl-i nebī vü velī
Bulsun sözümiñ evvelī bunlarla intihā
- 11 Ğavvāş-ı baḥr-ı ' ışḳ olup izḥār edem nice
Yā Rabb nazm-ı lü'lü' mercān bī-bahā
- 12 Yā Rabb bi-ḥaḳḳ-ı Sūre-i Kevşer bu Ḥilmī 'yi
Ḳanddır şerāb-ı ' ışḳ ile ver neş'e-i beḳā

2

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Bā-yı Bismi'llāhirrahmānirrahīm ibtidā
Ders alıp pīrimden etdim rāh-ı ' ışḳa iḳtidā
- 2 Noḳta-yı bādır ṭarīḳ-ı sırr-ı feyż-i müstaḳīm
Şehr-i ' ilmiñ şāhıyım dedi ' Ali bābuhā
- 3 ' Işḳ bir genc-i ḥaḳīḳatdır maḥabbet cevheri
Ma' deni şebbīr ü şübber cān olur ḳıymet aña
- 4 Ḥazret-i Zeyne'l-' Abā'niñ māh u gün bir zerresi
Vech-i yehdi'llāhü li-nūrihi oldur men yeşā'

2

M, 6; Y,2

1a Bismillahirrahmanirrahim (Neml 23:123), Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla

2a ṭarīḳ: zuhūr Y

- 5 Kible-i rāh-ı hāqīkat reh-nümā-yı rāh-ı dīn
Hāzret-i Baqır ü Ca' fer Mūsā-yı Kāzım Rızā
- 6 Şāh Taqī vü bā-Naqī 'niñ hāk-i pāy-ı devleti
Tütüyā-baḥşā-yı ferdır çeşm-i cāna da 'imā
- 7 Hāmdü'lillāh ' Askerī 'niñ ' askeri olduḡ bugün
Şāhımız Mehdī-i devrāndır velī şāhib-livā
- 8 Menzil-i tecrīde erdim hırş-ı nefsim terk edip
Hācı Bektaş-ı Velī 'niñ çākeriyim bī-riyā
- 9 ' Āşık-ı şādık olup ' ışkıñ yolunda şükr kim
Hilmī cānım rāhına kılmaklıḡa geldim fedā

3

Fe' ilātün Fe' lātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Eyledim naqd-i dili bir meh-i ra' nāya fedā
Şeb-i cemde uyanan ruḡları şem' āya fedā
- 2 Cevher-i aşılm olan māye-i cismim güherī
Leb-i la' liñde olan lü' lü' -yı lā-lāya fedā
- 3 ' Andelīb-i dil ü cān şahn-ı çemende ey dost
Gül yüzünde açılan ḡonce-i zībāya fedā
- 4 Cigerim kanlı kebābı seniñ ey nergis-i mest
Cem-i vaşlıñda olan sākī -yi şahbāya fedā

- 5 Mā-ḥaşal ḥūn-ı derūnumda olan nāfe-i dil
Çīn-i zūlfūnde olan ʿanber-i sārāya fedā
- 6 Ḥilmiyā besledigim ten kafesinde olsun
Ṭūṭī-yi ṭabʿım o ḳand-ı leb-i ḥamrāya fedā

4

Fāʿilātūn Fāʿilātūn Fāʿilātūn Fāʿilūn

- 1 Oldu gül-rūyuñ görüp gülşende gül ḥayrān saña
ʿAndelīb-i gül degil ḥayrān bütūn devrān saña
- 2 Ṭarf-ı ruḥsārında reng-ā-reng olup naḳş-ı ezel
Bir besāt-ı reng-i nev olmuş şükūfistān saña
- 3 Çīn-i zūlf-i ʿanberin düşdükçe zıllı vechine
Hoş ḥayāl olmuş çemende sūnbül ü reyḥān saña
- 4 Reşkden şahrāya düşmüş meşk-i ehvā-yı ḥoten
Ol ḳadar-ı zībā yaraşmış nergis-i mestān saña
- 5 Böyle ḥüsn endām ile gördükde ḳadd-i nāzikiñ
Ḥaḳḳ için güftāra gelsin kim dimez cānān saña
- 6 Naḳd-i ḥüsnūñ ver alıp bend et kemend-i zūlfūne
ʿİd-i vaşlıñda yeter bu Ḥilmī ḳoç ḳurbān saña

5

Feʿilātūn Feʿilātūn Feʿilātūn Feʿilūn

4
M, 7; Y,3

5
M, 7; Y,3

1 ʿĀşık ol derdi ile yanıp yakıla şubḥ u mesā
Eriyip şemʿ şıfat ḥāşıl ede şevḳ ü ziyā

2 Tuta bir mürşid-i cānān etegin cān verip
Erişe menzil-i maḳşūda kılıp kesb-i bekā

3 Ḳalb-ı mirʾatını pāk ede ğubār-ı kemden
Görüne kendine ol ayı neden nūr-ı liḳā

4 Pāklikdan yine bir ḥāle ki şāfī dil olup
Her neye kılsa nazār görmeye Ḥaḳḳʾdan māʿ adā

5 Bezm-i ʿışḳ içre görüp nazmımı derler Ḥilmī
Her sözüñ bir varaḳ-ı ḥikmet-i gencīne-küşā

6

Mefāʿ ilün Mefāʿ ilün Mefāʿ ilün Mefāʿ ilün

1 Rızā bābında bir ḥāk-i vucūdum ḥāk-i pāy-āsā
Ĝubār-ı rāh-ı ʿışḳım maḥva erdim gerd-i cāy-āsā

2 Kılıp çāk-ı girībān tır-i ṯaʿ na hem göğüs verdim
Bu endām-ı tenim sūrāh sūrāh oldu nāy-āsā

3 Ĝam-ı ʿışḳ ile şoʾl deñlü zaʿif oldum ki el-ḥāşıl
Büküldü ḳad-ı mevzūnum yed-i fūrḳatle pāy-āsā

4 Biḥamdiʾllāh ki yoḳluḳ içre kesbetdim ḳamu varım
Menem ol *küntü- kenzuʾllāh* göründüm bir gedā-āsā

- 5 Tecerrüd āsmānından toğunca Hilmī-i kemter
Münevver etdi meydānı ŧeb-i vuŧlatda ay-āsā

7

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 'Ayn u ebrū mescid ü mihrāb u minberdir baña
Secde-gāhım kıble-i dīdār-ı dil-berdir baña

- 2 Hāl-i ruhsarıñ imiŧ maqŧad hācerü'l-esvedden
ŧŧkr kim yüz sŧrmegim her dem müyesserdir baña

- 3 Ay yüzü *ve ŧ ŧemsi* haŧıñ *vel-ķamer* āyetleri
Rŧz-ı ŧeb eŧmimde nŧr-ı mihr-i enverdir baña

- 4 Gŧlŧen-i 'adn içre tŧbā-yı haķıķatdır ķadiñ
Her nihāl naħl-i nağamın vaŧl-ı hoŧterdir baña

- 5 Tālib-i cām-ı behiŧtim ŧun lebiñ ķandır beni
La'l-i nābiñ ŧerbeti ŧahbā-yı kevŧerdir baña

- 6 Zŧlf-i ğamzeñ arasından cān u dil gidip gelir
Her tāvaf-ı 'umre tek bir hāccü'l ekberdir baña

- 7 Ka'be-i dīdārımñ müŧtāķı olmuŧdur ğoñŧl
Hilmiyā gel tŧt delil-i 'iŧķı rehberdir baña

8

Mef' ŧlŧ Mefā' ilŧ Mefā' ilŧ Fe' ŧlŧn

7

M, 8; Y,4

1 ebrū :ķaŧıñ Y

8

M, 8; Y,4

- 1 Sevdim hele bir dilberi kim hüsñü cemîlâ
Ġāyetle güzel mişli cihān içre alîlâ
- 2 Şebbir ile Şübber mehimiñ ism-i şerîfi
‘Ayneyn-i nebî ile velî nesl-i Ĥalîlâ
- 3 Vaşfinda aniñ ‘âciz olupdur amu vaşşâf
Şânında demiş âyet-i taḥîr-i celîlâ
- 4 Yüzler süreni şıd ile dergāhına aniñ
Dünyâda vü ‘ubâda omaz ḥor u zelîlâ
- 5 Biñ cān ile urbāniñ olup Ĥilmî-i kemter
Rāhında ḥayāt ābını hem ıldı sebîlâ

9

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Nūr-ı vechiñdir Ĥabîbim ıble-i ‘ulyā baña
Ka‘be dîdāriñ yüzüñdür Mescidü’l-‘Aḳsâ baña
- 2 *ābe avseyn* olduĝun bildim aniñçün ey nigār
İki aşıñdır seniñ miḥrāb-ı *ev ednâ* baña
- 3 Ey şifātîñ âyet-i *innâ hedeynāhü’s*-sebîl
Oldu zatiñ nūr-ı *subḥānellezî esrâ* baña
- 4 ‘Ahd ü peymān eyleyip baĝlandım ‘ışiñ bendine
Ṭurre-i ĝisûlarıñdır ‘urvetü’l-vüşkâ baña

- 5   Āb-ı zezzem menba‘ı çāh-ı zenaḥdānındadır
La‘l-ı nābiñ çeşmesidir kevşer-i ḥamrā baña
- 6   Ravza-i ḥüsnüñdür ‘aşıklara dārü’n na‘im
Cennet içre kāmetiñdir sidre-i tūbā baña
- 7   Bezm-i ḥāşıñdan bu Ḥilmī bendeni dūr eyleme
Sensiz ey cānān gerekmez dünyā vü ‘uqbā baña

10

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘lātün Fe‘ilün

- 1   Yüzüñ eflāk-ı dile bedr-i mehimdir cānā
Kara zülfüñ şeb-i baḥt-ı siyehimdir cānā
- 2   Dün bugün Ḥaḳḳ’a ‘ibādet için ey kıble-i cān
Ayağın başdığı yer secde-gehimdir cānā
- 3   N’ola sürsem yüzümü būs ederekden izine
Ayağın basmağı tāc-ı külehimdir cānā
- 4   Gözüme sürme için hāk-i kudümüñ çekeyim
Nazar-ı merdüme kuhl-ı nıgehimdir cānā
- 5   Açılıp göz göz olup dāğ-ı müjeñ sinemde
Nıgehin cānıma temrenlü sehimdir cānā
- 6   Geceler ‘ālemi tatlu uyķusundan ey gül
Uyaran ḥalkı bütün āh u vahımdır cānā

---

7 b ‘uqbā: uḫrā Y

10

M, 10; Y,7

4 b kuhl-ı: ekmeM

- 7 Diler ‘afv eyle diler Hilmî ’yi qurbân eyle
Cem-i besmele-gehe toğru rehmdir cānā

11

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Dilberā envār-ı haqq ‘ayn-ı cemāl olmuş saña
Şu‘le şalmış hüsünüñe bedr-i kemāl olmuş saña
- 2 Āftāb-ı tal‘at-ı hürşidden haţlar çekip
Armađan-ı lā-yezālī bī-zevāl olmuş saña
- 3 Şubh ser çekmiş niķāb-ı zülfüñ ol meh pāreye
Şāmlar seyyāre tek püskürme hāl olmuş saña
- 4 Ay tütulmuş perde çekmiş gün cemāl-i vechiñe
Enver-i nūr-ı hidāyet ittihāl olmuş saña
- 5 Lāle dem urduķca reng-i rüy-ı hüsünüñden müdām
Gül hicābından kızarmış vech-i āl olmuş saña
- 6 Āşyān-ı ķalb-i ‘uşşāķıñ temāşā ķılmađa
Pīç-i ebrū pāleriñ bir perr ü bāl olmuş saña
- 7 Bir nigāh-ı merhāmet ķılmaz mısın bu ‘āşıķa
Her nefesinde Hilmî dā‘i māh u sāl olmuş saña

12

11

M, 11; Y,9

12

M, 12; Y,9

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Bu 'alem kim görürsün bir tecellî-gâhdır cānā
Kimi 'ākıl kimi mecnūn kimi āgâhdır cānā
- 2 Kimi zālîm kimi mazlūm kimi fāsîk kimi ma'şūm
Kimi 'ābid kimi zāhid kimi gümrâhdır cānā
- 3 Kimi 'ālim kimi cāhil kimisi mürşid-i kāmîl
Kimi müflis kimi de şadr-ı 'ulüvvi cāhdır cānā
- 4 Şu 'ünāt-ı ilāhîdir bu ef'āl-i tenevvü' hep
Her eşyâ bir tecellî maẓhar-ı bi'llāhdır cānā
- 5 Münezzeh cümle eşyâdan 'aceb sır-ı hafîdir bu
Görünen her mezâyâdan yine ol şâhdır cānā
- 6 Bu kı̄l ü kı̄āl vü bu keşret olupdur perde-i vaḥdet
Görünen perdeden yine cemālu'llāhdır cānā
- 7 Gören kimdir görünen kim bu vaḥdet-ḥānede Ḥilmî
Gören de görünen de cümle nūru'llāhdır cānā

13

Fâ' ilātün Fâ' ilātün Fâ' ilātün Fâ' ilün

- 1 Nūr-ı kı̄andîl-i mu'allādır Ḥüseyn-i Kerbelā
Revnaḳ-efzâ-yı muşallādır Ḥüseyn-i Kerbelā
- 2 Ṭayyib ü ṭāhir muṭahhardır şıfât ü zāt ile
Rics-i işminden müberrâdır Ḥüseyn-i Kerbelā

- 3 Rāhına cānlar fedā cānān-ı ʿālemdir ezel
Cevher-i ḥüsn-i mücellâdır Ḥüseyn-i Kerbelā
- 4 Būy-ı ʿışkıyla muʿaṭṭardır dimāğ-ı ʿāşıkān
Caʿd-ı müşgīn-i muṭarrādır Ḥüseyn-i Kerbelā
- 5 Zübde-i āl-i Muḥammedʾdir vücūd-ı nāziki
Māye-i feyz-i muşaffādır Ḥüseyn-i Kerbelā
- 6 Seyyid-i şübbān-ı ehliʾl-cennedir çün lā-cerem
Dāver-i şadr-ı müvellādır Ḥüseyn-i Kerbelā
- 7 Zikreder nām-ı şerīfin rūz u şeb Ḥilmī müdām
Sırr-ı esmāya müsemmādır Ḥüseyn-i Kerbelā

14

Fāʿ ilātün Fāʿ ilātün Fāʿ ilātün Fāʿ ilün

- 1 (Elif) Ey elif kāmetli dilber ey ruḥu bedrūʾd-dücā
(Be) Bā-ı bismillāh ile dīdārīñ olmuş pür-ziyā
- 2 (Te) Teʿālāʾllāh kılmış ḥüsnüñü aḥsen seniñ
(Şe) Şenāya müsteḥaḳdır ḥüsn ü ānīñ bī-riyā

14

M, 12-13; Y,10

1b Bismillah: Allah'ın adıyla

- 3 (Cim) Cemāl-i bā-kemālīñ şemme vechu'llāhdır
(H) Hāqīkatde yüzüñdür kıble-i ehl-i vefā
- 4 (Hı) Hāyāl-i 'arziñ ile kalb-i 'aşık müstenir
(Dal) Dudagiñ şerbetidir ehline olmuş devā
- 5 (Zel) Zekāvetle fetānetle müzeyyen tıynetin
(Rı) Refik olsun saña tevfiğ-i Bārī dā'imā
- 6 (Ze) Zevāle ermesin hırşid-i hüsnüñ ey güzel
(Sin) Ser-efrāz olsa nūr-ı tal'atıñ fevğ'al'-alā
- 7 (Şın) Şeref vermiş cihān bāğına serv-i kāmetiñ
(Şad) Şafā-bağş eyleyip endāmıñ olmuş dil-küşā
- 8 (Dad) Dālālet perdesin ref' etdi dest-i himmetiñ
(Tı) Tārīk-i Hāqk'a oldu 'ışk u şevkiñ reh-nümā
- 9 (Zı) Zuhūruñ 'ālem-i 'ışkı fūrūzān eylemiş
(Ayn) 'ışk ehlini kılmış sırr-ı 'ışka āşinā
- 10 (Ġayn) Ġayrı bilmezem Hāqk'dan seni ey hūr-ı 'in
(Fe) Fazilet ehli sensin sendedir fazl-ı Hudā
- 11 (Kaf) Kırā'at eylerim vechiñde ben ümmü'l-kitāb
(Kef) Kelāmu'llāh-ı nātıkdır femin mu'ciz-nümā
- 12 (Lam) Likā-yı hüsnüñ müştākı olmuş cān u dil
(Mim) Münacāt eylerim dergāhıña şubh u mesā

---

9 a fūrūzān:tevsī'Y ; b 'Aşk ehlini: 'uşşakānı Y

- 13 (Nun) Nigāh-ı luṭfuñuñ meftūnudur ḥalk-ı cihān
(Vav) Vişāliñle şeref bulmaḡ diler bāy u gedā
- 14 (He) Hilāl ebrūlarıñ şaḡḡu'l-ḡamer tefsīridir
(Ye) Yedu'llāh ile zāhir oldu ḡaṭṭ-ı istivā
- 15 Ḥarf-i imlā maşdarı yek noḡṭadır Ḥilmī Dede
(Lam-elif) Ḳā'im maḡāmı pā vü çā vü jā vü gā

15

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Şem^ç -i miḡrāb-ı imāmetdir ^ç Alī Zeyne'l^ç Abā
Rehber-i rāh-ı hidāyetdir ^ç Alī Zeyne'l^ç Abā
- 2 Ḥamse-i āl-i ^ç abā'niñ sırrı kendinde ^ç ayān
Menba^ç -ı feyz-i reşādetdir ^ç Alī Zeyne'l^ç Abā
- 3 Ceddidir şāh-ı velāyet ceddesi Bint-i Resūl
Zāde-i faḡr-ı siyādetdir ^ç Alī Zeyne'l^ç Abā
- 4 Seyyidi's-Süccād'dır zāt-ı şerīf şübhesiz
Nūr-ı ḡandīl-i ^ç ibādetdir ^ç Alī Zeyne'l^ç Abā
- 5 Şāfi -i bezm-i belādan ^ç ışḡ-ı şevḡu'llāh ile
Nūş-ı şahbā-yı şehādetdir ^ç Alī Zeyne'l^ç Abā
- 6 Gösterirdi nās içinde nice burhān-ı ^ç azīm
Vāriş-i genc-i velāyetdir ^ç Alī Zeyne'l^ç Abā

- 7 Nām-ı pākîñ vird edin Hilmî Dede şubh u mesâ
Pertev-endâz-ı şefâ' atdir ' Alî Zeyne'l-' Abâ

16

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1 Tâc-dâr u Şâh-ı Efham'dır Hüseyn-i Kerbelâ
Nür-ı çeşm-i Faḥr-i ' Âlem'dir Hüseyn-i Kerbelâ
- 2 Necl-i sultân-ı velâyet sıbt-ı ḥatmü'l-mürselîn
Zîb-i rûkn-i ' arş-ı a' zamdır Hüseyn-i Kerbelâ
- 3 Cân-ı şîrîn-i Cenâb-ı Fâtıma Ḥayrû'n-nisâ
Seyyidü's-sâdât-ı ekremdir Hüseyn-i Kerbelâ
- 4 Dâder-i ' âlî-tebârıdır Ḥasan Ḥulkı'r-Rızâ
Gevher-i genc-i mükerremdir Hüseyn-i Kerbelâ
- 5 Yüz sürenler meşhed-i envârına bulur necât
Maḫzar-ı feyz-i muḫaddemdir Hüseyn-i Kerbelâ
- 6 Şâfi'-i rûz-ı nedâmetdir günahkâr ümmete
Ma' den-i eşfâḫ u erḫamdır Hüseyn-i Kerbelâ
- 7 Çâker-i ednâsıyım ihlâş ile Hilmî Dede
Şâh-ı evreng-i mu' azzamdır Hüseyn-i Kerbelâ

17

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

16

M, 14; Y,13

17

M, 15; Y,12

- 1 Kaşınla kirpigiñ zülfüñ seniñ ey kâmet-i zîbâ
Biri misk ü biri ‘ anber birisi sünbül-i ra‘ nâ
- 2 Cemâliñ hüsn ü âniñ ruhları âliñ gül endâmıñ
Kamer tal‘ at melek haşlet perî-peyker şacı Leylâ
- 3 Gözüñ âhû dişiñ incü dehâniñ hoşka-yı dârû
Nigâhiñ cân verir mürde-dile nuşkuñ eder ihyâ
- 4 Müselsel turre-i gîsûlarıñ hâblü’l-metîn olmuş
Mühelhil şüretiñ ‘ uşşâka nûr –ı ‘ urvetü’l-vuşkâ
- 5 Kulağıñ mahzen-i hikmet meşâmıñ bûy alır Hâkık’dan
Dudağın çeşme-i kudret lisâniñ kenz-i lâ-yefnâ
- 6 Vücûduñ Tûr-ı Sînâ’sı tecelli-gâh-ı Mevlâ’dır
Göründü dest-i pâkiñden zihî sırr-ı yed-i beyzâ
- 7 Tavâf eyler melâ’ik ins ü cin Hilmî Dede ey yâr
Yüzüñ beyt-i mu‘ azzamdır cemâliñ kıble-i ‘ ulyâ

18

Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün

- 1 Bi-ḥamd’illâh gidip ğam geldi nev-rûz -ı neşâṭ-efzâ
Bezendi sū-be-sū elvân çiçekle ṭag ile şahrâ

---

5 b kenz-i lâ-yefnâ: tükenmez hazine

18

M, 15; Y,13

- 2 Bahār eyyāmı kevine zīb ü zînet-bağış için el-ğakğ
Olupdur gülsitānda gül bedenden ğonceler peydā
- 3 Çemen tıflını emzirdikçe dā'ım ebr-i nīsāndan
Giyipdir dāye-i arz ol şerefle ħil' at-i ħađrā
- 4 Mu' atğtar oldu ħübānıñ libās-ı ' ıtrı şeb-būydan
Açıldı dīde-i zerrīn uyandı nergis-i şehlā
- 5 Şarıldıkça şarılmış zülf-i ' arız kıadd-i dil-cūya
Yağışdıkkça yağışmış rūy-ı āle sūnbül-i ra' nā
- 6 Şekāyık hem-dem olmuş bāğcede ortanca dilberler
Menekşe boynunu bükmüş yatur gül-zārda tenhā
- 7 Ħanımeli civān perçemiñ açmış ħüsn-i Yūsuf' dan
Şunar ' uşşāka hem zerrīn kıadehle bāde-i ħamrā
- 8 Gelincik penbe giymiş pek yaraşmış şimdi māsā' llāh
Yeşillenmiş açıp dilber dudağı feslegen-āsā
- 9 Şalın serv-i ħıramānım temāsā eyle ezhārı
Döşenmiş şahñ-ı gülşende kağife atlas u mīnā
- 10 Nuğul gibi donanmış her țaraf bā-kudret-i Yezdān
Kıarāñfil lāle vü nesrīn [u] zānbağ yāsemen fulyā
- 11 Çıkınca nīlüfer fi'l-bağrdan hem ' anber vü mercān
Şedef ağızın açıp incüsün etmiş gülşene ihdā

- 12 Şükūfistānı tenvīr etmege hem bezm-i rindānı
Yaķıp āvīzeden āteş çiçeği balmumuñ ra' nā
- 13 O meh ađyār ile gece şafāda ķahķahalarla
Hezārān yā şabūr çekmekde şimdi Ğilmī -i şeydā

BĀBU'L BĀ*

19

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Lāle-veş rüyına renk vermiş o gül ğonce ' aceb
Bürünüp cāme-i zībālara ol yār bu şeb
- 2 Şīve-i nāz ile bend etmege dil-bestelerin
Zir-i fesden çıkarır turre-i tarrārını heb
- 3 Gördüm ol meh-veşi bu tarz ile ' aķlım gitdi
Şām ile şubħumu farķ eylemez oldum yā Rabb
- 4 Getür ey sākī-i gül-ķehre mey-i ğülgünü
Yaraşır vaşlına bir böyle mehiñ bint-i ' ineb
- 5 Ğilmiyā naķd-i dili bezme ķamu şarf ederim
Olsam ol yār ile ğalvetde bu şeb leb-ber-leb

20

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

---

* BĀBU'L BĀ': -Y

19

M, 16; Y,19

20

M, 16; Y,19

- 1 Yār vaşlıñ eyle yā Rabb bu dil-i zāra naşīb
Kıl müyesser devlet-i dīdār-ı yārı ‘an- qarīb
- 2 Cūşa geldi murğ-i rūhum tırmayıp eyler fiğān
Gülşen-i ‘adninde artıķ etdi feryād ‘andelīb
- 3 Öyle derdim var ki bir ‘āşık giriftār olmasın
Kaldı ‘āciz kılmağa dermān biñ hāzık tabīb
- 4 Luţf edip tedbīr-i derd-mende meded kıl yā ‘Alī
Senden özge kalmadı ‘ışķ içre dermānım Hābīb
- 5 Hilmiyā gel şıdķ ile tıt dāmenin Şāh’iñ müdām
Tā olasın rüz u şeb anıñla luţfeyley Mucīb

21

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Gönül ‘ışķ-ı haķīķi içre hubbu’llāhdır maḥbūb
Maḥabbetten ğaraż ancak rızāu’llāhdır matlūb
- 2 Mecāz-ı mā-sivāyı terk edip gel varlığın maḥvet
Bu yolda ermeyenler maḥv-ı şırfa kaldılar maḥcūb
- 3 Nazar kıl Haķķ nazarla dehre sen senden gören kimdir
Kimiñdir kudret ü kuvvet ya kimdir cālib ü meclūb
- 4 Bu ‘ālem kim görürsün bir debistān-ı ma‘ārifdir
Kitāb-ı kā’inātı gel oķu añla nedir mektūb

21

M, 16-17; Y,19

- 5 Eren sırr-ı müsemməya bu keşret-gāh-ı ‘ālemde
Oğur her bir varağdan ħarf-i tevhīdi olur mevħūb
- 6 Buṭūn ‘ilmini fehmetmez olanlar kıl ü kāl ehli
Bu esrār anlaşılmaz olmadan bir mürşide mensūb
- 7 Erenler dāmeniñ tūt izlerinden kılca ayrılma
Ṭarīk-i Ḥaḫḫ’da Ḥilmī ‘ışık ola dā’im saña maşḫūb

22

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

- 1 Yād edip la‘liñ gözüm yaşın şarāb etdim bu şeb
Cismimi nār-ı firāḫıñla kebāb etdim bu şeb
- 2 Ol kadar ḫan agladım dendān-ı dürrüñ zikredip
Baḫr-i aḫmer tek cihānı ḡarḫ-ı āb etdim bu şeb
- 3 Zülf ü rüyüñ ḫasret-i endişesiyle şubḫa dek
Cān evini tīşe-i ḡamla ḫarāb etdim bu şeb
- 4 Nār-ı ḡam dūd-ı firāḫ içre şerāre-pāş olup
Berḫ-i āhım āsmān üzre şihāb etdim bu şeb
- 5 Perde perde her bir uzvum yār için āhenk eder
Süz-ı dilden sīnemi çeng ü rebāb etdim bu şeb
- 6 Mā-cerā-yı ‘ışkımiñ biñden birin tahrīr edip
Çekdigim ālām u derdi bir kitāb etdim bu şeb

- 7 Rūz-ı hicrānıñ be-her şaniyesi bir yıl gelir
Hilmiyā cem' eyleyip bir bir hesāb etdim bu şeb

BĀBU'L TĀ*

23

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 La'l-i nābıñdan içelden şerbet-i ma'ü'l-hayāt
Zi-hayāt-ı feyz-i 'ışık oldum baña ermez memāt
- 2 Ölmeden evvel ölüp 'ışkın yolunda şükr kim
Eyledim bir özge cān kesbin bu cismim içre zāt
- 3 Cism ü cān verdim *yuhibbūn* āyetin yād eyleyip
Cāme-i 'ışık-ı haķikīdir bana şimdi şifāt
- 4 Ka'be-i dīdārını kıldım özüm çün secde-gāh
Kaşlarıñ mihrābın etdim kıble-i hamse's-şalāt
- 5 Maḥrem-i cem' iyyet-i kurb-i ilāh oldum bugün
Menzil-i tecrīde erdim Hilmiyā buldum necāt

24

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

23

M, 17; Y,23

1 b Zi-hayāt:zinde-gāh Y

3 yuhibbūne :severler

24

M, 17-18; Y,23

- 1 Her ʿāşık olan etmeye daʿvā-yı maḥabbet
Zīrā ki sürer maḥşere daʿvā-yı maḥabbet
- 2 Zannetme ki daʿvā-yı maḥabbet olur āsān
Ger ʿāşık isen eyleme şevvā-yı maḥabbet
- 3 Ğamdan ğama dūçār eder ʿuşşākı hemīşe
Göstermez olur çeşmine dünyā-yı maḥabbet
- 4 Peşmīne-i miḥnetden eder lebsini āḥer
Giydirmez olur ʿāşıkā dībā-yı maḥabbet
- 5 Şad-varṭa-ı kayğuya eder ādemi dūçār
Her kim ki verir ʿışık ile imzā-yı maḥabbet
- 6 Ekdār ü belā ḥarfini imlā ile yazmış
Ḥaṭṭā-ı ezel çekdiği tuğrā-yı maḥabbet
- 7 Bu rāh-ı melāmetde gerek şabr u taḥammül
Ger ʿāşık isen etmege icrā-yı maḥabbet
- 8 Āyīne-i şāf-dili biñ pāre eder āh
Urduçça sitem taşını aʿdā-yı maḥabbet
- 9 Mey-ḥāne-i rencīde alır neşʿeyi ʿāşık
Nüş eyleyecek şevk ile şahbā-yı maḥabbet
- 10 Dünyā degil ʿuqbā daḥi öz yādına gelmez
Kalbinde olan şıdk ile Mevlā-yı maḥabbet

---

1 b daʿvā:ğavğa Y

4 –Y (bu beyit yazma nüshada yok)

8 a āh: -ler Y

10 a daḥi: -Y

- 11   Āyīne gibi şāf-dil ol şıdķ ile Hilmī
Tā sende görünsün bu tecellā-yı maḥabbet

25

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘lün

- 1   Gel yetiş gör ki nedir cānıma kār-ı ḥasret
Fūrķatiñ derdi beni eyledi zār-ı ḥasret
- 2   Nice demdir ki gözüm görmedi gül ruḥlarıñı
Oldu her rüz baña bir şeb-i tār-ı ḥasret
- 3   Ben seni görmeyeli dīdelerim ḳan ağlar
Eşk-i ḥūnīnimi gör oldu bi-ḥār-ı ḥasret
- 4   Ağlaya ağlaya āteş dökülür dīdemden
Gözümüñ nūrunu hecreyledi nār-ı ḥasret
- 5   Āteş-ābād kesilmez mi gözümde ‘ālem
Etdi sūzān dil-i Hilmī’yi şerār-ı ḥasret

BĀBU’Ş ŞĀ*

26

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1   Göñül feryādına gülşende bir ḡonce-dehen bā‘ iş
Gözüm yaşı revān seller gibi ol gül beden bā‘ iş

25

M, 19; -Y

4b nār ile : “ile” vezin gereği çıkarıldı

* BĀBU’Ş ŞĀ‘ -Y

26

M, 19; Y,27

- 2 Dilā çokdur cihānda k̄āmet-i mevzūn ‘ar‘ arlar
Olur gül-zārı seyrān etmege ser ü semen bā‘ iş
- 3 Çıkıp şahrālara üftādelikle mevsim-i gülde
Civānān ile hem bezm olmaga şahn-ı çemen bā‘ iş
- 4 Melāmet kılma hūsn-i yār için ‘uşşākı ey sūfi
Günāhkār olmağa Hākk̄ kudretiñ sevmek neden bā‘ iş
- 5 Lisāniñ hıfz kıl dā’im şağın incitme bir şağşı
Olur her nīk ü bed encāmına lafz-ı semen bā‘ iş
- 6 Ölürsem de yine ayrılmagım yoğ kūy-ı dilberden
Olur ‘ulviyyet-i insān için hubbū’l-vaṭan bā‘ iş
- 7 Riyāz-ı ‘ışka girdim ülfet-i rindān için Hilmī
Muṭavvel vaşfına yāriñ olup hulğ-ı Hāsan bā‘ iş

BĀBU’L CĪM*

27

Mefā‘ ilūn Mefā‘ ilūn Mefā‘ ilūn Mefā‘ ilūn

- 1 Tārīğ-i ışka gir cānā sevād-ı mā-sivādan geç
Mağām-ı terk ü tecrīde erip nefis ü hevādan geç
- 2 Rıza vü emr-i Hākk̄’ı tut yapış bir dest-i mürşide
Vücūd-ı ‘alleme’l esmāyı bil şirk ü riyādan geç

3a şahrālara :sahralarda M,Y

* BĀBU’L CĪM: -Y

27

M, 19-20; Y,29

- 3 Hākīkat bābınıñ miftāh-ı ışk-ı sırr-ı ālādır
Düñül etmek dilerseñ bezm-i ħāşa ħāş u lādan geç
- 4 Ĥayāl-i nefis imiş   alemde ħubb-i salţanat zevki
Telebbüs et libās-ı faķrı da ħavf u recādan geç
- 5 Beķā-bi'llāha yetmeklik dilerseñ sen de ey Ĥilmī
Ĥased buĝz u  ama   kīn  utma gel kibr-i fenādan geç

28

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Menzil-i mi   rāca maĥbüb-ı Ĥaķķ etdik de   urüc
Nūr-ı vechinden münevver oldu encümle burüc
- 2 İndiler gökden yere teŝrifiñ istiķbāl için
Eyledi burc-ı esedden şems ü māh ol dem ĥurüc
- 3 *Semme vechu'llāhdan ref*   oldu cümle perdeler
Ĥābe kavseyne erip etdi ĥarem-gāha vülüc
- 4 Āŝikār etdi ķamu sırr-ı ĥafiyi Ĥaķķ saña
Ĥıldı genc-i a   zamı esrār-ı ķalbiñde dūrüc
- 5 Yā Resūla'llāh ķoma zulmetde Ĥilmī mücrimi
Nūr-ı vechiñ oldu bezm-i enbiyā içre bülüc

29

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

28

M,20; Y,29

29

M, 20; Y,29

- 1 Nokta-yı aşılnı fehmeyle süveydādan geç
Zıkr-i tevħide alış Ha'a teberrādan geç
- 2 Yek vüçüd olduğunu anla ' avālimle hemīn
Vaħdet-i şırfa eriş keşret-i esmādan geç
- 3 Kīn kibir buğz u ama' dan özüñü pāk eyle
Faħr ile faħr ederek alas u dībādan geç
- 4 Ādemiñ zīneti māl ile degil ' ilm iledir
Cem' -i māl etmek için nās ile ġavėādan geç
- 5 Nık ü bed mařdarıdır ' unřūr-ı terkīb-i vüçüd
Maşhar-ı zāt olagör esfel ü a' lādan geç
- 6 Terk edip varlığını maħv edegör benliğini
Bezm-i ' irfānda kemālāt ile da' vādan geç
- 7 Özüñe Ĥilmī Dede kendi sözüñle nuş et
Vā' iziñ verdigi efsāne-i ĥülyādan geç

BĀBU'L ĤĀ *

30

Müfte' ilün Fā' ilün Müfte' ilün Fā' ilün

- 1 Her ne zemān yanımda ĥazret-i cānān yoħ
Bil ki o dem tenimde ĥākim olan cān yoħ

---

3 b faħrederek: faħredip Y
6 a Terk edüp: Terk ede gör Y
* BĀBU'1-ĤĀ: -Y
30
M, 20-21; Y,23

- 2 Şehr-i cīvānānı ben geşt ü güzār eyledim
Sen gibi ey mehlikā böyle kaşı kemān yoḡ
- 3 Baḡ-ı dil-āvīzde pāyine yüz sürmege
Seyl-i sirişkim gibi bir daḡı çağlayan yoḡ
- 4 Nāz ile reftār eder böylece yārim gibi
Gülşen-i dehr içinde serv-i ḡıramān yoḡ
- 5 Ḳalbini ‘āşıkların luḡ ile tenvīr eder
Sen gibi ey dil-rübā bir meh-i tābān yoḡ
- 6 Kevn ü mekānı bütün cüst ile cū eyledim
Yār-i civānım gibi lebleri ḡandān yoḡ
- 7 Meclis-i ‘uşşāḡda her yana kıldım nazar
Ḥilmī-i şeydā gibi ‘āşık-ı ḡayrān yoḡ

BĀBU’L DĀL*

31

Mef’ūlü Mefā’ilü Mefā’ilü Fe’ūlün

- 1 Sevdim hele bir dilberi kim ismidir Aḡmed
Hem ismi müsemması güzel lebleridir ḡand
- 2 Muşḡaf yüzüne yazmış aının ḡāme-i ḡudret
Heftüm ḡaḡ ile āyet-i *mā-kāne Muḡammed*
- 3 Maḡbūb-ı cihān āfet-i devrānsın efendim
Dünyāda vü ‘uḡbāda bulunmaz saña mānend

---

* BĀBU’L DĀL: -Y

31

M, 21; Y,35

4 ‘Āşıklarıñı kılmağa efgende hemîşe
Ancağ bu hüner saña müselleme kamu dil fend

5 ‘Işık ile giriftâr olalı dām-ı vişāle
Zülfî reseniñ gerden-i Hilmî’ye kıla bend

32

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Haste-i hicrân-ı ‘ışkım yâ ‘Alî senden meded
Tâlib-i dermân-ı ‘ışkım yâ ‘Alî senden meded

2 Rûz u şeb tırılmaz gözüm kan yaş döker her bir taraf
Dem-be-dem giryân-ı ‘ışkım yâ ‘Alî senden meded

3 Ğam bucağında enin ü âh olubdur kâr-ı men
Suhte-i sūzân-ı ‘ışkım yâ ‘Alî senden meded

4 Hâlî olmaz bir nefes yâriñ hayâli dâdeden
Bende-i cānân-ı ‘ışkım yâ ‘Alî senden meded

5 Gülşen-i vahdet-sarây-ı ‘uzlet etdim ihtiyâr
Hâdim-i sultân-ı ‘ışkım yâ ‘Alî senden meded

6 İsterim eltâf ü ihsânıñ baña her dem ola
Tâbi‘-i fermân-ı ‘ışkım yâ ‘Alî senden meded

7 Rağm kıl bu Hilmî-i bî-çâre mücrim bendeñe
Cân-fedâ-yı cân-ı ‘ışkım yâ ‘Alî senden meded

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 ' Āşık-ı dīdār-ı ' ışkım yā ' Alī senden meded
Mā' il-i dildār-ı ' ışkım yā ' Alī senden meded
- 2 İsterem yāriñ cemāli nūrunu her dem görem
Tālib-i envār-ı ' ışkım yā ' Alī senden meded
- 3 ' Ālem-i şüretde vü ma' nāda sensiñ pādişāh
Bende-i hūnkār-ı ' ıŝkım yā ' Alī senden meded
- 4 Bāb-ı luţfuñdan diler senden gönül şefkat-ı müdām
Hādım-i esrār-ı ' ışkım yā ' Alī senden meded
- 5 Bāde-i ' ıŝkıñla kandır kevşeriñ sākīsisiñ
Sākin-i gül-zār-ı ' ışkım yā ' Alī senden meded
- 6 Derd-mendiñdir bu Hilmī kıl devālar derdine
Tā ezel bīmār-ı ' aşkım yā ' Alī senden meded

BĀBU'R RĀ*Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün*

- 1 Ey aḥī ' ārif iseñ eyleme aşlıñ inkār
Bir avuç ḥāk-i siyehden yaradıldıñ ey yār

- 2 Çār ‘ unşūrla müzeyyen ederek endāmiñ
Eylemiş cismiñ o terkīb ile Haqq cevherdār
- 3 Geç nazar eyleme hāke o seniñ aşlıñdır
Yine ric‘ at edeceksiñ sen o aşla nā-çār
- 4 Kara toprak diyerek kıılma haqāretle nazar
Māye-i cismiñ odur bulduñ aniñla reftār
- 5 Seni terbiyyet edip bunca zemān baṭnında
Sızdırıp māhiyyetiñ etdi vücūduñ işdār
- 6 Nice ni‘ metler ile ol seni besler hālā
Vācib oldur edesiñ sen de teşekkür bisyār
- 7 Hadd-i zātıñı bilip kimseyi incitme şaķın
Bezm-i ma‘ nāda olam derseñ eger ber-hūrdār
- 8 Bir avuç hāk iken eczā-yı vücūduñ aşlı
Yine maḡrūrsuñ ey merdüm-i merdüm-āzār
- 9 Menzil-i ma‘ rifet-i ‘ ışķ-ı ilāhīye çalış
Olasın sen de sezā-vār -ı dem-i vuşlat-ı yār
- 10 Kıl ü kāl ehliñe keşf olmadı esrār-ı İlāh
Sa‘ yı kıl ‘ ilm-i buṭuna özüñ eyle bīdār
- 11 Men ‘ aref sırrına erdiñ ise ādem olduñ
Yoḡsa her şūret-i insān olan olmaz hüşyār
- 12 Hādi esmāsına maḡhar olayım derseñ eger
Haqq nazarla nazar et kimseyi etme ızrār

- 13 ‘Ayn-ı işfāk ile baq nāsa ‘ayb-cū olma
Olmak isterseñ eger mazhar-ı luḫf-ı settār
- 14 Her mezāhirde şu ’ünāt-ı İlähî görünür
Geh hevāi gehi ḫākî gehi mā’î gehi nār
- 15 Tavrdan tavra giren esfel ü a‘lāda odur
Ḳābe kavseyn ev ednādaki devr-i pergār
- 16 Yoğ iken cümle cihān var idi zāt-ı Bārî
Zāt-ı Bārî’den olup cümle mezāhir izhār
- 17 Ḥaḫḫ-ı ‘ālem dedigi cümlesi Ḥaḫḫ varlığıdır
Çün eşer oldu mü’eşşir ile dā’im seyyār
- 18 Ḥaḫḫ bilür ḫāsiyet-i ‘unşūru ehl-i ‘irfān
Ḥaḫḫ görür Ḥaḫḫ işidir Ḥaḫḫ’dır eden Ḥaḫḫ güftār
- 19 Ḥaḫḫ’dan özge ne var ‘ālemde ‘aceb ey vā‘iz
Ḥaḫḫ’dan özge var ise göster eger bir āşār
- 20 Zerreyi şems-i cihān ḫaṭreyi deryā bilesiñ
Görme aḫḫar anı sen aşlıñı eyle tezkār
- 21 Kimi Hādî kimi de ism-i Muḫdill mazharıdır
Her şıfāt fi‘lini izhār edecekdir nāçār
- 22 Mü‘miniñ ḫalbi durur kenz-i İlähî el-ḫaḫḫ
Ne dilerseñ dile andan bulasıñ luḫf-ı hezār

---

13 a nās: ḫaḫḫ Y

14 gehi: vezin gereği kısa okundu oysa doğrusu “gehi”dir.

- 23 Evvel ü Āhir ile Bāṭın ü Zāhir Ḥilmī
Şifāt-ı zāt-ı Ḥudā'dır kamu eşyā ne ki var

35

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Nūr-ı vechiñ ey perī meh-rū mu bu bilmem nedir
Yoḥsa şem' -i şeb fūrüg-cū mu bu bilmem nedir
- 3 Zīr-i fesden taşra çıkmış heft ser ejder gibi
‘Aqlımı tārāc eden gīsū mu bu bilmem nedir
- 4 ‘İşk şahrāsında ser-gerdān edipdür ‘āşıkıñ
Mest-i çeşm-i nāz ile āhū mu bu bilmem nedir
- 5 ‘Anber-i ḥattıñ Ḥıṭā-yı müşg-i Çin şāhı mı
Ya ğidā-yı rūḥ olan ḥoş bū mu bu bilmem nedir
- 6 Kevşer-i cennet ki olmuş selsebīl-i ehl-i ‘ışk
La' l-i nābından ağan ol şu mu bu bilmem nedir
- 7 Çār ḥaṭ çekmiş o mülk-i ḥüsnüñü zabṭ etmege
Ḥançer-i leşker-keşān ol mū mu bu bilmem nedir
- 8 Dūd-ı āhıñ Ḥilmiyā ser çekmiş eflāk üstüne
Leyl-i dilde kıldığın ya hū mu bu bilmem nedir

36

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

35

M, 24; Y,40

36

M, 24; Y,41

- 1 Bir kişi kim zāt-ı Hakk'dır Hakk'a zātı yār olur
‘Aşık-ı şadık muhibb ü t̄alib-i d̄idār olur
- 2 Çün elest bezminde lāyı ref' edip illā diyen
‘Ahdine řābit kademdir şadıku'l ikrār olur
- 3 Māl ü mülk ü devlet-i d̄ünyāya vermez gönlünü
Bende-i āl-i ‘abā genc̄ine-i esrār olur
- 4 Cān ü dilden rāh-ı Hakk'a kim vücūduñ bezleder
Rūz-ı maşşerde řefi' i Haydar-ı Kerrār olur
- 5 Vāşıl-ı d̄idār-ı Hakk ol kişidir kim Hilmiyā
Her nefesde cām-ı Cem tecr̄id ile hüşyār olur

37

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 *Lā* deme gel zāhid *illā* gizlidir ādemdedir
‘İlmü'l-esmā' hem müsem mā gizlidir ādemdedir
- 2 Cān gözüñ b̄idār edip ‘ibretle kılsañ bir nażar
Kudret-i Bārī Te' ālā gizlidir ādemdedir
- 3 Hızr ile Mūsā'ya hem biñ bir tekellüm eyleyen
Hikmet-i T̄ür ile Sīnā gizlidir ādemdedir
- 4 Mürsel-i mu' ciz-nümā kim mürdeler ihyā eden
Hem-dem-i Mehdī Mesīhā gizlidir ādemdedir

5 Nūr-ı Rabbü'l-‘âlemin’dir rahmeten lil-‘âlemîn
Fazl-ı Aḥmed sırr-ı Tâ-hâ gizlidir âdemdedir

6 Hâzihi cennât-ı ‘Adn ü sidre-i ḥuld-ı berîn
Keşer ü ḥürî vü tûbâ gizlidir âdemdedir

7 Her nefes bu nüh felek çarḥ üzre devrân eyleyen
Künbed-i ‘arş-ı mu‘allâ gizlidir âdemdedir

8 Cümle-i eşyâyı bir yüzden muşanna‘ gösteren
‘Aks-i mir’ât-ı mücellâ gizlidir âdemdedir

9 Ḥilmiyâ gel âdemi bil âdemîsin âdemî
Ḥâtem ile mühr-i ‘ulyâ gizlidir âdemdedir

38

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

1 Zihî kâmidir ol insân ḥaḳîḳat çeşmini ferler
Bulup bir mürşid-i ‘irfân çerâğ-ı ḳalbin enverler

2 Erilmez menzil-i Ḥaḳḳ’a tehî dest ey dil-i dânâ
Ṭutup bir dâmen-i cânân ki ol cânîñ mübeşşerler

3 Girip meydân-ı ‘ışḳ içre zuhûr et ümm baṭnından
Vücûd-ı ḥilḳatiñ ol an ki ol cemde mükerrerler

4 *Seḳâhum Rabbuhum ḥamrañ* kirâm-ı dest-i ḳudretten

İcip ol bādeyi ey cān ede zātın muhammerler

- 5 Dilā bu remz-i eş‘ārım özün fehmi eyleyen añlar
Ki Hilmī söyledi vicdān yazı ‘aynen muharrerler

39

Mef‘ūlü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ūlün

- 1 ‘Āşık leb-i ma‘şūk-ı dūr-efşānını söyler
Şadıķ reh-i ‘ışka ser-i ķurbānını söyler
- 2 Yanık şeb-i vuşlatda olup yār ile hem-dem
Nāţık-ı dil erbāb-ı sūhandānını söyler
- 3 Fā’iķ olan her işde dem-ā-dem reh-i Hakk’da
Lāyık kişi miķdār ile ‘irfānını söyler
- 4 Ayık girip ol deyre pey-ā-pey içerek dem
Tā’iķ daħi mey-hānede mestānını söyler
- 5 Kānık olalı Hilmī cem ü cām u cemāle
Vāmık oluban ‘ahd ile peymānını söyler

40

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Menim kim yalıñız ‘ışık içre şanmañ şāde hālīm var
Tārīķ-i terk ü tecrīd içre bir özge kemālīm var

39

M, 25; Y, 42

40

M, 25; Y, 42

- 2 Rızā-yı dosta şarf etdim kamu dilde olan varım
Menim ol bî-mekân şimdi ne bir mülk ü ne mālīm var
- 3 Sevād-ı mā-sivādan el çekip ‘ālemde devroldum
Ne bir endīşe-i bāṭıl ne evlād ü ‘iyālīm var
- 4 Süzüldüm püte-i ‘ışk içre bir şāfî-derün oldum
Bi-ḥamdi’llāh özümde Ḥayy-ı Muṭlaḳ bir ḥayālīm var
- 5 Zuhūrum ‘ālemi ma‘nāda baṭn-ı ümmden olmuşdur
Anıñçün Ḥilmî dünyāda ne bir kıl ü ne ḳālīm var

41

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- 1 Beni ‘ışk āteşine yandıran ruḥsār-ı aliñdir
Dile āh etdiren tā şubḥ arzū-yi vişālīñdir
- 2 O gīysū-yi perīşānīñdir aḥvālīm eden böyle
Beni sevdālara dūçār eden ebrū vü ḥālīñdir
- 3 Meded kıl nā-tüvāndır ḥastedir bu cism-i pür za‘fım
Der-i vuşlat me’ābında şehā bir ḳaddi dālīñdir
- 4 Nigāh-ı mest-i nāzından olup cān ü gönül medhūş
Meger bintü’l ‘ineb mehr-i mü’eccelsiz ‘iyālīñdir
- 5 Sen ol rūḥ-ı muḳaddessiñ ki ‘ālemde nazīriñ yok
Ḳılan mürde dili iḥyā dem-i ‘īsā me’ālīñdir

- 6 Dil-i ‘uşşākıña Ka’be ezelden ey kamer tal‘ at
Sücūd-ı ‘āşıkān ancak seniñ beyt-i cemālīndir
- 7 Bu Hilmī bir çerāğındır uyanmış bezm-i ‘ışkında
Ki bedr-i şem‘-i hüsnuñde yanar pervāne hālīndir

42

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Celil-i nazm-ı ‘ışkı enver-i ruhsāra yazmışlar
‘Ulüm-ı *min ledün* sırriñ *ulil-ebşāra* yazmışlar
- 2 Kirāmen kātibin evvel sücūd-ı āyet-i seb‘i
Huṭṭ-ı heft harfiyle cemāl-i yāre yazmışlar
- 3 Oğudum muşhaf-ı hüsnuñde yāriñ *şemme vechullāh*
Haḳīkat Ka’be’sin esrārını didāra yazmışlar
- 4 Gel ey zāhid dem-i ādemdesin insāniyet kesb et
Rumüz-ı aḫsen-i taḳvīm-i ‘ışkı vara yazmışlar
- 5 Yıkarsa ḳalbiñ a‘dālar eriş bir mürşid-i zāta
Göñül ta‘mīriñ keşfini ol mi‘māra yazmışlar
- 6 Göründü şābb-ı emred şüretinde ‘aynıma bir er
Bu vech-i ma‘nevī Hilmī cem-i iḳrāra yazmışlar

43

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

42

M, 26; Y,44

43

M, 26; Y,44

- 1 Sevme gayrîyi gönül ‘ aşıkça bir yâr yetişir
Dil-i dīvāneye bir dilber ü dildâr yetişir
- 2 Secde-i vech-i ilâ’llâh ise maqşūd ey dil
Kıble-gâh etmege bir Ka‘be-i dîdâr yetişir
- 3 Şaykal et âyîne-i kâlbi maḥabbetle müdām
Şem‘ -i tevfiḳ-i İllâhî dile envâr yetişir
- 4 Haşr dīvânına yetmekde ne ğam ey vâ‘ iz
Sāye-i hubb-ı ‘ Alî başıma destâr yetişir
- 5 İki ‘ âlemde budur maqşadı ehl-i ‘ işkıñ
Hilmiyâ şıdk ile tut dâmen-i Hünkâr yetişir

44

Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün

- 1 Bi-ḥamdi’llâh benim ḥüb-ı cihân bir Aḥmed’im vardır
Şükür minnet ki maḥbûb-ı zemân bir Aḥmed’im vardır
- 2 Kamu maḥbûblarıñ şâhı görenler bedr ile mâhı
İki ‘ âlemde bi’llâhî hemân bir Aḥmed’im vardır
- 3 Şemîm-i zülfüdür ‘ anber dehâni lezzet-i sükker
Menim la‘ l-i leb-i kevşer-feşân bir Aḥmed’im vardır
- 4 Cemâl-i vechi ğâyetdir kemâli bî-nihâyetdir
Vişâli hem sa‘ âdetdir civân bir Aḥmed’im vardır

1a yetişir: yeter M

44

M, 27; Y,44

- 5 Şaçı sünbül beñi nesrîn gözü āhū ruḡu rengīn
‘Acā’ib tūṭī-i şīrīn zemān bir Aḡmed’im vardır
- 6 Kazādan setr kıl Bārī belādan şaḡlayıp yāri
Budur Ḥilmī ḡuluñ zārī emān bir Aḡmed’im vardır

45

Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilūn

- 1 Gördü dil çeşmi yine dīde-i dildār şükür
Geldi gitmişdi fer-i ‘aynıma bisyār şükür
- 2 Elem-i hecr ile olmuş idi bīmār gönül
Etdi ol şūḡ-ı devā-sāz hele tīmār şükür
- 3 Gece gündüz baña söyle a cānım etmez mi
Ni‘am-ı vaşlına nā’il olan iẓhār-ı şükür
- 4 Kimse bilmez idi esrārını şükrüñ yoḡsa
Açdı genc-i deheniñ la‘l-i güher-bār şükür
- 5 Olmuş ānīde ele almaḡa ṭab‘-ı ṭalebim
Şalına şalına ol şīve-i reftār şükür
- 6 Pāk edip gir dememiş ḡāne-i tenden Ḥilmī
Urdu mir’āt-i dile şayḡal-ı envār şükür

46

45

M, 27-28; Y,45

46

M, 28; Y,44

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Hâzret-i Hızır'ın habîbim çünkü öz kardaşıdır
Cân-fezâ eyler leb-i la'li gönüller aşırır
- 2 Ref' kıldıkça şehâb-ı zülfün ol bedr-i münîr
Nûra garğ eyler cihânı şâbb-ı emred yaşırır
- 3 Haţ-ı ruhsârında fark etmezse kim nûr âyetin
Bâşını görmez anın zâhirde 'aynı şaşırır
- 4 Kible-i ebrûsuna meyl edeliden cân u dil
Çevre yanımda hisâr olmuş melâmet taşırır
- 5 Yol verir istim-i âhımla o vapur-ı dile
Sevdiğim baħr-i emelde şimdilik yüzbaşırır
- 6 Cedvel-i kudret çekilmiş kaşlarıñ tuğrâsına
Söyle ki Hilmî'ye bu naķşın Hudâ naķkaşırır
- 7 Çek elin men' eyleme ey nâşih bizi cânândan
Terk-i cân etsem n'ola râhında kim Bektaşî'dir

47

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Kelâm-ı Haķķ ne kim var muşhaf-ı hüsünüdedir meştür
Ki ol muşhafda yazılmış cemâlin âyeti pür-nür
- 2 Yüzüñdür *ve'd duhâ* sünbül saçın *ve'l-leyl izâ yağşâ*

7a ey: -M

47

M, 28; Y,45

Dudağıñ dā'imā *innā fetahnā* iledir mezkūr

- 3 İki kaşñ miyânında çekilmiş bir elif cānā
Ki ol haţ ile olmuşdur cemaliñ Ka'be'si ma' mūr
- 4 Hem ol haţ üzre konmuş noқта-veş bir hāl-i Hindū kim
Yed-i kudretle tab' olmuş haţ-ı hüsñünde ol mem-hūr
- 5 Ki sen her bir nefes alır verirsñ bu ten-i zāra
Celālīdir biri aniñ cemālīdir biri meşhūr
- 6 Çü sensin bu şıfatla Ka'be-i maqşūdu 'uşşāqñ
Gel ey dilber vişālīñ ile kıl bu Hilmī'yi mesrūr

48

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

- 1 Seni bu tarz ile gördükde dü çeşmim şulanır
O zemān la'l gibi eşk ile sīnem boyanır
- 2 Geceler tā-be-seher derd-i firāqñla hemān
Yetmege 'arşa degin āh u fiğānım ulanır
- 3 Gidicek nāz ile mellāh-ı gönül fülk-i yeme
Cigerim kanıyla ol dem yedi deryā bulanır
- 4 'Anber-i zülfü saçıp uyquya varmış zīrā
Ötme ey murğ-ı seher derd ile cānān uyanır
- 5 Şerer-i hüsñüne yanmaqlık için Hilmī gedā
Ruḥ-ı şem'inde çü pervāne mişālī dolanır

48

M,28; Y,46

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Hıdiv-i ' ışk derler dilde bir şāhib-sa' ādet var
Anıñçün hāzır olmuş cān evinde tāt-ı rif' at var
- 2 Vücūd iklimini teşhīr edip ' adl eylemiş cānā
Eger çıksın deseydi ben ne derdim emr-i devlet var
- 3 Görüp mestāne ' uşşāķı gedā ' addetme ey zāhid
Derūn-ı hāne-i pīr-i muğānda genc-i şervet var
- 4 Rızā-yı yāre şarfetdim kamu sermāye-i varım
Hele bāzār-ı dilde şimdilik şāfi maḥabbet var
- 5 Felek raķķāş sine sāt āhim nāy ü nālem def
Bi- ḥamdi'llāh yine şāḥn-ı cemende sāt ü şoḥbet var
- 6 Şafālar zevķler nūş eyleyen ' uşşāķa baḥş eyler
Yed-i sākīde ey Ḥilmī bu şeb bilmem ne ḥikmet var

Mef' ulü Mefā' ilü Mefā' ilü Fe' ulün

- 1 Ey bād-ı şabā var yürü cānāna ḥaber ver
Aḥvāl-i dil ü derdim o sultāna ḥaber ver

- 2 Yüz sür kadem-i hāk-i şerīfine benimçün
Ādāb ile var şāhid-i devrāna haber ver
- 3 Yandım yine pervāne gibi āteş-i hecre
Ol şem‘ şıfat ruḥları tābāna haber ver
- 4 Endüh ile çeşmimden akan hūn-i sirişkim
Ol gonce-i gül nergis-i mestāna haber ver
- 5 Şerḥ eyle ğam u derdim o dildār-ı ‘azīze
Raḥm eder ola bu dil-i nālāna haber ver
- 6 Ey bād-ı seher sensiñ o peyk-i dil-i ‘uşşāk
‘Uşşāk haberinñ lebleri ḥandāna haber ver
- 7 Her kanda görürseñ dile gel ‘arz-ı niyāz et
Bu Ḥilmī’yi o zūlf-i perişāna haber ver

51

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Şanma ‘ışkıñdan beni ey gül beden mehcūr olur
Gitse başım başıñ için cān u ten mesrūr olur
- 2 Zūlmet-i zūlfüñ cihānı tīre kılsa ey şanem
Enver-i ‘ışkıñla bu gönlüm gözü pūr-nūr olur
- 3 Sen Süleymān-ı zemānıñ pāyine yüz sürmege
Rāh-ı ‘ışkıñda bu āşıklar anıñçün mūr olur

- 4 Dideden vechiñ ırāğ olduysa cānā yok ʿaceb
Kāmet-i hüsñ ü cemāliñ şanma dilden dūr olur
- 5 Āsmān-ı t̄ālīʿ in oldukça gün günden münīr
Hāne-i k̄albmde Hilmī gece gündüz sūr olur

52

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

- 1 Şinede tiğ-i firāqıñ hūn-feşān etmek diler
H̄ançer-i hecriñ habībim k̄aṭʿ -ı cān etmek diler
- 2 H̄irmen-i ʿōmrüm diler yakmağ ğamiñ sūzişleri
Berk-i ʿayşım bād-ı aḫzānım hazān etmek diler
- 3 Ben dilerken cemʿ -i h̄āṭır eyleyip ber-gām olam
Reşk edip tārīk-i baḫtım nā-tüvān etmek diler
- 4 Ey perī hāk-i rehiñ ʿaṭşān -ı eşk olmuş meger
Dide-i hūn-ābeden eşkim revān etmek diler
- 5 Gülşen-i hüsñüñ hayāl etdikçe tenhā rüz u şeb
ʿAndelīb-i cān ü dil āh u fiğān etmek diler
- 6 Āh ne müşkil derd imiş derd-i firāq u hecr-i yār
Hilmī-i bī-çāreniñ k̄addiñ kemān etmek diler

53

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

52

M, 29-30; Y,47

53

M, 29-30/47

- 1 Şanma zāhid siz gibi ʿışk ehlī ḥar-gūş oldular
Gūş edip esrār-ı ʿışkı ehl-i mengūş oldular
- 2 Zūhd ile zāhid ayılmaz maḥşere varsa bile
İçdiler cām-ı gurūru öyle ser-ḥoş oldular
- 3 Dest-i Ḥaydar’dan muḥibb-i ehl-i beyt-i Muştafā
Nūş edip ʿaşkıñ şerābın mest [ü] medhūş oldular
- 4 Setr edip aʿ dā gözünden cismini ehl-i niyāz
Vardılar beyt-i beḳā içre kefen-pūş oldular
- 5 Bāğ-ı dünyādan çıkıp gül-zār-ı ʿAdn’e uçdular
Ḳondular tābūt-ı ʿışka şanki bir ḳuş oldular
- 6 ʿİşk-ı yāri şaklayıp aḡyārdan şāhib-göñül
Yatdılar ḥāk-i gūristān içre ḥāmūş oldular
- 7 Menzil-i tecrīde erdi merd olanlar Ḥilmiyā
Çün arūs-ı dehri taṭliḳ eyleyip boş oldular

54

Müfteʿilün Fāʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

- 1 Tekye-i dilde yine bir güzeliñ zikri var
Çile-keş ʿāşıklarıñ özge ne bir fikri var
- 2 Ḥālī degildir göñül şanma tehī şuḡlümüz
Edʿ iye-i ḥayr ile yād olunur şükrü var

- 3 Bāğçe-i dilde gezer çoç gibi cānānımız
Otlı şulu dīdede şanma ki şu şığrı var
- 4 Söyle baña Tañr[1] için dilde kıuram tahtıñı
Yūsuf iseñ sen eger bende gönül Mısr'ı var
- 5 Hilmī gönül fülküñü kıullan olup nāhūdā
Baħr-i muħit ' ıřkıñıñ sāhil ü ne ka' rı var

55

Müfte' ilün Fā' ilün Müfte' ilün Fā' ilün

- 1 Gerçi semāda ey yār rüz u şeb gün ü ay var
Vechiñe beñzer seniñ kıangı ' aceb gün ay var
- 2 Luṭf ile teşrif edip taht-nişin ol hemān
Sen şeh-i hūbān için dilde bir aķ sarāy var
- 3 Zevraķ-ı hūsnüñ yürüt sen şeh-i baħreynsiñ
Baħr-i muħite bedel iki gözümde çay var
- 4 Bağrıñı ' āşıķlarıñ böylece ğirbāl eder
Ğamze vü kıaşıñ gibi kıande bir oķla yay var
- 5 Gel gidelim cān u ser çoç gibi kıurbān için
Belki kıabül ederler yār ağılunda pay var
- 6 Hilmī bu şi' r-i terüni ğuş edeli ehl-i dil
Mey-kede-i ' ıřķda na' ra-yı hūy u hāyı var

56

55
M, 30; Y,48

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Ey gönül çün seni ol kâmet-i dil-cü götürür
Zülf-i zincirine bend etmek için o götürür
- 2 Gördüğü demde hemân ‘ aşıkına vermez emân
İki yanında iki hançer-i ebrü götürür
- 3 Gözümüñ yaşı açar sîneme mişl-i deryâ
Cigerim âteşi sönmez daha çok şu götürür
- 4 Nâfe-i miski çü şordum dediler Çîn ehli
Anı yâr etdiğin ol dîdesi âhû götürür
- 5 Yerde koymaz kâdemi hâkiñ alıp bây u gedâ
Çeşm-i ‘uşşâkına tütüyâ için o bu götürür
- 6 Ne ‘aceb gülşen-i fûrkatde sükût eyler isem
Bülbülün nağme-i dil-süzunu gül-rû götürür
- 7 Hilmiyâ kimse baña rahm edip olmaz yoldaş
Semt-i cânânesini na‘ ra-yı yâ Hû götürür

57

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- 1 Ezel mişâkımız cem‘ iyyet-i *kâlû belâd*andır
Bizim ikrârımız nûr-ı Muḥammed’le ‘Alî’ dendir

56

M, 31; Y,49

57

M, 31; Y,49

- 2 Tevellā ehliyiz biz mürşid-i rehberden el tutduk
Sülükumuz Cenāb-ı Hācī Bektaş-ı Velī'dendir
- 3 Biz ol abdāl-ı ıŝkız kim nemed-pūŝān-ı cānānız
Tecellī-gāhımız tevḥīd-i envār-ı celīdendir
- 4 Tārīk-i Hākk'da gerden-bend-i teslīm-i rızāyız biz
Kānā'at tācımız serde velīyy-i kümmelīndendir
- 5 Tecerrüd rāhına girdik uyandı çeşm-i ma' nāmız
Şuā'-yı kalbimiz Hilmī çerāğ-ı mūncelīdendir

58

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Dilberā ıŝkıñ seniñ dilde bekā bi'llāhdır
Cismim anıñçün tārīkinde fenā-fi'llāhdır
- 2 Kalb-i ehl-i ışkı tenvīr eyleyen sensiñ ŝehā
Nūr-ı vechiñ ay güneŝ tal'at cemālu'llāhdır
- 3 Hüsñ ü āniñ *ve'd duḥā ve'l leyl izā yeğŝā* ŝaçıñ
Kaŝlarıñ vechinde saṭr-ı ḥarf-ı bismi'llāhdır
- 4 Āb-ı hayvāndır lisāniñ nūŝ eden bulur ḥayāt
Her ne söylerseñ sözüñ cümle kelāmu'llāhdır
- 5 Nūr-ı Hākk'dır rūh-ı a'zam kim tecellī eylemiş
Ey güzel ser-tā-be-pā cismin ŝıfatu'llāhdır

- 6 Nām-ı pākīñ vird edinmişdir bu Hilmī rūz [u] şeb
‘Āşıkā evşāf-ı hūsnūñ ‘ayn-ı zıkrū’llāhdır

59

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

- 1 ‘Āşıklarī mestāne kılan cām-ı Cemiñdir
Bülbülleri dem- beste eden gonce femiñdir
- 2 Sünbül ne çiçek saçlarıña beñzedem anı
Bu büy-ı dil-āvizi veren zülf-i ħamiñdir
- 3 Gül-zāra çık ey rūh-ı revān arz-ı cemāl et
Ezhār ayak üstünde baş egmiş ħaşemiñdir
- 4 İncü gibi dendānlarıñ gül ki görünsün
Yākūt-ı lebe āb-ı dehen la‘l-i yemiñdir
- 5 Kimyāger-i keħħāl olanıñ çeşm-i alile
Çekdikleri tūtyā deyü ħāk-i ħademiñdir
- 6 ‘Uşşāk şafā pīşedir ammā ki ne yapsın
Ķan ağladıcı dīdeleriñ derd ü ħamiñdir
- 7 Geh dīde vü geh dilde olur cilveger ol māh
Āyā o perī çehreyi bilmem ki kimindir
- 8 Cennāt u cihāmı deĝişir vaşlına ol kes
Bir dem ki seniñ maħrem-i bezm-i ħaremiñdir

- 9 Dil teşneyim öz başıñ için vaşlıña qandır
Hilmî dağı arzû-keş-i luţf u keremiñdir

60

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Benim gönüm gözüm nür-ı cemâl-i yâre ' aşıkdır
Tarîk-i ' ışıkda cân vermege kavlinde şadıkdır
- 2 Kemâl-i şevk ile bezminde dil-dârın hulûşâne
Cemâli şem' ine pervâne-veş bi'llâhi yanıkdır
- 3 Humâr-ı bade-i ' ışık oldu gönüm teşnedir gâyet
Zülâl-i la' l-i nâbiñ çeşmesinden nûşa lâyıkdır
- 4 Hayâl-i kâmetiñ zevkiyle dâim hâbdan dūrum
Anıñ-çün gözlerim gaflet yukusundan uyanıkdır
- 5 Akıp hūn-ābe-i eşkim ser-i kūyunda ol şahıñ
Ġubār-ı rāhına şu saçmadan dīdem bulanıkdır
- 6 Bi-ḥamdi'llāh rif' at buldu ' ışkım bāb-ı rif' atde
Tefeyyüz etdi dil ' uşşāk içinde şimdi Vāmıq'dır
- 7 Severler cümlesi ' aşıklarıñ gerçi o dil-dârı
Ve lâkin hepsine Hilmî kulu ' ışık içre fâ' ikdir

61

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

60

M, 32; Y,50

61

M, 32; Y,50

- 1 Gel ey dil āh u efgāna bugün māh-ı Muḥarrem'dir
Gel ey dīde aqıt seyl-i sirişki āle mātemdir
- 2 Tıutup demān-ı 'arşı çün melā'ik şimdi an aqlar
Bugünlerde semādan yağdığı bārān degil demdir
- 3 Hüseyn-i Kerbelā'nın çekdiği cevri Yezīdāndan
Bu zulmü görmemiş bir kimse kim tā devr-i Ādem'dir
- 4 Düşünce hāke tenhā *zū'l-cenāh* üstünden ol server
Olan āmāc tīr-i eşkıyāya Şāh-ı Ekrem'dir
- 5 Yıqıldı tīşe-i amla taḥammül-ḥānesi bi'llāh
Naşıl āh etmesin insān olan bu zulm-i azlemdir
- 6 Anıp tenhālıđıñ leb-teşnelikle ol şehensāhiñ
Cihāna velvele-endāz olan feryād u nālemdir
- 7 Yakıp nār-ı firāa cān eviñ Hilmī 'alev-rīz et
Bu amlar benzemez herbir ama bu başa bir amdır

62

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Nūn-ı ađzıñ ire cānā dişleriñ *Yā-sīn*'dir
Levh-i dīdāriñdaki ḥāliñ nuāt-ı şindir
- 2 Aḥsen-i tavīm sensin sendedir ḥüsn ü cemāl
Vaşfiñi şerḥ eyleyen çün sūre-i *ve't-tīn*dir

- 3 Kaşlarıñ *ķavseyni ev ednā* rumūzuñ gösterir
Nergis-i çeşmāniñ ‘ayn-ı hūr u ‘illīyyindir
- 4 Cām-ı ‘ışkıñ nūş eden mest-i elest olmuş şehā
La‘l-i nābiñ bezm-i hāşş-ı māye-i teşhindir
- 5 Nār-ı dūzaħdan emīn olmuş yanan ‘ışk oduna
Āteş-i ‘ışkıñ seniñ uşşāķıñı te’mindir
- 6 Merdüm-i dīdem liķā-yı vaşlıñı eyler taleb
Bāb-ı luţfuñda seniñ bir ‘āciz ü miskindir
- 7 Murtażā şāniñda denmiş Hīlmiyā Ebā’t-Turāb
Cevher-i māhiyyet-i ādem o mā vü tıyındır

63

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Nūr-ı vechiñ bir kez elbetde gören meftūn olur
Her ne cevr ü luţf kılsañ ‘āşıkıñ memnūn olur
- 2 Sūre-i *innā feteħnā* yazmış alniñda Celil
Muşhaf-ı hūsnūñe imān etmeyen maġbūn olur
- 3 Nokta-yı hāliñ görüp her kim ki imān eyledi
Ehl-i beytiñ firķasıñdan şayılır maķrūn olur
- 4 Būy-ı müşgin zūlfūñe kim ‘ışk ile cānın verir
Bezm-gāh-ı kām-ı ‘ışka yetmege me’zūn olur

- 5 Meh-ceb̄in-i enver-i ŧems-i cemāl̄iñ görmeyen
Zulmet-i ğafletle bu dil h̄ānesi maḥz̄un olur
- 6 Derd-i hecriñde olan dil-ḥaste-i b̄i-keslere
Vaşl-ı tiryāḳiñ ‘ ilācı ŧıḥḥat u ma‘ c̄un olur
- 7 Medd-i āhı ‘ āşıḳiñ eflāke ser çekse n’ola
Serviler bāğlarda ‘ işḳiñla kad-i mevz̄un olur
- 8 La‘ l-i nāb̄iñ ŧerbetinden ḳanmağā ‘ āşıḳlarıñ
Āsitāniñ ḥākine yüzler sürüp mesk̄un olur
- 9 Vaḥdetiñ deryāsına ğarḳ oldu Ḥilm̄i kemteriñ
Şayd-ı ‘ işḳiñla o deryāda d̄ür-i mekn̄un olur

64

Mefā‘ il̄un Mefā‘ il̄un Mefā‘ il̄un Mefā‘ il̄un

- 1 Gül̄üñ taşv̄ir-i ḥüsn̄ü s̄ine-i b̄ülb̄ülde ḳalmışdır
Aniñçün āteş-i b̄ülb̄ül der̄ün-ı gülde ḳalmışdır
- 2 Gezip Hind ü Ḥıṭā’yı Avrupa’da mesken etmişler
Bütün Ç̄in ehli ŧimdi ḳışver-i kāk̄ülde ḳalmışdır
- 3 Naşıl teşb̄ih edem bilmem mu‘ aṭṭar z̄ülf̄ünü yāriñ
Meger b̄üy-ı dil-āv̄izi biraz s̄ünb̄ülde ḳalmışdır
- 4 Şevāb et ŧun ŧab̄uhu luṭf edip ‘ uşşāḳa ey sāk̄i

64

M, 33; Y, 51

4 a şevāb: cevābY

Gözü mestâne-i ʿışkıñ sebū-yı mülde ʿalmıřdır

- 5 Eriřdi Kaʿbe-i mařsūda Ğilmī rind olan erler
Riyā-yı ʿucb ile sūfī muʿavvec yolda ʿalmıřdır

65

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿilü Fāʿilün

- 1 Ādem libās-ı ħarf ile imlāya bir gelir
Esmā-yı rumūz sırr-ı müsemməya bir gelir
- 2 Her bir tamām ʿālem ü eşyāyı devr ile
Tekmīl edip merātibin aʿlāya bir gelir
- 3 Gāhī basīt gāh mürekkeb olur vücūd
Āhir ħavāř-ı ħamse-i raʿnāya bir gelir
- 4 Her nefis türlü renge girip sūret ʿarz eder
şonra cemāl-i ħüsn ile dünyāya bir gelir
- 5 Cismin sefīnesine olup Nūĥ-ı cān sūvār
Baĥr-i muĥīř-i kevnī temāřāya bir gelir
- 6 Her nefis-i nāřka ezeli Ğaĥĥ kelimidir
Bu řūr-ı tende seyr-i tecellāya bir gelir
- 7 Mehd-i vücūda Rūh-ı Muĥaddes verip řeref
Emvāt cismi nefĥ ile iĥyāya bir gelir

65

M, 33-34; Y,52

2 a Her birʿvālīm-i eşyāyı devr edüp tamām Y

5 a sūvār: olup Y

- 8 Ādem odur ki ma‘ rifet-i nefsin anlayıp
Vaḥdet deminde menzil-i illāya bir gelir
- 9 Ḥilmī beḳā-yı zāt ile bil noḳta sırrını
Ādem-i vücūd nüṣṣa-yı kübrāya bir gelir

66

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Luṭf edip didārını ‘ uşşāka cānān gösterir
Ḳalbini tenvīr için yārānına ān gösterir
- 2 Ḥüsünüü izhār edip mir‘āt-ı ‘ālemde müdām
Cilve-i ‘aḳs-i ruḥu bir demde biñ şān gösterir
- 3 *Semme vechullāh* imiş yāriñ cemāl-i enveri
Muşḥaf-ı ḥüsnünde dā‘im nūr-ı Ḳur‘ān gösterir
- 4 Tār-ı zülf-i yār olup ‘āşıḳlara *ḥablü’l-metīn*
Kim ki bend oldu ana rüyunda imān gösterir
- 5 Mażhar-ı nūr-ı hüviyyetdir cemī‘-i kā‘ināt
Her mezāhir sırr-ı esmā ile elvān gösterir
- 6 Zāt-ı Ḥaḳḳ’dır cümle ta‘yīnātdan şādır olan
Her şıfatda kendini el’ān kemā-kān gösterir
- 7 ‘Unşūriyyet cāmesin Ḥilmī giyip cānānımız
Şīve-i reftār ile her laḫza cevelān gösterir

67

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Her cihetden dostum kendi hayālin gösterir
Yār-ı bākīdir o hüsni-bi-zevālin gösterir
- 2 Şems-i zāta karşı her bir zerre bir āyinedir
Haqq gözüyle bakısan anda Haqq cemālin gösterir
- 3 Çarh devrān eylemekden ādem olmaqdır ğaraz
‘Ayn-ı ādemle Cenāb-ı Haqq vişālin gösterir
- 4 Ādem’iñ cisminde her bir kaçre bir deryā mişāl
Mevce geldikçe hevā ile celālin gösterir
- 5 Dilberin vechinde mestūr Fātiha *ümmü’l kitāb*
Mağz-ı Qur’ān’dan ‘ibāret haqq u hālın gösterir
- 6 Hādī esmāsiyla etdikçe teķābül hāşılı
Lā-cerem her vech ile ceng ü cidālin gösterir
- 7 Kendini bildirmek için Hilmī üstād-ı ezel
Her mezāhirde şu’ünāt-ı kemālin gösterir

68

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Karīn-i yār olan ‘āşıkda elbet hüsni-hāl artar
Anun-çün ehl-i dil bezminde zevk-i ittişāl artar

67

M, 34; Y,53

68

M, 34-35; Y,53

1 a: Karīn-i haqq olan şahib-gönülde hüsni-hāl artar Y

- 2 Maḥabbet bādesin nūş eylemiş pür neş'edir dā'im
Ruḥuñ endişesiyle ḳalb-i ' aşıkda ḥayāl artar
- 3 Hilāl ebrū iken günden güne bedr olmuş ol meh-veş
Şafādan ḥüsn ü ān-ı yārda nūr-ı cemāl artar
- 4 Şabā taḥrīk edende zülf-i ' anber būy-ı cānānı
Ḳulüb-ı ' aşıkānı lerze-nāk eyler kelāl artar
- 5 Kimi māha kimisi vech-i yāri mihre benzetmiş
Miyān-ı nāsa ḥaylī güft ü gū girmiş maḳāl artar
- 6 Edīb-i kāmīl olmaḳlık dilersen sen de ey vā' iz
Kitāb-ı ders-i ' ışkı ḥıfza sa'y et kim kemāl artar
- 7 Ḥayātīñ şarf eder Ḥilmī menāzil almağa ' uşşāk
Ḳarīb olduḳça kūy-ı yāre ārzū-yı vişāl artar

69

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 ' Ālem-i nāsūta ḥalk ' uryān gelir ' uryān gider
Gāh olur erḥāmdan bīcān gelir bīcān gider
- 2 Merkez-i ḥestīye āmed-şod eden cümle nüfūs
Her biri bir derd ile giryān gelir giryān gider
- 3 Zīnet-i arz u semāyı seyreden ehl-i naẓar
Şānī' iñ şun' un görüp ḥayrān gelir ḥayrān gider

---

4 b Ḳulüb: ḳılup M

69

M, 35; Y,55

- 4 Raḥm-i māderden doğan eṭfāl-i ‘uṣṣāk-ı ilāh
‘Ālem-i ‘ulviyyete insān gelir insān gider
- 5 Her mezāhirde tecelliyāt-ı Hakk’ı fehm eden
‘Ārif-i billāh olur ‘irfān gelir ‘irfān gider
- 6 Men ‘aref esrārına vākıf olan ehl-i velā
Bezm-i ḥāṣṣ-ı vaḥdete ḥandān gelir ḥandān gider
- 7 Ḥānedān-ı ehl-i beyt-i Muṣṭafā’yı sevmeyen
Esfel-i süfliyyete nādān gelir nādān gider
- 8 Ādemiyet rütbesin derk etmeyen bāgī olur
Emr-i Hakk’ı tıtmayan şeyṭān gelir şeyṭān gider
- 9 Gülsitān-ı Kerbelā’yı zıkr edip Ḥilmī Dede
Bülbül-i şeydā gibi nālān gelir nālān gider

70

Mef‘ūlü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ūlün

- 1 Bir dilde ki Mecnūn gibi ‘ıṣk-ıñ eşeri var
Leylāsına erdirmek için reh-güzeri var
- 2 Dünyāda gönül her kimi sevse güzel oldur
Milyonlar ile gerçi bu ‘ālemde perī var
- 3 Göster baña bu bezm-i civānānda ey dost
Ben sevdiceğim gibi kimiñ sīm-berī var

---

5 a Her: Hep M

70

M, 35; Y,56

1 a Bir: -Y

- 4 Bir ḥaylī zemān oldu gözüm görmedi yāri
Gönlümde nihān derd ile fūrkat kederi var
- 5 Ben zār u zebūn olmadayım ʿ iṣṣ eleminden
Bir bencileyin kimde ciger pāreleri var
- 6 Dil ḥānesi yanmaḡdadır ey yār meded kı1
Cismimde benim āteṣ-i ʿ iṣṣiñ şereri var
- 7 Bir ḥüsn-i melek dilberin üftādesi oldum
Ḥilmī Dede gönlümde anin ayrı yeri var

71

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

- 1 Ey melek-ḥaṣlet lisānim vird-i tezkariñdadır
Şuʿle-i şems-i ḥaḡiḡat vech-i envārındadır
- 2 Ey niḡār-ı nāzenīnim sen melāḡat şāhısın
Aḡsen-i taḡvīm nūr-ı māh-ruḡsārīñdadır
- 3 Yek nazarda gözleriñ meftūn eder ʿ āṣıḡları
ʿ İlm-i teşḡir-i maʿ ānī çeşm-i sehḡariñdadır
- 4 *Kenz-i lā yefnā* dehāniñ laʿ l-i gevherdārıdır
Ḳıymeti mülk-i cihāniñ dürr-i şeh-variñdadır
- 5 Gülşeni tezyīn eden endām-ı ḡüsünüdür seniñ
Reng-i rūyuñ tābişi gül-zār-ı ezhārīñdadır

- 6 Dāne-i hāliñ giriftārıdır ‘āşıklar müdām
Dām-ı dil cānā o müşgīn turreñiñ tārīñdadır
- 7 Kaşlarıña mihrābın Hilmī Dede eyler sücüd
Ka‘betü’l-‘uşşāk ancak yār-ı dīdārīñdadır

72

Mef‘ülü Fā‘ilätü Mefā‘ilü Fā‘ilün

- 1 Üftāde-gāna ‘ışk ile çağmağı çağdılar
Dil hānesinde āteş-i heycānı yağdılar
- 2 Ben üste çıkdığım zemān eşnāf-ı ‘ışkda
Ferhād u Kaş ise iki torlağ cırağdılar
- 3 ‘Uşşākı lu‘āb-ı la‘lini tatdığda ol mehiñ
Elden o anda şişe-i hamrı bırağdılar
- 4 Gül-zār-ı yāre vermek için şu sirişkimiz
Mānend-i seyl oldu da ol hāke ağdılar
- 5 Hilmī Dede üftādesi olmuş bir āfetiñ
Zencīr mişāli zülfünü gerdāna tağdılar

73

Fe‘ilätün Fe‘ilätün Fe‘ilätün Fe‘ilün

Fe‘ilätün Fe‘ilün

72

M, 36; Y,56

2 b Kaş: Mecnūn Y

73

M, 37; Y,54

3b paya: pāyine M,Y

- 1 Yine bu haste gönül hicr ile efgân ediyor
Âh firāvân ediyor
- 2 Gözleyip yâri gözüm hüzn ile giryân ediyor
Sînemi kıan ediyor
- 3 Nice gün oldu yüzüñ nûrunu ben görmeyeli
Pâya yüz sürmeyeli
- 4 Dâr-ı dünyâyı bu ğam başıma zindân ediyor
Eşkimi tuĝyân ediyor
- 5 Ğaylî demdir yolunu bekliyorum cānānıñ
Ben o gül yüzlü civānıñ
- 6 Āteş-i ğasreti bu cānımı sūzān ediyor
Kānımı ğaleyān ediyor
- 7 Dārbe-i ‘ışka giriftār olalı cān u gönül
Sevdi bir kākül-i sünbül
- 8 Ne ederse baña ol serv-i ğıramān ediyor
Luţf -ı firāvân ediyor
- 9 Ğilmiyā şefkat edip hāl-i perişānıma yār
Merğamet eyledi her bār
- 10 Vuşlatı bendesine her zemān iĝsān ediyor
Derdime dermān ediyor

BĀBU’Z ZĀ

2b Sînemi al kıan ediyor; al vezin gereĝi çıkarıldı

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Ehl-i şevkiz meşreb-i rindāneyiz Bektaşiyiz
Zāhid-i bed-ḥūlara bīgāneyiz Bektaşiyiz
- 2 Merd-i tecrīdiz 'alā'ıqden geçip olduḡ berī
Bī-tekellūf sākin-i mey-ḥāneyiz Bektaşiyiz
- 3 Bī-ğaraż bu bezm-i 'işret-ḥāne-i 'ālemdeyiz
Cām-ı 'ıŝḡ u şevḡ ile mestāneyiz Bektaşiyiz
- 4 Mālik-i genc-i rumūzuz bizdedir dürr-i Necef
Gerçi zāhir-bīne biz vīrāneyiz Bektaşiyiz
- 5 Murğ-i şehbāz-ı kādīmiz āsumān-ı feyzde
Ṭā'ir-i taḡdīs ile hem-lāneyiz Bektaşiyiz
- 6 Şābitiz iḡrārımızda şekkimiz yoḡdur bizim
'Ahd-i yāre ser veren merdāneyiz Bektaşiyiz
- 7 Cānımız kıldıḡ fedā Ḥilmī cemālu'llāha biz
Şem' -i 'ıŝḡa yanmaḡa pervāneyiz Bektaşiyiz

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Bir bölük merdān-ı 'ıŝḡız şāh-ı merdānileriz
Pençe-i Ḥayber-güşā-yı şīr-i Yezdānileriz

- 2 Vā' iẓiñ ifsādiñ ı̄slāh etmege irşād ile
Hācī Bektaş-ı Velī Hāḡḡ pīr-i erkānileriz
- 3 Bī-başardır zāhidān görmez velāyet nūrunu
Biz ṭulu' -ı burc-ı Hāḡḡ' da māh-ı tābānileriz
- 4 Girmişiz ser-pā-bürehne arşa-yı ' ışḡ içre biz
Cāme-i ḡubb-i sivādan şöyle ' uryānileriz
- 5 Şükr ü ḡamd et Hīlmiyā rāh-ı ḡaḡīḡatde bugün
Bir bölük Bektaşīyān-ı merd-i imānileriz

76

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 ' Ābidān-ı Muştafā'yız biz Hüseynilerdeniz
' Āşīḡān-ı Murtażāyız biz Hüseynilerdeniz
- 2 Başıımız top eyledik şāh-ı şehīdiñ ' ışḡına
Cān fedā-yı Kerbelā'yız biz Hüseynilerdeniz
- 3 N'ola mecrūh eylese a' dā bizim endāmımız
Mest-i şahbā-yı cefāyız biz Hüseynilerdeniz
- 4 Tīr-i ta' n-ı zāhide kıldıḡ hedef biz sīnemiz
Hāmil-i derd ü belāyız biz Hüseynilerdeniz
- 5 Āteş-ı ḡubb-ı imāmeyn ile yansın cismimiz
Süz-ı ' ışḡa mübtelāyız biz Hüseynilerdeniz

- 6 Hāmse-i ehl-i kisādır serde tāk-ı faħrimiz
Dervīş-i bāb-ı rızāyız biz Hüseynilerdeniz
- 7 Hācī Bektaş-ı Velī’dir pīrimiz Hilmī Dede
Bende-i āl-i ‘ abāyız biz Hüseynilerdeniz

77

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Ezelden derd-i ‘ ışk-ı hūsn-i yāre mübtelāyız biz
Anın-çün rüz u şeb gözyaşlarıyla āşināyız biz
- 2 Yitirmiş şāhid-i maqşūdunu leb-teşne ğurbetde
Bugün Mecnūn gibi şahrā neverd-i Kerbelāyız biz
- 3 Belā-keşlikde şāhib-imtiyāzız derd ü miħnetle
Melāmetle *şunūfu’l-belāi li’l* velāyız biz
- 4 Maqām-ı Hāzret-i Şāh-ı Necef’dir kıble-i ‘ uşşāk
Ġubār-ı hāk-i pāy-i zā’ir-i şīr-i Hūdā’yız biz
- 5 ‘ Abā-yı ‘ ışkı giydik şevk ile erkān-ı pīr üzre
Bi-ħamdi’llāh gürūh-ı bende-i āl-i ‘ abāyız biz
- 6 Maħabbet bādesin nūş eyledik mest-i elest olduĝ
Ayılmaz tā ebed pür-neş’e-i cām-ı şafāyız biz
- 7 Şükür Hāĝĝ’a hūlūş-ı ħalb ile Hilmī Dede dā’im
Ġulām-ı hānedān-ı ehl-i beyt-i Muştafā’yız biz

78

77

M₁ 41-42; Y,74

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Biz ğulemān-ı ezel āl-i ' abā-yı Aḥmed'iz
' Ābidān-ı Kerbelā'yız cān fedā-yı Aḥmed'iz
- 2 Biz tevellā ehliyiz olduḡ teberrādan berī
Ḥamdü'lillāh ümmet-i şıdḡ u şafā-yı Aḥmed'iz
- 3 Gözleriz emriñ tutup nehyiñ koyup elden müdām
' Āşıkız şafi-diliz ḥubb-i rızā-yı Aḥmed'iz
- 4 ' Ayn-ı ' irfān içre ancaḡ bizleriz nūr-ı başar
Tütüyā-yı çeşm-i cānız hāk-i pāy-i Aḥmed'iz
- 5 İsteriz nān-ı şefā' at bāb-ı Ḥayder'den hemān
Çākeriz ' abdiz ḡuluz Ḥilmī gedā-yı Aḥmed'iz

79

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Biz muḡīm-i şehir-i ' ışkız beyt-i ğamdır ḡānemiz
Murḡ-i bāḡ-ı miḡnetiz cāy-ı elemdir lānemiz
- 2 Şek degil yansaḡ tarīḡ-i ' ışkda ser-tā-ḡadem
Şem' -i bezm-i yār için cāndır bizim pervānemiz
- 3 Şevḡimiz artar belā-yı ğamdan ey zāhid bizim
Derd-i ' ışk-ı yāri çekmek-çün toḡurmuş anamız

78

M, 42; Y,66

79

M, 42; Y,66

- 4 Zevk-i vaşlından daķık olmak bize bir luşdur
Āsiyāb-ı cevrine düşdükçe yāriñ dānemiz
- 5 Leyle-i hecriñ şabāh-ı vuşlata tebdil olur
‘ Akd-i zulf-i yāri Ĥilmī keşfedince şānemiz

80

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Pākdir jeng-i ĥasedden dā’imā āyīnemiz
Yumuşuz āb-ı ĥaķıķatle gönülden kīnemiz
- 2 Çün melāmet-keşleriz biz ĥalk içinde bī-fütür
Aşlasından yeg bu ĥalkıñ ĥırķa-yı peşmīnemiz
- 3 Cān evimiz ĥālī olmaz bir nefes aĥbābdan
Tīr-i ta‘n-ı zāhide olmuş nişāngeh sīnemiz
- 4 Gerçi bir vīrāne şekl isek de lākin ey faķīh
Gevher-i ‘ışķ-ı ilāhīyle tolu gencīnemiz
- 5 Ĥamdü’lillāh ‘abd-i memlūkuz Cenāb-ı Ĥayder’e
Ol sa‘adet için ey Ĥilmī toğurmuş ninemiz

81

80
M, 42; Y,66

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Artar eksilmez cemālu'llāha zāhid 'ışkımız
Neş'e-i cām-ı 'Alī'dendir müdām-ı şevkimiz
- 2 Ayrılık olmaz tarīk-i evliyāda zerrece
Kırkımız birdir bizim hem birimizdir kırkımız
- 3 Bākımız yokdur hücum-i ta'ne-i ağıyardan
Gerden-i a' dāya besdir zūlfikār-ı nuḡkumuz
- 4 Merd-i tecrīdiz yuduḡ el-i nefsimiz çirk-ābdan
Ehl-i ḡāliz yok durur zāhid mişāli fişkımız
- 5 Giymeyiz vā' iz gibi biz zerk-i zer bāf kabā
Atlasından yeg durur bu pāre pāre delkimiz
- 6 Baş açık koymaz bizi maḡşerde pīriñ sāyesi
Na' līn-i cānānımızdır tēc-ı faḡr-i farķımız
- 7 Şākiriz ḡilmī hemān *naḡnü-kasemnādan* beri
Dergeh-i bāb-ı Ġāzanfer'den verilmiş rızkımız

82

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Biz ḡulām-ı ḡayder'iz bāb-ı sa' ādet bekleriz
ḡān-ķāh-ı pīrde genc-i velāyet bekleriz

81

M, 42-43; Y,67
7 a şākir: çaker Y

82

M,43; Y,69

- 2 Bir bölük dervîş-i derd-mendiz Allāh ʿ ışığına
Sālikān-ı rāh-ı ʿ ışıkız pīre h̄idmet bekleriz
- 3 İçmişiz cām-ı maḥabbetden şerāb-ı ʿ ışığı biz
Lā-ü-bāli meşrebiz rindāne ülfet bekleriz
- 4 Āşinā-yı sırr-ı esmāyız müsemmāmız budur
Bende-i āl-i ʿ abāyız nūr-ı raḥmet bekleriz
- 5 Zāhir ü bāṭında zāt u şüreti bir görmüşüz
Ehl-i tevḥidiz ezelden bezm-i vaḥdet bekleriz
- 6 Ḥamse-i āl-i ʿ abādır kıble-i maḫşūdumuz
Sālikān -ı beyt-i maʿ mūrız ḥaḫīḫat bekleriz
- 7 Seyr-i ḥüsn-i yār edip ʿ uşşāḫ bir bir gitdiler
Biz de Ḥilmī devrimizde vaḫt ü sâʿ at bekleriz

83

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

- 1 Baḫr ü berde verdi islīmi vapura āhımız
Şükrü liʿllāh kūy-ı dildāre açıldı rāhımız
- 2 Milket-i ḡamdan çıkıp yetdik diyār-ı ḥüsnüne
Vuşlatıyla bendesin elbet ḫayırır şāhımız
- 3 Zāhir ü bāṭında besdir dilberin virdi bize
Yoḫdur cānāndan özge-çün bizim dil-hāhımız
- 4 Haccüʿl-ekberdir cemāli Kaʿbeʿsi ʿ aşıḫlara

Öz zenaḥdānı olupdur āb-ı zemzem çāhımız

- 5 Cānımı şükrāne verdim ben hilāl ebrūsuna
Ḥilmiyā burc-ı esedden ıoğduğu dem māhımız

84

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Şu' le- i şem' - i cemāliñle münevver çeşmimiz
Allāh Allāh bađ ne nūra düşdü mażhar çeşmimiz
- 2 Şeh-levendim şahid-i maқşūd sensiñ bendeñe
Şevđ-i rüyuñla olup cāna mübeşşir çeşmimiz
- 3 Görmemiş dersem yeridir bāđ-ı dehri seyr edip
Reng-i ruşsarıñ gibi bir gonca-i ter çeşmimiz
- 4 Sāḥir-i çeşmiñ çekip dil levhine bir dā'ire
Çin-i zülf-i ' anberiñ kılmış musaḥḥar çeşmimiz
- 5 Ḥançer-i ebrūların bađrım deler kanım döker
Görmemiş hün-rizlikde böyle ḥançer çeşmimiz
- 6 Kalb-i ' uşşākıñ ele almağlığa ' azm et şehā
Eşk-riz olsun yoluñda kılmış mübeşşer çeşmimiz
- 7 Ḥayli demdir görmedim şem' -i cemāl-i yāri ben
Ol sebebden Ḥilmiyā şimdi mükedder çeşmimiz

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Rind olur şahbā-yı ' ışkı nüş eden mestānemiz
Mest olur kudret kelāmın gūş eden rindānemiz
- 2 Mübtelā-yı müskirātız şanma ey vā' ız bizi
Bāde-i ' ışk-ı İlähiyle tolu peymānemiz
- 3 Sāki-i bezm-i ezeldir pīrimiz hünkār-ı ' ışk
Yek vücūduz ' ālem-i vaḥdetde yok bīgānemiz
- 4 Ḥ'āce-i ' ilm-i ledünden ders-i ḥikmet aḥzine
Bir debistān-ı ma' ārifdir bizim dem-ḥānemiz
- 5 Cān evimiz zulmet-i işrākden vārestedir
Nūr-ı tevḥīd ile rüşendir ebed kāşānemiz
- 6 Biz kanā' at ehliyiz hırş u ṭama' dan ḥāliyiz
Kenz-i lā-yefnāya mālīkdir dil-i virānemiz
- 7 Bende-i Āl-i ' Ābā'dır şıdk ile Ḥilmī Dede
Ehl-i beyte çāker olmaççün toğurmuş anamız

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Reh-i cānānda kim ‘āşık degildir cāndan geçmez
Ol ‘āşıkdır ki cānından geçer cānāndan geçmez
- 2 Fedā-yı derd-i ‘ışık olmağ degildir müşkil ‘uşşāka
Velī bī-derd olan semt-i yem-i dermāndan geçmez
- 3 Ümīd-i va‘de-i luţf-ı şeh-i hūbān olan kimse
Der ü bābından ayrılmaz hemīn ihsāndan geçmez
- 4 Erenler bezm-i dildāra şeb-i qadrinde cānānıñ
Yanar pervāne tek şem‘-i leb-i sūzāneden geçmez
- 5 Güzeller Ka‘be-i dīdār-ı vuşlat ‘īdgāhında
Bi-ḥamdi’llāh ki bu Ḥilmī gibi qurbāndan geçmez

87

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Ḥabībim gönlümüñ ‘ışkıyla yanık olduğun bilmez
‘Aceb pervāne-veş şem‘ine lāyık olduğun bilmez
- 2 Şunardı bu dil-i bīmāra ammā ol leb-i la‘lin
Devā-yı derd-i ‘ışka böyle ḥāzık olduğun bilmez
- 3 Vücūd iqlimini teşhīr edip devletlü sulţānım
Serāy-ı dilde taht-ı rūha lāyık olduğun bilmez
- 4 Olupsuñ şükr-i cānān ile sen de zü’l-cenāh ey dil
Ve lākin ol saña sen ana ‘āşık olduğun bilmez

87

M, 45; Y,67

2 a Şunardı o leb-i la‘lin dil-i bī-çāreye ammā M

- 5 Ne hikmetdir ki ma' şük ola' aşık ' aşık u ma' şük
Özünden bir hāyal etmezse Vāmık olduğun bilmez
- 6 Demişler yāre Hilmī cān fedā-yı ' ışkıñ olmuşdur
Ne şanmışlar ki güyā kavli şādık olduğun bilmez

88

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Dilberā biz ki seniñ hüsñüñe hayrān oluruz
Sen de incitme bizi zār ile giryān oluruz
- 2 Böyle ma' mūr qalır şanma bu hüsñ ü ānı
Yıqılıp qaşr-ı beden āhiri virān oluruz
- 3 Bu cihān içre şaқın cāhiña mağrūr olma
Şoyunup hil' at-i ' arīyeti ' uryān oluruz
- 4 Sen ü benlik aradan qalqar ' aceb hālet olur
Bir gün ey māh-liqā hāk ile yeksān oluruz
- 5 Cismimiz vuşlat eder hāk ile cān cānāna
Bir zemān qabr u gūristānda mihmān oluruz
- 6 Tağılıp ' unşūr-ı ten her biri bir kāne gider
Yetmege menzil-i maқşūda perişān oluruz
- 7 Şu' le-i şem' -i İlāhīyle münevver bu vücūd
Şem' a sırr olduğü dem biz dağı pinhān oluruz

88

M, 47; Y,74

4a qalqar: gider Y

6a gider:irer Y

- 8 A benim k̄ara ḡözüm perdeyi kaldır aradan
Perde ref' olduğu dem cümle nümāyān oluruz
- 9 H̄ilmiyā her kişi ef' āli ile zāhir olur
Bi' şete her ne zemān maẓhar-ı fermān oluruz

BĀBU'S SĪN*

89

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Rūz u şeb çeşmimde ol zūlf-i siyāh ez-zīr-i fes
Eksik olmaz h̄āl-i ruhsarıñ hayāli bir nefes
- 2 Terk ü tecrīd olmuşum ' ışkın yolunda şükr kim
Nūr-ı vechiñdir baña ancak dü ' ālemde heves
- 3 Maḥmil-i ' ışkı bu sevdā mülk-i ḥüsnünden baña
Sārbān-ı ' aql u fikrim rāhına çekmiş ceres
- 4 Cennet içre girmeyi ey yār sensiz istemem
Hūrī vü Ṭübā degil seniñ baña feryād-res
- 5 Rişte-i zūfünle bend etdiñ H̄ilmī bendeñi
Ya müdāvā kııl bu derdine yaḥūd peyvendi kes

90

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

---

* BĀBU'S SĪN: -Y

89

M, 48; Y,79

90

M, 48; Y,79

- 1 Şerāb-ı nābı şun sākīyā bulsun şafā meclis
İçip ol cām-ı ʿışķı yāre olsun āşinā meclis
- 2 Elinde devr ederken bāde-i gülgün ol şūhuñ
Leb-i şahbā-yı sāğardan olupdur pür-cilā meclis
- 3 Cihān ʿuşşākını cemʿ eylemek isterseñ ey sākī
Açıp hūsnūñ kitābın şerh kıl eyle ʿalā meclis
- 4 Mey ü maḥbūb ārzū kıldığım ʿayb etme ey vāʿiz
Mey ü maḥbūb olan yerde olur her şeb şabā meclis
- 5 Zülāl-i şevķi gördüm besteler zevķiñ füzūn eyler
Ki meh-rūlar ne mihr ile olur hep dil-küşā meclis
- 6 Kudümü ḥākine naķd-i dil ü cānım nişār olsun
Olursam yār ile ḥalvetde ḥālī Ḥilmiyā meclis

91

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

- 1 Bir gönül olmaz ise ḥubb-ı ʿAlīʿye meʿnūs
Çalınır deyr-i naşāra gibi anda nāķūs
- 2 Sākī-i kevşeri sev müʿmin iseñ ey merdüm
Ḥulle-i cennet olur sana palās-ı melbūs
- 3 Kim ki sevmez ise evlād-ı Resūlluʿllāhʿı
Ola maḥşerde şefāʿ atden o ādem meʿyūs

- 4 Her kim ihlās ile sevse Ḥasaneyn'i cāndan
Ḳalbi rüşendir anıñ nūr-ı ' Alī'yle fānūs
- 5 Ṭab' -ı vesvāsdan 'ārī' urefā menzilidir
Giremez halka-yı rindāneye sūfī sālūs
- 6 Giydigiñ atlas-ı zer-tārı soyarlar bir gün
Gezme şahrāyı gurūr içre mişāl-i ṭāvūs
- 7 Dāmeniñ pür edegör devşirerek Ḥilmī Dede
Ḍür-i nazmı çıkarıp sāhile atma kāmūs

BĀBU'Ş ŞİN

92

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Ḥacī Bektaş-ı Velī'nin bendesine atma taş
Taş eder Allāh seni kılma velilerle şavaş
- 2 Hem-dem olma Ḥaqq'ı bilmezlerle bir dem ey aḫī
Bu meşeldir kim yanar dā'im kuru yanında yaş
- 3 *Kelimi'n nās* üzre lāzımdır tekellüm halk ile
Ḳıl hazer nā-maḫreme sırr-ı ṭarīki etme fāş
- 4 Ḥüsn-i şüretle mümāşāt et cemī' -i nās ile
Müy-ı kibri serden et tığ-i tevažu' la tırāş
- 5 Zāhid-i zerrākı gör maḡrūr-ı zühd olmuş yatur
Ḥāne-i ' ucba girip şalmış tekebbürle firāş

- 6 Hakk nazar kıl cümle mevcūdāta gel dervīş olup
Menzil-i ‘irfān içinde pāye-i ‘arşa ulaş
- 7 Allāh Allāh diyerek Hilmī Dede ihlāş ile
Hamse-i āl-i ‘abāya kıl fedā cān ile baş

93

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Bilmez idim gönüm ey dilber saña müştāk imiş
Tā ser-ā-pā nār-ı ‘ışkıñla tenim iħrāk imiş
- 2 Başım üzre pāy-i naziñla revān olsañ n’ola
Reh-güzārında bu cismim bir kara toprak imiş
- 3 Hāk-i pāyi kuħl-veş cān gözlerim pür-nūr eder
Dide-i baħtım kudümünle şehā iħrāk imiş
- 4 Āşık-ı dil-ħasteyi bir anda şirīn-kām rder
Lebleriñ āb-ı hayāt-ı bādeden ezvāk imiş
- 5 Çeşm-i ‘uşşāka hemişe ħüsñ ü ānın gösterir
Ruħları āyine-i billürdan berrāk imiş
- 6 Miħnet ü endūh ile bu ħākdān-ı dehrde
Derd-i ‘ışkı kendine zevk eyleyen ‘uşşāk imiş
- 7 ħüsñ-i ħāle sa‘y et ey Hilmī Dede leyl ü nehār
Sevdiren kendini yāre aħsen-i aħlāk imiş

7a dede ihlāş: ħulūş-ı ħalb

93

M, 51; Y,82

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1   Ḥamdü'lillāh ben de bildim bende yārim var
      imiş
      Tendeki rūh-ı revānım cümle emr-i yār imiş
- 2   Rü'yet-i Ḥaqq'ı diler cennetde zāhid halbuki
      Zir ü bālā her tarafından görünen dīdār imiş
- 3   Ġaflet ehli aḥsen-i taqvim i idrāk eylemez
      Bī-başardır vech-i yāri görmesi düşvār imiş
- 4   Kendi nūrun kendi vech-i pākine kılmış niqāb
      Ḥüsn ü ānın gizlemiş nā-ehlden settār imiş
- 5   Gāh Hādī geh Muḍill esmāsın izhār eyleyip
      Vā'izi şalmış gümāna bir 'aceb cebbār
      imiş
- 6   'Ālem-i hestīyi kılmış kendi kendinden binā
      Ḥaqq ile günde biñ şān eyleyen mi' mār imiş
- 7   Zāt-ı Barī'sine cümle kā'ināt olmuş şıfāt
      Her şıfāt ol zāt ile dā'im tecellidār imiş
- 8   Ḳahr u luṭfun bir bilen yāriñ kemāl-i 'ışık ile
      Nārını nūr eyleyen 'aşık Ḥalil-eṭvār imiş

- 9 ‘ Ākil ol vahdet meyinden nūş edip Hilmī
Dede
Cām-ı ‘ ışk-ı şevk ile ser-mest olan hüşyār imiş

BĀBU’D DĀD*

95

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Olma mağmūm ey gönül kııl hālını cānāna ‘ arz
‘ Abd olan kıılmağ gerek aḥvālını sulṭāna ‘ arz
- 2 Ehl-i derd için olur bu dehrde her bir devā
Var ise derdiñ eger eyle hemān dermāna ‘ arz
- 3 Cān evinde yār eger mihmān ise ver cānını
Miz-bān lāzımdır etmek varını mihmāna ‘ arz
- 4 *El ‘ aṭş gūyāna* la‘ l-i nābiñ iḥsān et şehā
Teşne-i ‘ ışka eder sākī olan peymāne ‘ arz
- 5 Nāle-zen ol Hilmiyā yār eşiginde nitekim
‘ Andelīb efğānın eyler gonce-i ḥandāna ‘ arz

96

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Eyleme gönlündeki zārı şakın bir cāna ‘ arz
Fāş olur sırrıñ o dem zīrā begim her yana ‘ arz

---

* BABU’D DĀD: -Y

95

M, 52; Y,86

96

M, 52; Y,86

- 2 Tiz-rev olma cihānda ‘ākıbet-bīn ol gönül
Bir işi yapmazdan evvel eyle gel vicdāna ‘arz
- 3 Ateş-i ‘ışk içre yanmak isteyen pervāne-veş
Bāl ü per eyler hemīşe şu‘le-i sūzāna ‘arz
- 4 Zāhidā gezme beyābān-ı ta‘aşşubda müdām
Müşkiliñ hāl eyle kıl bir mürşid-i ‘irfāna ‘arz
- 5 Kādiyü’l-Hācāta Hilmī şıdk ile kıl ilticā
‘Aşıkā lāzımdır etmek hālını cānāna ‘arz

BĀBU’Ŧ ŦĀ*

97

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Müncelidir muşhaf-ı rüyuñda cānā hüsni haṭ
Haṭṭ -ı hüsniñ üzre konmuş dest-i kudretle nuḫaṭ
- 2 Kaşlarıñda *Qābe kavseyniñ* rumūzu münderic
Şābb-ı emreddir cemāliñ tār-ı zülfüñdür ḫaṭaṭ
- 3 Mülk-i a‘zamdır vücūduñ kenz-i Mevlā andadır
Muḫkemāt u beyyinātiñ cevheridir anda baṣṭ
- 4 Cümle āşār-ı tekevvünden mü‘eşşir görünür
Līk lāzımdır başiret ref‘ olunduḫda taḫṭ
- 5 Kimse idrāk edebilmez vaḫdetiñ deryāsını
Bende-i āl-i ‘abāya keşf olunmuşdur faḫaṭ

---

* BABU’Ŧ ŦĀ: -Y

97

M, 52; Y,89

- 6 İ̄n ü āndan geç sūcūd eyle cemāl-i ādeme
‘İřķ-ı Hāķķ’la zāhidā tevĥīde gir ķılma ğalat
- 7 Vāřıl-ı dīdār-ı yār olmaķ dilerseñ Ħilmiyā
Ħubb-ı ehl-i beyte eyle ķalbiñi řıdķ ile rabt

BĀBU’L ‘AYN*

98

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Ey şama‘ ķār kimse terk et rāh-ı nīrāndır şama‘
Od olur cem‘ etdigiñ şey āteř-i cāndır řama‘
- 2 A ğözūñ ğaflet yuĥusundan özüñ bīdār ķıl
‘Ārif iseñ bil anı kim cehl-i nā-dāndır řama‘
- 3 Az şama‘ dan çok ziyān ĥāřıl olur arb-ı meşel
Dāne-i dām-ı belā sayyād-ı ĥarmāndır şama‘
- 4 Nār-ı dūzaĥdır ĥased ehlin yaķar olma ĥasūd
ek eliñ ol fi‘ lden kim fi‘ l-i řeytāndır řama‘
- 5 Ħār olur maĥşerde cem‘ -i māl ile meşğül olan
řāhibin pā-māl eder ĥüsrān u ĥizlāndır şama‘
- 6 Kibr ü ķīn ehli kemāl-i feyzden maĥrūm olur
Ħiř ile me’lūf olan nā-dāna cevlāndır řama‘

---

* BABU’L ‘AYN: -Y

98

M, 52-53; Y,93

- 7 Āl-i Süfyān mesnedinden buğz imiş ‘ālī rüteb
Meslek-i Mervāniyānda mīr-i mīrāndır ʔama‘
- 8 Her ne deñlü zāhid olsa cennete girmez baḡl
Baḡl ile tev‘em hemīše zehr-i su‘ bāndır ʔama‘
- 9 Cennet-i a‘ lā seḡāvet ehline lāyık durur
Geç ʔama‘ dan gir behište nār-ı sūzāndır ʔama‘
- 10 Girmek isterseñ erenler bezmine dervīş olup
Nefsiñi kıl tezkiye imāna düşmandır ʔama‘
- 11 Ey ʔama‘ kār kimse saña nuş eder Ḥilmī Dede
Terk et ol fi‘l-i kabīḡi fi‘l-i mervāndır ʔama‘

BĀBU’L ĞAYN*

99

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Yandı dil āteş-i ‘ışkıñ ile mānend-i çerāḡ
Eridi kalmadı cismimde benim zerrece yaḡ
- 2 Nār-ı ‘ışkıñ şereri şancılarak bu tenime
Sūz-i hicrāniñ açıp sine-i bī-tābıma daḡ
- 3 Nice gün görmeyeli Yūsuf-ı ḡüsñüñ yüzünü
Ḳalb-i Ya‘ḡūb-ı ḡüzün-girime cāy oldu bu ʔaḡ
- 4 Seyl-i eşkim reh-i ḡākine revān oldu ʔamu
Ḳaplayıp mevc-i sirişkimle kara çeşmimi aḡ

---

* BABU’L ĞAYN: -Y

99

M, 53; Y,95

- 5 Rüz u şeb Hilmî Dede saña du‘ âlar eyler
İki ‘ âlemde begim sağ olasıñ sen heme sağ

100

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Süz-ı ‘ ışkıñ sîneme ey yâr açdı tâze dâğ
Rüşen etdi cân eviñ şan kim tonanmış şeb çerâğ
- 2 Pertev-i hüsni cemâliñdir seniñ nür-ı başar
Dideden dūr etme kim luğf edecek cânlar bucağ
- 3 Tende cânım mihr-i ‘ ışkıñdır seniñ ey mâh-rû
‘ Işkıñ ihyâ-kerdesidir kâse-i serde dimâğ
- 4 Bende benlik kalmadı ey dost sensiñ varlığım
Fâriğem cümle enâniyyetden etdim ben ferâğ
- 5 Rindler bezminde ser-mest olmuşam ayrılmazam
Şanma sūfi mey-keşim mey-hânedden çekdim ayağ
- 6 Eyledim taḥkîk la‘ l-i yâr imiş âb-ı hayât
Yoksa Kūh-ı Kâf-ı zulmetde tehî bir kuru dağ
- 7 Gezmezem Mecnūn gibi şahrâları Hilmî Dede
Yâr eşigin beklerim her bir yanım bostân u bâğ

BĀBU’L FĀ*

101

100

M, 53; Y,95

* BĀBU’L FĀ: -Y

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1   Qāmetiñ ' aynıyla cānā lafzatu'llāha elif
          Pertev-i hüsünüde envār-ı İllāhī münkeşif

- 2   Qābe qavseyn iki qaşıñ *semme vechullāh* yüzüñ
          Görse vaḥdet nūrunu zāhid olurdu mu' terif

- 3   Ka' be-i maqşūd dīdārıñ imiş ' ariflere
          Zülfünüñ pūşidesinde nice ' aşık mu' tekif

- 4   Qıble-i ḥacāt sensin kudret-i Mevlā ile
          Qaşlarıñ mihrābına şaf-beste ' uşşāq mün' atif

- 5   Ḥamse-i āl-i ' abāya āşık-ı şādık olup
          Ḥubb-i fi'llāh ile Ḥilmī kalbiñ eyle muttaşif

102

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1   Qılma ebr-i zülfüñ ile māh rüyuñ münḥasif
          Başıñ için nūr-ı vechiñ eyle cānā münkeşif

- 2   Qaşlarıñ yayına karşı sīnesin kılmış hedef
          Raḥm kıl ' uşşāqa tır-i ğamzeñ atma münḥarif

- 3   Ḥarf-i ebcedde elif qaddiñ aḥad remziñ eder
          Sen o bī-hemtā güzelsiñ ḥalk-ı ' ālem mu' terif

101

M, 54; Y,97

102

M, 54; Y,97

- 4 Hakk-şinās ol ey güzel fehm eyle kendi nefsiñi
Kil ü kâl-i vâ' ize uyma kelâmı muhtelif
- 5 *Semme vechullâhı* tezkâr eyleyip eyler sücûd
Ka' be-i ' ışk-ı İlâhî içre Hilmî mu' tekif

BĀBU'L KĀF*

103

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Menşe'-i icād ü cem' -i mebde'-i ' âlemdir ' ışk
Maẓhar-ı ta' yin-i şun' -ı maşdar-ı âdemdir ' ışk
- 2 Gevher-i esrâr-ı ' ilm-i mâye-i feyz-i vücûd
Kâf u nün içre muṭalsam kenz-i müstahkemdir ' ışk
- 3 Cümle eşyâ ki birer yüzden nümâyân oldu lik
Şaykal-ı envâr-ı mir'ât-ı dil-i muhkemdir ' ışk
- 4 Tâk u mînâ u nüh eflâk ü şüreyyâ-yı seher
Mâh u hürşid-i be-raqs-âver Hudâ a' lemdir ' ışk
- 5 Nîl olur geh kaçreler geh Nîl iken bir kaçr' olur
Seyrden maqşûd vuşlatdır haqîkî yemdir ' ışk
- 6 ' Işkdır ser-menzil-i maqşûda vâsıl eyleyen
' Āşık u ma' şük olanla Hilmiyâ hem-demdir ' ışk

104

---

* BĀBU'L KĀF: -Y

103

M, 54; Y,99

104

M,54-55; Y,100

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 İltifāt et luḫ edip cānā men Mecnūna baḫ
Zülf-i zinciriñ girih-gİR eyleyip gerdāna ṭāḫ
- 2 Zülfikārī ḫaşlarıñdır kotaran ğamdan beni
Seyf-i Ḥayder'le ḫaçan kim fetḫ olundu beyt-i Ḥaḫḫ
- 3 Cān evinden girmege mihr-i ruḫuñ seyyālesi
Revzen açdı sīnem üzre tīg-i ğamzeñ ḫıldı şaḫ
- 4 Ḥüsnüñün müştākıyım Allāh için pervāne-veş
Şu'le-i şem' -i ruḫuñda cism-i varım külli yaḫ
- 5 Tār-ı zülfüñ gibi āhımla şeb-i yeldādayım
Ṭoğmadı bilmem ne ḫikmet şubḫ-ı vaşlından şafaḫ
- 6 Olma magmūm-i firāḫ ey dil bu 'işret-ḫānede
PİR-i 'ışḫıñ şīşesinden cām-ı şevḫi durma çāḫ
- 7 Ders-i 'ışḫ-ı yāri ezberse murādıñ Ḥilmiyā
Muşhaf-ı ḫüsnünden al ḫıfz eyle her gün bir varaḫ

105

Mef' ulü Fā' ilātün Mef' ulü Fā' ilātün

- 1 Ebdān-ı yār-ı ma' mūr ḫalk etmiş anı Ḥallāḫ
Levh-i ruḫunda mestūr kitāb-ı ḫüsn-i aḫlāḫ

- 2 Hakk dest-i kudretiyle yazmış yedi haṭ üzere
Vechinde āyet-i nūr eyler kırā'āt ' uşşāk
- 3 Hüsnüñ bugün görmeyen ferdāda daḡi görmez
Kılmış cihānı ey hūr envār-ı vechiñ işrāk
- 4 Cān vermege yolunda ' ahd eylemiş ezelden
' Uşşākı kılma mehcūr zülfünden etme ıtlāk
- 5 Maḡşer günü bu demdir ba'ş oldu ḡalk-ı ' ālem
Üflendi tā dem-i şūr çalındı ṭabl-ı eşfāk
- 6 Ey dilber-i yegāne sensiñ ḡabīb-i ḡitī
Her ' āşıkıñ bir Mañşūr ' ışkıñla ṭoldu āfāk
- 7 Bize ezel deminden izhār-ı ' ışk edipdir
ḡilmī cihānda meşhūr āl-i ' abāya muştāk

106

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Bāḡa çıkmış seyr için zannım o gül-endāma baḡ
Nergisi mestāne kılmış dīde-i bādāma baḡ
- 2 Sünbül ü şeb-būyu ḡayrān eylemiş ḡisūsuna
Şānelenmiş ' itr ile ol zülf-i zerrīn-fāma baḡ

5a Maḡşer: ' Aşr Y

5d ṭabl: zıll M

106

M, 55; Y, 100

- 3 Yek nazar kı l luř edip bu sīne-i pūr-dāgıma
Āteř-i ‘ ışk-ı maħabbetle yanan ecsāma baķ
- 4 Gōrdū ħālim ħāline řukr eyledi mecnūnlar
Sevdiğim hemm ü ħamıñla çekdiğim ālāma baķ
- 5 ‘ Āřık-ı dil-ħasteyi üzme güzel bařıñ için
İltifāt et derd-i hicrānın çeken nā-kāma baķ
- 6 Ĥüsne mağrūr olma rūyuñ seyr edip ayīnede
şanma bāķīdir o ħüsn ü ānı sen encāma baķ
- 7 El erişmez vaşlına ol meh-veřıñ ħayrı zemān
Pāyini būs etmek için Ĥilmiyā bayrāma baķ

107

Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

- 1 Bir yerde ki bu derd-i diliñ āřınāsı yoķ
Ĥāzık řabīb olsa da derdiñ devāsı yoķ
- 2 Loķmān olup da biñ kez ‘ ilāc etse ‘ āřıķa
Yār olmadıķça derde ‘ ilācıñ řifāsı yoķ
- 3 ‘ Āřık viřāl-i yāre ererse bulur necāt
Zirā bu renc ü derd-i diliñ intihāsı yoķ
- 4 Bir yer ki zīb ü zinet ile olsa gül-zār
Yār olmayınca ol yeriñ aşla řafāsı yoķ

- 5 Cennetde olsa da ‘uṣṣāka biñ elem erer
Mademki yanında sevgili dil-rubāsı yoğ
- 6 Ma‘şūk ederse ‘aşıka tevfiğini refiđ
Her kıanda olsa ğayra anıñ iltimāsı yoğ
- 8 Nā-puhtelere Hilmī Dede verme göñlünü
Her vechе gülen vech-i periniñ vefāsı yoğ

108

Fe‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Nice ğün görmeyeli kaşlarıñ ey māh seniñ
Şeb-i hecriñde kıalıpdur bu göñül āh seniñ
- 2 Rūz u şeb beyt-i hāzān içre yumulmaz dü-gözüm
Kıla teşrif kıudumuñ gözedip rāh-ı seniñ
- 3 Dökme meh-rūyuña zülfüñ tarayıp kıılma niķāb
Görmek ister yüzünü cān gözü her ğāh seniñ
- 4 Pertev-i nūr şalıp bezme gel ey rūh-ı revān
Teşne-i mühr-i leb-i la‘liñim ey şāh seniñ
- 5 Derd-i ‘ışkın ile Hilmī nice zār eylemesin
Kām-yāb olmadı vaşlıñ ile eyvāh seniñ

109

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

108

M, 56; Y,105

109

M, 56; Y,105

- 1 Āh eyleme bīhūde şağın cānı üzersiñ
Cān içre olan sevgili cānānı üzersiñ
- 2 Cānā cem-i ʿ irfānda āşüftelik etme
Maʿ şūğ dil-i āşık-ı cānānı üzersiñ
- 3 Vāʿ iz fikir et hālet-i merdāne-i ʿ ışkı
Bir mūr-ı dile degme Süleymān'ı üzersiñ
- 4 Sāķī leb-i laʿ lin şağın ağıyārına şunma
Bezm içre ki yüz ʿ aşık-ı mestānı üzersiñ
- 5 ʿ Āşık tel-i miżrāb-ı dil-sāza ururken
Tel kırma ki ol zülf-i perişānı üzersiñ
- 6 Bin nāz ile her demde bu lāyık mı efendim
Hilmī gibi bir kemter-i yeksānı üzersiñ

110

Mefāʿ ilün Mefāʿ ilün Mefāʿ ilün Mefāʿ ilün

- 1 Şebistān-ı haķīkatde hilāl-i māh-ı enversiñ
Gülsitān-ı leṭāfetde açılmış bir gül-i tersiñ
- 2 Ne lāyıkdır saña hūrşid ü meh teşbīh etmeklik
Naziriñ yok iki ʿ ālemde sen bir böyle dilbersiñ
- 3 Hāyāt-ı cān bulur cām-ı cemiñden nūş eden ʿ āşık
Leb-i laʿ lin zülāl-i cān-fezādır āb-ı kevşersiñ

- 4 Hıtā-yı Hind ü hālîñ müşg-i Çîn'e şāh-ı bŷy olmuş
Şükŷfistāna hükm eyler şemīm-i zŷlf-i 'anbersiñ
- 5 Cemāl-i yār olupdur gālibā manzŷruñ ey Hilmī
'Aceb sevdāya dŷşmŷşŷñ yine bilmem ne sŷylersiñ

111

Fā'ilātŷn Fā'ilātŷn Fā'ilātŷn Fā'ilŷn

- 1 Kāşki yansaydı cihān bu şem'a-yı sŷzāna tek
Yalıñız baña qalırđı yanmağa pervāne tek
- 2 'Akl u fikrim kākŷlŷñde dolaşıp qalmaz idi
Pençe-i destim taraydı zŷlfŷnŷ ger şāne tek
- 3 Bāğa sen girdikde gŷl bŷlbŷl 'aceb hālet bulur
Lebleriniñ āb-ı Hızr'ından qanan mestāne tek
- 4 Yār u aķyāra nigāh etmekden ise gizlice
Sinem ŷzre tķķ-i ķamzeñ şancılaydı cāna tek
- 5 'Akl u fikrim cān u cismim nezr kıldım vaşlıña
Bāb-ı luţfuñdan erem bir gŷn deyŷ iħsāna tek
- 6 Seyl-i eşkim mevsiz başdan ayaķımdan aqar
Sen hŷmā-yı nāza çeşmim n'ola olsa lāne tek
- 7 Mā-sivā-yı dehrden 'ārī olup Hilmī quluñ
Lāyıq oldur kim vere dil sen teki cānāna tek

111

M, 57; Y, 106

4 gizlice: bŷylece M

6 nāze: tāze M

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Çekiliñ bir yaña ey kâmet-i zibâ çekiliñ
Geliyor nâz ile ol şâhid-i bālâ çekiliñ
- 2 Gelicek baķ ne leṭâfet gelir ol gül-zâra
Baḡs-i ḡusn etmeyiniz ey gül-i ḡamrâ çekiliñ
- 3 Dili mest etmek için kâkül-i müḡgîn yeter
Hele ey sünbül-i hoṡ ' anber-i sârâ çekiliñ
- 4 Gör terennümle fiġân etmeyi benden nic' olur
Bir yaña siz daḡi ey bülbül-i šeydâ çekiliñ
- 5 Eremez dâmen-i zibâsına bir šūḡ-ı cihân
O ḡadar ḡaddi ki var yârda zîrâ çekiliñ
- 6 Leb-i šîrîni gelir Ḥilmî'ye cândan da lezîz
Vâ' izân siz içiniz šehd-i muṡaffâ çekiliñ

Fâ' ilātün Fâ' ilātün Fâ' ilātün Fâ' ilün

- 1 Açdı güller sînesin sen nev-cüvân açmaz mısıñ
Vaķtidir luṭf ile ḡalb-i ' aṡıķân açmaz mısıñ

112

M, 57; Y,106

10

6 Vâ' izân siz içiniz: İçin ey vâ' iz siz Y, muṡaffâ:muṡtafâ M

113

M, 57; Y,106-107

- 2 Bāb-ı elṭāfiñ gerek aġyāra mesdūd eyleseñ
Gelmişiz çün bābına biz bende-gān açmaz mısıñ
- 3 Āşinālıklar diler senden bu göñlüm ey şanem
Ġonce-veş ben bülbül-i zāra dehān açmaz mısıñ
- 4 Ben saña kılken beni lāyık mı aġyār incide
Sen livā-yı nuşretiñ şāh-ı cihān açmaz mısıñ
- 5 Hep gezersiñ baħr-ı istiġnāda fülk-i nāz ile
Sen limān-ı vuşlata hiç bād-bān açmaz mısıñ
- 6 Ejdehā mānendi zabt etmiş o nev şāribleriñ
Tılsım-ı güftār ile genc-i nihān açmaz mısıñ
- 7 Şāne zen olsa n'ola Hilmī bu çin-i zülfünü
Akd-i zülfüñ bir zemān ey dil-sitan açmaz mısıñ

114

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Kaşlarıñ mihrāb vechiñ beyt-i 'ulyādır seniñ
Nūr-ı Haqq hüsni cemāliñde tecellādır seniñ
- 2 Kible-i 'uşşāksıñ sen ey şeh-i mülk-i cemāl
Hilḳatiñ her 'aybdan zaten müberrādır seniñ
- 3 Dāmen-i pākiñ münezzehdir cemī' -i nehyden
Haqq demeklik haqq-ı zātında hüveydādır seniñ

113

4 b_nuşretiñ: nuşretiñ ey M,Y

114

M, 57-58; Y,107

- 4 Sensiñ ey dilber beni mest-i cünün-ı ışk eden
Lebleriñ iksir-i a' zamdan da a' ladir seniñ
- 5 Gezdendir bādām-ı aynıñ şevk ile ŝahrāları
Gözleriñ derdiyle āhūlar da ŝeydādır seniñ
- 6 Derd-i ruĝsārıñ temennāsıyla ey ŝirīn-dehen
Būlbūl-i ŝūrīdeler viridiñle gūyādır seniñ
- 7 Neŝ'e-yāb-ı cām-ı ŝevkiñdir bu Hilmī kıl kabūl
Tā ŝabāĥ-ı ĥaŝre dek ıŝkıñla rüsvādır seniñ

115

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Ey kamer tal'atlı cānān bedr çağıñdır seniñ
Ĥüsnūñ eṭrāfiñda encüm ŝeb-çerāğıñdır seniñ
- 2 Cennet-i Adn'iñ nihāl-i kāmetiñ tūbāsıdır
Ravzatü'l uŝŝāk ey dilber yañağıñdır seniñ
- 3 Zevk-i bākī kesb eder nūŝ eyleyen cān la'liñi
Çeşme-i āb-ı Hızır cānā dudağıñdır seniñ
- 4 Vādi-i ıŝkıñdaki üftādeler bulmaz ĥalāŝ
ŝayd-ı murğ-i rūĥa dām ol zūlf-i bāğıñdır seniñ
- 5 Muŝĥaf-ı dīdārını ĥıfz eyledim ĥalbimdedir
Āyet-i ĥüsnūñdeki beñler durağıñdır seniñ

115

M, 58; Y,108

- 6 Meş' al-āsā reh-güzār-ı küyünü rüşen kılan
Süz-i ' ışkın sīneme açdığı dāğındır seniñ
- 7 İktibās-ı feyz edip envār-ı hüsnuñden hemīn
Bezm-i hāşşıñda yanar Hilmī çerāğıñdır seniñ

116

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Münevver eylediñ dil Ka' besin cānā şafā geldiñ
Getirdiñ ğamze-i ' ömrüñ kerem-kāra şafā geldiñ
- 2 Gözüm yollarda qalmışdı hele sa' y etdiñ ' ışk olsun
Tarīk-i merveden ey kāmēt-i bālā şafā geldiñ
- 3 Yanarken iftirākıñ āteşiyle cism-i bīmārım
Vişāliñ zemzemiyle eylediñ ihyā şafā geldiñ
- 4 Tarāvet-bağş kıldıñ luḫ edip bu bezm-i ' uşşāka
Qudüm-ı yümn ile ey rūḫ-ı rūḫ-efzā şafā geldiñ
- 5 Yıkılmış cān evim ta' mīr için mi' mār-ı vaşlıñla
Qadem rencide kıldıñ eylediñ ihṛā şafā geldiñ
- 6 Göñül bāğın mu' attar eyledi ğisū -yı müşğiniñ
Mu' anber büyiñ ile ey gül-i ra' nā şafā geldiñ
- 7 Hilāl ebrūña dönmüşken bu Hilmī ' aşık-ı zārıñ
Cemāl-i bedr ile ey mäh-ı bī-hemtā şafā geldiñ

117

116

M, 58; Y,108

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Cihân bir cismdir cânâ aña sen tâc-1 zîversîñ
Göñüldür pâ-y-1 tahtıñ sen şehin şâhân-1 dilbersîñ
- 2 Getir zülf-i şehâbîñ kevnî tenvîr eyle ey dilber
Bu hüsñ ü ân ile sen mâh-1 enverden münevversîñ
- 3 Şalın gül-zâra çık şimsâda göster kıadd-i mevzûnuñ
Bu endâm-1 tarâvetle ki sen serv-i sanevbersîñ
- 4 Gel ey rûh-1 revânım teşne-gâna vaşlıñı kıandır
Sen ol ser-çeşme-i mâü'l hayât feyz-perversîñ
- 5 Ne deñlü iftihâr etseñ sezâdır saña ey Hilmî
Bugün meydân-1 ' ışık içre gulâm-1 Âl-i Haydar'sıñ

118

Mef' ulü Mefâ' ilü Mefâ' ilü Fe' ulün

- 1 Ey gül ne yaraşmış saña ol ruhlar-1 âliñ
Gül-zâr-1 leñâfetde de yok hüsñ-i mişâliñ
- 2 Ruhsârına yazmış nokta-yı süre-i Nün'dur
Hattât-1 ezel kıudret eliyle hatt-1 hayâliñ
- 3 Yâd eyleyecek la' liñi leb-teşne-i ' ışka
Te'sîri olur mu ' acabâ âb-1 zülâliñ

117

M, 58; Y,108

118

M, 59; Y,108

- 4 Meh-pārecigim eyledi vicdānımı tenvīr
Cānım evine toğduğu dem aş-ı hilālīñ
- 5 Zūlfūñ yayılıp ebr gibi rūyuñu utmuş
Ref' eyle biraz tā göreyim māh-cemālīñ
- 7 Ey dilber-i yektā beni tenhā mı şanırsıñ
Aşıñla enīs oldu baña üsn-i cemālīñ
- 8 ilmī gözümüñ yaşı eder gülşeni sīr-āb
Yüz sürmek için pāyine sen serv-i nihālīñ

119

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Dün gece rū 'yāda yār ile mülāāt eyledik
Nüş edip vadet şerābıñ bezm-i alvet eyledik
- 2 Ref' olup keşret hicābı açılıp vadet sözü
Bir zemān yārīñ ayālātıyla şobet eyledik
- 3 Şüreti sīretde gördük sīreti sūretde biz
üsn ü ān-ı dilberi her yüzde rū 'yet eyledik
- 4 Yār ile yār oldu dil ađyār arada kalmadı
Ol sebebden yār ile üsn-i maabbet eyledik
- 5 āk edip işneyniyet lebsiñ yed-i vadet ile
Hem-dem olduğ yār ile ma' nāda vuşlat eyledik

119

M, 59; Y,109

- 6 'Avn-i Hakk'la cān gözü bīdār olunca hā`bdan
Semt-i şavb-ı yāre 'ışık ile 'azīmet eyledik
- 7 Kanda olsağ gönümüz cānān ile birlikdedir
Gerçi Hilmī nice demdir seyr-i ğurbet eyledik

120

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 'Ālem-i imkāna geldik cismimiz cān eyledik
Zāhir oldu sırr-ı vaḥdet cānı cānān eyledik
- 2 Mü'mine mir'āt olup mü'min tecellī eylemiş
Semme vechullāhı biz her yüzde seyrān eyledik
- 3 Şüret ü ma'nāda bir gördük şıfātı zātı biz
Hakk'ı bir bildik ezel hakkıyla imān eyledik
- 4 Secde-gāh olmuş bize her yer biz ehl-i vaḥdetiz
Kudret-i Bārī'yi her eşyāda ikān eyledik
- 5 Kahr ü luḥfuñ bir bilip yāriñ şafā-yāb olmuşuz
Kalbimiz her vech ile mesrūr u ḥandān eyledik
- 6 Aḥsen-i taqvīm imiş insān-ı kāmīl şübhesiz
Alleme'l esmā rumūzuñ bildik iz'ān eyledik
- 7 Zākir ü mezkūr cümle hakk ey Hilmī Dede
Men 'aref sırrıñ görüp taḥkīk-i 'irfān eyledik

120

M, 59; Y, 109

4b Bārī: Hakk M

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Nāz ederseñ ey perī nāz ile sen perversiñ
Yaraşır nāz saña sen dilber-i nāzik tersiñ
- 2 Nāzenīn ṭab' mña dil-dāde olan ' aşıklar
Nice sevmez seni sen ḥüsn ü perī-peyersiñ
- 3 Eylediñ bŷy-ı nezāketle mu' aṭṭar bezmi
Şaçı sŷnbŷl yŷzŷ gŷl bir beden-i ' anbersiñ
- 4 Ḥŷsnŷñe ān verir ŷīve-i nāzendeligin
' Ālemi kendiñe ŷftāde eden zīverssiñ
- 5 Deheniñ ḥoḳḳa-yı dārŷ-yı mŷdāvāt-ı cihān
Līk iksir-i ŷafā-baḥş-ı ḥayāt-āverssiñ
- 6 O ḳadar ḥŷsn ü cemāl-i nigehe māliksiñ
Yek nazarda dileseñ biñ dili bend eylersiñ
- 7 Nāz ederseñ de eger Ḥilmī seniñ bendeñdir
Nāzlısıñ sen bilirim nāz edici dilbersiñ

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Ey cemāl-i pertev-i ŷems ü ḳamerden tāb-nāk
Kim eder bu ḥŷsn ü āna nās içinde iştirāk

- 2 Sünbül-i zülfüñ dimāğ-ı ‘ aşıkānı kıldı mest
Mey-perestān etdiler mey-hānelerden infikāk
- 3 Cān bağışlar sözleriñ iksiri emvāt-ı dile
La’ l-i şiriniñ yanında āb-ı hayvān telh-nāk
- 4 Rişte-i gīsularında bend olup üftāde-gān
Kıldılar ebrularıñ sevdāsına cānlar fedāk
- 5 Nīm nigāhiñ ‘ ālemi teşhīr edip kılmış esir
Sine-i ‘ uşşākı tır-i ğamzeñ etmiş çāk çāk
- 6 Ey habīb-i pür-himem ve’y şāh-ı hüsn-i zü’l-kerem
Dā’im olsun bende-gāna feyz-i ihsāniñ ma’ āk
- 7 Kıl teveccüh başım üzre baş ayağıñ luṭf edip
Maḳdem-i rāhiñda bu Hilmī Dede bir ḳabza ḳāk

BABU’L LĀM

123

Fe’ ilātün Fe’ ilātün Fe’ ilātün Fe’ ilün

- 1 Muşḫaf-ı tende zihī besmele-i bā’ dır dil
‘ Aṭf-ı tefsiri olan noḳta-yı ma’ nādır dil
- 2 Süre-i Fātiḫa vu Nūr ile birdir iḫlāş
Lafz-ı terkībde Yā-Sin ile Tā-hā’ dır dil
- 3 Cennet-i ‘ işka eren ehl-i бүtūna el-ḫaḳḳ
Merkez-i ma’ rifet-i Sidre vü Tübā’ dır dil

123

M, 61; Y, 118
2 b lafz: lüṭf Y

- 4 Teşne-i feyż-i İllāhī olan ehl-i derde
Çeşme-i rahmet-i Raḥmān-ı muşaffadır dil
- 5 Mü'miniñ albi tecellī-gehidir Allāh'ın
Beyt-i Ḥa kenz-i ilāh ' arş-ı mu' alladır dil
- 6 Görünür çeşm-i me' āni ile Allāh dā'im
Şayal-ı zāt ile mir'āt-ı mücelladır dil
- 7 Ḥa nazarla nazar et cān evine Ḥilmī Dede
Menzil-i cilve-geh-i Ḥazret-i Mevlādır dil

124

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Maḥrem-i esrār-ı ' ilm-i *men'arefnā*dır gönül
ılsım-ı genc-i müsem mā sırr-ı esmādır gönül
- 2 *Len terānī* dedi Ḥa anda tecellī eyleyip
Tür-ı Sīnā u Kelīm ü Hızır ü Mūsā'dır gönül
- 3 Rūh-ı udsīden hemīşe mürdeler ihyā edip
Hem-dem-i enfās-ı Mehdī vü Mesīhā'dır gönül
- 4 Ka'betu'llāh et anı bütlerden 'ārī eyleyip
Mülk-i ' uz mā-yı mücessem beyt-i Mevlādır gönül
- 5 Āşiyān eyler çün anda rūh-ı tayrān-ı ' uıl
Böyle bir 'ālī maām-ı āf-ı ' anadır gönül

- 6 Andan erdi menzil-i mi' rāca Ḥatmü'l-Enbiyā
Künbed-i minā vü naqş-ı 'arş-ı a' lādır gönül
- 7 Anda gördü şābb-ı emred süretiñ çün bî-hicāb
Cilve-gāh-ı haqq-nümā-yı sırr-ı esrādır gönül
- 8 Heft harfi anda yazdı *kāf'ü nūn ve'l kalem*
Kim zühür-ı noқта-yı sırr-ı süveydādır gönül
- 9 Ḥilmiyā ol beyte cān u baş u dilden ḥidmet et
Nuṭṭ-ı *mā-ūhiye* nazm-ı yār-i Ṭāhā'dır gönül

125

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Yār derdinden şafā-yāb olmayan 'āşık degil
Derd-i 'ışkı çekmeyenler 'āşık-ı şādık degil
- 2 Yetmek olmaz menzil-i maqşūda ey dil bî-elem
Şoḥbet-i cānāna cānın vermeyen Vāmık degil
- 3 Süz-ı 'ışk ile hemişe sine pür-dāğ olmayan
Şem'-veş bezm-i maḥabbetde meger yanık degil
- 4 Vā' ız-i bî-ḥod ne bilsün bādeniñ keyfiyyetin
La'l-i nābından o dil-dāriñ ezel zā'ik degil
- 5 Ders-i 'ışkı görmeyenler mekteb-i 'irfānda
Aña 'ālimdir denilmez ḥāl ile nāṭık degil

- 6   Derd-i ‘ışk-ı yāri fāş etmez tabībe ehl-i dil
       Kim bu derdiñ çāre vü tedbīrine hāzık degil
- 7   Sīnemi ferş eyledim rāhında cānā kıl kabūl
       Gerçi Hilmī hāk-i pāyiñ olmağa lāyık degil

126

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1   Ey nigār-ı nāzenīnim luṭf edip meh-tāba gel
       Seyr-i gül-zār et bu şeb eglen kenār-ı āba gel
- 2   Hüsñ ü ānın gösterip üftāde-gānın gönülün al
       Dest-gir ol bende-gāna cānib-i aḥbāba gel
- 3   Tir-i müjgāniñ hevāsıyla ṭoludur sīnemiz
       Çek kemān ebrūlarıñ yā Hākḫ deyip pertābā gel
- 4   Şubḫ erişdi bezm-i nūşā nūşī terk eyle biraz
       Rāḫat etsün çeşm-i mestiñ ey gül-i ter ḫāba gel
- 5   Bir şevāb et Hilmī’yi ḫurtar ḡam-ı hicrāndan
       Ḳalb-i ehl-i ‘ışkı elṭāfiñla istiktāba gel
- 6   Hāk-i pāy-ı mürşide gözyaşıñ et Hilmī revān
       Yüz sürüp pīr eşigine dergeh-i ādāba gel

127

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

126

M, 62; Y,117

5b ehl-i ‘ışk: ‘uşşākān Y

127

M, 62; Y,115

- 1 Dem-be-dem olmaktadır hüsn ü cemālîñ ber-kemāl
Ey melek-sīmā cemālîñ görmeye bir an zevāl
- 2 Sen cemāle mazhar olmuş bir mücessem nürsuñ
Hakḳ Te‘ālā eylemiş sende tecellî-i cemāl
- 3 Kudretiñ işbāt için halk eylemiş Hakḳ zātîñi
Şüretiñ taşvîr edip nakḳāş-ı şun‘-ı zü‘l-celāl
- 4 Gel ne nisbetdir aña teşbîh edem ruhsārîñi
Sende zāhir şıbgatu’llāh-ı ezel ey vech-i āl
- 5 *Ḳabe ḳavseyñ* iki ḳaşından kināyetdir seniñ
Sırr-ı *ev ednāyı* anda gördü ehl-i vecd ü ḥāl
- 6 Şafḥa-yı idrāke şıgmaz hüsnünün dibācesi
Muşḥaf-ı didārîñi tefsîre kimde var maḥāl
- 7 Ḳandır Allāh ‘ışḳına vaşlıñla Ḥilmî teşneyi
Şerbet-i la‘l-i lebiñdir çeşme-i āb-ı zülāl

128

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Yed-i luḥfuñ ile gel bu gözümüñ yaşını sil
Saña ‘āşık idigim bilmeye tā nā-geh il
- 2 Böyle ḳalmaz giderek artar eger tutmazsañ
Gel ey Allāh’ı seversen ḳoma eşkim ola Nîl

1a Dem be dem: Gün be günY

128

M, 62; Y,116

- 3 Yem-i hüsnüñdeki Hindü-yı civārın baña sor
Keştî-i ‘ ışkım alır şimdi o şuda yüz mîl
- 4 Şerer-i ‘ aşk ile her gece bu cism-i zârım
Ėam-ı sâhilde yanar şanki fenâr yâ kandîl
- 5 Nice demdir ki gönül ‘ aşkıñ ile ihyâdır
Sever Allâh’ı sever gibi bu Hilmî seni bil

129

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Ey cemâl-i tal‘ at-ı mişbâh-ı nür-ı lem-yezel
Geldi Hakk’dan şanıña nür âyeti cânâ meşel
- 2 Rüşenâdır çeşm-i mişkâtında envâr-ı celî
Şu‘ le şalmış pertev-i ruhsârıña şem‘ -i ezel
- 3 Şüret ile sîretiñ ahsen yaratmış Hakk seniñ
Şimdi sensiñ bu zemân içre güzellerden güzel
- 4 Kible-gâh-ı ‘ aşıkânsiñ secde-gâh-ı mü’ minân
Beyt-i Raḥmân’dır vücūduñ müşkilâtı kıldı ḥal
- 5 Vâsıl olmaz bî-ḥaberler kaşlarıñ esrârına
Kim ne ma‘ nâdan kinâyetdir o ḥatt-ı bî-bedel
- 6 Sensiñ ol Kur’ân-ı nâṭık bu şıfatla yâ Ḥabîb
Muşḥaf-ı hüsnünde yazmış okudum Hakk ‘ azz ü cell
- 7 Zulmet-i ġamdan ḥalaş oldu bu Hilmî çâkeriñ

Nūr-ı ʿışkıñ tıtdı muhkem hāne-i dilde maḥall

BĀBU'L MĪM*

130

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Hakk Muhammed'le ʿAlī'dir cānda cānānım benim
Nefhasıdır anlarıñ cismimdeki cānım benim
- 2 Hem Hasan şāhım Hüseyin-i Kerbelā'nıñ kuluyum
Biri dinimdir ezelden biri imānım benim
- 3 Rāhına cānım fedā Zeynel ʿAbā vü Bākır'ıñ
Ca' ferü's Şādık imām ü emn-i emānım benim
- 4 Mūsā-yı Kāzım Rızā'dır nūr-ı ʿayneynim şehā
Hem Takī vü bā Naķī'dir şems-i tābānım benim
- 5 ʿAskeri'niñ ʿaskeri oldum bi-ḥamdi'llāh bugün
Mehdī-i şāhib-zemāndır şāh-ı sulṭānım benim
- 6 Mā-sivādan el çekip kaṭ' -ı ta'alluḫ kılmışım
Hācī Bektaş-ı Velī'dir pīr-i erkānım benim
- 7 Ḥamdü'lillāh çāker-i āl-i ʿabā'yım Ḥilmiyā
Pādişāhım Ḥazret-i Şāhḫulu Sulṭanım benim

131

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

---

* BĀBU'L MĪM:-Y

130

M, 63-64; Y,121

131

M, 64; Y,121

- 1 Dilberā mir 'āt-ı vechiñ ' ayn-ı zātımdır benim
Kāmetiñ tūbāsı ma' nāda şıfātımdır benim
- 2 'Allme'l-*esmā* vücūduñ nüşha-yı kübrā yüzüñ
Ebrūvān-ı haṭṭ-ı hüsnüñ şeş cihātımdır benim
- 3 *Hāzihî cennāt-i 'adnün* vaşf-ı rūyuñ şerhidir
Lebleriñ āb-ı zülālî uş hayātımdır benim
- 4 Cismimi rāhında bezl etdim fedā olsun saña
Cānımı dīdārına vermek zekātımdır benim
- 5 Rūz u şeb ruḥsār-ı yārinden gönül gāfil degil
İki kaşñ arası şavm u şalātımdır benim
- 6 Yüz sürüp hāk-i der-i dergāh-ı pīre Hilmiyā
Girmişim meydān-ı 'ışk içre necātımdır benim

132

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Sīnemi yar benim yara bilipdir bilirim
Yaramı yār benim yāre bilipdir bilirim
- 2 İstese merhem-i vaşlıyla müdāvāt eyler
Derdime yār benim çāre bilipdir bilirim
- 3 Ğam ü endūḥdan āzürde olan gönlümüzü
Dilese luṭf ile kırtara bilipdir bilirim

132

M,64; Y,128

- 4 Elem-i fūrkat-i cānān ile şahrāya düşüp
Ġayri endīşeden āvāre bilipdir bilirim
- 5 Geceler tā be-seher ağladığım tenhāda
Giryemi kaşı gözü kara bilipdir bilirim
- 6 Demeden ben aña hālīm o bilir aḥvālīm
Çekdiğim derdi o meh-pāre bilipdir bilirim
- 7 Yāre ‘āşıklığı Hilmī niçin arz edeyim
Benim ‘āşıklığım ol yāre bilipdir bilirim

133

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Bülbül-i zārım gül-i gül-zārı gözler gözlerim
‘Āşık-ı dil-ḥasteyim dil-dārı gözler gözlerim
- 2 Cān verir ‘uşşākına bŷy-ı dil-avīzi ile
Her zemān ol zŷlf-i ‘anber yāri gözler gözlerim
- 3 Nergis-i çeşmānınıñ meftūnuyum Allāh için
Göz yumup açınca gül-ruḥsārı gözler gözlerim
- 4 Bir zemān görmek ile kıanmaz gönŷl aç gözlŷdür
Vech-i yāri görmege tekrārı gözler gözlerim
- 5 Cām-ı ‘ışık u şevk ile Hilmī olup mest-i mŷdām
Ol sebebden gece gündŷz yāri gözler gözlerim

133

M,64; Y,128

2b yār:bār Y

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

- 1 Sen bir gül-i gül-zār-ı şabāhatsiñ efendim
Üç gönceli bir verd-i melāhatsiñ efendim
- 2 'Älemde bulunmaz saña beñzer saçı sünbül
Her vech ile mümtāz-ı zerāfetsiñ efendim
- 3 Māhir baķışıñ eyledi teşhīr cihānı
Bilmem bu baķışlarla ne āfetsiñ efendim
- 4 Her laħzada biñ nāz ile biñ ' işve edersiñ
Bu tarz ile sen şāh-ı nezāketsiñ efendim
- 5 Ebrūlarıñ her biri bir māh-ı münevver
Rūşen-gir-i leylī-i icābetsiñ efendim
- 6 Gel bezm-i çemen-zāra yetir qalbe sürūru
Sen hūsn-i leṭāfetle bir āyetsiñ efendim
- 7 Hilmī reh-i ' ışķında miyān-besteñ olupdur
Sen de āna bir tāc-ı sa' ādetsiñ efendim

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Bir gedāyım mülk-i didārında devlet beklerim
Ruḫlarıñ şehrinde şāhım ' izz ü rif' at beklerim

134

M, 64-65; Y,126

4a biñ ' işve : hem ' işve

135

M,65; Y,123

2 Zār u zār oldum der-i luṭfunda ey şūh-ı cihān
Ni‘ met-i ḥüsnüñ görüp in‘ ām-ı vuşlat beklerim

3 Naḳd-i cān verdim gönül beytin alıp cānāndan
Şimdi cānā kūşe-i vaḥdetde şoḥbet beklerim

4 Zülmet-i hecrinde dil nā-hōş mizāc olmuş yatur
La‘ l-i nābından şerāb-ı cām-ı şoḥbet beklerim

5 Aç dehānıñ bir tekellüm kııl bu ‘abd-i ‘ācize
Senden ey şāh-ı kerem mihr ü maḥabbet beklerim

6 Kām-yāb eyle vişāliñle bu Ḥilmī bendeñi
İhtiyācım vardır iḥsānıña himmet beklerim

136

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1 Derd-mendim ḥasteyim derdime dermān isterim
Ṭālib-i dārū-yı ‘ışķım vaşl-ı cānān isterim

2 Saçma isrāf eyleyip eşki dem-ā-dem her taraf
Senden ey göz dökmege ḥün-ı firāvān isterim

3 Kūh-ı ğamda ḳalmışam bir ğam-güsārım yok benim
Şerḥ-i ḥālim ḳılmağa ğam-h‘ār bir cān isterim

4 Bāl u per açmış gönül pervānesi hicrān şebi
Yanmağa şem‘ -i ruḥ-ı cānāna sūzān isterim

- 5 Geh götür dildāra benden geh yetir andan baña
Senden ey bād-ı şabā peygāmı her an isterim
- 6 Terk-i tecrīd esbine oldum bi-ḥamdi'llāh süvār
Men ki Ḥilmī ʿ ışk meydānında cevlan isterim

137

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 ʿ Aceb bir dilber-i mekkāra ey dil ben de mecbūrum
Ne ğam-nākim cefāsından ne bir vaşlıyla mesrūrum
- 2 Görünce rū-be-rū dürlü nevāzişler ile söyler
Ki ey müştāk-ı dīdārım vefā resminde meşhūrum
- 3 Kemāl-i ḥüsn ile rū-yı maḥabbet gösterip gāhī
Ki bilmem ol maḥabbet şuretā mı ben de mahmūrum
- 4 Bu rütbe nāzı yāriñ bizlere bilmem nedir yā Rabb
Ya ifrāt-ı maḥabbetden midir ol ḥāl-i mehcūrum
- 5 Verip cān u gönül şāh-ı şehīdiñ ʿ ışkına Ḥilmī
Bi-ḥamdi'llāh ki ol ʿ ışk-ı maḥabbet ile pür-nūrum

138

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Yār derdiñ diledim derdime dermān etdim
Cān evinde anı ben ʿ ışk ile mihmān etdim

137

M, 65; Y,124

138

M, 65-66; Y,122

- 2 Yele verdim ıķan āh-ı Őerer-i dūd-i dili
Gökyüzünde dađı ķandīl-i fūrūzān etdim
- 3 Ğamze-i tīđi çekip sīnemizi Őerĥa ķılan
Öyle urdu ki ciğer ķanını efŐān etdim
- 4 Dāđlar açdı mükerrer beden-i za‘ fīmıza
Göz göz olmaķlık için ben dađı pūyān etdim
- 5 Yāre derdim anıcaķ derdimi yār etdi beter
Gönlüm ol ecr ü mükāfat ile ĥandān etdim
- 6 Dās-ı ebrūsu biĥip mezra‘ a-yı fikrimizi
Fehm ü derkim yığının ‘akl ile harmān etdim
- 7 Yāri ta‘ cīzden etdim ĥazer ancaķ Ĥilmī
O sebebden ki ķamu derdimi pinhān etdim

139

Mef‘ūlü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ūlün

- 1 ‘AŐķ āteŐini meş‘ ale-i ķalp ile yaķdım
ŐimŐād-ı dili āh ile her bir yaña aķdım
- 2 eŐmim yaŐı ālūde olup cism ü tenimle
Ĥāk-i reh-i dildāra ayağ altına aķdım
- 3 Cānān ile cem etdigimiz vaşl Őebinde
Zencīr-i siyeh zūlfünü gerdānıma taķdım

- 4 Demān ü yedinden tutarağ yārimiñ ol an
‘Uşşākı olup ruğları envārına bağdım
- 5 Hilmī olalı bende-i Hünkār erenler
Nefsim çerisin taşra gönülden hele kaçdım

140

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Kad-i serv ü hıramāniñ görüp tūbāya beñzetdim
Nihāl-i nağl-i hāl-iñ Cennetü’l Me’vāya beñzetdim
- 2 Şabādan sünbül-i zülfüñ tağılmış piç ü táb olmuş
Ruğunda āşiyān etmiş per-i ançaya beñzetdim
- 3 Hayāt-ı cān bulur cām-ı lebiñden kām alan ‘āşık
Aniñ-çün la‘l-i nābın kevşer-i hamrāya beñzetdim
- 4 Şu‘ā-yı vech-i nābından olup cān-ı gönül medhüş
Kaşñ yayıñ tūlū‘ etmiş hilāl-i aya beñzetdim
- 5 Tecerrüd deyrīdir ‘azm-i kudümüñ rüh-ı quds-āsā
Tarīk-i feyz-i Hağğ’da zātını ‘İsā’ya beñzetdim
- 6 Bu Hilmī kıble-i cānāndan gayra sücūd etmez
Aniñ-çün yār vechiñ Ka‘betü’l-‘ulyāya beñzetdim

141

140
M, 66; Y,123
141

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1   Kaşın yay kirpigiñ oq gibi işler cāna cānānım
          Yüzüñ ay ruqlarıñ beñzer gül-i ḥandāna cānānım
- 2   Müselsel kākülün zincir-i sevdā-yı cünün olmuş
          Mükemmel geçdi tavkıñ gerden-i ḥayrāna cānānım
- 3   Dudağın çeşme-i raḥmet dehānıñ ḥavz-ı kevşerdir
          Lisānıñ lafzı beñzer āyet-i Qur'an'a cānānım
- 4   Cemāliñ pertevinden çeşm-i 'ālem nūra garḫ olmuş
          O rütbe mālīk olmuşsuñ bu ḥüsn ü āna cānānım
- 5   Ḳudümün ref' eder gözden sirişkim ey kamer-ḫal'at
          Şeb-i tarīk-i hecrī döndürür tābāna cānānım
- 6   Mu'anber sünbül-i zülfün dimāğım eyledi ta'ḫir
          Ṭoḫundukça o piç-i zülfe zerrin-şāne cānānım
- 7   Zihī ḫālī' seniñ Ḥilmī Dede üftādeñ olmuşdur
          Şaḫın üzme anı sen de atıp hicrāna cānānım

142

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

- 1   Derdime eyle devā dīdeleri ḫaracığım
          Sīneme merhem o sīneñ şar unut yaracığım

M, 66-67; Y,129

142

M, 67; Y,125

- 2 Yanağın şu'lesine yandı o pervâne-i dil
Yine senden olur ihyâ dil-i bîmârecigim
- 3 Deheniñ sırrını her 'aşık-ı şeydâ bilemez
Ne güher-kâındır ol la' l-i güher-pârecigim
- 4 Ham olur kad-i çemen zâra şalınsañ serviñ
Bu tarâvet ile ey şive-i reftârecigim
- 5 Kadem-i hâkiñ öpüp bunca zemân yalvardım
Demediñ bir kere ey 'aşık-ı bî-çârecigim
- 6 Merhamet eyle kuluñ Hilmî-i bî-çâreñe sen
Ey benim iki gözüm nûr-ı ciger-pârecigim

143

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Sen yetersiñ baña dil-ber gayrı cânân istemem
Taht-gâh-ı dilde senden özge sultân istemem
- 2 'Andelîb-âsâ hemîşe nâle-kârîñ olduğum
Bâg-ı hüsnüñ var iken seyr-i gülsitân istemem
- 3 Nâfe-veş câna dimâğ-ı cânımı ta'fir için
Sünbül-i gîsûlarıñ bes bûy-ı reyhân istemem
- 4 Bezm-i 'âlemde hemân ey sâkî-yi mâ'ü'l-hayât
Devr-i la'liñ şerbetinden başka devrân istemem

- 5 Āteş-i ʿışkıñ ile yanmağdayım pervâne-veş
Nāra hācet yok a cānım şemʿ -i sūzān istemem
- 6 Her ne deñlü mübtelā-yı renc isem de ey ṭabīb
Derd-i ʿışk-ı yār için tedbīr-i dermān istemem
- 7 Şād-mān eyle vişālīñle bu Hilmī bendeñi
ʿĀşıkıñdır merḥamet kıl başka ihsān istemem

144

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

- 1 Allāh Allāh yā ʿAlī yā şāh-ı sulṭān-ı kerem
Cūd [u] ihsānıñ yanıñda bir gedā Hātemʿle Cem
- 2 Men ne ḥaddim vaşfedem Allāh medḥ edermiş seni
Hel etā şanıñda münzel ey Velīyy-i pūr-himem
- 3 Yā ʿAlī *rūḥike rūḥi* dedi sulṭān-ı Rūsül
Laḥmike laḥmī ezel *cismike cismī* dem ü dem
- 4 Zümre-i āl-i Muḥammed şulbüne maḥşüşdur
Ey vücūd-ı ıştıfā ey nūr-baḥş-ı muḥterem
- 5 Cennet ü düzaḥ seniñ taḫsīmine mevʿūddur
Söyledi zīrā hadīşinde bunu ḥayrūʿl ümem
- 6 Seyyid-i şübbān-ı ehliʿl-cenne zādendir seniñ
Ḥāmil-i nūr-ı livāʿül-ḥamd sensiñ lā-cerem
- 7 Ehl-i beytiñ ʿışkına eyle şefāʿ at Hilmīʿye

6a ey:eñM

144

M, 67; Y,126

Sensiñ ey sulţān-ı ʿālem şāfiʿ-ı yevm-i nedim

145

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

- 1 Ey riyāz-ı behcetiñ cennāt-ı Firdevsi'n-naʿim
Bābınıñ miftāhı Bismillāhirrahmānirrahīm
- 2 Sensiñ ol sulţān-ı kevneyn-i risālet kim müdām
Āsitān-ı dergehinde Cebraʿil olmuş nedim
- 3 Kendi nūrundan yaratdı nūr-ı zātıñ Hakk seniñ
Söyledi şāniñda hem *levlāke levlāk* ol qadim
- 4 Gelmesiñ bu kevne gelmezdi vücūda kün fekān
Nūr-ı vechiñ-çün vücūda geldi eşyā-yı ʿadim
- 5 Zāhir ü bātında qurb-i bār-gāh-ı ʿizzete
Şerʿ-ı pākiñdir cihān içre şirātü'l-müstaķim
- 6 Yā Resūlla'llāh şefāʿ at kıl bu Hilmī mücrime
Rüz-ı haşr olduqda qoyma bīkes ü zār ü elim

146

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

- 1 Men fūrūg-ı lem'a-baḥş-ı āftāb-ı ṭalʿ atım
Hem şuʿā-yı evc-i dilde māh-tāb-ı rifʿ atım
- 2 Gerçi görmezler beni her merdüm-i ḥuffāş olan
Kim qadim nūr-ı şevk-i şemʿ-ı bezm-i vaḥdetim

145

M, 67-68; Y,124

146

M, 68; Y,125

- 3   ‘ Ālem-i şüretde bir kemter gedâyım lîk men
Şüret-i ma‘ nâda ‘ âlî pâdişâh-ı himmetim
- 4   Gülşen-i bâğ-ı haķıķatdır hemîşe menzirim
Āşiyân-ı ma‘ rifetde ‘ andelîb-i hikmetim
- 5   Bu tefâhür iki ‘ âlemde yeter Hilmî baña
Hamdüli’llâh hâk-i pâ-yi ehl-i beyt-i re’fetim

147

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1   Şâd-mân olmaz felek ger dîde pür-hûn olmasam
Râhat etmez bir nefes ğam birle maḥzûn olmasam
- 2   Tâğıdır görse eger bir dem cem‘ olmuş gönlümü
Miḥnet-i derd ü belâ-yı ‘ ışka maḥrûn olmasam
- 3   Reşk eder her kayddan âzâde gördükde beni
Bir perîniñ dâm-ı ğisûsunda meftûn olmasam
- 4   Hiç enîs eyler mi vahşilerle ehl-i ‘ aql olan
Düşmez idim Ḳays-veş şahrâya Mecnûn olmasam
- 5   Şaḳlar idim mülk-i tende ben de bir tedbîr edip
Hilmiyâ cân vermege cânâna medyûn olmasam

148

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

147

M, 68; Y,125

2a bir: -M / cem‘ :cemî‘ M

148

M, 68; Y,121

- 1 Şu‘le şalmış hüsnuñe şo’l ruğlar-ı ra‘nā bu kim
Nūr-bağş-ı dīde-i ‘uşşāk eder āyā bu kim
- 2 Cān bağışlar nāz ile güftāra geldikçe hemīn
Āb-ı Hıẓr olmuş dudağıñ şerbeti gūyā bu kim
- 3 Bāğ-ı ‘Adn içre perişān eylemiş sūnbülleri
Zūlf-i müşgīn ü hırāmı kāmēt-i Tūbā bu kim
- 4 Bir nihān-ı gencdir ağızında yā dendānıdır
Ol güherler kim dizilmiş anda hoş ārā bu kim
- 5 Nice demdir görmedim bir böyle ruhsār-ı cemīl
Söyleyiñ Allāh için Hilmī’ye bu zībā bu kim

149

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 ‘Işğdan cānımda var bir derd-i hicrān ey ḥakīm
Şanma ğayrı derd gibi dermānı āsān ey ḥakīm
- 2 Var ise tedbīr-i derdimde ‘ilācım kaydıñ et
Cismimden kayd-ı ta‘alluğ çekmeden cān ey ḥakīm
- 3 Dildeki tāb-ı ḥarāret tendeki emrāz-ı ‘ışğ
Sīnede ğam dāğıñ açmışdır firāvān ey ḥakīm
- 4 ‘Işğ zahmından ciğer cismimde pāre pāredir
Hūn-ı derdimdir iki çeşmimden ağan ey ḥakīm

149

M, 68-69; Y,123

- 5 Kılma her bî-derdler bezminde şerh-i hâlimi
Al emânet cân kııl bu derdi pinhân ey hâkîm
- 6 Merhem-i vaşl-ı dil-ârāmımdan özge derdime
Renc çekme kâr kıılmaz ğayrı dermân ey hâkîm
- 7 Mübtelâ-yı derd-i ‘ışık olmuş bu Hilmî kes ümîd
Kâbil-i şıhhat degil bu derd-i berrân ey hâkîm

150

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Hâmdü’lillâh cân u dilden Muştâfâ’dır sevdiğim
Haydar-ı Kerrâr ‘Aliyye’l-Murtażâ’dır sevdiğim
- 2 Hâzret-i Sıbteyn-i Ekrem necl-i Zehrâ-yı Betül
Şâh Hâsan şâhım Hüseyin-i Kerbelâ’dır sevdiğim
- 3 Seyyidü’s-Süccâd ‘Alî Zeyne’l-‘Abâya bendeyim
Nûr-ı Bâkır Hâkık-nümâ bedrü’d-dücâdır sevdiğim
- 4 Ca‘ferü’ş-Şâdık imâmımdır dü ‘âlemde benim
Mûsâ-i Kâzım ‘Alî Mûsâ Rızâ’dır sevdiğim
- 5 Şeh Takî ü bâ Nakî’niñ hüsününñ müştâkıyım
Hem Hâsan’ül-‘Askerî mîr-i livâdır sevdiğim
- 6 Mehdî-i şâhib-zemândır hâdi-i dîn-i mübîn
On iki şadr-ı velâyet reh-nümâdır sevdiğim
- 7 Hâcî Bektaş-ı Velî’dir pîrimiz Hilmî Dede

150

2b Cismiden: Cismimden M,Y

M, 69; Y,128

Ol erenler serveri müşkil-güşâdır sevdiğim

151

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

- 1 Geceler tâ be-seher başım açıp çağırayım
Ola ki hâlîme raḥm ede deyü yalvarayım
- 2 Geçdi bir bunca meh ü hefte vü eyyâm-ı 'aceb
Demediñ cānib-i 'uşşâkıma bir kez varayım
- 3 Yād edip bendeñi ḥāṭıra getürmezsiñ hîç
İş bu lâyıık mı ki her demde seni ben arayım
- 4 Derd-i hecristen ten-i bî-tābımı āzürde kılıp
Deşt-i ğam içre yatur bir cesed-i pür-yarayım
- 5 Pîç-i zülfünde tolaşmış beñim 'aql u fikrim
Emr kııl iki elimle tarayım kıurtarayım
- 6 Āh-ı engîz ile şeydālîğim 'ayb etmeñ kim
Şeb-i gül-zār-ı maḥabbetde yanar bir çırayım
- 7 Bezm olup Ḥilmî'yi al ḥalvete gir ey rāsım
Zülf-i zincirini gerdānıma bāri sarayım

BĀBU'N NŪN*

152

151

4 Rızā: er-Rızā M,Y
M, 68; Y,122

* BĀBU'N NŪN: -Y

152

M,73; Y,144

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Pādişāh-ı kişver-ārā-yı velāyetdir Hüseyn
Tāc-dār-ı zīb-i evreng-i hilāfetdir Hüseyn
- 2 Cedd-i pāki şānına *levlāke levlāk* oldu vaḥy
Kā 'ināta rehber-i rāh-ı hidāyetdir Hüseyn
- 3 Şir-i Ḥaḳḳ' dır vālide şıbtēyn-i faḥr-i 'ālemiñ
Rezm-gehde irşle şāhib-i şecā' atdir Hüseyn
- 4 Seyyid-i şübbān-ı ehli'l-cennedir ehl-i Betül
Dünya vü 'uḳbāda sulṭān-ı sa' ādetdir Hüseyn
- 5 Güş-vār-ı 'arş-ı a' zamdır vücūd-i enveri
Āsmāna zīnet-efzā-yı leṭāfetdir Hüseyn
- 6 Tütüyā-yı çeşm-i 'irfāndır gubār-ı merḳadi
Derd-i dil dermānıdır şāh-ı kerāmetdir Hüseyn
- 7 Her ne deñlü mücrim olsaḳ ğam degil Hilmī Dede
Cürmümüz 'afv eyler ol kân-ı şefā' atdir Hüseyn

153

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Tāc-ı devletdir Ḥasan şāh-ı velāyetdir Hüseyn
Faḥr-i ümmetdir Ḥasan şāhib-kerāmetdir Hüseyn
- 2 Cedleri ḥatm-ı risālet raḥmeten lil' ālemīn
Nūr-ı ḳudretdir Ḥasan mişbāḥ-ı ḥikmetdir Hüseyn

- 3   Hayder-i Kerrār'dır Sıbteyn-i Ekrem vâlidî
Mâh-ı tal' atdır Hasan mihr-i şecâ' atdır Hüseyin
- 4   Ol imâmeyniñ olup mâderleri bint-i Resûl
Necl-i ' iffetdir Hasan evlâd-ı ' işmetdir Hüseyin
- 5   Cennetiñ seyyidleri dünyâ vü dîn serverleri
Evc-i rif' atdır Hasan zât-ı sa' âdetdir Hüseyin
- 6   Kanda var böyle şerefli bir neseb-i ' âlî-cenâb
Pâk-i hilkatdir Hasan memdûh-ı sîretidir Hüseyin
- 7   Müftehirdir bendelikle Hilmî âl-i Hayder'e
Baħr-i rahmetdir Hasan kân-ı şefâ' atdır Hüseyin

154

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1   Dil-penâhımdır Hasan cismimde cânımdır Hüseyin
Şâh-ı rāhımdır Hasan rûh-ı revānımdır Hüseyin
- 2   Rûz ü şeb envâr-ı ' ışıqlıya bu gönüm zindedir
Bedr-i mâhımdır Hasan şems-i cihānımdır Hüseyin
- 3   Ben gulâm-ı hânedân-ı ehl-i beytim şıdķ ile
Pâdişāhımdır Hasan Hâķan ü hānımdır Hüseyin
- 4   Sâcidim hâkdir der-i dergāhına ihlâş ile
Kıble-gāhımdır Hasan dîn ü imānımdır Hüseyin
- 5   Bir ķalender dervişim Hilmî tarîķ-i ' ışķda

Hân-kâhımdır Hasan emn ü emânımdır Hüseyin

155

Dede merhūmuñ en şon söylediđi merşiyelerdendir

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Mest-i cāmü’l-belā-yı li’l-velāsın yā Hüseyin
Sen şehīd-i tīg-i tuğyān-ı cefāsın yā Hüseyin
- 2 Cism-i pākinde açılmış gül gibi şad pāreler
Derd-i hūn-ālūd-ı çeşm-i Kerbelā’sın yā Hüseyin
- 3 Haqq yolunda cān u ser kıldıñ fedā rahmet saña
Tārik-i zīb-i sürūr-ı mā-sivāsın yā Hüseyin
- 4 ‘Ālem-i hestīde sen izhar-ı Haqq kılmağ için
Şehsüvār-ı merd-i meydān-ı vegāsın yā Hüseyin
- 5 Çekmedi kimse cihānda çekdiğin miñnetleri
Rih-veş derd-i belāya mübtelāsın yā Hüseyin
- 6 Kağı bir mezhebde cā’izdir saña buğz eylemek
Merdüm-i çeşm-i Habīb-i kibriyāsın yā Hüseyin
- 7 Saña buğz etmez in ‘ālemde İslam’ım diyen
Sen emīrū’l mü’minin zıll-ı Hudā’sın yā Hüseyin
- 8 Dīn ü imāndan saña zulm eyleyen mañrūmdur
Sen šalāt-ı nūr-ı āl-i Muşafā’sın yā Hüseyin
- 9 Vālidīñdir *lā-fetā illā ‘Aliyye’l-Murtażā*

155

M, 115-116; -Y

Necl-i pāk-i Hāzret-i Hāyrü'n-Nisā'sın yā Hüseyn

- 10 Sıbt-ı Ekrem dāderiñdir hāletiñ bint-i Resūl
Mü'minīn [ü] mü'mināta pişvāsın yā Hüseyn
- 11 Zübde-i āl-i Muḥammed'dir vücūd-ı aḳdesiñ
Seyyidü's-sādāt sultān-ı seḫāsın yā Hüseyn
- 12 Şer' -i pāk-i Aḫmed'e kıldıñ kemāl-i inḳıyād
Muḫyi-i dīn-i mübīn āl-i 'abāsın yā Hüseyn
- 13 Aşl-ı ĩmāndır seni sevmek cemī' -i mü'mine
Nūr-ı çeşm-i enbiyā vü evliyāsın yā Hüseyn
- 14 Saña keşf oldu rumūzāt-ı me'ānī sırr-ı ğayb
Vāriş-i 'ilm-i ledünn-i enbiyāsın yā Hüseyn
- 15 Nice yād etmez saña buĝz eyleyenler maḫşeri
Sen Velīyy-i Hāzret-i Rabbü'l-'alāsın yā Hüseyn
- 16 Seyyid-i şübbān-ı cennet olduĝuñ ma'lūm iken
Nice kıydılar saña sen aşfıyāsın yā Hüseyn
- 17 Hāzret-i Peyĝamber omuzunda taşırken zātıñı
Re's-i pāki gül mehce-i muḫyī-i ezāsın yā Hüseyn
- 18 Meşhed olmuş iken saña āĝuş-ı maḫbūb-ı İlāh
Hāk-i ḫūn içre yatur ehl-i kisāsın yā Hüseyn
- 19 Ümmet-i merḫūmeye rāh-ı necāti gösteren
Pertev-i mişbāḫ-ı envār-ı Hüdā'sın yā Hüseyn

- 20 La‘net olsun āl-i Süfyān’a anıñ aǵvānına
Teşne-leb şāh-ı şehīd-i etkıyāsın yā Hüseyñ
- 21 ‘Abd-i hāşşındır seniñ Hilmī Dede eyle qabūl
Sen şefī‘ ü l müznibīn kân-ı ‘atāsın yā Hüseyñ

156

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Yağdı cānım nār-ı hicrān el-meded yā Bü’l-Ḥasan
Oldu çeşmim giryeden kan el-meded yā Bü’l-Ḥasan
- 2 Derd-i ‘ışk-ı yār ile oldum esir-i ğam-firāş
Kıl şifā-yı vaşlıñ ihsān el-meded yā Bü’l-Ḥasan
- 3 Fūrkat-i cānān ile gül-zār-ı ğamda qalmışam
Ḥār-ı miḥnet içre nālān el-meded yā Bü’l-Ḥasan
- 4 Yūsuf-ı zārım bugün sicn-i cihāndır menzilim
Meskenimdir beytü’l-aḫzān el-meded yā Bü’l-Ḥasan
- 5 Zāhir ü bātında ancak sensiñ ey şāh-ı kerem
Hilmī’ye cān ile cānān el-meded yā Bü’l-Ḥasan

157

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Bezm-i meyde terledikce ḥumret-i rūlarla sen
Hey ne sāḫırsın ki yağdın āteşi şularla sen

156

M, 75; Y,139

156

1 Bü’l Ḥasan :Ebe’l Ḥasan M,Y (vezin gereği öyle yazıldı)

157

M, 75; Y,140

- 2 Ğamze-i tīriñ yeter ‘uşşâķ baĝrıñ delmeĝe
Ķasd ķılmaķ kim ne ĥâcet seyf-i ebrûlarla sen
- 3 Pîç-i zülfüñ taĝıdıp ‘aķlım perîşân eyledin
Göñlümü teşhîr edip ol çin-i cādularla sen
- 4 Vaşlıñı ferdāya ta‘liķ eyleyip etme füsün
‘Āşıkı āşüfte ķılma böyle ĝayĝularla sen
- 5 ‘İşve ü nāz ile aldıñ göñlümü bir baķmada
Hür-i ‘ayn-āsā efendim çeşm-i āhûlarla sen
- 6 İltifātıñ eyler iĥyā ‘āşık-ı dil ĥasteyi
Cân baĝışlarsıñ dilerseñ böyle dārûlarla sen
- 7 Niceler mat oldu Ĥilmî at sürüp bu ‘arşada
Sen oyun oynar mısıñ bu şāh-ı Hindûlarla sen

158

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Gözlerim nûru cihānda ĥüb-cemālim ķandasın
Zulmet-i hecrindeyim ķaş [1] hilālim ķandasın
- 2 Zār u giryānım meded ĥüsnüñe ĥayrān olduĝum
Rüz u şeb endîşe-i fikr ü ĥayālim ķandasın

158

M. 75; Y. 137

- 3 Teşnelikden yandı cānım ey şeh-i mülk-i ḥasen
La‘l-i nābın kevşeri āb-ı zülālīm ḳandasın
- 4 ‘Andelīb-āsā hemīşe nāle-kārīñ olduğum
Bāğ-ı ‘adnīñ ḡoncesi ruḥsār-ı ālīm ḳandasın
- 5 Derd-i ‘ışķıñ ile Ḥilmī nā-tüvān olmuş yatur
Cān-fezā eyler ṭabīb-i pür-kemālim ḳandasın

159

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- 1 Göñül dā’im şenā-gūy-ı imāmü’l-müttaḳīn ol sen
Hem ‘ışķ-ı Murtezā’ya gün-be-gün ey dil yaḳīn ol sen
- 2 Melāmet ḥırḳasın egnine giy cānā gider ‘ārı
Ṭarīḳ-i faḳrda müstaḥdem-i ḥablü’l metīn ol sen
- 3 Perīşān ḥāl olup ḥāl-i perīşānından ‘uşşāḳa
Şikāyet ḳılma bezm-i zühd içinde şāh-ı Çīn ol sen
- 4 Tecerrüd yerine ‘azm et hevā-yı nefse ḳıl perhīz
Ḳanā‘at kūşesin ṭut şükr edip cāy-nişīn ol sen
- 5 Bu āb u ḥāk ü bād u nārīñ aşlıñ bilmek isterseñ
Rumūz-ı ‘alleme’l-esmāya nuşret bul ḳarīn ol sen
- 6 Gel ey Ḥilmī bu fānī nefis-i ḥırşa irtikāb etme
Hemān bir bende-i şāh-ı şefi‘ ü’l-müzribīn ol sen

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Ey yüzü nūr-ı aḥad vü ey leb-i ğonce-dehen
Var mıdır kāmēt-i ḳaddiñ gibi bir serv ü semen
- 2 Rişte-i ḥüsn-i dil-āvizine ber-dār olalı
Pīç-i zülfüñ durur ol dārda boynuma resen
- 3 'Işḳ u şevḳiñ ile rāhında verip cān-ı 'azīz
Cāme-i luḫfuñ ola bu ten-i bī-cāna kefen
- 4 Sünbül-i būy ile ebrū-yı ḳuzaḫ ḳavs ḳaşıñ
Burc-ı gül-zār-ı cihān içre bedelsizsiñ sen
- 5 Rūz-ı vaşlıñ gözedip hū çekerim şubḫ u mesā
Ḥilmī bir çāker-i bābıñ durur ey sīm-beden

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Göñül lezzet alıpdır 'ışḳ ile yāriñ cefāsından
Anıñ-çün geçdi dünyā 'āriyet zevḳ ü şefāsından
- 2 Maḥabbet şem'asıñ yaḳdım tecellī eyledi cānān
Göründü nice biñ derd ü elem mihr-i vefāsından
- 3 Münezzeḫ cümle eşyādan gene Ḥaḳḳ kendidir eşyā
'Ayāndır vechiniñ nūru her eşyāda ḥafāsından

- 4 Hākīkat ehliniñ kadrin ne bilsün cāhil ü nādān
Keserler başını ‘ uşşāq-ı Mevlā’niñ kâfasından
- 5 Hayātüñ terk eder Hilmî tabībe keşf-i rāz etmez
Marīz-i ‘ ışk olan müstağnidir dār u şifāsından

162

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Şerha şerha benim ol ğamzesi çālākimden
Görünür cānım evi sīne-i şad-çākimden
- 2 Elem-i hecr ile feryād ederek leyl ü nehār
Cigerim kanı aķar dīde-i ğam-nākimden
- 3 Şaķın ey gül-bedenim yakma cefā hāşākiñ
Tutuşur bir gün olur āh-ı şerer-nāķimden
- 4 Elem-i ‘ ışkıñ ile çıksa bedenden cānım
Çıkıcaķ naķş-i hayāliñ nazār-ı pākimden
- 5 Cāy-gīr olsa göñül gülşen-i me’vāda bile
Gitmeye bŷy-ı ruķuñ şemse-i idrākimden
- 6 Beni ta‘ ķīb-i melāmet eden öz ğāfiller
Hazer etmez mi ‘ aceb şāhib-i levlākimden
- 7 Her yeten kabrime ‘ uşşāq-ı ilāhī Hilmī
Eşer-i ‘ aşk görürler suver-i hākimden

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Hakk seni ey nür-i 'ayneynim yaratmış nürdan
Bu tecellî ile kıddiñ fark olunmaz Türdan
- 2 Gülşen-i 'Adn'e değışmem bir gül-i hüsnüñ seniñ
Nergis-i mestiñ nice biñ mesti vardır hürdan
- 3 Ka'be-i didārını bilmezse zāhidler n'ola
Süfî-i cehl-i mürekkebe fark olur mu kurden
- 4 Lem'a-yı hüsnüñ zemîn-i 'arşa şaldıkda ziyā
Rağsa gelmişler kamu kerrubiyān ol sürdan
- 5 Vaşf-ı zātında budur Hilmî kulunuñ tuhfesi
Sen Süleymān'a hediye geldi tüt bir mürdan

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Hakk'dan özge nesne yok 'ālemde ey vā' iz 'ayān
Hakk nazar kıll kim hemîn Hakk'dan 'ibāretidir cihān
- 2 Esfel ü a'lāda bir nūruñ ziyāsı cilve-ger
Şems-i zātın şu'lesidir görünen bu *kün fe-kān*

163

M, 76; Y,140

164

M, 77; Y,141

- 3 Kendine kendini mir'ât etdi yine kendisi
Hüsniñü seyretmege her zerrede gösterdi şân
- 4 *Küllü yevmin hüve fi-şân* dedi Qurân'da Haqq
Her mezâhir 'âlem içre gösterir Haqq'dan nişân
- 5 Ferd-i vâhiddir Hudâ mülkünde yoğdur gayrısı
*Kul huvellâhi ehad*dir fâtır-ı kevn ü mekân
- 6 Hem muhâţ [u] hem muhîţ olmuş kemâl-i kudreti
Zât-ı Bârî'dir muhaqqak cevher-i a' rāza kân
- 7 Mest olup vaḥdet şerâbından bugün Hilmî Dede
Söyleyen Haqq'dır bu nuḡku eyleme vâ' iz gümân

165

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Yazdı levḥ-i kâ'inâta kilik-i kudret kâf u nün
Yek nazarda oldu peydâ *küllü şey'in yeşdurün*
- 2 Kendine kendini mirât etdi eşyâ koydu ad
Şümme vechullâhı seyretmek için hep mü'minün
- 3 Her eşer oldu mü'eşşirden 'ayân ey merd-i haqq
Küntü kenzün sırrını fehm etdi andan nâzirün
- 4 Gerçi 'abdiyyetle zâhir oldu faḥr-i enbiyâ
'Âlem-i kudsiyyeti ma'nâda ḥatt-ı dâ'imün

165

M, 76; Y,135

- 5   alb-i demdir tecell-gh-ı Rabb'1- lemn
Kim ki vkfdır bu sırta oldu ehl-i f izn
- 6   Her mezhirde Őft-ı Hk'ı iŐbt eyleyen
Oldu b-Şek cennet-i  irfn iinde hlidn
- 7   NŐ edince cm-ı mevti  işk ile Hilm Dede
GŐ edenler diyeler *inn ileyhi rcin*

166

Mefiln Mefiln Mefiln Mefiln

- 1   Bi-amdi'llh hber aldım yine cnn otaından
Gelir Őub u mes by-ı hkkat hra aından
- 2   Zll-i bde-i  işka veripdir neş'e-i Őn
Aar skker pnarı mişl-i zemzem dede baından
- 3   Hkkat ni metini ehl-i inkr lezzeti bilmez
Ne bilsn atmamıŐ nn u nemek pri ocaından
- 4   Srp hk  der-i dergh-ı pre vechi ey  aşık
Uyandır alb-i andli Balım Suln eraından
- 5   Edenler Hzret-i Hnkr'a cndan ullu ey Hilm
Olur dil-Őd ile zde elbet gm bucaından

167

Mefil Mefil Mefil Feiln

166

M, 76; Y,139

167

M, 77-78; Y,141

- 1 Mü'minleriz ihlâş ile biz kâlu belâdan
İmân-ı yakîni ile el-Ḥaḫḫ ezeliden
- 2 Erkân-ı tarîkatde de olduḡ daḡi irşâd
Pîr-i ezeli Ḥazret-i Bektaş-ı Velî'den
- 3 Pür-neş'eleriz şevḫ ile rindân-ı Ḥudâ'yız
‘İşḫın meyini nüş edeli cām-ı ‘Alî'den
- 4 ‘Avn-i Ḥaḫḫ ile erse n’ola pâyimiz ‘arşa
Biz aḡz-ı füyûz eylemişiz *lem yezeliden*
- 5 Nefsiñ çerisiñ eylemişiz ‘ışḫ ile maḡlûb
Mülk-i dile evlâd-ı ‘Alî hükm edeliden
- 6 Biz ḫaḫ biliriz cümle mezâhirdeki zâtı
Yeksân oluruz anıñ için biz dükeliden
- 7 Ḥilmî Dede Ḥaḫḫ’dır görünen ‘aynıma dâ’im
Dil ḫânesi tenvîr olalı nûr-ı celiden

168

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Kılmazam ṭāvûs-veş raḡbet mülevven cāma ben
Girmişem beyt-i cemâl-i yâr için iḫrâma ben
- 2 Ka‘be-i didârımı tekbîr ile etdim ṭavâf
Ḥüsn-i ḫâl-i esvedine ṭurdum isti’lâma ben

168

M, 77-78; Y,141

- 3 Zülf-i müşgîniñ olup püşide beyt-i rüyuna
Ka' be haqqı-çün sürüp yüz geldim istirhâma ben
- 4 Āb-ı zemzemdir dudağıñ şerbeti mā-i şahūr
Besmeleyle nüş edip erdim bu yüzden kâma ben
- 5 Kūy-ı yâra vardım ihlâş ile tırdum vaqfeye
Çağırıp *lebbeyk lebbeyk* ol Velîyy-i nâma ben
- 6 Cānımı kurbān edip besmele-geh-i cānānda
Ĥamdü'lillāh kim yitirdim ĥaccımı itmāma ben
- 7 Ĥaqq yolunda sa'y edip erdim şafā-yı vaĥdete
Düşmedim Ĥilmî ĥaĥîkatde ĥayāl-i ĥāma ben

BĀBU'L VĀV

169

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Dökmezem her ĥad-i gül pāyına cānā āb-ı rū
Var iken ĥüsnüñ gül-i gül-zāra kılmam ser-fürū
- 2 Sen bu vaqtıñ Hızr'ısıñ çün sendedir āb-ı ĥayāt
Kıldı ihyā cism-i bî-mārım leb-i la' liñ şuyu
- 3 Beng-i ĥam mest eylemişken bendeñi āgāh için
Erdi Çin-i müşg-i zülfünde[n] dimāğ-ı cāna bū
- 4 Şanma ĥāfil göñlümü cānā cünün-ı aşqdan
Gelmez aşla 'aynıma fikr ü ĥayālinden yuĥu

- 5 İltifât-ı yâra mazhar oldu Hilmî ‘ âkıbet
Sıneme şancıldı kaşı yaydan müjgân oğu

170

Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün

- 1 Gezip cümle ‘ avâlim menzilin etdik güzer yâ hû
Mezâhir devrini itmâm için kıldık sefer yâ hû
- 2 Gehî müfred gehî olduk mürekkebe çâr ‘ unşurla
Niçin geldik vücûd-ı âdeme verir haber yâ hû
- 3 Egerçi *men* ‘ arefsırrından âgâh oldusa nefsiñ
Olur idrâk eden Rabb’isini kâmil beşer yâ hû
- 4 Cenâb-ı ‘ izzet-i fahr-i risâletdir bize melce’
Emîrû’l-mü’minindir hazret-i işnâ ‘ aşer yâ hû
- 5 Teberrâ zümresinden olma imân et tevellâya
Yeriñ rûz-ı cezâda olmaya nâr-ı saçar yâ hû
- 6 Gülâm-ı hazret-i âl-i ‘ abâ’yım ben bi-hamdi’llâh
İmâmdir ‘ Aliye’l-Murtaza ol şîr-i ner yâ hû
- 7 Muhibb-i Hânedân-ı Muştafâ ol devlet isterseñ
Beķāsızdır cihânda mülk ü rütbe sîm ü zer yâ hû
- 8 Tecerrüd mesleğinde dâ’im ol Hilmî Dede dâ’im
Gelen bu ‘ âlem-i hestîye encâmı göçer yâ hû

170

M, 78-79; -Y

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Gel ey aşhāb-ı mātem-zāra kim yevm-i belādır bu
Fīgān eyyāmıdır rüz-ı şehīd-i Kerbelā'dır bu
- 2 Ciger-gāh-ı muşāba dāğ-ı fūrkat-baş yakıp sīneñ
Kebāb et cismini bezm-i ğam-ı ehli'l-kisādır bu
- 3 Dem-ā-dem yād edip aḥvāl-i nūr-ı çeşm-i Zehrā'yı
Yezīd'e la' net etmek mü' mine farz-ı Ğudā'dır bu
- 4 Enīn ü āh ile ey dil tezelzül eyle gerdūnu
Ki bunca cevr ü miḥnet Şeh Ğüseyn'e ne revādır bu
- 5 Şefā' at-ḡ'āh-ı maḥşer olmuş iken ehli-i ' işyāna
Ne ' işyān etdi ol şāha Yezīd-i pūr-cefādır bu
- 6 Nice ḡan etmesin ehli-i semā demānını çarḡıñ
Bugün ḡāke düşen ḡuş-vāre-i ' arş-ı ' alādır bu
- 7 Çözölmüş sünbül-i ḡisūları bād-ı meşā'ible
Ğübār-ālūde olmuş meh-cebīn-i *hel etā'*dır bu
- 8 Boyanmış ḡül gibi şāhıñ cemāl-i pāki al ḡana
O gerden kim şikeste buse-gāh-ı enbiyādır bu
- 9 Görüp bī-ser ü ten şehzādeyi çün Ğāzret-i Zeyneb
Gelip feryāda ol dem vāh Ğüseyn-i Müctebā'dır bu

- 10 O nāzik cisme mehd olmuş iken āgūş-ı Peyğamber
Yatur hāk üzre tenhā naqd-i pāk-i Muşafā'dır bu
- 11 Füyüz-ı şer' için Hakk rāhına kurbān eden cāniñ
Sürür-ı sīne-i pāk-i 'Aliyye'l-Murtażā'dır bu
- 12 Aķıt gözden sirişk-i hūnı feryād eyle ey Hilmī
Bugün māh-ı Muhaşrem mātem-i āl-i 'abādır bu

BĀBU'L HĀ

172

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Toğdu çün māh-ı Muħarrem dü gözüm şan ağla
Sūziş-i mātem ile durma hemān yan ağla
- 2 Geldi eyyām-ı belā āl-i 'abāya eyvāh
Eşk-riz ol o belā demlerini an ağla
- 3 Kerbelā'ya şurup ordusunu şavm-i Süfyān
Çekdiler şubħ sitem-i hançer bürrān ağla
- 4 Āl-i evlād ile aşhāb-ı Hüseyn oldu şehid
Yalnız kaldı emān Seyyid-i Şübbān ağla
- 5 Aldılar orta yere yirmi iki biñ zālim
Tir-i a' dāya hedef oldu o sulţān ağla
- 6 Düşücek hāk-i siyeh üzre Hüseyn-i mazlūm

172

M, 79-80; Y, 153

172

5 a:yirmi: yigirmi M,Y

Ditredi ‘arşda ervāḥ-ı nebiyyān ağla

7   Ḥazret-i Sıbt-ı Nebī ḳurret-i ‘aynān-ı ‘Alī
Zulm ile oldu şehīd Şāh-ı Şehīdān ağla

8   Ḳara gün toğdu cihān rüyunu tutdu zulumāt
Ehl-i beyt üzre hücüm etdi Yezīdān ağla

9   Dikdiler nīzeler üzre şühedā başlarını
Şāmiyān etdi sürür siz de muḥibbān ağla

10   Zıkr edip çekdiğini āl-i Resūl’üñ vā‘iz
Var ise sende eger zerrece imān ağla

11   Dögünüp taşlar ile sīnemiz olsun al ḳan
Ağladı hur u melek sen de gel cān ağla

12   Ağla ey Ḥilmī Dede ağlar bütün ḥalk-ı cihān
Yandı bu ma‘rekeniñ nārına devrān ağla

173

Müfte‘ilün Fā‘ilün Müfte‘ilün Fā‘ilün

1   Zümre-i nācīleriz bende olup Ḥayder’e
Şīr-i Ḥudā Murtażā şaf-şiken ü şaf-dere

2   Heybet-i *lā fetā* dan arz u semā ditredi
Şiddet ile urunca pençe der-i Ḥayber’e

173

M, 81-82; Y,168

2b der:ler M

- 3 Dest-i velāyet ile şalladı zülfiķārīñ
Kesdi yedi ķat yeri ķarb edecek ʿ antere
- 4 Şāh-ı velāyet ʿ Alī cümlemiziñ serveri
Ķanberiyiz tā ebed ķanber olan ķanbere
- 5 Ķalb-i selīminde çün ĥubb-i ʿ Alī olanlar
Verdi Ĥüseyn ʿ ışķına bakmadı cān ü sere
- 6 Rāh-ı maĥabbetinde mest-i mey-i ʿ ışķ olur
Cennet-i ʿ Adn içinde tālīb olan kevşere
- 7 Mevt ü ĥayāt elinde ol Velīyy-i muṭlaķīñ
Mürdeler iĥyā olur *ķum* deyicek maķbere
- 8 Cennet ü dūzaĥ anīñ emrine fermān-beri
Eyleye taķsīm o dem ĥākim olup maĥşere
- 9 Tā ki çıkar nisbet-i silsile-i ʿ ahdimiz
Āl-i ʿ Alīʼden hemīn Ĥāzret-i Peyġamberʼe
- 10 Mürşidimiz Muĥammed rehberimizdir ʿ Alī
ʿ Āşık olan cān verir mürşid ile rehber
- 11 İki cihānda ebed ġayġu çeker mi daĥı
Sen ki şefiʿ olasın Ĥilmī gibi kemtere

174

Mefʿ ūlü Fāʿ ilātün Mefʿ ūlü Fāʿ ilātün

- 1 Düşdü gönül habersiz bir mäh-ı rüy-ı âle
Döndürdü za' f-ı gamla endāmımı hilâle
- 2 Gül-zâr-ı ' ışğa girdim seyretmege cemâliñ
Dîdârını görünce dil murğu oldu vâle
- 3 Sînemde nâr-ı ' ışkıñ açdığı tağı gör kim
Esdikçe bād-ı zülfüñ başladı işti' âle
- 4 Bezm-i mey içre yâriñ ruhsârı terledikçe
Berk-i gül üzre düşmüş gülşende şanki jâle
- 5 Ta' rîfî çin cemâl-i dil-dâr nâs içinde
Ġavğalar oldu peydâ başlandı kîl ü kâle
- 6 Yâ Rabb nedir bu hâlet ' âşıklarıñ ki düşmüş
Sevdâ-yı ' ışkıñ ile her biri bir hayâle
- 7 Gîsû-yı çîn-i yâre cân riştesi denilmiş
' Âşıklarıñ anıñçün boynunda bağılu lâle
- 8 Bûs eylesin ayağıñ neş' eyle rind olanlar
La' l-i mey ile memlû sâkî be deh piyâle
- 9 Şubh oldu bezm-i meyde Hilmî du' âya başla
Hürşîd-i hüsni-yâriñ erişmesin zevâle

175

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

175

M, 82-83; Y,157

- 1 Bi-ḥamdi'llāh erişdim devlet-i dīdār-ı Raḥmāna
Beşaret tācını giydim tecellī erdi bu cāna
- 2 Getirdim noḡta-yı sırrı vücūda sī vū dü ḥarfīñ
Geçip heyhāt tağından erişdim mülk-i insāna
- 3 Göründü dīdeme ol dem 'ayān oldu ḥafiler hep
Ne kim var bīst ü heşt içre yazılmış ḥatṭ-ı Kur'an'a
- 4 Gehī ma' den gehī nebāt gehī ḥayvān olup geldim
Erince devr-i ādeme boyandım dürlü elvāna
- 5 Şerī' at terkīb-i zātım ṭarīkat gevher ü kāmım
Çekildi ḥaddeden bir bir gelince tā bu devrāna
- 6 Özüm bildim ki benden hem baña mir'āt olup Mevlā
Sarāy-ı cismime girmiş oturmuş taḡt-ı ḥaḡana
- 7 *Seḡāhum Rabbuhum* ḥamrīñ hemāna dest-i ḡudretten
İçip ol cām-ı gül-günü ' uḡlüm oldu mestāna
- 8 Gözüm açdım çü gördüm ' ilm-i Ḥaḡḡ'la cümle mevcūdum
Mükerrer anadan toğdum erince tā bu meydāna
- 9 Oturdum ḡān-ḡāhında rızāsın ḡılmağa taḡşil
Şığındım dest-gīrim Ḥazret-i Şāḡkulu Sulṭān'a
- 10 Faḡīrim Ḥilmiyā şüretde gerçi ṭıfl hem ümmī
Ḥaḡīkat 'āleminde ḡaznedārım fazl-ı Yezdān'a

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

- 1 Aldım bu şeb ol meh-veşi āgūş-ı hayāle
Fikrim de o endīşe ile döndü hilāle
- 2 Yād eyleyerek bezm-i mey-i şöhet-i yarı
Döndü dü gözüm eşk ile yāķūt-ı piyāle
- 3 Rām eyledi 'uşşākını bütün nim nigehiyle
Mālikdir o dildār zihī hūsn-i hişāle
- 4 Seylāb-ı sirişkimle cihān bāğını tütmuş
Şu vermege gül-zārda ol serv-i ruhāle
- 5 Dil-hānesi yanmazdan evel ey ruḥ-ı enver
Heçr āteşiñ ilķā edelim āb-ı vişāle
- 6 'Āşıklara noķşān ere mi rāh-ı vefāda
Cānān ki ere hūsn-i melāḥatde kemāle
- 7 Cān vermemek elden mi gelir 'ışķ ile Ḥilmī
Kim gördü de cān vermedi bu hūsn-i cemāle

177

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 1 Gözüm derd-i firāķ u ḥasretiñle düşdü giryāna
Sirişkim ķana döndü ağlamakdan baḥr-i 'ummāna

- 2 Hâbîbim fûrkatîñle fûrkatêyn-i cism-i bîmârim
Küçüldü za' f-1 ğamla döndü âhîr şekl-i qorşâna
- 3 Vişâlîñ çeşmesinden kandırıp bu haste-yi cânı
Şifâ-yâb eyle başıñçün yetiş ben zâr ü heycâna
- 4 Ne qorqar keşret-i tûfân-ı ' âlemden felâketden
Verenler fûlk-i dil bir sen gibi üstâd qapûdâna
- 5 Esîr-i zevraq-ı enbâr-ı ' ışkıñdır seniñ Hilmî
Kerem kıl atma anı bir daği girdâb-ı hecrâna

178

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1 Uyma zâhid tek hevâ-yı nefse raħm et cânına
Kim mazarrat kılmaya nefis ejderi imânına
- 2 Kend'özün hûb şüretinde gösterir hayvân şıfat
Şakınıp aldanma ğâfil bu cihân şeytânına
- 3 Cîfe-i dünyâya dalma varını verme yele
Şalmasın devrân şakın kim yeñiden devrânına
- 4 Bekle gönülün şehrini imândan yap qal' alar
Çekmeden emmâre leşker mülk-i dil sulţânına
- 5 Cehd kıl qurtulmuş iken leşker-i bî-dînden
Yazmasınlar tâbi' -i Mervân deyü fermânına

178

M, 83; Y,157
3a yele:bile M

- 6 Özünü derk eyle gir fülk-i necāta kıl şitāb
Düşmeysin baħr-ı nefse şehvetiñ tūfānına
- 7 Diñle cān gūşuñla Ğilmī sözleriñ bir bir müdām
Tā ki maķbūl olasın sen de begim Yezdān'ına

179

Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün

- 1 Düşdü bu gönüm ey şanem kirpikleriñ sevdāsına
Cān u cihān vermişem ebrūlarıñ arasına
- 2 Gelmiş cemāliñ şānına *nūrun* 'alā nūr āyeti
Ya ben nice dil vermiyem yāriñ ruħ-ı zībāsına
- 3 Ğüsnüñ gören 'āşıklara cennet vişāliñdir seniñ
Müştäķ olanlar bī-ħisāb şo'l kāmetiñ tūbāsına
- 4 Nergis gözüñ yağmalamış imān ü 'aķl-ı 'āşığı
Kimdir 'aceb karşı duran yağma-geriñ yağmasına
- 5 Yūsuf mişāli niceler cāh-ı zeneħdānındadır
'Işķ ehli olmuşlar esir zincir-i zülf arasına
- 6 Yandım yakıldım ey şanem Allāh için ķandır beni
Dil-teşneyim ben tā ezel la' l-i lebiñ şahbāsına
- 7 Luţf eyleyip Ğilmī Dede cānānımız kılsa ķabūl
Ben cānımı nezr etmişim bezm-i şafā efzāsına

180

179

M, 83-84; Y,153

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

- 1 Oldum hele bir dil-bere ben bende kim eyvâh
Eksilmeyip artmaktadır şubḡ u mesâ āh
- 2 Eyvâh yanıp hecriñ ocağında bu cismim
Āh âteş-i 'ışkıında kebâb oldu ciger-gâh
- 3 Cismim eriyip geceleri döndü hilâle
Gâh etmede bu derd ü ğamı 'ömrümü kütâh
- 4 Lâle gibi kan oldu cefâ tığıyla bağrım
Gütâh kıılıp luḡ u' inâyâtını ol şâh
- 5 Bağrım delinip ney gibi dem tutmağa āhım
Ol şâh başıp parmağın her vaḡt-i seher-gâh
- 6 Āhım çıkar eflâke 'aceb çıkmaz o mâhım
Her vaḡt-i seher-gâh ola āhım ile hem-râh
- 7 Mâhım toğa Ḥilmî ola kim burc-ı esedden
Hem-râh ede ol mâhı saña Ḥazret-i Allâh

181

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Feraḡ-ı devleti dil bulsa da bir bulmasa da
Ṭâlib-i vuşlat olan gülse de bir gülmese de

180

M, 84; Y,156

181

M, 84; Y,156

- 2 Menzil-i ʿışka eren şıdk ile ehl-i hāle
Ġam ü şādī-i felek olsa da bir olmasa da
- 3 Gözümün yaşı ile beslediğim ʿālemde
Gül-berg-i emelim şolsa da bir şolmasa da
- 4 Bāde-i laʿl-i lebiñden kınan ehl-i ʿışkın
Kadeh-i bāde-i sem tılsa da bir tılmasa da
- 5 Hilmiyā gülşen-i vaḥdetde ne ğam zāhid-i ḥar
Ġonce-i ʿömrüm eger yolsa da bir yolmasa da

182

Mefāʿ ilün Mefāʿ ilün Mefāʿ ilün Mefāʿ ilün

- 1 Firākıñ derdiyle cānā yetiş ben ḥasteyim ḥaste
Kerem kıl luḥf edip zirā yetiş ben ḥasteyim ḥaste
- 2 Tenimde tāb u ṭākāt yok zaʿīf ü bī-mecāl oldum
Vücūdum eyle gel iḥyā yetiş ben ḥasteyim ḥaste
- 3 Se-rā-pā āteş-i ʿışkıñ ile yanmaḫdadır cismim
Leb-i laʿliñle kıl iskā yetiş ben ḥasteyim ḥaste
- 4 Hekīm-i ḥāzıkıñ yok derdime tedbīr ü dermānı
Yine senden bulur işfā yetiş ben ḥasteyim ḥaste
- 5 Enīn ü āh ile Hilmī yatıpdır ğam yatağında
Gelip dermāniñ et icrā yetiş ben ḥasteyim ḥaste

183

182

M,84; Y,159

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Fiğān etsem de cānā bir ḥalāvet var dehānımda
Niçin kim vaşf-ı ḥüsnüñ zıkr ü fikrimdir zebānımda
- 2 Kelīm-i ḥüsnünüñ dā' im tecelli-gāhıdır nuṭṭum
Tulū' eyle nice nūr-ı ma' ānī var beyānımda
- 3 Yüzüñ *seb'al meşāni* lebleriñdir sūre-i kevşer
Muḳayyed ruḥlarıñ tefsiri ' aql-ı nüktedānımda
- 4 Ölürsem daḥi çıkmaz başdan ol sevdā-yı ebrūlar
Yer etmiş ḥubb-ı ' ışkıñ keyf-i mağz-ı istüḥānımda
- 5 Göñül iklimini teşḫir için ta' vīze ḥācet yok
Yazılmış sūre-i İḥlāş ile mihrin cinānımda
- 6 Fotoğraf-ı ḥayālim ḥüsnüñü ' aks etdirip gözden
Cemāl-i enveriñ taşvır olunmuş levḥ-i cānımda
- 7 Ne bākım var riya-kārān-ı dehrin tır-i ta' nından
Hişār olmuş melāmet taşu Hilmī çevre yanımda

184

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Cismimi kıldım fedā ' ışık ile cānān Aḥmed'e
Yalıñız cismim değil olsun fedā cān Aḥmed'e

183

M, 85; Y,162

2a nuṭṭum : noḳtam Y

2b Tulū' eyle: Tulū' eyleye ser M,Y

184

M, 85; -Y

- 2 Öyle bir genc-i cemāle mālîk olmuş kim müdām
Nice şāhlar ҡul olur bābında Sultān Aḥmed'e
- 3 Dest-i ҡudret ile taḥrîr-i ḥaṭṭ eylemiş ḥüsnüñü
Nāzil olmuş muşḥaf-ı vechinde Ҙur'ān Aḥmed'e
- 4 Ḥavz-ı kevşerdir dehānı la' l-i nābı sersebîl
Nüş eden erer ḥayāt-ı cāvidān-ı Aḥmed'e
- 5 Vaşf-ı ḥüsnüñde bu Ḥilmî bülbül-i dem bestedir
Gül-zāra medḥ içinde oldu ḥayrān Aḥmed'e
- 6 Kāmet-i Tūr-ı tecellîdir cemāl-i enveri
Ḥaḳḳ ezel ҡılmış 'ināyet nūr-ı imān Ahmed'e

185

Mef'ülü Fā' ilātün Mef'ülü Fā' ilātün

- 1 Ey reng-i şıbgatu'llāh ve'y nūr-ı ḥaḳḳ yüzünde
Gör ne güzel yaraşmış kirpikleriñ gözünde
- 2 Vechiñ güzelliginden çeşm-i cihān ҡamaşmış
Ḥaḳḳıyla görmüyorlar Ḥaḳḳ varlığıñ özünde
- 3 Cānānımızdır el-ḥaḳḳ kelāmu'llāh-ı nāṭıḳ
Tefsîr-i mağz-ı Ҙur'ān 'ayān olur sözünde
- 4 Yāriñ yuyup ayağın nüş etmek ister 'uşşāḳ
Derd-i diliñ devāsı var ayağın tozunda

185

M, 86; Y,169

- 5 Ey mihr [u] mäh-ı ʿālem sen şāhid-i ezelsiñ
Gözler seni bu Hilmî gece ve gündüzünde

186

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

- 1 Müncelî nūr-ı ezel lemʿa-yı ruhsārında
Muhtefî zulmet-i ğam zülf-i siyāh-kārında
- 2 Teşne-i vuşlat olan dedi hayāt-ebedi
Çeşme-i āb-ı Hızır laʿl-i şeker-bārında
- 3 Nʿola iʿcāz-ı Mesīhā der isem her nefesiñ
Nefḥa-yı rūḥ-ı kudüs şāhid-i güftārında
- 4 Biçemez kıymet aña hiç cihānda zer-ger
Ol kadar kıaddi ki var lüʿlüʾ-i şehvārında
- 5 Yalınız ḥüsnü degil ḥulḳunu ʿālem begenir
Müştehir nāz ü edā şīve-i reftārında
- 6 Nice ḥıfz eylesesin dilde o ḥaṭṭ-ı Hilmî
Müstatir nuṭḳ-ı Hudā muşḥaf-ı dīdārında

187

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün

- 1 Sırr-ı ḥaḳḳ oldu ʿayān her yerde
Arada kıalmadı hiçbir perde

186

M, 86; Y,159

187

M, 86-87; Y,161

- 2 Lâkin anı görecek göz ister
Görünen Hâkķ ola çeşm-i terde
- 3 Kılıp izhâr-ı şu 'ünât-ı kemâl
Gösterir hüsünü dil-berlerde
- 4 Bir elifdir eden işbât-ı vücūd
Nürdan ğayrı ne var enverde
- 5 Heme bir nokta imiş aşl-ı hurūf
' Arz eden kendini baħr ü berrde
- 6 Eşeriñ aşlı mü 'eşsir olacak
Bir durur şadır olan maşdarda
- 7 Kendidir Râzık [u] Hâdi vü Muğill
Eyleyen cilve hemân yek-serde
- 8 *Ķul huvellāhu eħaddir zātı*
Görünen cümle odur manzarda
- 9 Devr eder Ħilmî o pergâr-ı ezel
Günde biñ şân ile bir miħverde

188

Müfte' ilün Fâ' ilün Müfte' ilün Fâ' ilün

- 1 Sen şeh-i ħübânsiñ zülf-i semensâlara
Ķible-i cânânsın kâmet-i zibâlara

188

M, 88; Y,159

- 2 Cān cihāndan geçip ęayrıya meyl eylemez
Dil veren ūftādeler sen gibi ra‘ nālara
- 3 Çeşm ile ęamzeñ seniñ gör ne füsün eyledi
Şaldı nice ‘ aşıkı miñnet-i sevdālara
- 4 ‘ Işğ ile āşıqları vaķf-ı ķadīm eylemiş
Kevkebe-i derd ü ęam la‘ l-i şeker-hālara
- 5 Çünkü bugün ey güzel va‘ d-i vişāl eylediñ
Ya ne için şalarsın bendeñi ferdālara
- 6 Hiç mürüvvet edip merħamet etmez misiñ
Bāę-ı cemālindeki bülbül-i şeydālara
- 7 Düşdü ‘ aceb Ğilmiyā dāmına bir dilberin
Şıgmaz iken bu gönül ‘ arşa-yı dünyālara

189

Müstef‘ ilün Fe‘ ülün Müstef‘ ilün Fe‘ ülün

- 1 Ben derdime ararken mu‘ ālic içre çāre
Açdı tabīb-i devrān fu’ ādım üzre yara
- 2 Eksik degil başımdan endüh-i derd-i cānān
Göñlüm muşāhib olmuş sultān-ı āh u zāra
- 3 Gül-zār-ı ‘ ışğ içinde pervāz ederken ‘ ömrüm
Cānım ķuşu da tutulmuş tutsaķ zülf-i yāre
- 4 Sen her ne cevri ederseñ şikāyet etmem ey gönül

189

M, 88; Y,164

Ben katlanıp dururum gülşende zaḥm-ı ḥāra

- 5 Ruḥsār-ı ḥüsn-i yāri üftāde-gāna şordum
Ḥilmī Dede dediler ol vech-i māh-pāre

190

Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ülün

- 1 Kaşınla kirpigiñ zülfüñ yegāne
Veripdir şıbgatu'llāhdan nişāne
- 2 Gözüñ bādām-ı ' ayn-ı ḥür-i cennet
Nigāhıñ rūḥ-perver ins ü cāna
- 3 Cemālin pertevi nūr-ı ilāhī
Tecellī-baḥş olur ḥalq-ı cihāne
- 4 Dudağın şerbeti *yuhyi'*1 ' *izāmdır*
Kelāmın cān bağışlar mürdegāna
- 5 Dehāriñ ḡonce-i verd-i mu' atṭar
Ruḥuñ tāb-āver olmuş gülsitāna
- 6 Femiñde dişleriñdir dürr-i meknün
' Aceb maḗhar imiş genc-i nihāna
- 7 Benim yārim gibi var mı cihānda
Bu rütbe mālik olmuş ḥüsn ü āna
- 8 Şalındıkça ḡönül bāğında beñzer
Nihāl-i ḗāmeti serv-i revāna

190

M, 88-89; Y,164

- 9 Zihî Hilmî Dede ' ışık ile toğmuş
Kadem başdığı dem bu hâk-dâna

191

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Târ-ı zülfüñ dökme gül ruhsâra Allâh ' ışığına
Şalma dil murguñ yeniden zâra Allâh ' ışığına
- 2 Rişte-i gîsûlarıñ gerdânıma tavk eyleyip
Çek beni kendi eliñle dâra Allâh ' ışığına
- 3 Cânımı uşşâkıñ yolunda saña kurbân eyleyem
Tır habîbim verdigiñ ikrâra Allâh ' ışığına
- 4 Bâl ü per açmış gönül pervânesi pervâz edip
Yanmağa şem' -i ruğundan nâra Allâh ' ışığına
- 5 Haste-yi hicrâniyim ey lebleri dârû-yı ' ışık
Kıl mudâvâ bu dil-i bî-çâre Allâh ' ışığına
- 6 Şöyle faqr oldum der-i vaşlında ey şüh-ı cihân
Ver zekât hüsnüñden bir pâre Allâh ' ışığına
- 7 Bir nigâh ile bu Hilmî bendene ey hür-i ' in
Çeşme-i nemden ağan hün-bâra Allâh ' ışığına

192

191

M, 90; Y, 155

3 uşşâk: uşşâkıñ M, Y

191

7 nemden: pür nemden

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Bir nigāh et bu dil-i nā-kāma Allāh ʿ ışığına
Mā'ilem ruhsāra-yı gül-fāma Allāh ʿ ışığına
- 2 Selsebīl olmuş lebiñ ʿ uşşāka ey şīrīn-dehen
Kandır ey sākī bizi ol cāma Allāh ʿ ışığına
- 3 Niʿ met-i vaşlıñla şādān et dil-i maḥzūnumu
Ḥaqq bilir muḥtācım ol inʿ āma Allāh ʿ ışığına
- 4 Men ne ḥācet kim kılam sen şāha şerḥ-i ḥālīmī
Kim bilirsīñ düşmüşüm ālāma Allāh ʿ ışığına
- 5 Ḥāme-i ṭabʿ ım hele ol yāre taqdīm eylemiş
Eşk-i çeşmimle yazıp bir nāme Allāh ʿ ışığına
- 6 Dāne-i ḥāl-i siyāhıñdan şehā kām almadan
Ḥilmī-yi bī-çāre düşmüş dāma Allāh ʿ ışığına

193

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Bir devā kılsañ n'ola bu derd-i ğam-nāk üstüne
Kand-i nuṭkuñ var durur tercīhi tiryāk üstüne
- 2 Pāy-i nāzik vaşlına ersem deyü ey şāh-ı men
Reh-güzārīñ ferş kıldım cismimi ḥāk üstüne

192

M, 90; Y, 155

193

M, 90; Y, 158

1 var durur: vardır M, Y

- 3   Tatalım baş üzre cānā ayağıñ incinmesin
      Sen Mesīh-i vaqtsiñ çıkmışsıñ eflāk üstüne
- 4   Bāb bāb açdım gönül mülküñ girip gez gör deyü
      N'ola ger başsañ kadem bu sīne-i çāk üstüne
- 5   Dāmeniñ kaldır güzār etdikçe çeşm-i Hilmī'den
      Giry-e-i hūn-ābeden bulaşmasın pāk üstüne

194

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1   Dilberā haṭṭıñ Hıṭāsı çıka āh yoğ nāfile
      Noğta-yı hāliñ hebāsı çıka āh yoğ nāfile
- 2   Levh-i bāzārıñ tolandırдықça zī-kıymetlenir
      Muşhaf-ı hüsñüñ bahāsı çık a āh yoğ nāfile
- 3   Kıble-gāh olmuş kaşıñ ' uşşāka beytu'llāh yüzüñ
      Secde-i şükrüñ edāsı çık a āh yoğ nāfile
- 4   Merhem-i vaşlından özge sīne-i mecrūhuma
      Mekteb-i ṭıbbıñ devāsı çık a āh yoğ nāfile
- 5   Kūy-ı ' ışk içre bu Hilmī bendeñiñ şubḥ u mesā
      Vaşldan özge du'āsı çık a āh yoğ nāfile

195

194

M, 90-91; Y,158

194

⁵ Vaşldan: Vaşlından M,Y

195

M, 91; Y,156

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Yār raḥm etdi yine dīde-i giryānımıza
‘Azm edip başdı qādem ḥāne-i vīrānımıza
- 2 Bezm-i mihmāna gönül şarf ediben varımızı
Dili qurbān edelim cān ile cānānımıza
- 3 Yüz sürüp pāyine dārū-yı vişālīñ dileyip
Vaḳtidir dād ede bu derd-i firāvānımıza
- 4 Aḫter-i baḫtım hele toḡdu bu leyl-i mes‘ūd
Şalmadan şubḥ niqābīñ meh-i tābānımıza
- 5 Getir ey sākī-i gül-çehre mey-i gül-günü
Vere teskin-i harāret dil-i sūzānımıza
- 6 Düşmen-i āl-i ‘Alī çeşmine insin qara şu
Baqa baqa cem ile bu dem-i devrānımıza
- 7 Hilmiyā maḳdem-i yārın cū cemāl-i şem‘i
Pertev-i mihr şalıpdır şeb-i hicrānımıza

196

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Dā‘imā faqr u fenā-dārında taḫmīdimize
Giremez zāhid-i ḥar ḥalka-yı tevḥīdimize
- 2 Biz cihān varlığını terk ile olduq dervīş
‘Işq-ı Ḥayder’le girip dergeh-i tefrīdimize

- 3 Faqr-ı fahrıñ giyinen merd-i meyan-besteleriz
Geldi çün ehl-i kisâ şıdk ile teşhîdimize
- 4 Terk-i tecrîd ile biz halka-be-güş pîriz
Komazız ehl-i veled kaydını taḥdîdimize
- 5 Lezzet-i nefsimizi ʿışka değışmiş zātız
Şābitiz tā be ezel yār ile taʿhîdimize
- 6 Ḥubb-ı Ḥaydar’la hemîşe ne tecellî görünür
Vāʿizā bir nazar et bāde-i tevrîdimize
- 7 Yücedir ʿışkımızıñ necm-i semādan Ḥilmî
Eremez dest-i hevā dāmen-i tecrîdimize

197

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

- 1 Niyet açdıķ bu gece yār ile biz fālımıza
Çıkdı bu turfe ğazel fālda iķbālimize
- 2 A gül endām niçin ʿāşıkını añmazsıñ
Acımaz mı yüregiñ başı bizim ḥālimize
- 3 Cemʿ kıl ḥātır-ı ʿuşşākı perişānlıķdan
Bir nigāh eyle başıñ çün bizim aḥvālimize

- 4 Dil-güşālîklar edip āşîk-ı ğam-ĥ'ārına sen
Bir devā eyleyegör dildeki a' lālimize
- 5 Allāh Allāh ne keman keşmişñ ey yār meger
Raĥneler açdı oĥun sīne-i ğırbālimize
- 6 Ni' met-i vaşlıñ ümīdiyle geçipdir günümüz
Luţf edip dest-res eyle bizi āmālimize
- 7 Ĥilmiyā yüz süreriz pāyine cānāniñ biz
Bir gün elbetde geçer dāmeni çengālimize

198

Mef'ūlü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

- 1 'Azmet baĥalım her yola cānā yorulunca
Ĥalbiñ bulanık ĥavzı begim tā durulunca
- 2 'Aĥlıñ başa devşir şaĥın aldanma ĥayāle
Şoñra döğünürsün taşa başıñ urulunca
- 3 Şaĥrā-yı ĥaĥīkatde gel ayrılma sürüden
Ĥaşşab-ı felek tutmaya pāyiñ görölünce
- 4 Bī-fā'ide şad tevbe ile şoñ pişmānlık
Ĥaddiñ ĥam olup defter-i 'ömrüñ dürülünce
- 5 A' māl-i neticeñ düşünüp eyle tefekkür
Maĥşer günü bu ĥālet-i mekriñ şorulunca

198

M, 91-92; Y,157

- 6 Ceh det çıkarıp Hilmî girü hâneye koyma
Nefsiñ çerisi mülk-i gönülden sürülünce

BĀBU'L YĀ*

199

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Māh-1 burc-1 evliyādır Hācī Bektaş-1 Velī
Şem' -i bezm-i aşfiyādır Hācī Bektaş-1 Velī
- 2 *Kenz-i maḥfiken* yedu'llāh sırrını etdi ' ayān
Genc-dār-1 Kibriyā'dır Hācī Bektaş-1 Velī
- 3 Esb-i tāz eyler kızıl taşā sivār olsa o şāh
Merd-i meydān-1 velādır Hācī Bektaş-1 Velī
- 4 Nerm olurdu seng diller luṭf ile kılsa nazār
Kān-1 iksir-i şafādır Hācī Bektaş-1 Velī
- 5 N'ola kendinden zūhūr eylerse sırr-1 Murtażā
Zāde-i āl-i ' abādır Hācī Bektaş-1 Velī
- 6 Eyleyen taḥkīk-i ' abdiyyet bulur fevz-i ' aẓīm
Mürşid-i rāh-1 necādır Hācī Bektaş-1 Velī
- 7 Cān u başıñ kıl fedā Hilmî tarīk-i ' ışkına
Şāh-1 iḳlīm-i beḳādır Hācī Bektaş-1 Velī

200

---

* BĀBU'L YĀ: -Y

199

M, 96-97; Y,175

4a luṭfuyula:nuṭkuyula Y

200

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Mü'miniñ qalbinde lā-şekk nūr-ı illādır ' Alī
Bezm-i ervāh-ı elest içre hüveydādır ' Alī
- 2 Her neye baksañ tecellī eyler ol yüzden saña
Zāhir ü bātında her eşyāda peydādır ' Alī
- 3 Münşa' ib bir noqţadan bunca hurūf-ı müfredāt
Müstetir her harf içinde noqţa-yı bādır ' Alī
- 4 Ādem'e ta' līm edip esmā-yı küllī lā-yezāl
Hem o esmā içre bil zāt-ı müsemmādır ' Alī
- 5 Pādişāh-ı her dü ' ālemdir desem Hilmī n'ola
Rūhike rūhı ezel maḥbūb-ı Mevlā'dır ' Alī

201

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Qanda bakşam cān gözüyle görünür her sū ' Alī
Ol sebebden gece gündüz çağıram yā hū ' Alī
- 2 Hiç-kes idrāk kılmazdı velāyet menziliñ
Bu cihān içre eger göstermeseydi rū ' Alī
- 3 Renk alır sırr-ı velāyetden açılmış her çiçek
Qanğı bir berg-i gülü qoqşam gelir hoş-bū-yı ' Alī

M,98; Y,182

201

M, 98; Y,179

- 4 ‘Işk-ı şevkiñle gelir mevce telâţum eyleyip
Baħr-i dilde her  arafdan cūşa gelmiř řu ‘Alī
- 5 Ĥubb-i Ĥayder’le olur iħyā gönüller zāhidā
Añın için sīne-i Ĥilmī’dedir dil-c  ‘Alī

202

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Yaradılmazdan cihānıñ varı a demdir ‘Alī
Hādi-i ins   melek ser-tāc-ı ef amdir ‘Alī
- 2 N r-ı vāħidden Mu ammed’le ‘Alī etdi zuh r
Menzil-i sırrı velāyet içre tev’emdir ‘Alī
- 3 Keşret-i t fān içinde N ħ zevrāķı miřāl
Keşti-i ‘işk-ı İlāhī zāt-ı mu kemdir ‘Alī
- 4 Ĥızr u M sā’yı leb-i deryāda min ar ile
Etdi irřād anları mürşid-i ekremdir ‘Alī
- 5 Ĥayme-i mīnā-yı tecrīd içre řāh-ı lā-fetā
Nef a-yı enfās-ı Meryem Īsā-yı demdir ‘Alī
- 6 Viridiñ olsun her nefes iħlāř-ı  alb ile müdām
Zāt-ı esmā içre Ĥilmī ism-i a‘zamdir ‘Alī

203

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

202

M, 98; Y,180

203

M, 98; Y,182

- 1 Rūz u şeb vird-i zebānım dilde cānānım ʿ Alī
Rāhına olsun fedā bu cism ile cānım ʿ Alī
- 2 Kişver-i iklīm-i tende pādişāh-ı ʿ izz ü cāh
Taht-ı dilde hükmeden ʿ adl ile sulţānım ʿ Alī
- 3 Dūdmān-ı ehl-i tecrīdiz tarīk-i ʿ ışkıda
Şadıķān-ı dīn-i Aḥmed içre imānım ʿ Alī
- 4 Ḥazret-i Maḥbūb-ı Ḥallāķ-ı cihānıñ dāderi
Hel-etā şānında münzel sırr-ı Ḳurān'ım ʿ Alī
- 5 Ben muḥhibb-i ehl-i beytim dönmezem iķrārdan
Rūkn-i ehlu'llāh içinde ʿ ahd ü peymānım ʿ Alī
- 6 Ref' edip zulmāt-ı nefsi Ḥızr-veş buldum ḥayāt
Āsmān-ı dilde Ḥilmī nūr-ı Sübhānım ʿ Alī

204

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Ḳanda baķsam cān gözüyle görünür her cā ʿ Alī
Zāhir ü bātında nūr-ı dīde-i ʿ ulyā ʿ Alī
- 2 Şāhib-i gencīne-i esrār-ı ʿ ilm-i min-ledün
Vāriş-i ḥatm-i risālet menzil-i vālā ʿ Alī
- 3 Dūdmān-ı ehl-i tevḥīde beşāretdir bugün
Kim server-i kevkeb-i nev-rūz her eşyā ʿ Alī

- 4 Bendeyim cān u gönülden ol şeh-i merdāna kim
Geldi hātifden nidā-yı lā fetā illā ʿ Alī
- 5 Evvel ü āhir bu nām-ı pāk olupdur vird-i men
Yā ʿ Alī vü yā Velī vü yā ʿ Aliyyen yā ʿ Alī
- 6 Hādi-i ins ü melek olduğuna hiç şübhe yok
Haḫḫ kelāmında buyurmuş sūre-i Kāf-Hā ʿ Alī
- 7 Hūrī ü Ṭübā-yı cennet kevşer ü ğilmān ile
Şems ü māh ü burc ü kevkeb aḫlas-ı mīnā ʿ Alī
- 8 H̄āce-i Selmān ü Ḳanber menbaʿ -ı ʿ Ālī-neseb
Şāfiʿ -i rüz-ı kıyāmet şāhid-i ʿ uḫbā ʿ Alī
- 9 Bār-gāh-ı ḫāzrete vardıḫda Maḫbūb-ı Īlāh
Ḳābe ḫavseyn içre gördü remz-i ev ednā ʿ Alī
- 10 Sırr-ı ḫaḫḫ-ı istivāya Ḫilmiyā ḫıldım nazar
Cāvidān-ı ʿ ışḫ içinde cümleden zībā ʿ Alī

205

Fāʿ ilātün Fāʿ ilātün Fāʿ ilātün Fāʿ ilün

- 1 Mülk-i tende ḫükmeden ḫaḫan sensin yā ʿ Alī
Ḳalbinin taḫtındaki sultān sensin yā ʿ Alī
- 2 Rüz u şeb zār eyleyip vaşlıñ temennāsındayım
Cān içinde sevgili cānān sensin yā ʿ Alī

- 3 Dīn-i Aḥmed içre erkān-ı Velīyyu'llāhda
Mü'min-i muḥlişlere imān sensin yā 'Alī
- 4 Sen şefā' at-kānısın eyle şefā' at mağfıret
Ḥaste-i ma'şiyete dermān sensin yā 'Alī
- 5 Merḥamet eyle bu Ḥilmī bendene yā Ebe'l-Ḥasan
Mücrimīne raḥmet-i Raḥmān sensin yā 'Alī

206

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Sen meh-i burc-ı 'ale'l-'arş istivāsın yā 'Alī
Āftāb-ı 'ālem-i her dü serāsın yā 'Alī
- 2 Tā ezelden zāt-ı pākiñdir enīs-i enbiyā
Rūḥike rūḥi Ḥabīb-i Kibriyāsın yā 'Alī
- 3 *Ḳābe ḳavseyni ev ednā* sırrına āgāhsın
Ḥikmet-i 'ilm-i ledünne āşināsın yā 'Alī
- 4 Biḳ' at-i nūr-ı nübüvetdir seniñ küfvün şehā
Hem-dem-i zār-ı dil-i faḥrū'n-nisāsın yā 'Alī
- 5 Vāriş-i ḥatm-i risālet ḥāmi-i dīn-i mübīn
Mü'minīne rehber-i rāh-ı Ḥudā'sın yā 'Alī
- 6 Bābısın cümle 'ulūmuñ 'ilm [ü] 'irfān sendedir
Zāhir ü bātında sen müşkil-güşāsın yā 'Alī

- 7 Hilmî bir mücrim gulâmiñdir devâ kıl derdiñe
Sen şefâ' at-kânisîñ genc-i ' aţâsîñ yâ ' Alî

207

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1 Bezm-i hestîde kurulmuş zıll-i hikmet perdesi
Gösterir nakş-ı ezelden sun' -i kudret perdesi
- 2 Kışşadan ' arif olanlar hişşe almağdır ğaraz
Karagöz'dür oynayan ammâ bu ' ibret perdesi
- 3 Bu hayâl-i enfüs ü âfâkı seyrân etdiren
Şâni' in te'şîridir göz göre rû ' yet perdesi
- 4 ' Âlem-i eşbâha âmed-şod eden her bir nüfûs
Kendi fi' liñ zâhir eyler mazhariyyet perdesi
- 5 Yek nazar kıl ' âlem-i ma' nâda zât ü şürete
Keşf ola tâ kim saña bu sırr-ı vaĥdet perdesi
- 6 Nûr-ı Hakk'dır gösteren her zıllı verâ-yı perdeden
Kurmuş üstâd-ı ezel zâhirde şüret perdesi
- 7 Bende ol âl-i ' abâya şıdķ ile Hilmî müdâm
Açılır bâb-ı ' Alî'den Hakk'a vuşlat perdesi

208

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

207

M, 100; Y,187

208

M, 100-101; Y,189

- 1 İncidir gülşen-i maşşūda diken gül diken
Bir gülŭň çevre yanında bulunur biň diken
- 2 Gül yüzŭň yād ederekden n'ola efgān etsem
Bŭlbŭlŭň mevsim-i gülde sevilir dem çekeni
- 3 Çekinip geçme güzel başıñ için bir kerre şor
Kadem-i hākine gözyaşını serpip dökene
- 4 Kahramān olsa ne denlŭ kişi mağlŭb olur
Gördünüz mü felegiñ pençe-i cevriñ bŭkeni
- 5 Şoñ deminde gelen iqbāl buña beñzer hemān
Neylesin kan tŭküren bir kişi altun legeni
- 6 Tir-i müjgānını ta'lim için atdığı o yār
Biñ bir oğ oldu bugün sīneme şaydım degeni
- 7 Kalb-i 'uşşākıñı şayd etmek için Hilmī o şŭh
Dām edip dāne-i ruhsār ile zŭlf-i şikeni

209

Fe'ılātŭn Fe'ılātŭn Fe'ılātŭn Fe'ilŭn

- 1 'Işğ girdābına 'azm etmeye gel kır gemini
Yürŭ bir mürşid-i neccāra yapış düz dümeni
- 2 Dŭd-ı āh ile direkler dikŭben 'arşa degin
Ekser-i derd ile perçin ola 'ışkıñ sırrını

209

M, 101; Y,178

- 3 Kin kibir buğz u Һased Һırş u Һama‘ naқdini hep
Değişip bunları al yerine giyiñ bedeni
- 4 Esmeden bād-ı ecel mevc-i fenādan şaқınıp
Tiz refārına gel başına Һaқ bir reseni
- 5 ‘Işk baһrine Һalıp cismiñ evin pāk edegör
Çıkarıp penbe-i emmāreden ol pīreһeni
- 6 Һilmiyā gel Һalışıp menzil-i maқşūda eriş
Dedi ol şāh-ı cihān der Yemeni pīş-i meni

210

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Ey gülüm bezm-i Һemende zār eden sensiñ beni
Һālet-i ‘ışkıñla nāle-kār eden sensiñ beni
- 2 ‘Andelīb-āsā hemişe gülşen-i rüyında hem
Geceler tā şubҺa dek bīdār eden sensiñ beni
- 3 Şem‘ a-yı ruҺsāra yandırdıñ beni pervāne-veş
Cümle-i mülk-i vücūdum nār eden sensiñ beni
- 4 Girmede oldu ‘aynıma ālāyiş-i dünyā benim
Çeşm-i mestim hecr ile Һün-bār eden sensiñ beni
- 5 ‘Arşayı Һüsnüñde bī-‘ işyān nihāyet Һilmi‘ye
Rişte-i zülfüñ ile ber-dār eden sensiñ beni

211

210

M, 101; YT,176

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Hāme-i kilik-i hüviyyet baş edip taḥrīrini
Verdi dünyāya güzellik ḥaṭṭınıñ tebşīrini
- 2 Hüsni vechiñ edicek tertīb naḳḳāş-ı ezel
Dest-i ḳudretle yoğurmuş māye-i taḥmīrini
- 3 Aç niḳāb-ı zülfüñü nāzik yed-i nāzın ile
Her gören ḥayretde ḳalsın vechiniñ tenvīrini
- 4 Ağz açıp şīrīn tebessüm birle güftār etmesiñ
Kim bilir genc-i dehāniñ ḥoḳḳa-yı teshīrini
- 5 Āyet-i hüsniñ su'āl et söylesin Hilmī saña
Ḳādı vü müftī ne bilsin ḥaṭṭınıñ tefsīrini

212

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Bilmezem n'etsem nedir bu derd-i 'ıḣḳıñ çāresi
Sine çākinde onulmaz tīr-i ğamzeñ yarası
- 2 Kūy-ı dil-dāra eger varsam selāmet rūz-ı vaşl
İtlerine nezrim olsun cismimiñ her pāresi
- 3 'İllet-i 'ıḣḳıñla gelmez oldu uyḳu dīdeme
Pister-i fūrḳatde oldum vaşlıniñ bī-çāresi

211

M, 101; Y,181
3 gören:gün Y

212

M, 101; Y,180

- 4 Öyle şāf eyler o mir‘āt-ı derūn-ı ‘āşıkı
Şaykal-ı hüsünüle pāk etdikçe dil envāresi
- 5 Cevr-i bī-dād etme bu Hilmī’ye her dem ey felek
Yalnız bir ben miyim ol dilberin āvāresi
- 6 Hızr-ı Mūsā-yı dile nūr-ı yüzün nūr olalı
Görmemiş böyle tecellī o cebel Tūr olalı

213

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Sāye şalmış başıma ol pīr-i ‘ışkın sāyesi
Cān-fezā eyler şemīm-i ‘anberin sārāyesi
- 2 Mülk-i ‘ışk içre bugün giydim haqīkat hil‘atın
Faqr-ı faqr olmuş baña dā‘im tecerrüd pāyesi
- 3 Gevher-i mihriñ nişān etmiş durur cān gūşuma
Şükr ü hamd oldu müyesser rütbe-i bī-ğāyesi
- 4 La‘l-i nābından şerāb-ı ‘ışkını nūş eyledim
Bezm olup kudret yedinden ol kerem pīrāyesi
- 5 Ehl-i tecrīdim ezel Hilmī cihāna gelmegim
Tin-i pāk-i Hācī Bektaş oldu cismim māyesi

214

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

213

M, 102; Y,176

214

M, 102; Y,184

- 1 Bāġ-ı hüsnuñ seniñ ey dilber gül-i nev-restesi
Çin-i zülfüñ rüyuñ etrafında sünbül destesi
- 2 Dehr içinde saña beñzer görmedim bir mäh-rü
Var mıdır hilkatde āyā hüsünüñ perverdesi
- 3 Nuṭṭa geldikce kelām-ı gevheriñden kand aḡar
Dürr-i meknün ile memlüdur dehāniñ bestesi
- 4 Çeşm-i efsünüñ seniñ teşhîr edelden ‘aḡlımı
Oldu bu dīvāne dil zencîr-i ‘ışkın bestesi
- 5 Rabṭ-ı ḡalb eden saña ḡayd-ı ‘alāyıkdan geḡer
Mülk-i istiġnāniñ olmuşsuñ şeh-i şāyestesi
- 6 Ḳurtar Allāh ‘ışkına luṭf eyleyip bir çāre ḡıl
Pister-i ġamda göñül derd-i vişāliñ ḡastesi
- 7 Nür-ı şevḡiñle yanar pervāne-veş Allāh için
‘Āşıḡiñ Ḥilmî’dir ancak ‘ışkıniñ dil-bestesi

215

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Bāġa çıkmış dün gece gördüm o şüh-ı meh-veşi
Revnaḡ-efzā eylemiş gül-zārı hüsñ ü dil-keşi
- 2 Lāle-zār-ı bāġı seyrān eyler iken ansızıñ
Düştü dām-ı zülfüne ol meh-veşiñ göñlüm ḡuşu

215

M, 102; Y,187

- 3 Şem' -i rû-yı yâr ile yandı tenim pervâne-veş
Ol zemân kim sîneme düşdü maḥabbet âteşi
- 4 Tîr-i müjgânîñ bir anda açdı biñ yara dile
Var mı görmüş sen gibi bir böyle çabuk tîr-keşi
- 5 Bûs ederken pâyını yâriñ kemâl-i şevk ile
Hîlmiyâ gül-zârı sîr-âb eyledi çeşmim yaşı

216

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1 Pâk edip mir 'ât-ı dilden sūfi gerd-i teşvîşi
Şâf-derûn ol dâ 'imâ terk eyleyip gîll u ğışı
- 2 Görmeyen yâriñ bugün vechinde çün *ümmü'l kitâb*
Dünyâ vü ' uqbâda kördür göremez penc ü şeşi
- 3 *Bist u heşt ü sî dū* bezminde bul âlâyı sen
Âdemiyetse murâdîñ fehm kıll bu gerdişi
- 4 Var u yok küllî cihânîñ şûrişinden ğam yiyip
Çekme miḥnet Ḥaḳḳ'a tefvîz eyle kırtul her işi
- 5 Keşret-i ' âlemden âzâd olmayıncaḳ Hîlmiyâ
Vâşıl-ı gülşen-serây-ı vaḥdet olmaz bir kişi

217

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

216

M, 102; Y,181

217

M, 102-103; Y,191

- 1 Nūra ğarķ etdi ŗehā   alemi vechiñ ğüneŗi
Eylemiŗ ğüsnüñe ğayrān nice biñ meh-veŗi
- 2 Cān verir mürd-i dile ğüsn-i nigāhı dilese
Ķaĝı bir dilbere maĝŗüşdur o yāriñ reviŗi
- 3 Cümleten bezm-i civānān-ı nigāristānı
Aradım diĶķat ile dilberimiñ yoĶdur eŗi
- 4 Tār-ı ğisūlarımıñ kıymeti biñ ŗehre deĝer
Ħāk-i ruĝsārına versem n'ola Hind ü Ħabeŗ'ı
- 5 Ne sa' ādetdir eĝer yār Ķabūl eyleser
Cān-ı Ħilmī Dede cānānıñ ola pīŗ-keŗi
- 6 Ehl-i beyt   iŗķına   afveyle bizim cürmümüzü
Menba' -ı luĶf u kerem ŗāh-ı Nebī-i Ķureŗi

218

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Sensiñ ey ŗāh-ı kerem ğüfte-i ŗi' rim sebebi
Daĝı mevzūn-ı sūĝan naĝm ile neŗrim nesebi
- 2 Feyz alır nuĶķ-ı feŗāĝāt ü belāĝātından
Sem' -i cān ile duyan ŗā' ir-i Türkī   Arabī
- 3 Maĝhar-ı ma' rifet-i feyzde üstādımsın
Eylediñ bendene ta' līm-i rumūzāt-ı Nebī

218

M, 103; Y,175

- 4 Bülbülüm fazl-ı reşâdet-geh-i vaşfinda şehâ
Gül yüzüñ zikriñe kıldım dün ü gün beste lebi
- 5 Şem^ç -i ruhsâre-i envârına ey nûr-şıfat
‘İşk pervânesiyim yanmağa her rûz u şebi
- 6 Hilmiyâ dest-i turâb-ı ‘Alî’den kâam alalı
Neylesin neş’-e-i nâ-kâam-ı o bintü’l-‘inebi

219

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Enderün-ı cem de yoğ bir şûğ cânânım gibi
Şağlarım kaçır-ı derün-ı dilde öz cânım gibi
- 2 Şem^ç -i rüyuñ görse tâbından şem^ç ler tâb alır
Enderün-i şem^ç de yoğ şem^ç -i lema‘ân gibi
- 3 Bûy alır zülf-i şemîminden şükûf-ı gülsitân
Enderün-ı nâfede yoğ bûy-ı reyhânım gibi
- 4 Öyle bir la‘l-i leb ü dendânı dürr-i ‘Adn’dir
Kûh-ı billür içre yoğ yâğût-ı rümmânım gibi
- 5 Her ne denlü medğ kılsañ Hilmiyâ şâyestedir
Enderûna gelmemiş bir böyle sulţânım gibi

220

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

219

M, 103; Y,179

220

M, 103; Y,190

- 1 'Acabā var mı güzel sen teki cānān gibi
Lebi mül ruhları gül serv-i hıramān gibi
- 2 Nazar ehline lebiñ kıymeti biñ genc deger
Deheniñ ma' den-i yāķūt-ı Bedeḫṣān gibi
- 3 Kadem-i ḥākine yüzler sürüp ihlāṣ ile ben
Çekerim gözlerime kuḫl-i Şıfāḥān gibi
- 4 Kerem et ḥālime bir kere nazar kıl ey yār
Severim zātını ben tende olan cān gibi
- 5 Yetişir Hızr-veş ' aşıklara feyz-i nigehiñ
Elem-i derd-i dile merhem-i Loḫmān gibi
- 6 Kāra zülfüñ yüzüne ebr-i şabāḫat çekmiş
Şeref-i ' ālem olan mihr-i dirāḫṣān gibi
- 7 Saña beñzer bulunur mu güzelim ṭālī' -i yār
Kimiñ üftādesi var Ḥilmī-i nālān gibi

221

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Cān gönül keştisini baḫr-i ceme ğarḫ etdi
Mevc-i baḫreyni şükür beynehümā farḫ etdi
- 2 'Aḫl kim sāḫil-i fikr içre kılıp geşt ü güzār
Seyr-i ğarb ile şimāli vü cenüb şarḫ etdi

221

M, 103-104; Y,177

- 3 Dāne-i ‘ömr-ü daķık etmege ceryān-ı sirişk
Āsiyāb-ı reh-i ‘ışka dü gözüm ğarķ etdi
- 4 Tıfl iken ķadd-i miyānım ğam edipdir deverān
Penbe-i dāğım egirmeکلige hem çarķ etdi
- 5 Hılmıyā āteř-i hecr ü şererim sīnede kim
‘ıřķ-ı řevķiyle bu dem āh-ı dilim berķ etdi

222

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- 1 Hıyāl-i ‘ārızıñla bir deli dīvāneyim şimdi
Ki idrāk etmezem bilmem neyim āyā neyim şimdi
- 2 Vücüd iķlīmını seyr eyleyip şo’l denlü fehm etdim
Metā‘ -ı vecd ile memlü ‘aceb kāřāneyim şimdi
- 3 Sevād-ı mā-sivādan el çekip ‘ālemde terk oldum
Bi-ğamdi’llāh řerāb-ı ‘ıřķ ile mestāneyim şimdi
- 4 Tecerrüd bezmi meydānında cismim küre-i cemde
Tutuřmuř āteř-i ‘ıřķıyla bir sūzāneyim řimdi
- 5 Cemālīñ ğaţţını gördüm oķudum *nūrun ‘alā nūr*
Anıñçün Hılmī şem‘ e yanmağa pervāneyim şimdi

223

Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün

222

M, 104; Y,175

223

M, 104; Y,190

- 1 Luṭf edip ḥānemize Ḥāzret-i Cānān geldi
Şükr kim mürde-dile tā yeniden cān geldi
- 2 Zülmet-i ğamda gönül ḳalmıř idi bī-çāre
Oldu rüşen gözümüz ol meh-i tābān geldi
- 3 Baḳ ne revnāḳla Őeřāret getirir ḥaste-dile
Bezm iḥyā edici lebleri ḥandān geldi
- 4 Zülfünü řāneleyip ‘arz-ı cemāl etmiş o yār
Şanasıñ küfr-i dile şu‘le-i imān geldi
- 5 Allāh Allāh ne leřāfet verici la‘l imiş ol
Lebleriñ yādı ile neş‘e-i rindān geldi
- 6 Būy-ı dil-dār getirdi bugün ol bād-ı řabā
Ḥaste-i derd-i ğama ma‘nevī dermān geldi
- 7 Nice şarf eylemesin varını bu Ḥilmī Dede
Tekke-i faḳrımıza yār yine miḥmān geldi

224

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 ‘Aḳlım u fikrim ṭopunu cūř-ı řen ṭıflıñ çeledi
Beni dīvāne-i ‘iřḳ etdi cihāna geleli
- 2 Bülbül-i cānım eder şimdi bu ğüne efğān
Ĝülřen-i vech-i cemālinde ya leyli yeledi

224

M, 104; Y,176

- 3 Dil-i pervānemi yandırmağa kaşdetmiş o yār
Āteş-i hūsn-i cemālini kılıp meş‘aleli
- 4 Çeşme-sār olmuş aķar hūn-ı ciger her şeb ü rüz
Tir-i ğamzeñ atılıp sīnemi cāna deleli
- 5 Şi‘rim ol dürr-i lebiñ rişte-i nazmımla dizip
‘Işķ-ı deryā-yı maħabbetde şoyunup dalalı
- 6 Hilmiyā vādi-i ‘ışķ içre tek ü tenhāsıñ
Göñlüm ol şūh-ı sitemkār yanıñda ķalalı

225

Müfte‘ilün Fā‘ilün Müfte‘ilün Fā‘ilün

- 1 Gizli şehāb-ı zülfüñ içre yüzüñ bir nev-ay
Bilmem anıñla pür nūr ķansı dil ü ķansı cāy
- 2 Gül gibi güle güle gül yüzünü görünce
Begendi hep bülbülān gülşen-i ‘ışķ içre hāy
- 3 Çünkü bugün ey güzel va‘d-i vişāl eylediñ
Cān apardım saña armağanım deme lāy
- 4 Söyle baña şāh-ı men buyruĝ-ı şayruñ nedir
Tahtıñ edip başımı göñlümü kıldım sarāy
- 5 Cism ü ten ü cān ü dil ‘aķl ü fikrim nuţķ-ı dem
ķullarıñız hepimiz zātına sensiñ aĝay

- 6   Tapşır özüñ dem-be-dem rāh-ı Hudā'ya Hilmī
Menziliñ 'ālī olur üstüne ger başşa pāy

226

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1   Dile vird oldu yine bir meh-i tábān şükrü
Edeli çeşm-i hayāl-hānemi lem' ān şükrü
- 2   Kalem-i kudret ile vechine taḥrīr olmuş
Ḥaṭṭ-ı ḥüsñünde dilā āyet-i Qur'ān şükrü
- 3   Lebiñ esrārını elden şakınır gerçi o şūḥ
Līk mihiyle verir tab' ima elḥān şükrü
- 4   Şeref-i 'ışk ile günden güne efrūz oldu
Ten ü cānımda olaldan beri mihmān şükrü
- 5   Nigeh-i nāz ile besbelli nazār kıldıkda
Ele almış şanıırım göñlümü ol an şükrü
- 6   Ḥ'ān-ı vaşla ericek bir kişi şükretmez mi
Farz-ı 'ayn oldu daḥi Hilmī'ye cānān şükrü

227

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1   Ka' be-i didāra yet ey dil bu nefsiñ kır yürü
Baş açık yalın ayak iḥrām-ı 'ışka gir yürü

226

M, 105; Y,180

227

M, 105; Y,182

- 2 'İd-i eğhâdır bugün Sulţân-ı Kevneyn 'ıŖkına
Nezd-i besmele-gâh-ı yâre 'ıŖk ile cân ver yürü
- 3 Ey gönül makbül ola derseñ tavafıñ şübhesiz
Bâr-gâh-ı Hâzret-i Maĥbûb-ı Hâkĥ'a er yürü
- 4 Sa'y-i meŖkürüñ şafâ olsun tarîk-i Merve'de
Maĥrem-i râz etme aġyârı bu sırra sür yürü
- 5 Cism-i âdemdir cibâl-i nûr anda vaĥy olur
Ŗaĥĥ-ı şadr olmaĥda Hilmî bir tecellî var yürü

228

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Enver-i 'arŖ-ı güzînsiñ yâ Muĥammed MuŖtafâ
Nûr-ı çarĥ-ı heftümînsin yâ Muĥammed MuŖtafâ
- 2 Ŗânına *levlâke levlâk* nâzil oldu şübhesiz
Raĥmeten li'l-'âlemînsin yâ Muĥammed MuŖtafâ
- 3 Ŗer'-i pâkiñdir veren revnâĥ cihâna ser-te-ser
Nûr-ı Kur'ân-ı mübînsin yâ Muĥammed MuŖtafâ
- 4 Cümle 'âlem ĥalkı muĥtâcdır seniñ iĥsânına
Ŗadıĥu'l-va'dü'l-emînsin yâ Muĥammed MuŖtafâ
- 5 Hâtem-i ĥükm-i risâlet hem Hâbîbu'llâh'siñ
Zât-ı Faĥrû'l-Mürselîn'siñ yâ Muĥammed MuŖtafâ

- 6 Hādi-i rāh-ı hāqıqatdır kelām-ı mü' ciziñ
Pîşvā-yı mü'minînsiñ yā Muḥammed Muştafā
- 7 Yā Resūl'allāh şefā' at kıl bu Ḥilmî mücrime
Sen şefi' ü'l-müznibînsiñ yā Muḥammed Muştafā

229

Mef'ülü Fā'ilātün Mef'ülü Fā'ilātün

- 1 Ḥan bāğına kurulmuş 'āşıklarıñ otağı
Gül-zār-ı 'ışık olupdur 'ışık ehliniñ durağı
- 2 Gel pîr evine 'āşık eyle özüñü puhte
Yanıpdır 'ışık oduna erenleriñ ocağı
- 3 Ḥaqq nūr-ı kudretinden luṭf eyleyip uyarmış
Maşşerde daḡi sönmez 'āşıklarıñ çerāğı
- 4 Ey sākî-i meveddet şun bize 'ışık meyinden
Büs eylesin hemîşe mestāneler ayağı
- 5 Mescūdumuz cemāl-i yār oldugun nihān tut
Fāş olmasın bu esrār vardır yeriñ kulağı
- 6 Gir kalb-i mü'mine sen her cānibe sücūd et
Tefrîk olur mu beytiñ eṭrāfı şol u şağı
- 7 Ḥilmî özüñ hemîşe dervîş-i dermend et
Dostuñ müdām olupdur dertli gönül konağı

230

229

M,109; Y,186

Der naşihat-ı Mürşid-i A'zam

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Nūr-ı imān ile kıl kalbin yed-i beyzā gibi
Kāf-i cismiñ tā tecelli-gāh ola Sīnā gibi
- 2 Nārını nūr eyle 'ışkın 'āşık-ı dīdār isen
Bağ Hālil'e kıldı nārı Cennetü'l-Me'vā gibi
- 3 Varlığıñ terk eyle dā' im cümleden tecrīd olup
Mürdeler ihyā edesiñ Hāzret-i 'īsā gibi
- 4 Fakr ile fahretti cümle enbiyā vü evliyā
Kıl kanā' at sen daği ol kenz-i lā-yefnā gibi
- 5 Hāmse-i āl-i 'abāya şıdķ ile ver gönlüñü
Bendesiniñ bendesi ol çāker-i ednā gibi
- 6 'Ārif ol 'ilm-i ledünden ders alıp Allāh'ı bil
Kalma kıl ü kāl içinde vā'ız-i hūlyā gibi
- 7 Aç gözün ğaflet yuħusundan uyan gel vaħdete
Gezme ğāfil 'ālem-i keşretde nā-bīnā gibi
- 8 Emr-i Hāķķ'ı tut sücūd eyle cemāl-i ādeme
Sācid ol dīdār-ı yāre Ka'be-i 'ulyā gibi
- 9 Sen seni bilmek için bir mürşide tapşır özüñ
Hırz-ı cān et sözleriñ ol mürşidiñ kimyā gibi

- 10 Hırka-püş ol gir erenler bezmine dervîş olup
Hidmet et bâb-ı rızâda ‘abd-i pâ-ber-câ gibi
- 11 Hakk kelâmıñ ravza-yı fikrinde ğars et nâtiķ ol
Bâr-ver olsun sözüñ her sâ’ile Tübâ gibi
- 12 Hakk yolunda müstaķim ol er maķâm-ı vaħdete
Menziliñ ‘âli ola dehr içre heft âbâ gibi
- 13 Kıl tevekkül Hakk’a tefvîz-i umûr et râhat ol
Her işiñ câri olur ‘âlemde bir mecrâ gibi
- 14 Sil süpür buĝ u ğased hırş u tama‘ dan cân evin
Pâk ola mir’ât-ı kalbiñ gevher-i yektâ gibi
- 15 Ğayzını hażmeyle nefsiñ ğiddetiñ terk eyleyip
Kâzımın ol nâsı incitme şaķın a‘dâ gibi
- 16 Teşne-ĝân-ı luţfuñu kandır mey-i eşfâķ ile
Neş’e ver kalb-i hażîne sâķi-i şahbâ gibi
- 17 Geç nazâr kıлма ‘ayb-cû olma nâsa ğürmet et
Gezmek isterseñ eger başda ĝül-i ğamrâ gibi
- 18 Tut elin efķarlarıñ ĝöñlüñ alıp iĝsân ile
Tâ çekilsin hâk-i pâyiñ gözlere tütüyâ gibi
- 19 Hakk Te‘âlâ seyyi‘âtıñ afvedip rahmet eder
Bir yetime şefķat eylerseñ ana baba gibi
- 20 Ğurre olma mâl ü evlâd ü ‘iyâl ü şıĝhate
‘Ömr-i âdem tîz geķer dehr içre bir rü’yâ gibi

- 21 Bir aqar şudur cüvānlık hüsniñe etme gurūr
Bir zemān şoñra baqılmaz rüyāna serma gibi
- 22 Çünkü bildiñ kim beķāsızdır bu iķbāl-i cihān
Yā neye mağrūrsuñ ‘ālemde sen ibķā gibi
- 23 Kimseye bāķi degil tāc u ķabā-yı salţanat
Hākim olsañ ‘āleme İskender ü Dārā gibi
- 24 Nice haķanıñ sarāyı hāk ile yeksān olup
Lāne-i büm olmuş āhır ķubbe-i Kisrā gibi
- 25 Çünkü degmez zevķ-i dūnyā çekdigiñ miñnetlere
Bir kuru nān-pāre yetmez mi saña helvā gibi
- 26 Ğill ü ğışdan ķalbiñi pāk eyle merd-i hāşş iseñ
Giy ferāgat tācını derviş-i bī-pervā gibi
- 27 Sīm ü zer şanma nuķūd kīsede ‘aķrebdir ol
Halka-yı tuġyāniña almış seni hayyā gibi
- 28 Şehvet ü şirk-i riyādan nefsiñi eyle halāş
Ki şaķın aldanmayasıñ tālīb-i dūnyā gibi
- 29 Niceler aldandılar bu hacle-gāh-ı fānīde
Gösterir kendiñ bu dūnyā bir zen-i zībā gibi
- 30 ‘Āmil ol Hilmī Dede eyler saña pend ey aķī
Gūş-vār eyle nuţķu gevher-i ğarrā gibi

- 31 Dāhīl-i bezm-i fenāsiñ ‘ākıbet ölseñ gerek
Şanma sen kendiñ bu fānī yerde müsteşnā gibi

5.1.5 KITALAR

ꞐİT‘ A

1

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Bağ ş u bī-inşāf Yezīd-i bed-nihād u zālīme
Teşne-gān-ı ehl-i beyte vermemiş bir maṭara ş u
- 2 Sūz-nāk olsun ilāhī ḳalb-i cān-gāh-ı Yezīd
Bulmasın rūz-ı cezāda içmege bir ḳatre ş u

ꞐİT‘ A

2

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Hāzret-i Sulṭān Balım’dır cümle ḥabbāzlar eri
Bağ kerāmātına ‘aynen bunda ey cān gel beri
- 2 Nān ṭabh eyler iken çün gül cemāliniñ teri
Damlayınca şerḫa şerḫa ḳıldı iş bu mermeri

ꞐİT‘ A

3

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1
M, 116; -Y

2
M, 116; -Y

3
M, 116; -Y

- 1 Marîz-i derd-i ‘ışkım lâkin ehl-i ŝevķim ey dilber
Beni bu hâl ile gel gör ki ben pür-zevķim ey dilber
- 2 Ğamîndan lezzet aldım luţf bildim kendime cevriñ
Sevenler çok seni ben cümleden mâ-fevķim ey dilber

5.1.6 NAZIM

1

Nerdibân köyünde Ŗâhķulu Sultân dergâhınıñ çatalkapı üzerindeki beytidir

Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün

- 1 Gelip bu hân-gâha şıdk ile ‘âşık ‘ibâdet kı1
Hevâ-yı nefsinı terk eyleyip kesb-i sa‘âdet kı1
- 2 Eger olmak dilersen hâl-i hayretten hulûşâne
Maķâm-ı Hazret-i Ŗâhķulu Sultân’ı ziyâret kı1

Meķmed ‘Alî Hilmî Baba

5.1.7 TARİHLER

1

*Dergâh-ı mezkûr Meķmed ‘Alî Hilmî Dede Baba tarafından yapıldığında ķahve ocağı
meydânında çeşme muşluķları üzerindeki yazılı olan târiħdir:*

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

Genc-i dilden eyleyip mecrâ dedim târiħini

Pirim iħsân etdi Hilmî cûş edip bu âb-ı nâb

Sene 1287

---

¹
M, 117 ; -Y

¹
M, 117; -Y

Dīvān'ın bundan aşağısı Dede-baba'nın söylediği tārīhlerdir.

2

HŪ DOST

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Olma mihmān-hāne-i dehr içre ğurre ey aḡī
Kondurup göçdürmede dā'im bu çarḡ-ı bī-vefā
- 2 Tekye kıl bāb-ı rızā-yı ḡān-kāh-ı Ḥaḡḡ'a kim
Ermez ol 'ālī maḡām mihmānına aṣlā fenā
- 3 İşte baḡ bu merd-i meydān-ı ṭarīḡat-pīše kim
Pīr eṣiḡin bekleyip olmuşdu mihmāndār baba
- 4 Tā ki erdi ğuşuna bāng-ı nefīr-i irci' ī
Oldu seyyāḡ-ı civār-ı ḡamse-i āl-i 'abā
- 5 Girdi üç er ḡazrete Ḥilmī dedi tārīḡini
Göçdü mihmān-hāne-i 'uḡbāya Muṣṭafā Baba

Sene 1272

3

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Göçdü fāniden yine bir pāk tecrīd-i zevāt
Mā-sivādan el çekip 'uḡbāya kıldı 'azm-i rāh

2
M,117; -Y

3
M, 118; -Y

- 2 Menzil-i Sultān İsmā‘il’e başlamışdı kadem
Türbedār-ı kuṭb-ı ‘ālem idi nice sāl ü mäh
- 3 Rehber-i rāh-ı hidāyet olmuş idi ‘āşıka
Ṭapşururdu sālīkānı pīre öz bī-iştibāh
- 5 Mācerā-yı Kerbelā’yı yād edip şām ü seher
Derd ü endüh ile eylerdi hemīşe āh ü vāh
- 5 Faḫr u faḫriñ giyininip kılmış idi başında tāc
Sāye-i ḥubb-i ‘Alī’yi eyleyip püşt ü penāh
- 6 Çıkdı üç nūr ‘arşa Ḥilmī söyledim tāriḫini
Ḥācī Ṭāhir Baba’ya ola behişt ārām-gāh
Sene 1282

4

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Ḥayf kim el-Ḥāc Muḫammed Meylī Baba-yı reşīd
Nüş edip cām-ı beḳāyı eyledi terk-i fenā
- 2 Ehl-i mengüş olmuş idi menzil-i tecrīdde
Hem ḫilāfetle olup sırr-ı ṭariḳe āşinā
- 3 Post-nişīnlik eyledi bu ḫān-ḳāhda bir zemān
Olmuş idi sālīkān-ı rāh-ı pīre reh-nümā
- 4 Şā‘ir-i ‘irfān idi eylerdi medḫ-i ehl-i beyt
Rūhunu şād ede dā‘im ḫamse-i āl-i ‘abā

---

⁴
M, 118; -Y

- 5 Çār ‘alāmetle dedim Hilmī Dede tārīhini
Gıtdi Firdevs-i Beḳā içre bugün Meylī Baba
Sene 1300

5

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Hācī Hāsib Baba kim bu dergeh-i irşadda
Mürşid-i āgāh idi sırr-ı sülūka āşināy
- 2 Pīr-i erkān-ı tarīḳ-i nāzeninden yed tıttup
Hācī Bektaş-ı Velī’yi eylemişdi pīş-vāy
- 3 Lücce-i tevḫide ğarḳ olmuşdu zıkr-i Hāḳḳ ile
Eylemezdi şoḫbet-i efsāne-i çün ü çirāy
- 4 Vāḳı‘ āt-ı Kerbelā’yı yād edip leyl ü nehār
Āh u mātemle hemīşe eyler idi hūy u hāy
- 5 Himmet-i pīr ile sa‘y etdi muvaffaḳ oldu hem
Yapdı bir dergeh olup bu cā-yı dil-küşāy
- 6 ‘Ālem-i ‘uḳbāya seyyāḥ oldu seyrān etmege
Şāfī‘i maḫşerde olsun ḫamse-i āl-i ‘abāy
- 7 Cevher-i hüzn ile Hilmī söyledim tārīhini
Ravza-yı cennet ola yā Rabb Hāsib Baba’ya cāy
Sene 1304

6

5
M,118; -Y
6

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Kāfi Baba dergehinde post-nişin iken bu zāt
İrci' i emriñ tıyunca eyledi 'azm-i beķā
- 2 Ehl-i tecrīd olmuş idi varlığından el çekip
Kalmamışdı zerre-veş kalbinde hubb-i mā-sivā
- 3 Hācī Bektaş-ı Velī'ye bende idi şıdķ ile
Şāfi' i olsun anıñ maşşerde āl-i Muştāfā
- 4 Hubb-i fi'llāh ile girmişdi tarīķ-i nācīye
Zikr ü fikri olmuş idi mācerā-yı Kerbelā
- 5 Çıkdı üç er söyledi Hilmī Dede tārīķini
Cānını cānāna verdi 'ışk ile Ca' fer Baba
Sene 1314

7

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Post-nişin olmuş iken bu hān-kāhda nice şāl
'Āķıbet göçdü cihāndan eyleyip 'azm-i beķā
- 2 Rāh-ı erkāmı tecerrüdde olup hālķa-be-güş
Zib-i dünyādan geķip kılılmışdı terk-i mā-sivā
- 3 Hubb-i ehl-i beyt ile tenvīr edip dil hānesi
Zikri olmuşdu hemişe mācerā-yı Kerbelā

M, 118; -Y
7
M, 119; Y;196

- 4 Hācī Bektaş-ı Velī'ye bende-i muhliş idi
Şāfi'î olsun anıñ maḥşerde āl-i Muştafā
- 5 Çıkdı bir nūr söyledim Hilmī Dede tārīhini
Gitdi bezm-i cennete Hāḫḫ hū deyip Hāydar Baba
Sene 1319

8

Tekfūr tağında vefāt eden Muştafā Baba'nıñ tārīh-i vefātıdır

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Muştafā Maḥfi Baba kim ḥāce-i dānā idi
İrci'î emriñ tıyunca eyledi 'azm-i beḳā
- 2 'İlm ile 'āmil tevellā remzine āgāh olup
Olmuş idi sālikān-ı rāh-ı Hāḫḫ'a reh-nümā
- 3 Hācī Bektaş-ı Velī'ye bende-i muhliş idi
Ḥubb-i ehl-i beyt idi hem zıkr ü fikri dā'imā
- 4 Yād ederdi vaḳ'a-yı dilsüz-ı āl-i Aḫmed'i
Şāfi'î olsun anıñ maḥşerde Şāh-ı Kerbelā
- 5 Çıkdı ḥayy tārīh-i fevtinden dedim Hilmī Dede
Gitdi Firdevs-i Na'im'e Muştafā Maḥfi Baba
Sene 1324

9

8
M, 119; -Y
9
M, 119; -Y

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Göçdü fāniden yine bir pāk aḥsen i' tiḳād
‘Azm-i rāhiñ eyleyip hem sū-yı firdevs-i beḳā
- 2 Mā-sivādan el çekip girmişdi rāh-ı Sa' dī'ye
Zıkr-i Ḥaḳḳ ile olup meşḡul her şubḥ u mesā
- 3 Hem imām-ı evvel idi çün ‘Arab cāmi‘ ine
Ehl-i sünnet içre olmuşdu nice dem pīşvā
- 4 Ḥāfız-ı āyāt-ı Ḳur ’ān-ı ‘azīmü’ş-şān olup
Ḳalb-i iḥlāş ile eylerdi kıra ’āt dā ’imā
- 5 Faḥr-i ‘ālem Ḥazret-i Maḥmūd Ebu’l Ḳāsım ile
Şāfi’i maḥşerde Sa’ de’ d-dīn pīr olsun aña
- 6 Cevher-i nuṭuḳla Ḥilmī söyledim tārīḫini
‘Azm-i ‘uḳbā kıldı çün eş-Şeyḫ Seyyid Muştafa
Sene 1282

10

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Bāḡbān-ı ‘ālemiñ şun’ u budur yā hū müdām
Geh diker bir şāḫ-ı gül geh şoldurur bir gül liḳā
- 2 İşte baḳ bu Ḥācī Bektaş-ı Velī’niñ bendesi
Ḳoydu bir tıfl-ı gülü kıldı ḥıramān-ı beḳā

- 3 Vermeyip mühlet aña erdi cüvānlıkda ecel
Māder ü dāderleri etdi fiğān ile bükā
- 4 Mā-sivādan el çekip terk eyledi bu fānīyi
Oldu seyyāh-ı civār-ı ḥamse-i āl-i ‘abā
- 5 Geldi bir er dedi Ḥilmī fevtiniñ tārīḫini
Cānını cānāna verdi hū deyip Mü’min Ağa
Sene 1289

11

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Göçdü kim geldiyse bu bezm-i misafir-ḥānedan
Olmadı kimse murādınca cihānda kāmṛān
- 2 İşte bu Mīr Muḥammed nūş edip cām-ı ecel
Gitdi bezm-i ḥamse-i āl-i ‘abāya bī-gümān
- 3 Ḥācī Bektaş-ı Velī’ye intisāb etmiş idi
‘Işğ-ı ḥubb-ı ehl-i beyt ile verip Mevlā’ya cān
- 4 Çıkdı nüh eflākden Ḥilmī dedim tārīḫini
Gitdi gül-zār-ı na‘īm içre Muḥammed Beg hemān
Sene 1292

12

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

11
M,119-120; -Y

12
M,120; -Y

- 1 Hayf kim tersâne kol ağalarından Şükrü Beg
Bağladı cān fülkünü limān-ı ğamdan lengere
  - 2 Bir cüvān-ı māh-rū kim nāhudā-yı fıtrātı
Bād-bān-ı efşān-ı hüsñ olmuşdu kıadd-i ‘ar‘ ara
  - 3 Orsa boca seyreder iken hevā-yı ‘ışķ ile
Sāhil-i hubb-i ‘Alī’ye uğradı başdan kıara
  - 4 Gördü meydān verdi iķrārı erenler bezmine
Oldu ğüyā tã’ife keştı-i āl-i Hāydar’a
  - 5 Eyledi bād-ı kıazā bir gece anı ğarķ-ı hūñ
Ēüyiyā keştı-i cismi düşdü Baħr-i Aħmer’e
  - 6 Şadr-ı a‘zam yāveriyken bir belā kıurşununa
Uğrayıp içdi şehādet cāmını birden bire
  - 7 Dedi tārıķ-i dü-tā Hilmī çıkıp penc-i ‘abā
Fülk-i cismi Şükrü Beg çekdirdi hāvż-ı kevşere
- Sene 1293

13

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Esdi ğül-zār-ı hayāt üzre yine bād-ı ecel
Hayf kim kām almadan şoldurdu bu vech-i ğülü
- 2 Māder ü dāderle ferzendiñ firāķ içre kıoyup
Māh-ı mātemde edip hem ‘azm-i dīvān-ı celī

13
M, 120; -Y

- 3   ‘Āşık-ı şādık muhibb-i bende-i Haydar idi
Eylemişdi ‘ahd ü ikrārı ezel kâlū belā
- 4   İntisāb etmişdi bî-şekk tarīk-i nācīye
Şāfi‘ī maḥşerde olsun Hācī Bektaş-ı Velī
- 5   Āb-ı çeşmim çıktı Hilmī fevtine tārīḫ-i tām
Gitdi Hakk Hakk diyerek ‘Adneyn’e bu nām-ı Alī

Sene 1294

14

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- 1   Felek āgūş-ı hāke genc iken defnetdi bu genci
Meger kim āşık olmuş ḫāk anıñ cismine bî-iştibāh
- 2   Henüz ermişdi sinnī bist ü heşte bezm-i fānīde
Tevrüm eyleyip içdi ecel dārūsunu nā-gāh
- 3   Cemāli gün gibi pertev şalarken kalb-i ‘uşşāka
Ġurūb etdi cihāndan tīre oldu çeşm-i āşık āh
- 4   Muhibb-i ehl-i beyt idi ḫulūş-ı kalb ile el-ḫakk
Tarīk-i nāzeninden yed tūtop olmuş idi āgāh
- 5   Yazıp tārīḫ-i cevher eşk Hilmī rūḫu şād olsun
Rızā Beg ‘azm etdi gülşen-i me’vāya şada eyvāh

Cemāziye’l āḫir Sene 1299 Nīsān 16 Sene 98 Yevm-i Cum’a

15

14
M, 120; -Y
15

‘Abdî Efendi merhûmuñ târîh-i vefâtı.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Cāh-ı dünyâyı koyup ‘uqbāya kıldı ‘azm-i rāh
Ya‘nî kim ‘Abdî Efendi olmuş iken nîk-nām-ı cām
- 2 Terk edip evlād ü aḥfād ü ‘iyālîñ ḥüzn ile
Dest-i sākî-i ecelden nüş edip şahbā-yı cām
- 3 Hācî Bektaş-ı Velî’ye bende-i muḥliş idi
Ṭutdu ḳurb-i Şāhḳulu Sulṭān’da cāy-ı selām
- 4 Hem muḥibb-i ehl-i beyt idi ḥulūş-i ḳalb ile
Zîkr ederdi ḥamse-i āl-i ‘abāyı şubḥ ü şām
- 5 Ni‘met-i dîdāra mazḥar eylesün perverdgār
Şafî‘i olsun Cenāb-ı Muştafā yevmü’l-ḳıyām
- 6 Bir ‘alāmetdir bu ḥalkıñ başı üzre dikilir
Oḳuyanlar raḥmet etsin diyeler Rabbü’l-Enām
- 7 Geldi bir hātif aña Ḥilmî dedi tām târîḥiñ
Cennet-i a‘lāyı ḳıl yā Rabb bu ‘abdine maḳām
Sene 1299

16

‘Abdî Efendi merhûmuñ ḥareminiñ târîhidir

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 ‘İşḳ-ı Mevlā ile bu mü’mine dervîşe olup

M, 120-121; -Y

16

M, 121;

Zıkr ü fikriydi anıñ Ąl-i ‘ abā şubĥ ü mesā

- 2 El-vedā eyleyerek necli ile duĥterine
Eyledi ĥubb-i erenler ile ‘ azm-i ‘ uĥbā
- 3 Şoyunup cāme-i ‘ āriyyeti gitdi nā-gāh
Eyleye ĥulle-i cennātı aña Ĥaĥĥ-ı iksā
- 4 Şāh-ı sıbteyn-i mūkerrem Ĥasaneyn ‘ işĥına hem
Ola maĥşerde şefi‘ aña Cenāb-ı Zehrā
- 5 Yazıp işnā ‘ aşer ile aña Ĥilmī tāriĥ
Vāşıl-ı ĥuld-i berīn oldu Emine Ĥüsnā
24 Rebī‘ ü’l āĥir Sene 1311

17

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Eyleme raĥbet bu fānī mülke ĥılma i‘ timād
Kimseye bāĥi degildir iş bu gül-zār-ı ‘ adīm
- 2 Sürmeneli yelken ustāsı bu ‘ Alī Aĥa’nıñ
Söndü yelken-veş ĥanādīl-i ĥayātı bī-nesīm
- 3 Ĥācī Bektaş-ı Velī’ye bende-i şādīĥ idi
İntisāb etmişdi şıdĥ ile olup ĥalbi selīm
- 4 Mā-cerā-yı Kerbelā-yı yād edip leyl ü nehār
Gözlerinden aĥıtdırdı seyl-veş eşk-i ĥamīm
- 5 Çıĥdı kırĥ bir er dedi Ĥilmī Dede tāriĥini

Cilve-gāh olsun ‘Alī Ustāya Firdevs-i Na‘īm
2 Ramāzan sene 1300

18

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Māl ü mülke ğurre olma ol hemān dervīş nihād
Bir gün ansız terk edersin cümlesin ol intibāh
- 2 İşte bu Muştafā Ağa mā-sivāyı terk edip
Bezm-i fānīden beķā mülküne kıldı ‘azm-i rāh
- 3 Hācī Bektaş-ı Velī’ye bende-i muhliş idi
İntisāb etmişdi rāh-ı nācīye bī-iştibāh
- 4 Oğusunlar Fātiha ķabriñ ziyāret eyleyen
Raḥmet etsün cānına dā’im bu medfūnuñ İlah
- 5 Söyledi Hilmī Dede tariḥ-i cevher-dārını
Muştafā Ağa’ya kıl Firdevs’i yā Rabb cilve-gāh
Sene 1305

19

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Nüş edip cām-ı ecelden mīr-i mīr Tevfiķ
Özünü mest-i müdām eylemiş ‘ışķ-ı Mevlā
- 2 Hüzün içinde bırakıp necl ü ‘iyaliñ nā-gāh

18

M,121; -Y

19

M, 121-122; -Y

Allāh Allāh diyerek eyledi ‘azm-i beḳā

3 Eylemiş ḳurb-i Emīr Sulṭān’ı kendine maḳām
Ede maḥşerde şefā‘at aña hem āl-i ‘abā

4 Ḥāzret-i Pīr’e olup şıdḳ ile iḳrār-bende
Dāḥil-i ehl-i ṭarīḳdi vü muḥibb-i fuḳarā

5 Rūz u şeb vaḳ‘a-yı dil-sūz-ı imāmeyni añıp
Mātem-i şāh-ı şehīdān ile eylerdi bükā

6 Şarf-ı cevherle yazıp Ḥilmī Dede tārīḥiñ
Mīr Tevfiḳ’e behişt ola İllāhī me’vā

Sene 1312

20

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Şoldu ḥayfā gülşen-i ‘ālemde bu gül ḡoncesi
Açılıp sūnbül mişālī almadan bir laḥza kām

2 Ser-ṭabīb Muşṭafā Bey’in necli iken bu cüvān
Eyledi yedi yaşında ḳaşr-ı Firdevs’e ḥırām

3 Eyleye iḥsān ebeveynine Ḥaḳḳ şabr-ı cemīl
Böyle ḡam göstermeye bir dāḥi *Ḥayy-ı lā yenām*

4 Seyyid-i Şübbān-ı ehli’l-cenne luṭf edip aña
Ḥavz-ı Kevşer ile seyrān-ḡāhı hem darü’s-selām

- 5 Geldi üçler söyledi Hilmî Dede târîh-i tām
Gülşen-i cennet ‘ Alî Hilmî Beg’e ola maḳām
Sene 1308

21

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- 1 Aşl Piremed ḳazāsından olup bu Arnabud-zāde
Şecā‘ atle ederdî rezm-gehde şîr-veş āheng
- 2 Alay begi iken jandarmanıñ Girid aḫasında
Anı bir zālîm urdu ḳurşun ile eyledi mūhlik
- 3 İki oğlu ile bir ḳız bıraḳdı devlete tuḫfe
‘ İyāl ü aḳrabāsı oldular bu dehrde dil-teng
- 4 Şehîd-i Kerbelā-yı zîkr ederdî şıdḳ ile dā’im
Gürūh-ı nācîye bende muḫîbb-i ḫānedān meslek
- 5 Midād-ı eşk ile Hilmî Dede târîhîni yazdı
Şehîd oldu da gitdi mülk-i ‘ uḳbāya Süleymān Beg
Sene 1314

22

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

- 1 Gitdi dünyādan yine bir mü’min-i pāk-i’ tıḳad
Ya‘ nî kim nişastacı Emîn Efendi nîk-nām

21

M,122; -Y

22

M, 122;-Y

2   Terk edip evlād ü aḥfādīñ bu fānī bezmde
Ravza-yı dārü's-selāma eyledi 'azm-i ḥırām

3   Pençe-i āl-i 'abādan yed tütüb ikrār alıp
Olmuş idi rāh-ı meydān-ı erenlerden be-kām

4   Ehl-i beyt-i Muştafā'ya bende idi şıdķ ile
Şāfi'î olsun anıñ maḥşerde on iki imām

5   Pāk çıķdı söyledi Ḥilmī Dede tārīḫini
Gülşen-i cennet Emīn Efendi'ye ola maķām

Sene 1314

23

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1   Ḥamīrci-zāde Muştafā Efendi pāk dil
Terk edip bu fānīyi 'uḳbāya etdi 'azm-i rāh

2   Limni'niñ eşrāf ü erkānından iken 'aḳıbet
Kıldı iş bu cāy-ı ḳabri kendisine ḥ'āb-gāh

3   Ḥācī Bektaş-ı Velī'ye eylemişdi intisāb
Yed tütüp ihlāş ile ikrār verip bī-iştibāh

4   Ḥānedān-ı Muştafā'ya bende-i muḥliş idi
Rüz-ı maḥşerde aña ḥubb-ı 'Alī olsun penāh

5   Geldi kırklar söyledi Ḥilmī Dede tārīḫini
Muştafā Efendi'niñ cennet ede ḳabriñ İlāh

24

Müfte' ilün Fā' ilün Müfte' ilün Fā' ilün

- 1   Topçu alay emîni nām-ı Muhammed Nazîf
İçdi ecel bâdesin tolu tolu piyâle
- 2   ‘İşk-ı ilâhî ile göçdü beķā bezmine
Cennet-i ‘Adn içinde erdi cem-i vişâle
- 3   Âl-i ‘abâ rāhına şıdķ ile sâlik olup
Bî‘ at edip mürşide ermiş idi kemâle
- 4   Rûhunu şād eylesün Hâzret-i Faķrû’n-Nebi
Ķabrini Allâh ede raķmetini havâle
- 5   Hilmî Dede söyledi cevher ile târiķiñ
Erdi Nazîf Efendi Hâķķ Hû deyip cemale

Sene 1314

25

Fā' ilâtün Fā' ilâtün Fā' ilâtün Fā' ilün

- 1   Nev-cüvânlıķda ‘Alî Şevķî Efendi-zâdeyi
Ķıldı eşķâm-ı ecel hâķ-i mezâr içre defin

24

M,123;-Y,196 (Yazma nüshada ilk üç beyit yok, muhtemelen sayfa kopmuş)

25

M, 123; Y,197 (Metinde sayfa numarası yok, son numara 195 olduğundan biz de son iki sayfayı 196,197 şeklinde numaralandırdık)

2 On sekiz yaşında iken ol melek-veş mäh-rū
Vālideynini bıraḳdı ‘āḳıbet zār ü ḫazīn

3 Çāker olmuşdu ezel āl-i ‘abāya şıdḳ ile
Şafı‘ī olsun anıñ evlād-ı Ḥatmü’l-Mürselīn

4 Ḥacī Bektaş-ı Velī’niñ rāhına ‘āşık idi
Olmaḳ isterdi muḫıbbān-ı ṭarīḳ-i nāzenīn

5 Cūş ile Ḥilmī Dede tārīḫin iḳmāl eyledi
Genc iken gitdi beḳā-bi’llāha Zeyne’l ‘Ābidīn

Sene 1319

26

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

1 Olup i‘ mār açıldı himmet-i şāh-ı velāyetle
Maḳām-ı Ḥazret-i Şāhḳulu Sultān aş evidir bu

2 Pişip nān-ı ḫaḳıḳat ‘āşıkāna fī-sebīli’llāh
Yesinler ‘ışḳ ile bāb u Ḥorāsān aşevdir bu

3 Edip ta‘ mīr dedim işnā ‘aşerle Ḥilmī tārīḫin
Şalādır işte gelsin loḳma çinān aşevdir bu

Hū Dost

27

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1 Nice sāl olsañ cihānda zevḳ ile mest-i müdām

26

M, 123; -Y

27

M, 123; -Y

‘Ākıbet bir gün erer dehr içre saña bir melâl

2 Kişiniñ ‘ālemde bir nāmı qalır ancaq hemîn
İster iseñ ehl-i şerr ol ister iseñ ehl-i hâl

3 İşte baq bu Refi‘ a Hânım nice yıl sağ olup
Terk edip bu fāniyi uqbāya kıldı irtihâl

4 Şāfi‘ [i] maşşerde bu merhūmeniñ olsun müdām
Hâzret-i Zehrâ vü Sıbteyn-i Resûl-i zü’l-Celâl

5 Geldi bir er dedi Hilmî aña tām târihini
‘Āzim-i dârü’l-cinân oldu Rafi‘ a iş bu sâl

Sene 1275

28

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Kıldı bu ‘Azmidil’iñ keşt-i ömrüñ ber-bād
Şadme-i bād-ı ecel etdi telâtum nâ-gâh

2 Ya‘nî kim zevce-i Hâsib paşa rihlet ederek
Bir hafidesi qalıp eylemde zâr ile âh

3 Bende-i muhlişe-i Hâzret-i Hünkâr idi çün
Āl-i evlād-ı Resûl olsun aña püşt ü penâh

4 Ğarqa-yı rahmet edip rûhunu şād et yâ Rabb
Cennet-i huld-i berîn aña ola menzil-gâh

5 Çekdi gül-bāngını uçler dedi Hilmî târih

28

M, 123; -Y

‘Azmidil Hānım olup ‘āzim-i gül-zār-ı İlah
Sene 1206

29

Trabzon’da vefāt eden Şiddıka Bacı’nın tārīhidir.
Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Çeşm-i zāhirden nihān oldu hayf bu mü’mine
Dest-i sākī-i ecelden nūş edip bir tolu cām
  - 2 Dersa‘ ādet’den gelip evlād ü aḥfādı ile
İş bu ğurbet ilde ıaldı eyleyip ḥatm-i kelām
  - 3 Bir muḥibbe-i şādıka ikrār-bendeydi ezel
Ḥamse-i āl-i ‘abāyı zıkr ederdı şubḥ ü şām
  - 4 Ḥazret-i Şebbīr ü Şübber Ḥayder-i Kerrār ile
Fāḫimatü’z-Zehrā şefi‘ olsun aña yevme’l-kıyām
  - 5 Çekdi bir āh söyleyip Ḥilmī Dede tārīḫini
Gülşen-i cennet ola Şiddıka Bacı’ya maḫām
- Sene 1310

30

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Kim ki geldiye bu kevne rıḫlet etdi ‘ākıbet
Bir misafir-ḫānedir bu ‘ālem-i fānī hemān

29

M, 124; -Y

30

M, 124; -Y

- 2 İŖte bağ bu Besİme Hıanım için cām-ı ecel
‘İŖđ-ı ħubb-ı ehl-i beyt ile olup ‘Adn’e revān
- 3 Terk edip evlād ü aĥfādıñ bu bezm-i fāñide
Oldu ħurb-i Hızret-i ManŖūr Sultān’da nihān
- 4 Bir muĥıbb-i muĥliŖe olmuŖdu rāh-ı nācİde
Hızret-i Zehrā aña olsun Ŗefi‘ -i müste‘ ān
- 5 Eyledi ikmāl-i Ŗayyib tārİhiñ Hİlmİ Dede
Cilve-gāh olsun Besİme Hıanım’a Ŗaĥn-ı cinān

Sene 1309

31

Ķādİköylü Zehrā Hıanım’ıñ cāriyesi Hıdıce Hıanım’ıñ tārİhi

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- 1 Dirİgā bir cüvān-ı nev-resİde ey bu duĥter
Uurdu murđ-ı rüĥuñ nā-gehān gözden nihān oldu
- 2 On altı yaŖına girmiŖdi bu genc tāze bİ-çāre
Aña derd-i ciğer-süz-ı verem cellād-ı cān oldu
- 3 Felekden unki bir kām almadan gİtdi bu dūnyādan
Anıñ hem-bezmi cennetde gürüh-ı ĥüriyān oldu
- 4 Ŗefā‘ at eylesin bint-i Resül-i Hızret-i Zehrā
Ki ol Hıayru’n-Nisā maĥzā Ŗefi‘ -i mü‘ minān oldu
- 5 ekip bir āh-ı dil Hİlmİ Dede tārİhini söyler
Hıdıce pāk-dāmen sū-yı ‘uĥbāya revān oldu

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Göçdü fāniden bugün bu ' iffet ehl-i mü'mine
Maḥmil-i tābūta bend oldu o Firdevs'e revān
- 2 Bir muḥibb-i muḥlişeydi Ḥānedān-ı Ḥayder'e
Şāfi' i maḥşerde olsun Ḥazret-i Zehrā hemān
- 3 Terk edip evlād ü ensābıñ bu bezm-i fānide
Tutdu çün ḳurb-ı Emīr Sulṭān'da bir ' āli-mekān
- 4 Sālike olmuşdu rāh-ı nāciye iḳrār verip
Ḳabrini pür-nūr ede dā'im İlāh-ı Müste' ān
- 5 Cevher-i eşkimle Ḥilmī söyledim tāriḫini
Cāy-gāh olsun Sa' ādet Ḥanım'a ḳaşr-ı cinān
- Sene 1316

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 ' Askerī merḫūm Muḥammed Paşa' niñ menkūḫası
Fāṭime Zehrā Ḥanım oldu bu ḳabr içre nihān
- 2 İki ferzend ile üç duḫter bıraḳdı fānide
Oldu gül-zār-ı beḳāya cennet-i ' Adn'e revān
- 3 Bende-i āl-i ' abā idi temām ol ' ā' ile

Hubb-ı ehl-i beyt ile olmuşdu cümle kām-rān

- 4 Şāfi‘ī olsun aniñ maḥşerde Zehrā Betül
Raḥmet etsin cānına perverd-gār-ı Müste‘ān
- 5 Geldi üç er söyledi Ḥilmī Dede tārīḫini
Cennet-i a‘lāñı kııl yā Rabb bu Zehrā’ya mekān
Sene 1318

34

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Ergilili Feyzī Beg’in duḫteri
Koniçeli Yaḥyā Beg’in ḫaremi
- 2 Terk edip evlād ü aḫfādıñ hemān
Gitdi ‘uḫbāya Ḥalīme ehl imān
- 3 Ḥācī Bektaş-ı Velī’nin bendesi
Cān ü dilden ‘āşık-ı efkendesı
- 4 Ḥācī Yaḥyā Baba’dan tütmuşdu el
Bir muḫibb-i şādıḳaydı tā ezel
- 5 Nazm edip [Ḥilmī] Dede yārānıma
Raḥmet etsün [Ḥaḳ] bu Elma Hanım’a

35

Lesḳovik’de Ābidīn Babanıñ dergāhında inşā olunan çeşmesi

34

M, 125; Y,196

35

M, 125; -Y

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Leskovikli ' Abdül Ağa-zāde Mîr Ārif' in
Zevcesi Nefîse Hânım şarf edip naqd-i helâl
- 2 İşbu dergâh içre inşâ eyleyip bu çeşmeyi
Rûhunu sîr-âb edip ecdâdınıñ kevşer mişâl
- 3 Mâ-i cārî oldu Şâh-ı Kerbelâ'nın ' ışığına
Kıldı ihyâ teşnegânı eyleyip meşrûr-i bâl
- 4 Nûş edenler şâhibü'l-hayrâtına kılsın du' â
Şu gibi efzûn ede ' ömrünü Hayy-ı lâ-yezâl
- 5 Çıkdı kırklar söyledi Hilmî Dede târihini
İç şifâ olsun bu ra' nâ çeşmeden âb-ı zülâl
Sene 1310

36

Bursa'da kâ' in Ramazân Baba Dergâh-ı şerîfiniñ tâ' mîrinde söylediği târihtir.

Mef' ülü Fā' ilātün Mef' ülü Fā' ilātün

- 1 Bir çok zemân harâbe hâlinde idi ammâ
Şeyh Şâbit etdi ihyâ geldi bu hân-kâhı
- 2 Feyz isteyen Hudâ'dan bâb-ı rızâda dursun
Olmuş bu cây-ı ' âlem ' âşıqlarıñ penâhı
- 3 Ervâh-ı evliyâdan himmet taleb edenler
Gelsin ziyâret etsin dâ'im bu bâr-gâhı

- 4 Hilmî Dede târihiñ cevher qalemle yazdı
Ta' mîr edildi zibâ Ramazân Baba dergâhı
Sene 1313

37

Göriçe'de Kâzimiyye dergâhına yapılan çeşmeye söylediği târihtir.

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Kâzimiyye nâmı ile oldu bu tekye be-nâm
Qıldı ihyâ bâni-i şânî olup Kâzım Baba
- 2 Ehl-i hayr olan muhibbân yardım etdi şıdık ile
Şu getirdip çeşme yaptırdı bu yerde dil-küşâ
- 3 Fî-sebîli'llâh kınsın teşne-gân bu çeşmeden
Besmeyleyle nüş edip alsın vuzu' etsin du' â
- 4 Aldı târihten sebû Hilmî Dede pür eyledi
İç hayât olsun bu câri çeşmeden âb-ı şafâ
Sene 1316

38

Gaygusuz Sultân Dergâhı'niñ ta' mîrinde söylediği târihtir

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Bu kehf-i dil-küşâda Gaygusuz Sultân medfündür
Münevver kabr-i pâki merkez-i rûh-i revândır bu
- 2 Muhammed Luţfî Baba post-nişin iken bu der-gehde

37

M, 125-126; -Y

38

M, M, 126; Y,197

Müzeyyen etdi ta' mîriñ maṭāf-ı zā'irandır bu

- 3 Hülûş-i ḳalb ile eyle ziyâret nâ'il-i feyz ol
Tecellî-gâh-ı aḫyâr-ı gürûh-ı dervîşandır bu
- 4 Ṭarîḳat ehliniñ me'vâsıdır bu gâr-ı ehlu'llâh
Duḫûl et 'ışḳ ile ḫalvet-serây-ı sâlikândır bu
- 5 Mücevher târiḫiñ Ḥilmî Dede bu levḫaya yazdı
Zihî ta' mîr edildi türbesi ḳuds âşiyândır bu
- Sene 1321

39

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Biñ üç yüz yirmi birde eyledi ta' mîr bu dergâhı
Muḫammed Luṭfî Baba sa'y edip bâ-himmet-i Pirân
- 2 Kazâ-yı nâ-gehânıyla ḫarâb olmuşdu süknâsı
Mücedded oldu inşâ menzil-i me'vâ-yı dervîşân
- 3 Ṭarîḳ-i Ḥâcî Bektaş-ı Velî ayinine maḫşûş
Bu cây-ı dil-küşâ dâ'im ola ma' mûr ü âbâdan
- 4 İlâhî sen mu'ammer et Muḫammed Luṭfî Baba'yı
Ṭarîḳat ehlini âb-ı reşâdetle ede reyyân
- 5 Çekip gülbangımı Ḥilmî Dede târiḫ-i lafz ile
Ne ra' nâ oldu ta' mîr-i ḫângâh-ı Ğayḡusuz Sulṭân
- Sene 1321

39

M, 126; Y, 197

1a, yirmi: yigirmi (vezin gereği yirmi yazıldı)

Leskovik’de kā’in Ḥaydariyye Dergāh-ı şerīfine ‘ Ārif Beg ve ḥaremi
 Ḥanım tarafından yapılan āşeviniñ tārīḫi
Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- 1 Muḥibb-i Ḥānedān’dan ‘ Abdül Beg-zāde bu ‘ Ārif Beg
Nefise zevcesi ḥanımla şarf-ı naḫd edip ibḳā
- 2 Muvaffaḳ oldular bu dergehe bir aşevi yapmak
Ḥulūş-ı ḳalb ile pīr ‘ ışḳına ḥayr eyleyip icrā
- 3 Pişip loḳma çekildikçe cem-i gülbang-ı dervīşān
Ḳabūl etsin erenler şāhı ḥayrın ḥayr edip iksā
- 4 Çıkıp kırklar dedim Ḥilmī Dede tārīḫ-i itmāmın
Mücedded oldu inşā ‘ avn-i Ḥaḳḳ’la aşevi ra‘ nā
Sene 1322

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

- 1 Mīr Ḥayreddin Nedīm Bey-zāde ile zevcesi
Rāzīye Ḥanım bi-ḥaḳḳın şarf edip naḫd-i vüfūr
- 2 Ḥaḳḳ yolunda bezl-i emvāl etdiler pīr ‘ ışḳına
Yapdırıp bu ḥan-gāha çeşme-i zīb ü sürūr

- 3 Böyle ‘ālī-himmet-i dil-sāz ile olmaz mı hīç
Teşne-gān-ı Kerbelā ervāhı şād-āb-ı ħubūr
- 4 Ħidmeti nisyān olunmaz hīç ħayır aşħābınıñ
Yād olur ta‘ zīm ile nāmı ilā yevmi’n-nüşūr
- 5 Ħaħħ be-kām etsin ħayrāt ehlini şubħ ü mesā
Ķonmasın demān-ı ehl-i himmete gerd-i fütūr
- 6 Nüş eden dil teşne-gān etsin bu vech ile du‘ ā
Sa‘ yini meşķūr ede ħayr ehliniñ Rabbü’l-Ķafūr
- 7 Heft er çıħdı dedi Ħilmī Dede tārīħini
İç şifā olsun bu ‘ālī çeşmeden mā’ en taħūr
- 1324

5.1.8 MÜFREDLER

MÜFRED

1

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

Żiyā-baħşā-yı ‘ālem-gīr envār-ı celidir bu
Çerāĝ-ı Ħünkār Ħācī Bektaş-ı Velī’dir bu

MÜFRED

2

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1
M, 116; -Y

2
M, 116; -Y

Aḥsen-i taḳvīm imiş ḥüsn ü cemāliñ ey şanem
Küfr-i zülfüñ ref edip tecdīd-i imān eyledik

MÜFRED

3

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Gülşen işe bezm-i germ-ā-germ iken geldi o řuḥ
La' l-i nāb-ı yār unutturdu bize cām u cemī

MÜFRED

4

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Lāle-zār-ı kevnı seyrān eyler iken ansızın
Düşdü dām-ı zülfüne bir dilberin gönlüm şuşu

MÜFRED

5

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

Dilberin ḥüsnünü tezyīd için Allāhu a' lem
Gül-ı ızār-ı ruḥuna ḥaṭṭ-ı hümāyün gelmiş

MÜFRED

6

3
M, 116; -Y
4
M, 116; -Y
5
M, 116; -Y
6
M, 117; -Y

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Çar gibi sâde beyâz rûlara bakmağdan ise
Oynayan gamze ile çara göze bakmalıdır

MÜFRED

7

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Yâri ağıyar ile ülfet ediyorken gördüm
İkilik kalmadı şimdi geri vahdet demidir

MÜFRED

8

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Cennet akçeyle alınmaz şanma ey zâhid yürü
Akçe ile râzı et bir mü'miniñ kalbini al

MÜFRED

9

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Akçeñ ile girmek isterseñ caħim-i esfele
Çarşu-yı cāhiliyyetde libās-ı küfrü al

7

M, 117; -Y

8

M, 117; -Y

9

M, 117; -Y

MÜFRED

10

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

Bugün de oldu aqşam ermedi encâm-ı âlâmım
Çopardım çâr-nâ-çâr bir varaq 'ömrüm kitabından

5. BÖLÜM: DİZİN

A

Abbasi, 99, 100
 Abdūd, 118
 Ādem, 97, 155, 156, 249,
 252, 253, 254, 359
 Āhîr, 32, 230
 Aḥmed, 29, 48, 52, 57, 89,
 108, 118, 141, 156, 167,
 168, 226, 232, 236, 237,
 263, 322, 346, 347, 361,
 362, 389
 Aḥmedî, 29, 132, 140
 Ahmet Yesevi, 1
 Ākîf Paşa, 2
 Alay begi, 398
 Alevî, IV, 50, 93, 104
 ÂL-İ ABA, 55, 93
 Ali Baba, VII, 7, 9
 Ali Dedebaba, VII, 3, 7, 11,
 12, 23, 29, 30, 107
 Āl-i ‘abā, 49, 55, 57, 400
 Āl-i ‘Ābā, 269
 Aliyyü’r-Rızā, 166
 Allah, V, XII, 1, 15, 30, 31,
 32, 33, 34, 35, 37, 38, 40,
 41, 42, 43, 44, 46, 47, 51,
 52, 54, 59, 61, 62, 63, 64,
 66, 71, 74, 75, 77, 81, 82,
 93, 94, 103, 201, 211
 Allāh, 15, 27, 31, 63, 68,
 114, 118, 124, 128, 134,
 155, 156, 266, 267, 274,
 283, 298, 302, 306, 314,
 317, 343, 344, 352, 353,
 356, 369, 375, 380, 396,
 400
 Anadolu, IV, 1, 93, 421
 Arnabud-zāde, 398
 Āsiyāb, 264, 373
 Askeri, 94, 102
 Aşçı Ali Baba, VI, 3, 4, 7
 Āşiyān, 299, 315
 Atkaya, 131, 195
 Avrupa, 252
 Azbi Baba, 6
 Āzerî, 119
 ‘Abdî Efendi, 393, 394
 ‘Abdül Beg, 409

‘Adn, 232, 243, 292, 316,
 329, 338, 372, 400, 403,
 405
 ‘Ali, 48, 56, 202
 ‘Alî, 9, 15, 17, 26, 27, 29,
 39, 41, 43, 44, 48, 49, 50,
 51, 56, 57, 58, 60, 66, 67,
 70, 79, 81, 84, 88, 93, 95,
 100, 103, 108, 112, 125,
 126, 131, 132, 133, 135,
 136, 137, 138, 139, 144,
 146, 157, 158, 163, 164,
 165, 166, 167, 170, 171,
 177, 187, 188, 189, 192,
 195, 196, 197, 198, 199,
 200, 201, 212, 213, 217,
 226, 227, 228, 236, 246,
 265, 273, 303, 314, 318,
 331, 332, 336, 337, 338,
 355, 358, 359, 360, 361,
 362, 363, 364, 371, 384,
 386, 391, 395, 397, 399,
 400
 ‘Alî Zeyne’l-‘Abā, 29
 ‘Alî Rızā, 112, 157
 ‘Alî Şevkî Efendi, 400
 ‘Alî Zeyne’l-‘Abā, 112,
 157, 187, 192, 212, 213
 ‘Aliye’l-Murtaza, 334
 ‘Aliyye’l-Murtaza, 133, 139
 ‘Aliyye’l-Mürteza, 56, 57
 ‘Amr, 118
 ‘Andelîb, 203, 243, 277,
 313, 325, 366
 ‘Arab, 390
 ‘Ārif Beg, 409
 ‘Askerî, 101, 102, 103, 112,
 134, 146, 166, 167, 171,
 188, 202, 304, 318, 405
 ‘Azmidil, 402
 ‘Azze ve Cell, 33

B

Bağdad, 99, 101
 Baḥr-i Aḥmer, 392
 Bākır, 99, 139, 146, 157,
 166, 170, 187, 304, 318

Balım Sultan, VI, VII, 1, 3,
 8, 9, 13
 Balım Sultān, 112, 138, 331
 Bārî, 34, 184
 Bārî, 30, 211, 229, 232, 237,
 296, 330
 Baḫm, 32
 Bayburtlu Zihnî, 2
 Bedeḫşān, 372
 Bedri Noyan, 3, 5, 12
 Bedrû’d-Dücā, 157
 Bektaşî, IV, 3, 12, 14, 50,
 93, 104
 Bektaşî, 51, 67, 69, 79, 171,
 172, 191, 260, 261
 Bektāşilik, 1
 Besîme Hanım, 403, 404
 Betül, 30, 129, 140, 170,
 194, 320, 405
 Beytu’llāh, 119
 Bezm, 19, 29, 49, 54, 88,
 122, 128, 147, 148, 154,
 178, 180, 204, 207, 224,
 228, 251, 256, 287, 292,
 313, 319, 324, 339, 354,
 358, 363, 368, 374, 396
 Binbaşı Arnavut Cemalettin,
 6
 Bintü’l-‘İneb, 122
 Burāk, 118
 Bülbül, 80, 86, 256, 291,
 306, 375

C

cānānım, 72, 74, 81, 91,
 125, 139, 140, 157, 167,
 181, 182, 303, 311, 312,
 360, 372
 Ca’fer, 139, 146, 157, 201,
 202, 388
 Ca’ferü’ş-Şādık, 166
 Ca’ferü’ş-Şādık, 100, 318
 Ca’ferü’ş-Şādık, 133
 Ca’ferü’ş-Şādık, 99, 101,
 112, 167, 187, 304
 Cavidanname, 13
 Cebbār, 30, 34, 184
 Cebra’il, 35, 314

Cehennem, 59
Cem, 8, 10, 15, 21, 23, 24,
26, 27, 50, 77, 105, 174,
197, 203, 208, 231, 314,
421, 422
Cennāt-i ‘Adn, 48
cennet, 59, 61, 93, 114, 152,
230, 273, 323, 330, 343,
351, 362, 387, 397, 399,
403, 405
Cennet, 55, 59, 146, 157,
207, 272, 279, 292, 298,
314, 338, 394, 400, 402,
405, 413
Cennetü’l Me’vā, 311
Cibril-i Emīn, 141
cin, 58, 61, 62, 193, 215
Çelebiler, 9
çerāğ, 115, 140, 187, 233,
246, 280
Çin, 175, 179, 203, 230,
245, 252, 268, 288, 326,
333, 368

D/ E

Dārā, 382
Dedegan, 9
Dertli, 2
dünyādan, 72, 139, 243,
388, 398, 404

Ebā’t-Turāb, 56, 125, 250
Ebe’l Hasan, 56, 57, 324
ehl-i beyt, VI, 2, 7, 22, 93,
97, 99, 103, 138, 189,
190, 201, 243, 256, 263,
315, 386, 388, 389, 391,
393, 394, 403, 405
Ehl-i beyt, VI, 15, 55, 99,
114, 192, 336, 371, 398
Elma Hanım, 406
Emīn Efendi, 398, 399
Emine Bacı, 3, 7
Emine Hüsna, 395
Emir Sultān, 396, 405
Emre, 1, 195
enbiyā, 116, 140, 224, 323,
330, 363, 380
Enderunlu Vasıf, 2

Enderunlu Vâsıf, 2
Ergilili Feyzî Beg, 406
Erzurumlu Emrah, 2
esmādan, 63, 224
Erzurumlu Emrah, 2

F

Fahr-i ‘ālem, 51, 52, 390
Fahrü’l-Mürselin, 378
Fahrü’n-Nebi, 400
Fatiha, 30, 36
Fātiha, 30, 36, 37, 89, 106,
108, 179, 193, 200, 254,
298, 396
Fātima, 56, 119, 213
Fātimetü’z-Zehrā, 56, 147
Felek, 34, 184, 240, 393
Ferhād, 258
Ferīştahzade Abdülmecid
İzzeddin, 13
Filibeli Ahmed Mehdi Baba,
12
Filibeli Ahmed Mehdi Baba,
108
Firdevs, 119, 314, 386, 389,
395, 396, 397, 404
Fotoğraf, 346

G

Ġaffār, 30, 34, 184
Ġafūr, 126, 410
Ġaygusuz Sultān, 106, 408,
409
Ġazanfer, 39, 45, 66, 266
Girid, 398
Göngörmez, 3
Göñül, 72, 135, 139, 151,
164, 218, 222, 236, 293,
326, 327, 346
Gözcü Baba, 5, 6
Göztepe, 6
Ġuzzā, 119
Gülşen, 149, 205, 217, 225,
227, 242, 315, 329, 375,
397, 399, 403, 411
Günah, 59

Günāhkār, 59, 222
Güngörmez Mahallesi, 7

H

Ĥabīb, 33, 118, 217, 303,
322, 363
Ĥabībim, 207, 270, 341
Ĥabību’llāh, 51, 52, 116,
378
Hacı Ali Baba, 3
Hacı Bektaş, 1, 4, 7, 9, 22,
105, 421, 422
Hacı Bektaş Velî, 2, 9, 22,
421, 422
Hacı Bektaş-ı Velî, 1
Hacı Bektāş-ı Velî Dergâhı,
3
Hacı Hasan Baba, VI, VII,
3, 4, 7
Hacı Türâbî, 3
Ĥacî Bektaş-ı
Velikeramet, 103
Ĥacî Bektaş, 30, 57, 68, 70,
77, 112, 132, 136, 158,
161, 162, 165, 166, 173,
189, 190, 191, 246, 261,
262, 274, 304, 318, 358,
387, 388, 389, 390, 391,
392, 394, 395, 396, 399,
400, 406, 409
Ĥacî Bektaş-ı Velî, 30, 57,
68, 70, 77, 112, 161, 162,
173, 187, 189, 190, 191,
246, 261, 262, 274, 304,
318, 358, 387, 388, 389,
390, 391, 392, 394, 395,
396, 399, 400, 406, 409,
411
Ĥacî Ĥasib Baba, 105, 387
Ĥacî Tāhir Baba, 386
Ĥacî Yaḥyā Baba, 406
Hādî, 31, 33, 158, 229, 360,
361, 378
Hādî, 90, 230, 254, 276, 349
Ĥadice, 404
Ĥadīcetü’l-Kübrā, 56, 147
Hafız Mehmet Ali, 3

- Hakk, 9, 30, 31, 58, 60, 62, 65
 Hakk, 16, 23, 27, 31, 33, 35, 43, 44, 45, 46, 50, 51, 52, 53, 56, 59, 62, 70, 73, 77, 78, 90, 91, 95, 99, 112, 116, 117, 118, 119, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 142, 146, 152, 153, 154, 155, 157, 166, 173, 174, 176, 178, 185, 187, 189, 190, 192, 193, 195, 199, 200, 204, 207, 211, 212, 214, 218, 222, 223, 224, 228, 229, 230, 231, 233, 239, 246, 247, 253, 254, 256, 261, 263, 274, 275, 276, 278, 282, 283, 284, 291, 295, 296, 298, 299, 301, 303, 311, 315, 318, 319, 322, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 335, 340, 347, 348, 353, 361, 364, 370, 377, 379, 380, 381, 385, 387, 388, 389, 392, 394, 397, 400, 410
 Hâlik, 30, 34, 184
 Halil, 55, 380
 Halilâ, 206
 Halime, 406
 Hallâk, 175, 284, 361
 halvet, 65, 295, 408
 halvetserây, 65
 Hâme, 353, 366
 Harputî İshak Hoca, 13
 Harputlu İshak Hoca, 12, 13
 Harun Reşit, 100
 Hasan, 56, 57, 95, 96, 102, 112, 122, 125, 133, 134, 139, 141, 146, 147, 157, 166, 167, 168, 170, 187, 213, 222, 303, 318, 320, 321, 324, 362
 Hasan Baba, 3, 7
 Hasaneyn, 166, 273, 394
 Hasanü'l 'Askerî, 112
 Hasen, 51, 56, 78, 201
 Hasib, 105, 387, 402
 Hâtem, 116, 232, 314, 378
 Hatem Hatun, 1
 Hatmü'l-Enbiyâ, 299
 Hatmü'l-Mürselin, 51, 400
 havz-ı kevşer, 311
 Havz-ı Kevşer, 397
 Hayber, 261, 337
 Haydar, 15, 231, 243, 294, 318, 356, 388, 392
 Haydar-ı Kerrâr, 15, 231, 318
 Hayder, 56, 72, 112, 118, 119, 129, 147, 152, 172, 177, 190, 263, 265, 266, 283, 320, 321, 337, 355, 359, 403, 405
 Hayder-i Kerrâr, 56, 320, 403
 Hayme, 192, 360
 Hayru'n-Nisâ, 404
 Hayy, 33, 60, 132, 144, 234, 397, 407
 Hazret-i Hünkâr, 196
 Hazret-i Hâlik, 29, 142
 Hazret-i Hızır, 137, 238
 Hazret-i Mevlâ, 298
 Hazret-i Peygamber, 323, 338
 Hazret-i Sultân Balım, 26, 75, 383
 Hazret-i Şâhşulu Sultân, 304
 Hazret-i Zehrâ, 157, 402, 403, 404, 405
 Hazret-i Zeyne'l- 'Abâ, 40, 202
 Hendek, 118
 Hıtâ, 252
 Hızır, VI, VII, 17, 53
 Hızır, 17, 292, 348
 Hızır, 52, 53
 Hızır, 299
 Hızır, 45, 80, 115, 196, 289, 316, 333, 360, 361, 367, 373
 Hind, 252, 288, 371
 Hindü, 239, 302
 Hizeran'ıl-Mersiyye, 100
 Horasan, 1
 Hudâ, 15, 32, 55, 57, 79, 126, 135, 156, 157, 166, 169, 185, 189, 212, 230, 238, 263, 283, 322, 329, 331, 335, 337, 348, 363, 376, 407
 Hülki'r Rızâ, 187
 Hürî, 272, 362
 hürî, 61
 Hürşid, 339
 hürşid, 283
 Hüdâ, 30
 Hüdâ, 133
 Hünkâr, 130, 131, 133, 134, 136, 138, 144, 236, 310, 402, 411
 Hünkâr Hâci Bektaş Velî, 130, 131, 133
 Hünkâr Hâci Bektaş, 131, 134, 138, 144, 411
 Hünkâr Hâci Bektaş Velî, 57, 132, 165, 166
 Hünkâr Hâci Bektaş Velî, 131, 138, 144
 Hüseyin, 21, 26, 29, 46, 51, 56, 57, 59, 74, 75, 78, 95, 96, 97, 101, 102, 112, 133, 139, 140, 141, 142, 146, 147, 157, 166, 167, 170, 171, 187, 191, 193, 210, 213, 214, 249, 303, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 335, 336, 337
 Hz Âdem, 74
 Hz Ali, 22, 55, 56, 77, 81, 94, 95, 96
 Hz. Ali, 1, 9, 18, 55, 56, 57, 81, 93, 94, 95
 HZ. ALİ, 94
 Hz. Ebubekir, 55, 98
 Hz. Hüccet, 103
 Hz. Muhammed, 9, 98
 Hz. Osman, 55
 Hz. Ömer, 55
 Hz. Süleyman, 75
 i
 İşkname-i İlahi, 13
 İlah, 229, 323, 362, 396, 399, 402, 405
 İmam Ali Rıza, 100
 İmam Cafer Sadik, 98
 İmam Hasan, 95, 102
 İmam Hüseyin, 96

İmam Muhammed Bakir, 98
İmam Muhammed Mehdi,
102
İmam Muhammed Taki, 100
İmam Musa Kazim, 99
İmam Zeynel-Abidin, 97
İmām-ı Ca‘ferü’s-Şâdık, 29,
99, 142, 143, 144
İnsan, 1, 30, 40, 421
İshak Paşa, 3
İsâ, 35, 53, 72, 235, 311,
İskender, 35, 52, 53, 61, 64,
78, 88, 89, 382, 422
İslam, IV, 1, 8, 21, 50, 58,
62, 96, 322, 421, 422

K

Kaazi'l-Kuzât, 102
Kâf, 281, 299, 379
Kalem, 30
kalem, 158, 299
Kânber, 337, 362
Ka‘be, 60, 61, 69, 102, 119,
125, 145, 146, 155, 169,
188, 200, 207, 220, 236,
239, 252, 267, 269, 281,
282, 329, 332, 377, 380
Ka‘betü’llâh, 299
Ka‘betü’l-‘ulyâ, 311
Karagöz, 364
Kâşifu’l-Esrâr, 12, 13, 14
Kâşifu’l-Esrâr Reddiyesi,
13, 14
Kâşifu’l-Esrâr ve Dâfi’ul-
Esrâr, 12, 13
Kaşifü’l Reddiyesi, VI
Kays, 258, 316
Kâzım Baba, 408
Kâzimiyye, 407, 408
Keçecizâde İzzet Molla, 2
Kelim, 45, 52, 299, 345
Kerbela, 85, 86, 96, 97
Kerbela, 21, 26, 29, 56, 57,
86, 97, 101, 120, 133,
140, 166, 167, 170, 171,
187, 191, 210, 213, 214,
249, 256, 262, 263, 303,
318, 322, 334, 336, 385,

387, 388, 389, 395, 398,
406, 410
keşret, 63, 65, 209, 218,
224, 295, 341
Keştî, 302
kevşer, 62, 118, 134, 136,
143, 146, 149, 178, 199,
207, 237, 311, 346, 362,
406
Kible, 60, 291
Kible-gâh, 236, 303, 354
Kırşehir, 1, 6
Kıyâmet, 58
kıyâmet, 58, 62, 193, 198
Kızılbaş, 136
Kirâmen kâtibin, 36, 235
Kisrâ, 382
Koniçeli Yahyâ Beg, 406
Kur’an, 33, 116, 117, 303,
378
Kur’an, 47, 137, 138, 153,
193, 198, 253, 254, 311,
339, 346, 347, 377, 390
Kûy, 332, 354, 367

L

Lât, 119
lem-yazel, 33, 169, 303
Leskofçalı Gâlip, 2
Leskoflikli ‘Abdül Ağa-zâde
Mîr Ârif, 406
levlâke levlâk, 50, 116, 315,
319, 378
Leyl, 37, 44, 231
livâ’ül-hamd, 314
Loğmân, 286, 373
Lokman-ı Perende, 1
Luţfi Baba, 408, 409

M

Mâh, 30, 283, 320, 358, 392
Maḥmūd, 51, 52, 118, 156,
167, 168, 390
Maḥmūd Ebu’l Kâsım, 51,
52, 390

Mâlik, 15, 29, 140, 169,
189, 260
Maṣṣūr, 136, 180, 181, 285,
403
Maṣṣūr Baba, 136, 180, 181
Mâ-sivâdan, 64, 304, 385,
389, 390
Mecnun, 75, 85
Mecnûn, 85, 127, 187, 257,
258, 262, 281, 316
Mecûs, 194
Medine-i Münevvere, 100,
102
Meh, 183, 251, 294
Mehdî, 53, 101, 102, 103,
104, 108, 112, 134, 146,
166, 167, 171, 188, 202,
232, 299, 304, 318
Mehmed Tahir Baba, 7
Mehmed Yesarî Baba, 7
Mehmet Ali Hilmi
Dedebaba, IV, VI, XII,
2, 3, 14, 21, 22, 23, 422
Mekteb, 45, 178, 354
Memun, 100
mengüş, 79, 243, 386
Merdivenköy Dergâhı, 4
Merdivenköy Şahkulu
Sultan Dergâhı, VI, 3, 4
Mervân, 342
Merve, 377
Meryem, 30, 35, 36, 53, 360
Mesîh, 53, 353
Mesîhâ, 17, 53, 104, 183,
184, 232, 299, 348
Mevlâ, 30, 32
Mevlâ, 24, 32, 45, 69, 116,
138, 145, 156, 173, 178,
214, 221, 278, 281, 327,
340, 359, 391, 394, 396
Meylî Baba, 386
Mısr, 32, 54, 128, 183, 244
Mîr Hayreddin Nedîm Bey,
410
Mudill, 30
Muḍill, 33, 230, 276, 349
Muhârrem, 335
Muhammed, 6, 9, 13, 38, 39,
41, 48, 49, 50, 51, 56, 57,
63, 67, 77, 93, 94, 95, 96,
97, 98, 100, 101, 102,
105, 421, 422

Muhammed, 9, 29, 30, 38, 39, 43, 44, 51, 67, 95, 98, 102, 112, 125, 129, 130, 132, 133, 135, 137, 138, 139, 146, 147, 155, 156, 157, 158, 165, 166, 167, 171, 178, 189, 195, 196, 197, 199, 200, 201, 210, 226, 246, 303, 314, 322, 338, 360, 378, 386, 391, 399, 405, 408, 409
Muhammed Bâkır, 30, 98, 112, 129, 130, 133, 167
Muhammed Nazîf, 399
Muhammed 'Alî, 137
Muhammed Taki, 94, 100, 101
Muharrem, 191, 249, 336
muhibbân, 77, 337, 400, 408
Murtażâ, 15, 118, 119, 163, 164, 167, 189, 250, 318, 322, 335, 337, 358
Müsâ, 45, 52, 53, 100, 101, 112, 146, 166, 167, 171, 187, 202, 232, 299, 304, 318, 360, 367
Musa el-Kazım, 1
Musa Kazım, 94, 99, 100, 101
Musâ-yı Kâzım, 100, 133
Müsâ-yı Kâzım, 101, 146, 166, 167, 171, 202, 304
Muşhaf, 33, 38, 179, 226, 251, 253, 292, 298, 302, 303, 354
Muştafâ, 15, 29, 55, 133, 139, 140, 167, 189, 243, 256, 261, 263, 318, 322, 334, 335, 378, 385, 388, 389, 390, 394, 396, 397, 398, 399
Muştafâ Ağa, 396
Mu'temid, 101, 102
Mürtezâ, 55, 58, 60
Müste'ân, 405

N

Naķî, 101, 103, 112, 139, 146, 158, 166, 167, 171, 187, 202, 304, 318
Naşâra, 194
Nazîf Efendi, 400
nebevî, 46, 140
Nebî, 129, 156, 158, 170, 191, 195, 196, 197, 336, 371
Necef, 157, 260, 263
Necip Fazıl, 78
Nedim, 2
Nefise Hanım, 406
Nerdibân, 23, 384
Nîl, 283, 302
Nişabur, 1
Niyazi Mısri, VI, 32
Niyazî-i Mısri, 15, 24, 421
Nüh, 54
Nüh, 54, 252, 360
Nün, 30, 37, 106, 108, 200, 250, 294
Nuri Efendi, 7
Nûri Efendi, 3

P

Pâdişâh, 97, 319, 359
Perişan Baba, 4, 6
pervâne, 375
Peygamber, 143, 335
Pîr, 197, 396
Pîrân, 409
Piremed, 398
Pirevî, 4

R

Rabb, 18, 30, 37, 59, 61, 106, 108, 119, 186, 200, 201, 216, 217, 309, 334, 339, 387, 394, 396, 402, 405
Rabbü'l Enam, 30
Rabbü'l Enâm, 33, 34
Rabbü'l-Enâm, 394
Radiyy, 100

Rahmân, 140, 152, 198, 298, 303, 339, 362
Ramazân Baba, 407
Rasûl'allâh, 117, 119, 378
Rasûl-i Ekrem, 156
Rasûlla'llâh, 315
Rasûllu'llâh, 273
Rasûlü's-Şakaleyn, 96, 157
Ravza, 115, 207, 387, 398
Râzık, 349
Râziye Hanım, 410
Ref'ia Hanım, 5
Refi'a Hanım, 5, 401
Resûl-i levlâk, 193
Rıza, 94, 100
Rızâ Beg, 393
Rûh-ı Kıuds, 35, 53
Rûh-i Kıuds, 161
Ruhsati, 2
Rûm, 130, 131, 138, 176, 189, 190, 195

S/Ş

Sabir, 100
sanevber, 293
Sa'âdet Hanım, 405
Sa'dî, 389
Sebike, 100
Selânikli Hacı Hasan Dedebaba, 3
Selmân, 362
Semantü'l Mağribiyye, 101
Servet-i Fünûn, 18
sevdâdan, 72, 139
Seyrâni, 2
Seyyid İbrahim-i Sani, 1
Seyyidü's-Sâdât-ı Ekrem, 95, 199
Seyyidü's-Süccâd, 170, 318
Sezâî, 21
Sezâ'î, 178
şıbgatu'llâh, 301, 347
Sıbteyn-i Ekrem, 318, 320
Şıfâhân, 372
Sidre, 178, 298
Sultan Ahmed, 7, 88
Sultân İsmâ'îl, 385
Sultân-ı Kevneyn, 377

Şuluca Karahöyük, 195, 196
Şulucakarahöyük, 1
Sübhān, 123
Süfyān, 195, 279, 323, 336
Süfyān'a, 195, 323
Süleymān, 76, 242, 287,
329, 398
Sümmani, 2
şüreyyā, 283
Şah-ı Ekrem, 249
Şahkulu Sultan, VI, VII, 3,
4, 5, 7, 8, 14
Şahkulu Sultān, 4, 23, 136,
159, 180, 181, 340, 384,
394, 401
Şebbîr ü Şübber, 56, 57,
152, 403
Şeyh Sābit, 407
Şeyhi Şeyh Yahya, 4
şeytān, 62, 256
Şübbān, 336, 397
Şükrü Beg, 391, 392

T

Takî, 101, 103, 112, 139,
146, 158, 166, 167, 171,
187, 202, 304, 318
Tañriçün, 32, 244
Taptuk Emre, 76
Tevfik, 396, 397
tevhid, 16, 63, 246, 269
Turabî, 15
Turābî Baba, 169
Tür-ı Sînā, 52, 299
Türabî Ali Baba, 4
Türbedar Mehmed Yesârî, 3

Türbedâr Mehmet Yesârî
Baba, 4
Türk, 1, 2, 15, 18, 19, 21,
22, 23, 24, 105, 421, 422
Türkistan, 1
Türkler, 1
Tāhā, 299
Topçu, 399
Tübā, 178, 272, 316, 362,
380
Tür, 53, 148, 214, 232, 347,
367
Tür-ı Sînā, 214

U/Ü

Ubeydullah b. Yahyâ b.
Hâkan, 102
üftāde, 16, 84, 121, 139,
165, 297, 301, 350
ümmü'l kitāb, 254, 370

V/Y

Vahdet, 63, 178, 224, 253
Vāmık, 234, 249, 270, 300
Velîyy, 29, 100, 112, 133,
142, 162, 170, 190, 314,
323, 332, 338
Velîyyu'llāh, 362
Yahūdî, 194
Yanbolulu Ali Turabî, 4

Yapı Kredi Sermet Çifter
Kütüphanesi, 12
Yasin, 30, 36
Yasîn, 133
Yā-Sîn, 30, 36, 37, 106, 108,
200, 298
Yenişehirli Avnî, 2
Yesevi, 1
Yesevilik, 1
Yezdan, 30, 32
Yezdān, 24, 32, 216, 340,
342
Yezid, 89, 141, 192, 335
Yezîd, 191, 383
Yunus Emre, 1, 76
Yunus Emre,, 1
Yūsuf, 32, 53, 54, 115, 128,
183, 215, 244, 280, 324,
343

Z

Zāhir, 32, 66, 165, 230, 266,
267, 295, 315, 324, 358,
361, 363
Zehrā, 318, 335, 395, 403,
404, 405
Zehrā-yı Betül, 318
Zekiyy, 100
Zeyne'l 'Ābidîn, 98, 401
Zeynel 'Abā, 139, 167
Zeyneb, 95, 141, 142, 194,
335
Zeynel 'Abā, 57, 59, 99,
146, 166, 194, 304
zülfiķār, 337

SONUÇ

19. yüzyıl Dedebabası olan Mehmet Ali Hilmi Dedebaba Bektaşî tarikatına bağlı yaşamıştır. 16. yüzyılda Balım Sultan tarafından kurumsallaşan Dedebabalık makamına getirilmiş 23. Dedebaba'dır. Hilmi Dedebaba'nın Divan, Kaşifü'l Esrar'ın Reddiyesi, Erkan-name olmak üzere üç eseri vardır. Bu çalışmada şairin Divanı incelenmiştir.

Hilmi Dedebaba'nın Divanı'nı elde ettiğimiz biri matbu diğeri elyazması olan iki nüsha dikkate alınarak incelenmiştir. Elyazması nüshada tüm şiirler olmadığından eksik şiirlerde sadece matbu nüsha ile yetinilmiştir. El yazması nüshada hem yırtılmış sayfalar hem de boş bırakılmış sayfalar vardır. Kanaatimizce boş bırakılan sayfalar sonradan doldurulmak için boş bırakılmış sayfalardır fakat her ne hikmetse sonradan da şiirler tamamlanmamıştır.

Divanda Niyaz-i Mısri ve Turabi'nin etkisi görülmektedir. Bunun yanında tasavvufun etkisi açık bir şekilde görülmektedir. Ehl-i beyt, 12 İmam ve Bektaşî pîrleri divanda önemli bir yere sahiptir.

Mehmet Ali Hilmi Dedebaba divanda "Hilmi ve Hilmi Dede" mahlasını kullanmıştır

Ayet ve hadislerden alıntı yapan şair, bazı şiirlerde ayet ve hadisleri tam metin olarak kullanmışken kimi yerlerde de vezin gereği kısmî alıntı ile yetinmiştir.

Divan nazım şekilleri, aruz ölçüsü bağlamında incelendiğinde şairin bu konuda başarılı olmadığı görülecektir. Bunun yanında divanda hece ölçüsü ile yazdığı 28 şiir vardır.

Bu tez beş bölüm halinde hazırlanmıştır. Birinci bölümde şairin hayatı, tarikatı, eserleri ve sanatı ele alınmıştır. İkinci bölümde divanın şekil ve muhteva özellikleri incelenmiştir. Üçüncü bölümde nüshalar tanıtılmış, dördüncü bölümde tenkitli metin hazırlanmış ve beşinci bölüme de divan ile ilgili çalışma yapacaklara kolaylık sağlaması temennisiyle bir dizin eklenmiştir

KAYNAKÇA

- Aydın, Abdullah**, Divan Şiirinde Rakip Portresi, sonçağ yayınları, İstanbul 2013
- Banarlı, Nihad Sami**, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi Cilt 2, Milli Eğitim Basımevi, İst. 1998
- Cebecioğlu, Ethem**, Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü, Ağaç Kitabevi, İst. 2009
- Coşan, M. Esad**, İslam'da Nefis Terbiyesi ve Tasavvufa Giriş, Seha Yay, İstanbul 1997
- Çetinkaya, Bayram Ali**, Bir Anadolu Ereni Hacı Bektaş-ı Velî: Hayatı, Eserleri ve İnsan Anlayışı, Cumhuriyet Üniversitesi Lahiyat Fakültesi Dergisi 3. Sayı
- Çift, Salih**, İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi (İbnü'l-Arabî Özel Sayısı-2), [2009], s: 23
- Develioğlu, Ferit**, Osmanlıca –Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi, Ankara 200
- Dierl, Anton Jozef**, (Çeviren, Fahrettin Yiğit), Anadolu Alevîliği, Ant Yayınları, Ocak,1991
- Dilçin, Cem**, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, Ankara 2000
- El-Aclunî, İsmail b. Muhammed b. Abdilhadî**, Keşfu'l-hafâ ve muzilu'l-ilbas, Daru'l-kutubi'l-ilmıyye, Beyrut 1478/1997, C: 1, 184)
- Erdem, Cem**, Muhammet Ali Hilmi Dede Baba Erkân-Nâmesi, Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi / 2011 / 57
- Erdoğan, Kenan**, Niyazî-i Mısrî Divanı, Akçağ Yay, Ankara 1998
- Gölpınarlı, Abdülbaki**, Hz. Peygamber ve On İki İmam, Der Yay. İstanbul 1979
- Hacı Bektaş Velî**, Makalat, Aktaran Mehmet Yaman (Dede), Alevîlik, demos yay, İst.2011
- İpekten, Haluk**, Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz, Dergâh Yayınları, İst 1997
- İslam Ansiklopedisi** 10.cilt, MEB, Eskişehir 1997
- Karagöz, İsmail** (Yayına Hazırlayan),Dini Kavramlar Sözlüğü, DİB Yay, Ankara 2010

Karagöz, İsmail (Yayına Hazırlayan),Dini Kavramlar Sözlüğü, DİB Yay, Ankara 2010

Karakuş, Gülbeyaz (Yayına Hazırlayan),Mehmet Ali Hilmi Dede Baba Dîvânı, Revak Kitabevi, İstanbul.2012

Komisyon, Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli, Türkiye Diyanet Vakfı Ankara 2012

Mehmet Ali Hilmi Dede Baba, Mehmet Ali Hilmi Dede Baba Dîvânı, İstanbul, 1317 (1901)

Nureddin, Ali b. Muhammed b.Sultan, el-Esrâru'l-merfua fi'l-Ahbari'l-mevdua, Müessesetu'r-Risale, Beyrut 1391/1971

Nursi, Said, Lemalar, RNK, İstanbul, 2012

Nursi, Said, Mektubat, RNK, İstanbul, 2010

Özkan, Feridun Hakan, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi 2012

Pala, İskender, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, Ötüken, İstanbul 200

Saygı, Hakkı Cem Vakfı Alevî İslam Din Hizmetleri Başkanlığı Kitapçığı (Alevîlikte İnanç Önderliği)

Sunar, Cavit, Melamilik ve Bektaşilik, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara-1975

Uçman, Abdullah, TDV İslam Ansiklopedisi cilt 28, Ankara 2003

Yaman, Mehmet (Dede), Alevîlik, demos yay, İstanbul 2011

Yeğin, Abdullah, İslamî- İlmî-Felsefî Yeni Lûgat Hizmet Vakfı Yay,1999

Yılmaz, Kamil, Tasavvuf ve Tarikatlar, ensar, İstanbul 2012

Yüksel, Müfid, Bektaşilik ve Mehmet Ali Hilmi Dede Baba, Bakış Yayınları, Aralık, 2002

<http://www.tdk.gov.tr/>

<http://www.bektasi.net/mehmethilmi.html>

<http://www.habev.org.tr/Alevîlik/56-inanc-onderligi-bektasilikte-inanc-onderligi.html>